Digitized by Touro College Libraries
For Project Zikaron
www.zikaron.tourolib.org
2022

FIRST EDITION

HAND BOUND

PRINTED IN ISRAEL BY

SCIENCE CITY PUBLISHERS, LTD.

P.O.B. 1416, REHOVOT. L. 1974

ALL RIGHTS RESERVED

ספר הזכרון

ותחית ארץ ישראל

ומסעות בארצות שונות

ומכתבי אנשי שם

ותולדות אורי פעלשין ומשפחתו

במשך מאה שנה

משנת ת"ר עד ת"ש בשלש ארצות

ברוסיא, בארץ ישראל ובארצות הברית.

ה ק ד מ ה

דפי זכרון אלו נכתבו על ידי סבי ר׳ אורי פעלשין ז"ל בשנות חייו האחרונות והם נפסקו עם פטירתו בשנת 1947. הוא נפטר שנה אחת לפני שהתמלאה שאיפתו בכל ימי חייו: לראות בהקמת מדינת ישראל.

כתב היד נשמר יחד עם תעודות סמיכה, מכתבים, קטעי עתונים ותמונות על ידי בתו ד"ר גרטרוד פעלשין גולדברגר (טובה ז"ל) ובנו מנשה. כל התעודות והמסמכים האחרים יוצעו לארכיון בירושלים.

הסיבה העיקרית לפרסום כתב היד הזה היתה כדי לשמור עליו, דפיו התחילו להתפורר.
לשמור על כתב היד הרי זה לשמור על הזכרונות, והזכרונות מתארים קטעי הסטוריה.

רוב תודות למשפחת ר׳ אורי פעלשין ז"ל אשר איפשרו את הוצאתו לאור של כתב יד זה.

אנחנו אסירי תודה במיוחד לבנימין ליפשיץ, בן גיסו של ר׳ אורי פעלשין ז"ל על קריאתו ועריכתו של כתב היד הזה. צורת כתב היד העתיקה, רבוי ראשי תבות מלים ארמיות פסוקי תנ"ך הבאים בדרך רמז עשו את העריכה למשימה הראויה להוקרה.

כמו כן אנו מודים במיוחד לשלמה בן-עזר נכד גיסו של ר׳ אורי פעלשין אשר קרא את כתב היד והציע הרבה הצעות חשובות עליו.

אנו מודים לעתון "הארץ" לאישור להדפיס את הקטע מאת אבינועם חיימי. תודה גם לנורברט רוזנבלום, על עזרתו בהוצאת הספר לאור.

ד"ר פלי רייזן
נכדה של
ר׳ אורי פעלשין ז"ל
שדמה, ישראל

15 פברואר 1973, י"ג באדר א׳ תשל"ג.

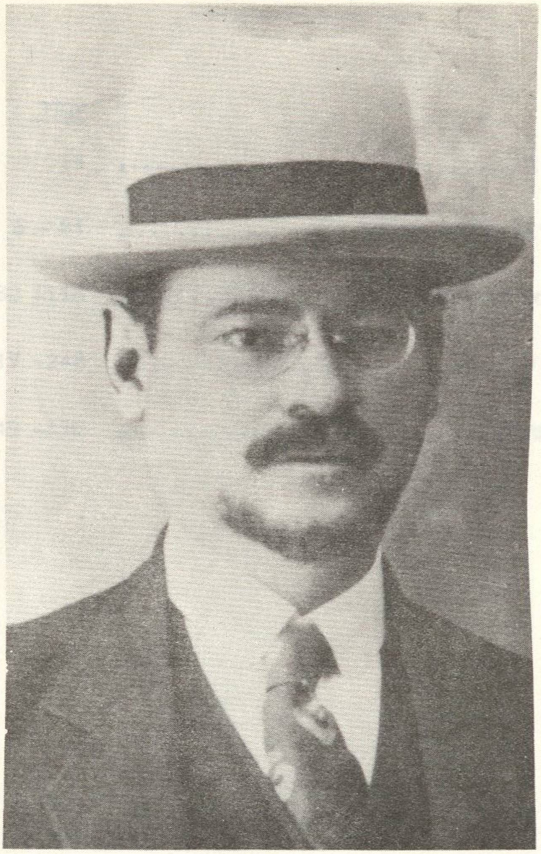

אורי פעלשין

תוכן הענינים

עמוד

1. הקדמה 4

2. ארץ ישראל וארצות הברית ..... 6 - 81

3. הבקור בארץ ישראל ..... 82 -116

4. מכתבים ..... 117 -248

5. קטעי עתונות ..... 249 -256

ארץ ישראל וארצות הברית

ספר הזכרון

ח ק ד מ ח

העתקה מכתב יד מהרב רבי יעקב יוסף סלאנים הרב מעיר הקדש חברון תו מתולדות רבי אורי פעלשין ומזכרונותיו בקצרה:

אורי נולד בכ"ג אלול שנת תרל"ד בעיר קטנה אמלין או נאווימלינעס בפלך טשערניגאוו בארץ רוסיא להורים חרדים וחסידים במלוא מובן המילה, אביו רבי מרדכי בן אורי דקטאר מעיר רציצה, ושם משפחתו פעלשין ושימש שנים רבות תמן בתור שו"ב ומוהל, והיה למדן ומופלג בתורה מחסידי חב"ד מהאדמו"ר בעל הצמח צדק מליבאוויטש, אמו היתה חנה יענטא בת רבי שמריהו הכהן גליקון, תלמיד חכם אמיתי מעיר זלאבין. וכשהחליטו שניהם לעזוב עירם ולעלות ולהתישב בארץ ישראל העלו אתם בנם הקטן אורי שהיה אז בן שש שנים עם בתם אסתר מינא אחותו הגדולה ממנו ונתישבו בעיר הקודש חברון, בשנת תר"ם, וכשנה תמימה כיהן בתור שו"ב שמה יחד עם זשאמקע שו"ב, ובסוף השנה נחלה ונפטר בשם טוב, והשאיר אחריו אלמנה יענטא שהיתה צדקנית וקראו אותה בשם "יענטא דיא פרומע", והיא השיאה בתה והתאמצה לחנך בנה לתורה ולמצוות והכניסה אותו בתור תלמיד מובהק לרבו הגאון והצדיק רבי שמעון מנשה חייקין. ששימש בתור רב ומורה צדק שמה כחמשה ושבעים שנה, ולמד אתו משך של שבעה שנים רצופות ש"ס ופוסקים, וכבן שש עשרי שנה עלה ירושלימה ונשא אשה את חנה שרה בת רבי מרדכי ליפשיץ מבראד, נכד "החכם צבי", בת חמש עשרי שנה, ולמד בישיבת "תורת חיים" אצל הראש ישיבה, הגאון רבי יצחק וויניגראד מתמיד וקיבל תעודות וסמיכות בתור רב ומ"צ, גם למד בתור שו"ב אצל ראש השוחטים רבי שלום. ואלה שמות הרבנים הגדולים שסמכוהו מבית דין הגדול שבירושלים מהאשכנזים והחסידים, מהדיין רבי רפאל זילברמן מצפת בקיום הרב הגאון רבי שמואל סאלאנט, ומרבי שלמן מני רב מחברון בקיום הרב חכם באשי בוכאר אלישאר ראשון לציון בירושלים עיה"ק. ומהרה"ג יוסף שלמה חכים, והגאון רבי דוב בערול מוארשא ראב"ד בעיה"ק. טבריא. בקיום הרב רבי יהושע העשיל רובין מאוסטריה מרבי יחזקאל ויינברג מזובענבערג, ומרבו הר"שם חייקין. אחדים מהרבנים שמו תעודתם וסמיכתם במעטפות סתומות יען כי עוד לא נתמלאו לו ח"י שנים, ואחר זה נתקבל להיות שו"ב במושבה זכרון יעקב, וכיהן שמה משנת תרנ"ב עד שנת תר"ס, ואחר כך נתקבל בתור רב ושו"ב ומו"צ ומוהל במושבה "מטולה" בגליל העליון תחת חברת יק"א והיה שם כחמשה שנים

בכבוד, וכשנמסרו המושבות ליד האיכרים, ואם כי האיכרים חפצו כי ימשיך כהונתו אצלם הלאה אולם הוא מיאן להשאר תחת הנהלת יד האיכרים בחשבו כי תקצר ידם מלשלם משכורתו ובין כך נתגדלה משפחתו ולכן החליטו לעזוב המקום ולנסוע לארצות הברית, וכן עשה, וההצלחה האירה פניה אליו במידה מרובה, ובבואו לניו-יורק בשנת תרס"ה יסד בית ספר בשם תלפיות ירושלים וגן ילדים, ובמשך זמן קצר נתרבו מספר תלמידיו עד מאה תלמידים, במעלה העיר הנקרא הארלעם וקנה לו שם טוב, ועשה חיל רב והרויח כסף תועפות, ומיד הביא כל בני משפחתו אשתו ושבעה ילדיה בפ"י, ובניו-יורק נולד להם עוד בן הזקונים וגם עלה בידו לעסוק בטובת הכלל לטובת מוסדות שונים שיסדו בימים ההם ביהודה בתחילה ואחר כך בגליל העליון והתחתון, ונתמנה להיות האמרכול דכולל חב"ד וביה"ח חסד לאברהם בעיה"ק חברון ת"ו, אחר כך נתמנה לנשיא במוסדות הגליל והצליח להעלותם על גבי מרומי קרת במשך שנים רבות טרם שנהפך הגלגל החוזר בעולם, וזכרה לו אלהה לטובה.

ב"ה סיגיט אסרו חג של סוכות תרצ"ח

" להזכר מעשים רבים "

זכרונות ומעשים שהנני כותב בספר הזה לזכרון ונקובים הם בשמותם לפי המקרים והמאורעות שקרה ויאתיה בתקופות ובעתות שונות ומעניניח הם בתהלוכתיהם והשתלשלותם. וככה הם גורל אלפי אנשים מאחינו בני ישראל ההולכים ונדים ומתגלגלים ממדינה למדינה ומעיר לעיר, ובמשך אלפי שנים התרגלו בזה והרגל נעשה טבע. "ונהירנא כד הוינא טליא ובדידי הויא עובדא" וכי שלש ארצות הן ומדינות.מתחלת ברוסיה ונמשכת הלאה בארץ רוסיא "ארץ ישראל" ו"ארצות הברית". ושלשלת של ארבעה דורות, שנשתנו והתחלפו גם בדעותיהם לפי שינוי הזמן והמקום וה־דבר נמשך יותר משתי יובלות שנים משנת תקפ"ח עד תרצ"ח. אבי עטרת ראשי רבי מרדכי נולד בשנת תקפ"ח לאביו רבי אורי ז"ל שקראו אותו "אורי דאקטאר " פעלשין ושימש בעיר רציצה בתור רופא חולים והי׳ מתון ובעל מזג טוב והיה זקן ושבע ימים. גבוה וחסון כאלון וחי כשמונים שנה. ובנו היחיד למד בישיבה. והיה למדן וחרד ונשא את חנה יענטא בת רבי שמריהו הכהן גלוקין מעיר זלאבין וילד בנים ובנות ונתמנה בתור שו"ב ומוהל בעיר אמלון פלך טשערניגאוו והי׳ חסיד מחסידי חב"ד מהאדמו"ר בעל צמח צדק. וחיו היו שם בעונג ונחת הפרנסה היתה מצויה והיו עוסקים בצדקה וחסד וגידלו בניהם ובנותיהם לתורה ולמע"ט. שלשה בנים ושתי בנות היו להם וכשנתגדלו שני בניו ובת אחת נשאו והתישבו עם משפחתם ונשארו בארץ רוסיה, והורי שהיו כ"כ חרדים נתנו דעתם ולבם לנסוע לארץ ישראל ולשבת בארץ הקדושה וכן קיימו אם כי לא כל כך בנקל היה להם הדבר הזה אולם התאמצו מאד להגיע אל מטרתם שהציבו להם ולקחו אתם אותי שהייתי אז כבן חמש שנה ואת אחותי שהיתה כבת חמשה עשר שנים ונסעו אתנו עד שהגיעו לארץ ישראל ונתישבנו בעיר הקודש חברון מקום משכן אבותינו.

"אורות זכרונות"

בעיר אמלין פלך טשערניגאוו בארץ רוסיא שם נולדתי בכ"ג אלול תרל"ד להורי רבי מרדכי בן אורי מעיר רציצה, ואמי חנה יענטא בת רבי שמריהו הכהן מעיר זלאבין, בעיר ההיא היו רובם מחסידי חב"ד, הרב דמתא הי' רבי דובבער נאקאווס-קי שהי' מחסידי הצמח צדק האדמו"ר חב"ד והרב היה חוזר החסידות מהצ"ץ ומה-אדמו"ר הזקן מלאדי, ובכל שבת קדש בסעודה השלישית התאספו בני העיר לשמוע חסידות מפיו בחרדת קדש ואבי ז"ל שו"ב דמתא היה גם כן ביניהם, אבי התפרנס ברוח, וגידל בניו לתורה ושני אחי דוד וליבע שלח אותם לנעזשין אל האדמו"ר ר' ישראל נח בהישיבה וילמדו שמה עדי הגיע פרקם לעמד לצבא, וטרם שעמדו על המ-בחן לפני ועד הממשלה אם ראויים הם להתקבל ולשרת ובמלאם אחד ועשרים שנה ואחרי השתדלות מרובה והוצאת כסף עד שהמפקחים מיאנו לקבלם כי מצאו בהם איזה מום וחסרון שאינם ראויים לעבד בצבא, ומובן כי גדלה השמחה שלא יצטרכו לאכל מאכלי פיגול וטריפות שבחלה נפשם כ"כ בזה בתר חרדים, וכאשר ניתן להם החופש וישאו להם נשים ויכנסו למסחר, דוד נשא בנוערדאק ועסק במסחר בית עקד הספרים וגם אחותי איטה ח"י נשאה לקלמן ליטואנו סוחר בהמות ובקר ויצליחו בעיר הזאת. ואחי ליבע נשא בראגא טשאוו ויהי לו חנות של מזון וכל מידי דמיכל והוא הי' שומר מצוה ועני הגון. ואני זוכרני עוד בעת הייתי בן שלוש העטיפני אבי בט-לית ונשאני בזרעותיו החזקות אל המלמד ליידויק השמש ואמי הלכה אתו לקחת חלק בהמצוה וכמה גדלה שעשועם כשהתחילו ללמד אותי הא"ב והמלאך השליך לי סוכר-יות ממעל. אנכי הרימותי עיני להביט אל פני המלאך הטוב ההוא ולא הספקתי עוד להביט בפניו והנה עוד מטבעות וקפקעס נחושת הושלך אלי, ושבעתי עונג רב והמ-למד ניבא עלי כי אהיה רב בישראל והורי הפיקו רצון לשמע אזנם, וכי ימלא השם מאוית נפשם ובטח תקותם תקוים, וכשהחליטו הורי לנסוע לארץ ישראל ולזכות לה-יות תחת כנפי השכינה כוונת נפשם משנים רבות בארץ חמדה טובה ורחבה והעלו גם אותי אתם ושם נקל יהיו להם לעשותיני לרב ולגדליני להיות צדיק וגדול בישראל. ומהיום ההוא והלאה קראוני בשם זה דער "ארץ ישראל צדעקיל", וסוף מעשה במח-שבה תחילה.

זכרון למעשי בראשית

מהחמשה שנים הראשונות בימי חיי בעיר נאוומלינעס מתרל"ד עד תרל"ט ומעת שנת-מלאו לי שתי שנים רק אזכור דברים אחדים המעניינים. אזכור עוד הבית הקטנה וב-נויה מקורות וקרשים ורהיטים פשוטים שלא עלה שום צבע עליהם, מטה ושולחן וכסאות הכל מעצים. התנור והכירה שהשתמש גם למטה גבוה ורחבה וחמה, שהסיקו לאפות לחם וסתמוה ועליה עלו וישנו שנים או שלשה מהילדים, שתי פרות לחליבה ואני ואחותי גדולה ממני בשתי שנים הלכנו לרעות אותן מעשב הארץ וכששבנו אתן בערב היו דדיתיהן טעונות ומלאות חלב, ואמנו החליבה אותן ותעשה חמאה וגבינה וחלב קפוי העמידה בכדים של חרס לעשרות והיו בשופי לכלכלת המשפחה. גם די בשר וכבד וטחול שהביא אבי מהשחיטה עד שהיו די גם לכלכל אורחים רבים שבאו אל הירידים המצויים בעירנו וגם בחגים ובמועדים שהיו באים בני העיר לקדושה רבה ושהכינו ביד רחבה כל מיני בשר מבושל וחלחולת וטחולים ואוזים ממולאים וצלויים וגדלה השמחה בריקודים ובמחולות ובשירי זמרה, וגם בחג השבועות הכינה אמי לבי-בות ופשטידות ממולאים בגבינה ועשויים על המרחשת והמחבת וכל מיני ממתקים ומגדנות גם הזכות להביא ולמכור יין ומעד לפסח היו לנו גם מצות שמורה וטיירוצו-קר ופלפלים וקנמן בושם. והתכלכלנו ככה ברוח גדולה זוכרני גם הירידים ויום הש-וקים על מגרשי העיר, התאספו סוחרים עם בהמות וסוסים ובקר וצאן בגדים וכלי עץ וכלי ברזל וכלים לזריעה וחרישה. ותבואות והיו מהומה והמולה ורעש שמכרו וקנו והתחלפו יהודים ופויערים נגרים וחיטים ובע"מ. כ"א הביא סחורתו על הירידי ואגדות העם היו מספרים כי גם אליהו הנביא והל"ו הצדיקים ואפילו משיח צדקנו הם מצוים. ומעורבים בתוך האספסוף ובעולם התוהו הוא ורק צדיקים גמורים כבעה"שט וכ"ר ליב שרהס ורבי לוי יצחק מברדיצ"ב זוכים לפגשם ולדבר אליהם. ובשנים האחרונות העתקנו לבית חומה גבוה בת ג' קומות ובנייה מלבנים אדומים ומדורינו היה שם ברוח ובנחת ולא חסרנו דבר וככה חיו כהני ומשרתי הקדש שם בהרחבה.

"מזכרת אהבה"

חכמי ישראל שהתנכלו לנטוע בלב עם ישראל אהבה כבירה ועזה והתקשרות לעמם, ארצם ושפתם על ידי התורה והדת הטיבו לעשות ולכן תקנו והכניסו בנוסח תפלתם "ותחזנה עינינו" בשובך לציון ולירושלים עירך" ופעלו עי"ז פעולה רבה על לבות

בני ישראל כי ישימו מטרה בחייהם ויזכרו כי עליהם לשוב ולעלות לציון. ואם כי דרוש לזה מסירת נפש ורצון כביר ורבים הפקירו א"ע ועזבו פרנסתם ומשפחתם ואפילו בניהם ובנותיהם. וכן היו הורי שהיו חרדים ומאמינים ונכספה וכלתה נפשם להתישב בארץ שאהבה נפשם מקום משכן אבותינו ובחרו עיר חברון אשר בה מערת המכפלה, ואמנם עלתה בידם. ובימים ההם הותחלה תעמולה גדולה מהציונים ותחית העם ותחית הארץ. וגם הם היו מהראשונים והמקדימים, וכל התחלות קשות, וכאשר החליטו זאת בכל חפץ לבם, מיד עזב אבי משרתו הטובה וימכור כל כליו ורהיטיו וקנה לו עגלה רתומה לסוס לבן וחזק שהיו בו כח להבילינו ולשאת אותנו עם החפצים עד העיר אדעסא עיר החוף. וארבעתינו הורינו ואחותי ואני הבן זקונים. וכל אנשי העיר שאהבו אותנו כל כך לא הועילו כל הפצרותיהם להשאר ביניהם. הרב והשמש והבע"ב החשובים באו לברכינו בברכת הפרידה הרבה גער בבכיה ובכ"ז התקנאו אחדים בנו ובקשתם וחפצם היו לזכות בזה לנסוע לארץ הקדש, והמטירו ברכותיהם על ראשינו ונפרד ונסע לדרכינו, והתנהלנו עד עיר נעזשין משכן האדמו"ר רבי ישראל נח החסידי לקבל ברכתו. וזוכרני בעת הגישני אבי אליו לברכיני, וישב על כסא הרבנות מלובש ועוטף בבגד לבן ומצנפת לבנה חבוש על ראשו הגדול ועיניו המאירות וכולו אומר כבוד וקדושה מרחפת עליו, שם ידו על ראשי שהרכנתי וברכני, גם ראיתי בחדר האוכל את בניו מסובים אל השולחן בסעודת שחרית ובתור ילד קטן קנאתי בהם באכלם מטוב הארץ וטשעקוולד. ואחר כן נסענו ובאנו לבית אחי בעיר ראגאטשאו ונשארנו בביתו שנה תמימה עוד גם דודתי אחות אבי חיה ובעלה אליעזר מוסלין שהיה רופא ורוקח בעיר וחשוב מאד ולהם שלשה בנים סטודענטים ומלומדים, שם למדתי אצל השמש זלמן נח הנמוך בביהכ"נ אשר שם היו מתפללים גם דן טאמוורקין ובנו דוב בער שהיו עשירים גדולים והאמרכלים מכולל חב"ד והכסף שנתאסף הי׳ תחת ידם בעד ארץ ישראל.

הנסיעה מרוסיא לארץ ישראל

"וזכרתי לך חסד נעוריך"

ותקופות רבות ושונות ישתנו ויתחלפו בימי חיי האדם עלי אדמות ופעמים רבות מתענינים הם מאד והכל לפי האדם ומקריו ולכן ראויים הם לכתבם בספר זכרון לדור אחרון, ובכן אמצא לנכון להציג המקרים והדרכים איך שיצאנו והעתקנו לא רק ממדינה

למדינה כ"א גם ממקום למקום ומעיר לעיר כי גם הם מלאים ענין, כאשר נסעו הורי אתנו ממדינת רוסיא לארץ הקדש להתישב בעיה"ק חברון מקום משכן האבות במערת המכפלה, וזה היה בשנת תר"ם, עלינו על האניה, בהנמל בעיר "אדעסא" אשר על חוף הים השחור ונסענו דרך "הדרדינעלים" עברנו על יד העיר "סטאמבול" או "קאנסטאנטינאפול" עיר הבירה "בתורכיה". מושב הכליף מהערבים וסגן המחמד ומקום משכן המלך, האניה עמדה שם יום ולילה, ירדנו ובקרנו את הרב החכם פאשי מהספרדים וראינו שם ביום הששי תהלוכה דתית נהדרה בלהקת משוררים ותזמורת הממשלה שהפליאה אותנו כ"כ, וגם באותו הלילה ראינו מרחוק היכל וארמון המלך ושריו אשר היה מואר באור גדול ממראה אדמדם וירקרק וכחול, ונראה גם השבים ונצוצי אש מתלקחת הנתזים למעלה כעין פאיערווערג וחשמל בשלל צבעים המפליאים והמרהיבים את העין וזאת היתה לנו הפעם הראשונה שראינו בחיינו דבר נפלא כזה, וההתפלאות וההשתוממות שלנו גדלה מאד, ואחר כך עברנו ים השיש והמפרץ ארכיפלאגוס, ונכנסנו לים התיכון או ים הגדול, עברנו חצי אי אסיה הקטנה דרך העיר אזמיר ודרך צור וצידון וחיפה ונגיע לנמל יפו וכשמונה ימים רצופים ארך לנו הדרך בסערות גדולות וסערות לא היו לנו ונביא לשלום, ואבי ואמי זכרונם לברכה שהיו חרדים וחסידים, כשדרכה כף רגלם על אדמת הקדש התנפלו עליה והשתחוו ארצה בקידה והשתחואה, לחבק ולנשק ולחונן רגבות האדמה ודמעות נזלו מעיניהם, ונדמה להם כאילו נכנסו לתחת כנפי השכינה, מצד האחד גדלה שמחתם ומצד השני עצב ותוגה אחזתם יען כי סוף כל סוף ראו בעיניהם כי אחינו בנ"י סובלים גלות ונכנעים תחת רשעת הערבים שמתנהגים באכזריות יתירה עם המהגרים המסכנים. גם מי הים אצל חוף יפו סוערים מאד בלי הרף והגלים מכים ושוטפים בחזקה ומתרוממים למעלה מרימים האניות והספינות.

<u>הנסיעה מיפו לחברון</u>

"זכרה לנו אלהה לטובה"

ומשליכים ומנענעים אותם בתוקף עז ותעצומות, מעלה ומטה, ורעש ומהומות וקולות אנשים ונשים וטף יגדלון עד לב השמים והערבים והמלחים באכזריותם חוטפים ואוחזים האנשים בידיהם ובזרועותיהם המוצקות כברזל ומשליכים אותם מהאניה לתוך הספינות הקטנות העשויות לשם זה, למרות צעקתם של אלו ולא ישימו לבם

לרחם עליהם כלל, ומוליכים אותם ככה בין הגלים הסוערים בשצף קצף והמים זוע-
פים מבלי הרף כמו ברוח סערה נוראה וממילא נדמו הערבים הללו בעיני היהודים
כאנשים רעים וחטאים אשר אך בזדון ובחימה עושים מעשיהם, ורב המרחק ממקום
עמידת האניה עד החוף והנמל כי אבנים גדולות ונשגבות ומוצקות בולטים ושקופים
מהמים ויכולים לשבור ולרצץ את האניה לרסיסים, ולכן בשום אופן אי אפשר להו-
ביל האניה הגדולה דרך האבנים האלה אשר הם למעצור ולמכשול ונחוץ זהירות לזה
והם בעלי נסיונות מודעים היטב להשמר על נפשם, וכן אחרי עמל ותלאה וצרות
רבות וסבלנות ונסיונות חדשות המוזרות כה לנו, וכשנצלנו ועלינו על היבשה אין
כל פלא עוד איך התרגשנו והתרגזנו והרושם הכביר הפעיל על מיתרי לבבינו עד
למעלה ראש וכשעלינו על היבשה ברכנו ברכת הגומל שבעתיים, וימים לא מעטים
עברו עלינו עד אשר שקט רוחינו בקרבנו ונשוב לאיתנינו הראשון, ורושם השעות
האלה לא ימחה מלבינו לעולם. ואחר כך כשעברו עלינו ימים אחדים במנוחה שכר
אבי ז"ל ארבעה גמלים מערבי והוא ניהג ונשא אותנו על גמליו שרכבנו על חטטרו-
תיהם ועל גביהם בגובה כל כך וביום ולילה נסענו מיפו לחברון עיה"ק. כי דרך הגמ-
לים ללכת לאט לאט ולהתנענע בקנה סוף, וכשיברכו הגמלים על ברכיהם היה נדמה
לנו כאילו אנו נופלים אנחנו מהם ומקומתם ונצעק צעקה גדולה מפחד עד שהתרגלנו
גם בזה וכן התנהלנו בעצלתים עד הגיענו למחוז חפצינו בקושי גדול ובכבדות וזכרה
לנו אלהה לטובה.

<u>הישוב בחברון</u>

"זכרינו לחיים מלך חפץ בחיים"

הישוב בעיה"ק חברון משנת תר"ם עד תרנ"א הי' מענין מאד. אולם רק לאנשים גדו-
לים ולא לקטנים וצעירים. הי' מענין להערבים בכלל כי כעשרת אלפים נפשות היו.
והיהודים היו מספרם בימים ההם רק כחמש מאות אשכנזים וכאלף ספרדים רובם חר-
זים ומיעוטם חסידים מחסידי חב"ד, ולהם בתי כנסיות ומדרשות להתפלל בכל יום
בבוקר ובערב, ובתי ספר אין להם כ"א חדרים ומלמדים, ובהם סוחרים ובעלי מלא-
כה. אחדים התפרנסו בצימצום גדול רק מהחלוקה, בימות החול היו טרודים בכלכל-
תם שהיתה רזה ודלה, ולא כן בשבתות ומועדים שהיו מכינים וחוגגים בכל טוב בשר
עזים וכבשים המצויים תמן ודגים המובאים מעיר יפו והיו מלומדות הנשים להכין כל

מיני אוכל ומטעמים מירקות שהיו בזול ושידם משגת והיו שמחתם גדולה בזמירות וסעודות ביין ושכר וריקודים במקהלות. רופא (דאקטור) אמיתי אין בכל העיר כ"א ר' שמואל אייזיק הוא הרופא והחובש והרוקח והי' חרד מאד בתפילותיו וקידה והש- תחוה ושגור בפיו תפילתו של זכרינו לחיים מלך חפץ בחיים אפילו כל השנה. וג - דול ממנו הי' שלמה דאקטאר זקן ושותה שכר ובלי תעודה, וזוכרני בהיותי נער בן שבע שנים ופתאום נראתה אבעבוע על אצבעי והרגשתי כאב, והסגולות הרבות שהיו נוהגים אז לא פעלו. והלכתי אל שלמה דקטאר ופגשתיו באמצע הרחוב והערבים מס- ביב על חמוריהם וגמליהם וסחורה של תאנים וזיתים ותמרים טערן עליהם למכרם בעיר וחשבתי ללכת אתו אל ביתו, ולבסוף הנהו עומד ומחזיק אצבעי בידו האחת וידו השניה תחב בכיסו והוציא סכין קטן וחד ומלוכלך ודקר אותו באצבעי בתוך המכה ופצעני קשה והדם והמוגלה התחיל לזוב ומהכאב הגדול ההוא התחלתי לצעוק צעקה גדולה ומרה, הוא מיהר וילך לו ואותי עזב עומד וצועק, הערבים התחילו מכל עבר לפנות אלי לגרשני מאתם, ונאלצתי לברוח בבכי תמרורים באתי לבית אמי והיא שט- פה מיד אצבעי במים קרים וחבשה וקשרה אצבעי בסמרטוט לבן כי הבינה מיד כי בצדיה ולשם רפואה עשה זאת, ובימים אחדים נרפאה המכה וסימנא מילתא היא כי נשאר סימן על האצבע עד היום.

"כל האומר דבר בשם אמרו מביא גאולה לעולם"

"הלביאה והאריות" משום זה היו נוהגים לפנים לציון ולרשום המאמרים ומקורם. ראשית היו אז רחוקים מהגאולה, ושנית היו להם די זמן לעיין בהמקור ושלישית ההוצאות היו מועטים ומשום זה ויתרתי להרשים מקור המאמרים כי ימי הגאולה משמ- שים ובאים ואין צורך עוד בתחבולות להחיש הגאולה וגם שלא להרבות בהוצאת הדפוס, והעיקר בספר הזה "התחזה והזכרון" והמאמרים אך כטפל ומועטים הם ורק להתחלת כל פרק. ומובטחני כי לכף זכות ידינוני הקוראים גם אין צורך בשום הקד- מה, כי המקרים והמעשים שנעשו תחת השמש המה. ולכן הנה משל הקדמוני של "הלביאה וילדיה" האריות הקטנים כשנתגדלו אמרה להם אמם אין לכם לפחוד משום בריה בעולם כי אתם החזקים מכל. וילכו לדרכם ועד מהרה שבו בבהלה אל אמם ויספרו לה כי הנה ראו ציור על שער החומה איש עומד וקרע הארי בידיו החזקות כדג, ותען להם אמם ותאמר הנה זהו סימן כי אתם החזקים, ואך פעם אירע דבר כזה

אצל שמשון הגיבור בשעתו והציגו זה למופת ולתמוה, המשל כתוב בספר "כתר שם טוב" על שרה אמנו שבאו המלאכים אליהם ואברהם אבינו רץ אל בן הבקר להאכילם ג' לשונות ויאמר אל שרה מהרי קחי שלש סאים קמח סולת לושי ועשי עוגות, הוא אמר קמח והיא אמרה סולת, מכאן שאשה עיניה צרה באורחים, ומקשים הלא להיפוך הסולת חשוב וביוקר מהקמח והיא פזרה יותר ממנו. אלא לדורות הציגוה למופת נגד שארי נשים. וכנגד מה נזכרתי הדבר כי בחברון שלא היו רופאים בימים ההם והשתמשו אך בסגולות ואני בהיותי כבן שתים עשרי וסבלתי ממחלת קדחת רביעית, ולשם סגולה אמרה לי אם כי תלך אתי לטייל אל אוהל אברהם שיורי בנין ישן וסימן של ארבעה פתחים לקבל אורחיו הרבים מכל עבר. ושם באר מים ושקתות אבנים להשקות הצאן והגמלים. וסמוך לשם המקוה עם מים קרים של שרה אמנו, ופתאום הדיחה והשליכה אותי עם הבגדים לתוך המים להפחידיני לסגולה. ואני הרימותי קולי ואבך ואומר לא לחינם למדו משרה כי עיניה צרה באורחים ואמי באורה לי טובתי אות.

"זכר צדיקים וברכה"

בעיה"ק חברון בימים ההם היו דרים כל הספרדים בשכנות ובסביבה אחת וכל הסביבה הזאת דומה לגטא בשנים קדמוניות, וכסמטה ארוכה מאד וצרה ומעוקלת, וסמטות אחרות נמשכין אליה מדפנות שונות וצדותיהם וסופיהם סתומות, והבתים בנויים משני עברי הרחוב הצר למושב משפחותיהם, וכשתי קומות גובה הבתים, ואם כי הסמטה פתוחה מלמעלה אולם מקומות אחדות נראית ככוך ארוך יען גם מלמעלה בנינים למושב אנשים ומשני קצות הרחוב הצר כעין שערים ובקצה האחד הוא שער אברהם אבינו וחור עמוק נכנס אל הקיר מהמזוזה מצד האחד ואגדה תספר, כי לפני מאות אחדות שנים הי' מושל העיר הפאשא מהערבים גזר על תושבי היהודים כי יביאו לאצרו סכום עצום לפדיון נפשם, וכשלא השיגה ידם גזרו גם הם צום ובכי ותפילה ובלילה נראה אברהם אבינו בחלום אל הרב רבינו מלכיאל ואמר לו, כי ישכים בבוקר וילך וימצא בחור ההוא את הסכום הדרוש, וכן היה, ולזכר הנס קוראים לזה שער אברהם אבינו ובאמצע הגיטו ביהכ"נ הגדולה, וחדרים למלמדים המכים את הילדים ברצועה עבה על כפות רגליהם בדממה ובקצף וצעקת הילדים עולה השמימה, וסימן טוב הי' להם כי לומדים בהתמדה, וסמוך אל השער הזה למעלה היה דר העשיר יצחק אבואי-לבאסאל יען כי אהב הבצלים קראו אותו כן. ולאחר כמה שנים העתיק ירושלימה

ויבנה שם בתים רבים שקראו להם נחלת "אבו-באסאל", שם הי' דר גם הצדיק ומקובל רבינו אליהו מאני עם ישיבה קטנה, וגם שם היתה הביהכ"נ אברהם אבינו קטנה וכשנתים התפללתי גם אנכי שמה בשבתות וחגים, והאגדה תספר, כי בליל כל נדרי שהיו שם אך תשעה אנשים והצטערו מאד, ופתאום הופיע עני זקן והגון וזקנו ארוך והשלים המנין לשמחת לבבם, ובמצאי יו"כ יצא ויעלם וחפשוהו ויפחדו מאד, ובאותו לילה גילה להרב בחלומו כי הוא הי' אברהם אבינו, ושבא להשלים להם המנין, וגם סמוך נימצא הביהכ"נ עדת האשכנזים החב"דים ועל גבה ההקדש לאורחים ומדר להשמש ומלמטה המקוה לגברים ומצידה על גבי הסימטה מקוה בנויה גם לנשים והבנינים ישנים, ורעועים משנים קדמונים. ובחצר הביה"כ ההיא נמצא ישיבה ובית ועד לחכמי הספרדים ותלמידיהן.

" זכרון ליום חגנו כמים שאובים "

בחברון היו שותים מי מעינות, מעינות עלית ומעינות תחתית, והמעין היותר טוב ומציין במימיו הזכים והקרים, הי' ממעין תחתית ושמו "כשכלע" על שם אחד מהשלושה נערים של אברהם אבינו, ענר אשכול וממרה, ולשם היינו הולכים בערב בליל בדיקת החמץ בערב חג הפסח לשאוב מים שלנו לאפית מצה שמורה, הלכנו במנגינות ובשירים מזמרי הלל-הגדול, הזקן מופלג בתוכינו הי' רבי לייבע כולעס סלאנים, ובנו זאב דוד ויעקב ויוסף ריבלין שאר בשרם, משה מרדכי חיקין בנו חרגו של רבי ומורי, ורבי שניאור חתן ר' לוי יצחק שהי' רב ביפו אחר כך ורבי שלמה ליב אלעזרא מי שהי' אחר כך הרב בחברון ת"ו ואני הייתי הצעיר שבהם, המעין הי' נשפך להגן ירק על ידי חצי ברז אבן חלל וגם ירקות לעריכת הסדר קנינו משם עלי חסה למרר, וסאלערי ובצלים ירוקים לכרפס והערבים שואבי מים בנאדתיהם העשויין מעור עז מלאו הנאד וקשרו בחבל דק קצה הנאד ועל גביהם נשאו והביאו המים אל העיר סבבו בשוקים וצעקו "מאיע" "מאיע" כלאמר מים, וזוכרני בקיץ ביום חם אחד והיינו צמאים ומים אין לשתות אמרה לי אמי צא אורי החוצה לקרא את הערבי בנאדו והצועק מים מים, והמים כדי לקררם היו שמים אותם בכדי חרס כי אין קרח בימים ההם. יצאתי ופגשתי הסאקא המוביל המים והוא אמנם הבטיחני להביא במהרה, ולא בא. וחיכינו אליו שעה ושתיים ושלש יצאתי שוב הפעם ומצאתי אחר שמיהר ונכנס התיר ופתח את הנאד והריק מימיו אל החבית, ושלמנו לו המחיר עשר פרוטות קטנות. ויהי אך יצא החוצה טרם שתינו מהמים והנה הישמעאלי הראשון בא בחרון

אף ובצעקות כי הוא פגש השני ויבן או סיפר לו כי לקחנו מים וכשהתנצלנו לפניו כי חיכינו כ"כ גם אין לנו עוד תאנאזשת שניה שיכולים למלאותה ג"כ ולקחת גם ממנו, והוא בקללות נמרצות פתח הנאד והרק המים ארצה והפחדנו עוד במהלומות רצח ונשלם לו ויצא באפו, ופעם הלכתי עם אמי לקנות אבטיח נגשנו אל הסוחר ישמעלי שישב ורגליו מתחתיו ומכר לנו אחד על מנת כי יהי׳ אדם וטוב וכאשר שלמנו לו ויפתח אותו והי׳ לבן וכשמיאנה אמי לקחתו השליך האבטיח בפניה בזלזולים וירם עוד אגרופו ונמלטנו ובשובנו נגש ערבי קטן ויחטף מצנפתי מראשי ואני נסתי לנפשי וידי על ראשי ובשובנו הביתה הי׳ עלינו עוד לברך ברכת הגומל בשובנו לשלום.

"זכרון חיי הספרדים וחישמעאלים"

ובימים ההם אם כי הי׳ מלך, איש כל הישר בעיניו יעשה, והערביים נשאו להם שתי נשים וגם ארבע ואפילו שמונה, והכל לפי רכושו, ואמנם תיקן או בנה והכין לכל אחת חדר והרהיטים והכלים דומים ושוים שלא תתקנא אשה בחברתה. ואם הי׳ עני והי׳ לו כמה נשים כולן עבדו בעדו או בשדיהו וכשהיו בדרך האיש רכב על החמור והנשים תלכנה ברגליהן ולפעמים גם משא על ראשן, ואם הי׳ עשיר ויצא לרגלי מסחרו או לכרמו כי כרמים וענבים הרבה סביב העיר חברון, והנשים תריבנה אשה עם רעותה בסיכסוכים של קנאה ושנאה, ובקללות וגידופין תתנפלנה ומריבות יחד וגם במהלומות ומריטת שערותיהן. ולערב בבוא בעלן וימצא השעוריה והמריבה שהיתה מתלקחת כאש, לא הי׳ לו תרופה כי אם להכותן כף על ירך ויוסיף להן מכות רצח והן תבכנה בקול על גורלן המר וכשתוכחנה במערכתן כי אין צדק בעולם תחדלנה ותשתקנה בפני בעלן. ולמחרת כשילך לו תחדשנה טענותיהן אך שלא בפניו. ויהי בבואו שוב הביתה אם הנהו חרוץ וטוב לב ישתוק ואם הוא אכזר ימשיכן בלשונן והן דעתן קלות וסתפרנה לפניו ותאמצנה להרבות דיבה ומלשינות, וחברתה תעננה בקול, והוא יוציא השוט ובחמת רוחו יוסיף ליסר אותן והן תתחרטנה ותחדלנה ממריבתן, וכן היהודים הספרדים שלא קבלו החרם דרבינו גרשון אם האחת היתה עקרה נשא לו עוד אחת, ולמדו מהישמעאלים להכותן וגם כמנהגיהם נהגו. בבית ישנו על מטות אבנים בגרים ומחצלת עליהם וכן ישבו על הרצפה וכר מתחתן. והאוכל יגישו וישימו לפניהם בסיניא של נחושת והאורז הצבור ובשר כבש צלוי, והם מושיטים ידיהם ויצברו ככדור בכפותיהם וישימו בפיהם ויאכלו כי אין מזלגות וכפות נחושת לא שולחן ולא

כסאות. ואחר כך שותים ומלעיטים בכוסות קטנות הקפי השחורה לתיאבונם. ושותים ומעשנים הנרגילה העשויה מצלוחית עגולה ורחבה, והגברים לבד והנשים לבדן משום צניעות, ובשבתות ובמועדים יוסיפו מטעמים ופירות.

"זכרון מחשבות שונות מימי הנעורים"

בחברון, בחדר הנשים, של הערביים היו חלונות שקופות ואטומות שלא יביטו בתוכן וכעין צניעות תתנהלנה בלכתן ברחובות קריה גופן עטוף בסדין לבן וצעיף על פניהן ופניה לא יראה, העשירות נעליהן ושמלה תחת צעיפה עליה. והעניות אפס כתונת אחת להן ורגליהן יחפות ובמצרים הסדין והצעיף שחור לחומרה שרובן מכורת ומיעוטן יפות. ונזדמן ופעם אחת בהיותי בחור והיתי עומד על הגבעה סמוך לחצר לייבע מאנקעס ואשה אחת מנשי הערביים מעוטפת באה לנגדי פתאום לבקש בנה הקטן כבן ארבעה שנים שנאבד ממנה. וכשראתני ותיפן כה וכה ותרא כי אין איש ותסר צעיפה מעליה ותגל פניה ואני בהביטי עליה נשתוממתי מאד על הוד יפיה ופניה המאירות ועיניה השחורות כעורב ולחייה הלבנות והאדמדמת כאותן המצוירות בשיר השירים ממש, ואתחלחל מאד ולא ידעתי את נפשי והיא התחילה לספר לי המאורע הזאת עם בנה. ולביניני בשיחה ארוכה כי גם בנה ניחן בחן ויופי כמוה ודומה ממש אליה ואוכל להכיריהו מיד כשאראנו. ואני עומד ומשתאה ומחריש ומוסיף להסתכל בה, והיא אחזתני בידה וממשכת אותי ללכת אתה לחפש בנה, ורגשות שונות התרוצצו בקרבי ואמרתי בלבי מה זאת, עוד מעט ויופיע הערבי בעלה והמיט עלי עוד איזה עלילה ואולי עוד איזה סכנה נשקפה מזה אולם באותו הרגע הופיע פתאום חברי חיים זשאמקעס שהיה עומד ומסתתר מהצד תחת ענפי האילנות שהיה בבחינת ראה ואינו נראה, ויגש אלינו בבהלה ובהמולה, והערביה נבהלה גם היא ותרפה ממני ותיפן ותלך לדרכה ותכריז שם הילד בקול ותעלם. ויען חברי ויאמר ראיתי וגם שמעתי ואחדל מלהפריעכם אולם חזיז ורעם כמה חן ויופי הוצק על הערביה הזאת ואמנם חמדתי יפיה בליבי וגם מצאתי כבר היתר על זה ראשית אינגה אשת עמיתי ואין בה משום איסור א"א וגם לא משום דבר ופניה כעץ בעלמה, וראשי היה סחרחר כגלגל וכשראיתיך במצור באתי להצילך. ועוד פעם בשנת תרפ"ח כשהיתי בקהיר של מצרים וטיילתי לבדי בגן העיר ואשב על ספסל לנוח תחת צל אילן והנה צעירה מעוטפת בצעיף יושבת בצידי ובראותה כי אין איש מבלעדינו הסירה צעיפה מעליה ותגל פניה

ותפנה אלי ואתחלחל שנית מזיו הדרת חן יפיה והיא היתה עלמה כבת שמונה עשרי שנה, וכמעט שלא ראיתי מימי כמוה לתפארת ואור פניה ועיניה העגולות האירו מול עבר פני ושחוק קל על שפתותיה כשושנים וגומות חן בלחייה האדומות.

"זכרון חן ויופי ולשון עברי בעלמה עבריה"

ובפניה המאירות והבהירות, ואז זכרון פני הערביה מחברון עלה לפני אולם ההיא לא תגיע לקרסוליה של זאת לחן וליופי ועיקר הדבר מדוע ליבבה אותי בהשתוממות מרובה עד אין קץ, היה מזה. כי אחרי שהתבוננה בי בהתענינות עצומה פתחה פיה, ובשפתיתיה שושנים דברה אלי בשפת עברית צחה במבטא הספרדית ואמרה לי עלמה עבריה אנכי והנני רואה כי גם אתה רב גדול וחכם בישראל, ודבר לי אליך ובקשה וכשאמרתי לה בהתפלאות: "את מדברת בלשון עברית נקיה", ענתה לי: "כן אדוני, ושפחתך מדברת גם ערבית וצרפתית ואנגלית וגם איטלקית ואני בעצמי ממדינת אוסטריה, והורי שהיו אמידים וחרדים נתנו לי חינוך עברי עד שהייתי בקיאה גם בתנ"ך בהיותי כבת שלש עשרי עד שנהפך הגלגל, ותבאנה צרות רבות ונשארתי יתומה שכולה מאב ואם ואין איש לכלכלני ונאלצתי לסובב לשיר שירים ולרקוד במחולות בבתי משתאות ואחר כך סבבתי בלהקת אקטירים ומשוררים ממדינה למדינה ונקל היה לי ללמוד לשונות אחדות. ככה נתגלגל הדבר עד בואי הנה מקום שטוף כזה והנני מוכרחת לכסות פני בצעיף ולהסתיר יופיי וקלסתר פני מהם ועתה בבקשה אדוני סורה נא אלי האוהלה הקרוב לפה, ולזכות ולכבוד יחשב לי הדבר ולא ארפה מאתך כי דברים רבים יש לי לדבר באזני אדוני ודברים רבים המעניינים ואם מצאתי חן בעיניכם היום תשים לבכם לדברי אלה כי איש חכם היהודים אתה ותיעצני גם אותי ואטה אזני לדבר עצתכם הנכונה", ואני אגיד ולא אכחד כי כקסם היו דבריה אליה, וכאילו בחבלי עבותות משכתני בהפצרתיה הרבים ונמצאתי אמנם בין הפטיש והסדן ואוי לי יוצרי ואוי לי מייצרי. והנה פתאום הנה תהלוכה נהדרה עברה בגן אצלינו מאנשי חיל ולא נודעת לשום איש לשם מה וכשהתחילו לרוץ ולפנות להם המקום נתפרדנו במהירות גם אנחנו בהתרגשות ובסערת רוח, וכשנגמרה התהלוכה התבוננתי ואין איש סביבותי.

" המרשל ולהט החרב והמכפלה "

בספר ישן ובפנקס הספרדים האזרחים הישנים בקהילת עיר חברון אצל החברה-קדי-שה דתמן מצאו כתוב בכתב עתיק מאד, הסיפור הנפלא הזה וכאגדה שקרה בעיר הע-תיקה חברון מקום מעהמכ"פ משכן האבות הארבעה זוגות. ומעשה שהיה כך היה, מרשל ושר חברון וסביבותיה אברהים פאשא שהיה מרשל אדיר וכביר בימים ההם, ובא ונכנס לפני ולפנים, במכפלה, לתור המקום והמערה ויהי בעת שהרכין וכפף גופו להביט ולהסתכל למטה בתוך המכפלה וחרבו צמודה על יריכו בתוך תיק של זהב טהור, ויד החרב היתה משובצת בספירים ובאבנים טובות ומרגליות ומחירה היה הון עצום ויקר ערכה בעיניו כי ירש אותה מאבות אבותיו מימים קדמוניות, ופתאום ניתק החרב מנרתיקה, וכהרף עין נפלה לתוך המערה, ויצעק צעקה גדולה ומרה ויתי-חלחל ויתמרמר ויתעצב מאד מגודל צער ומכאובים ויפחדו גם עבדיו ושריו, ותיכף ומיד נתן צו והורידו אנשי חיל קשורים ותלוים בחבלים למטה בתוך המערה, אולם רובם ככולם מתו מיד ברדיתם מרב פחד ובהלה ויוציאו כולם בידים ריקניות כי יצא נשמתם טרם הגיעו שמה, ויעצהו להשר כי יגזור על היהודים אם לא יעלו הם חרבו אזי ימיתו כולם, ויחרדו כל היהודים ותיהם העיר ויבכו ויתאבלו וגזרו תענית על הציבור ויפילו גורלות, ונפל הגורל על הרב רבינו משה מלכיאל, וכשהורידוהו וחש-בו כי גם הוא ימות כמוהם, אולם נס גדול היה שם שהוציאוהו מהמכפלה, וההרב א-חז בידו בתעצומת גדולה רק הוא התעלף ותיכף זרקו מים קרים עליו ויחי ותשב רו-חו אליו, ויספר להם כי אברהם אבינו שהיה דומה לזקן מאד וזקנו לבן ומגודל וא - רוך ניגש אליו וימסר החרב לידו למען להציל את היהודים מכליון חרוץ, והשר נתן להם מתנות ויעשו היהודים חג גדול לזכר הנס ההוא וישמר לחק לדורות עולם.

"אני זוכר את כל המעשים"

ולא יאומן כי יסופר עיר של שנים עשר אלף איש ורופא אין להם וכשנחלה איש א-מיד ובעל יכולת שלחו רכב רץ. ובמרוצה נפלאה רץ ירושלימה להביא משם רופא או שלחו את חחולה ירושלימה, ועגלות לא היו כ"א הטילו החולה על תחתרואן כ - עין מטה עשויה מסדין ושתי קורות על שני פרדים העומדים זה אצל זה, והחמר נהג החולה ככה ירושלימה לביה"ח ומעשה שהי' באשה המקשה לילד והאשה הערביה

הזקנה המילדת שאין אונים לה פקדה והובילוה באופן הזה ועד שהביאוה לביה"ח נח נפשה בדרך. ואין עוד עגלות בימים ההם וזוכרני עת הביאו עגלה הראשונה לחברון כתיבה עשויה מקרשים עומדת על ארבעה אופנים וגלגלים ורתומה לשתי פרדות והע- מידוה במגרש בצד העיר כמה אלפי אנשים באו לראותה והפלאו על הדבר המוזר וה- חדש הזה בהשתוממות מרובה, וזה הי׳ סיבת פטירת אבי ז"ל בדמי ימיו אחרי עבר רק שנה אחת נפל פתאום במחלה רבוי-הדם, ולא הי׳ רופא מומחה לרפואתו, ובסגו- לות נסו כמנהגם כל הלילה. ואם כי באור הבוקר בא באקראי הד"ר בופלא מירושלים לשם האויר הטוב לחברון כי זה הי׳ בקיץ, וכשהביאו לביתינו ענה כי מאוחר כבר ולו הי׳ נמצא שם רק איזה שעות קודם הי׳ בידו להציל את חייו בנקל. וראו אז כמה גדולים דברי חכמים "אל תדור במתא דלית ביה אסיא" ואמי נשארה אלמנה גלמו- דה אתי ואת אחותי אסתר מינה שבגרה ונישאה לה"א רפאל כהן רוקח מירושלים, ואני לקחני זאמקע ללמדיני, ההתחלה היתה בגמרא קדושין שלמד עם בנו חיים זה כשנתיים מקודם, והמלמד שהי׳ כעסן ורגזן הכני ופצעני כף על ירך בלי חמלה אם נשכח ממני דבר, ובאשר שהיתי יתום גלמוד סבלתי מהלומותיו שהמטיר עלי בלי הרף באגרוף ובמקל חובלים ובשוט, ובעת לכתו להביא השוט בקשתי את חיים בנו כי יגיד לי ומיאן בהתנצלות פן ירגש בזה אביו יכוהו גם אותו במהלומות רבות וירא גם הוא לנפשו אם כי הוא מלומד במכות נמרצות. וכשנתים סבלתי בדומיה ואך במס- תרים תבכה נפשי על גורלי המר. ונדמה בעיני כרוצח לא ידע רחם וכמעט פקע לבי בקרבי מפחד ובלילה אחת בחורף שכחתי טעם "הכלאמר" ברש"י, והמלמד כאשר אך אחז השוט בידיו והרימה אחזתי את השולחן בשתי קצותיו וממש ופשוט כיואב בן צרויה שאחז בקרנות המזבח מחמת שלמה המלך ודחפתי השולחן מנגדו ונתקל המלמד והנר של קרעפין שעמד על השולחן נהפך ונכבה. ובחושך ההוא הרכנתי ראשי תחת השולחן ונמלטתי.

"אני זוכר את המפעל"

מחדר ההוא ובקפיצה אחת וכרגע הייתי בחוץ ואם כי שמעתי עוד צעקתו אולם הרגש- תי בעצמי כבן חורין לעת קט. ואז הרימותי את רגלי והתחלתי לרוץ במהירות נפלאה לבית אמי להתלונן באזניה על מר גורלי ולספר לה הכל. והיא המליצה עוד עליו כי כוונתה לטובה, והרימותי קולי ואבכה במר נפש, ושאלה אותי האם ח"ו תחפץ לחדל

מלימוד התורה עניתי לה אדרבה אחפץ רק כי הרבי יהי׳ רחום חנון וארך יופיים ורב חסד, וגם זאת אמצא, רק בואי אתי אל בית רבי "שמעון מנשה חייקין" שהיה בו כל המידות הללו. העצה מצא חן בעיניה וכאם רחמניה אחזתני בידה ונהלה אותי אליו. וכשנכנסנו קיבל אותנו בספ"י וכשספרתי לו כל צרותי והמכות והמכאובים ריחם עלי מיד והבטיח לאמי כי יקחני תחת כנפיו ויכנסני גם תחת כנפי השכינה. ולמד אותי חינם אין כסף ובחמלה וחנינה וקבע לי מקום בביתו ללון ולא חסר לי כל . ונשארתי כן אצלו ולמד אתי משנה וגמרא ופוסקים וכשבע שנים רצופות הייתי תלמידו ומעלות ומדות טובות השתדל לנטוע בלבי כי הי׳ בעל מזג טוב ובעל מעשים טובים מאין דוגמתו ובמשך הזמן נודעתי לאנשים רמי המעלה מיקירי ירושלים וחכמיה, כהרב ריל"צ מבריסק והרב הג׳ ר׳ חיים זוונאנפעלד ולבעל "הלב עברי" והאדמו"ר רובי מעשיל והאדמו"ר רבי אליעזר ב"ר מנחם מענדיל ולראשי הישיבות הגאון ליבע ליישקעס מעץ חיים וכשנודעתי להם גם בתור למדן ומופלג בתורה עליתי ירושלימה ונכבדות נדברנו ונשאתי תמן בת גדולים העלמה שרה בת ר׳ מרדכי מבראד הממונה דכולל ווישניץ ונכד החכם צבי ור׳ יעקב עמדין. היא היתה כבת חמש עשרי ואני כשש עשרי וחצי ואם כי חמי הי׳ עני באותה שעה אולם הבטיחני נדוניה ומזונות על שולחנו כנהוג בימים ההם ואני למדתי בישיבת תורת חיים כל היום וכשהיתה דעתי פנויה מאין דאגת פרנסה למדתי גם להיות שו"ב אצל רבי שלום שו"ב וראש השוחטים בירושלים. ועפ"י הסכמת רבי ומורי מחברון אם כי דאג מאד והתגעגע אחרי וכשנכנס אליו רבי שניאור זלמן סלאנים הרב מיפו ושאלוהו מדוע הנהו עצב כ"כ וענהו כי אתגעגע לתלמידי אורי שהי׳ מאור חיי וחיי רוחי ומתמד נפשי ועתה אתעצב על אשר עזבני לנפשי והשם יצלחיהו בכל אשר יפנה, וימצא חן בעיני כל רואיו, וכן היה באמת כי כאשר למדתי כל מלאכת הקודש להיות רב ושו"ב ומוהל וכדומה לזה לוקחתי כבוד ומצאתי "משרה" לכהן במושבה "זכרון יעקב" מהבראן עדמנטרטשלד.

"ויטע אשל בבאר שבע"

רבי ומורי הצדיק האמיתי רב שמעון מנשה חייקין זל"ה היה הגדול ואדיר בתורה וגדול בצדקה ועסק במעשים טובים כל ימי חיו הארוכים כי האריך ימים והגיעו חייו קרוב למאה שנה. ובהיותו בן שמונה עשר מינוהו קהל חברון לרבם ומורם ויכהן עליהם כחמשה ושבעים שנה. מתוך עניות ומתוך הדחק עסק והגה בתורה בלי הרף ובלי ליאות וכסף החלוקה והתמיכה שלחו מרוסיה ומאירופה אך על שמו ולידו בעד כל

אנשי העיר לכלכלתם, ובימים ההם אין מסחרים ולא בעלי מלאכות בישראל ופרנס-
תם רובם ככולם היה מהחלוקה הזאת. ומורי לקח הכסף וישלם שכר דירתם שהיתה
מועטת בעד מדור למשפחה כארבעה או שמונה ושנים עשר דאלארים לשנה, גם קנה
בעדם חיטים ושמן זית ודבש ופחמין למשפחותיהם לכל השנה וגם זה היה בזול גדול
ויחלק להם, גם בהגיע תור הנשואין לבניהם ולבנותיהם המציא להם הנדוניה וההוצ-
אות הנחוצות והכל בצימצום כי לא הספיק מעולם דמי השלוח הזה לכסות הכל וי-
אכלו לחם ולא לשובע ובשר בא בפיהם רק בשבתות ומועדים, ורבי בעצמו היה עני
ואביון מסתפק במועט וחלקו כאחד מהם כי גם שכר הרבנות לא קיבל מאומה לקיים
המאמר "מה אני בחינם אף אתה כך", וזוכרני בעת ההוא שהלכתי לקנות בעדו דג
מלוח ותיבת טאבאק לנשום בהקפה אנכי ערבתי לבעל החנות כי יהי׳ מוטל עלי לז-
כר ולשלם לו ובעת שהיה מלחמת "סיבסטופול" בין הרוסים והטורקים ושלשה ש -
נים היו הדרכים סגורים ועזובים וחדל הכסף לבא. ושלא יגוע העם מרעב הלך מו -
רי ולוה מהכומר הרוסי שהיה עשיר גדול ומדורו היה אצל האשל של אברהם אבינו
שהאגדה תספר שזהו עוד קדום שנזכר בתורה "ויטע אשל בבאר שבע" וקוראין אותה
"באלטוה" ורחבה היא מאד וכשמונה אנשים יסבבוהו מסביב ופארתיה וענפיה ארו-
כים ופרושים בשטח גדול מסביב והתירים הולכים לראותה עד היום הזה, ולוה ממנו
כשמונה מאות פונטים על ריבית ועסקה ובהגיע זמן הפרעון וכסף אין וישדמו את מו-
רי במשמר כי הוא חתם על השטרות ובימים ההם חדל המלחמה ושלחו מארץ רוסיא
כעשרת אלפים רובול על ידי הרב הגדול המפורסם רבי וועלוועלע מעיר רציצה וש-
לחו תיכף ומיד על ידי רץ לחברון הכסף וישלמו להכומר ויצא מורי לחפשי, ויחש-
בו לנס ויעשו חג גדול בצאתו.

"זכרון ירושלים מרחוק"

הישוב בעיר המהוללה "ירושלים" עיה"ק בימים ההם בשנת תרנ"א, התחלת התחיה
והתחלת הישוב בארץ ישראל בכלל ובירושלים בפרט. וזה הי׳ לפני כארבעים וח-
מש שנים. ומאורעות רבות ועניינים שונים קרו שם, בעדת החרדים הי׳ כחמש מאות
רבנים וגאונים ושרי התורה מכל קצוי תבל וישיבות גדולות מלאים מופלגים ואנשי
שם בתי כנסיות ובתי מדרשות ות"ת ומוסדות נשגבות בראשם אנשים מפורסמים ומ-
הוללים וגם אדמו"רים וצדיקים ובעלי קבלה, חכמי אשכנזים וחכמי ספרדים שהיו

קהל ועדה בפני עצמם ומסודרים בסדר לפי מנהגיהם השונות לפי דעת "הבית יוסף" ובראשם החכם פאשי "בוכר אלשאר" ראשון לציון נשוא פנים וזקן מופלג ושונים היו גם בחיי משפחתיהם וגם בתלבשתם הדומה לתלבושת הערביים משום שהם דרי הארץ משנים כבירות לפני התישבות האשכנזים ולכן גם לשון הערבי שגורה בפיהם והכל בנוסח ספרד, ואני בבואי ובהנשאי ירושלימה, הייתי מקורב ועיל בלי בר ב- בית הגאון רבי יהושע ליב דיסקין הרב מבריסק ורבי יוסף חיים זוונענפעלד הגאון מהר"ש סאלנט, רבי לייבע ר' ליישקעס הראש ישיבה מישיבת עץ חיים, ורבי יצ- חק ווינגראד ראש ישיבת תורת חיים. ואם כי שניהם הפצירו אותי כי אלמד בישיב- תם מטעם שהיתי חשוב בעיניהם ורצו שתלמיד מובהק מהרש"ם חייקין ראב"ד מחב- רון ילמד אצלם ואני שם מצאתי חברים טובים כרבי "אברהם פראג" ו"כזונדעל סא- לנט"ו"עדאל כהן " גם רבי שמחה ווינגרווד אחי הראש ישיבת "תורת חיים" ולכן בחרתי ולמדתי "בתורת חיים" אולם באותו זמן נפגשתי בידידות עם משכילים וציו- נים דרי העיר "כהחבצלת" פרומקין ובן-יהודה, ואפרים כהן מנהל ביה"ס לעמל ודוד יעלין וגיסו יוסף מיוחס. ואפילו ענטעבי ראש ומנהל הביה"ס אליאנס במקום ניסים בוכר שהוסר אז ממשרתו זאת ונסע לניו-יורק וכהן באליאנס ימים רבים ונפ- גשתי אתו גם פה, וכולם היו מיודעים אחר כך בשבתי בהמושבות "זכרון יעקב" ו"מטולה" שהיו שמה פעמים רבות ונתקרבתי אליהם בעברם ובביקורם ושעצתם הי- תה אז שלא להשאר בירושלים ולהתכלכל מהישיבות והמחלקות וגם שלא אעסק בה- כולים ובהמוסדות שנמצאים בסכסוכים וטרדות תקופות שונות תמיד בלי הרף מת- לונות שונות שגרמה העניות להם.

"זכר אזכרני עוד"

וכי באמת היו סכסוכים ומריבות בין הקהילות שונות אז בין "ספרדים" ו"אשכנזים" ובין "החרדים" ו"החסידים" ו"המשכילים" ואז אך עברו שנים אחדות ששמו את מ"ה יחיאל מיכל פינעס בחרם משום שחשדוהו כי לוקח יד בהתיסדות בתי ספרים חדשים ללימודי חול ולשונות פעמים ותולדותיהם. גם הכריזו חרם שלא ישתמשו בכלי זמר על נשואי בניהם וגם חמי רבי מרדכי ליפשיץ בראדער הי' חתום על זה. ולכן כאשר כתב לי גיסי השו"ב מזכרון יעקב כי אשתלם בלימודי קדש ושאקבל סמיכה ותעודה בתור רב ושו"ב ומוהל ואסע במוקדם האפשרי אליו והוא בלי כל ספק ימצא משרה בעדי. ואפילו "בזכרון יעקב" דרוש להם איש כזה לעזר לו,והם

אמנם יעצוני לזה אם כי הי׳ קשה עלי ללכת ולנסוע מהעיר הנחמדה ואנשיה וחכמיה אולם אפילו רבי עקיבה יוסף שלעזינגער בעל הלב עברי, והרב מטוראוו, כמעט אשר גערו בי לעשות את זה בלי דחוי כלל. ואפס האדמו"רים הצדיק רבי מעשול ורבי דודיל אלעזר מענדולס, והרב מטלאסניק הם הי׳ דעתם שלא אעזוב את המקום הקדוש וכי "הכל מעלים לירושלים ואין מוציאים משם". ובנתים בא אלי רבי מאיר הלבירץ למדן גדול וחשוב שבא מרוסיא חב"די ותלמודו בידו והפצירני ופתני והוכיח לי כי דבר גדול הוא דבר בעתו מה טוב ליסד ישיבה להחסידיהם ולאבריכהם שהסכמתי אליו ומיד פתחנו הישיבה בביהכ"נ חב"ד ברחוב היהודים. אולם מעצורים ומכשולים ומרובות נתרבו ועמדו עלינו הרבה מקטריגים עד שנלאינו נשא ורבי מאיר קיבל אפילו מהלומות. ונפשי בחלה בזה ונוכחתי כאילו יד ההשגחה העליונה בזה. ולכן חדלתי מזה והתחלתי להשתלם ולגמר למודי ונסעתי לחברון לבית מורי ורבי שנתן לי תעודתו וכן קבלתי מחכמי האשכנזים והספרדים תעודות וכתבי מליצות והתפרדתם מהם. ושמתי לדרך פעמי ונסעתי ל"זכרון יעקב".

"זכרנו בזכרון טוב לפניך"

הישוב החדים והעבודה "בזכרון יעקב" כל ימי שבתי שם משנות תרנ"ב עד תר"ס לערך שם היו כשמונים איכרים כורמים תחת חסות השר הבארון עדמאנד דע ראטשילד בגליל התחתון כולם ממדינת רומניא. וכרמי ענבי יין היו לכאו"א גדול או קטן לפי ערך נפשות משפחתם. גם סוחרים יחידים ובעלי מלאכות ופקידים. הפקיד הגדול מנהל המושבה מ"ר בן שימאל וסגנו חזן וסופר ומזכיר וסוכן הגן רזינעק וסגנו פאסקעלא. והגננים אהרון אהרונזאהן מי שהי׳ אחר כך פקיד וגנן במטולה והי׳ מהולל ומפורסם מאד על ידי שמצא מין חדש בחיטים שגדלו בהרים ביבשה בלי מטר ובלי מים. וגראיעווסקי ואלטר גראף הרופא המהולל הילל יפה וסגנו ד"ר אליה שטערען. ופעם אחת שמר לי על הפתח בליל חג הפסח וסדרנו הסדר, וכשפתחנו הדלת שיכנס אליהו הנביא בעת העמדת הכוס אליהו על השולחן ומיד נכנס מ"ר אליהו שטערען בשמחה וצחוק וצחקנו כולנו אתו, מהמצווה הזאת שהוסיף עוגג יו"ט והסב אתנו כל הלילה. בחדוה וצהלה, הרוקח הי׳ הזקן יעקב אדלער המילדת הגברת רוקח אשת אלעזר רוקח המשכיל והמלומד, מהנדסים שטארקמעט וקוונטאר, הרב אסא אעצקי הזקן ורבי פארב הנואם שנשלח מטעם הבארון מפאריז השוב"ים רבי גדליהו הכהן גיסי ואני אורי פעלשין מחברון עי"ק. החזן פסח גלדשטיין

עם להקת משוררים ושמש פנחס גרונעס מצפת ובכל שנה שלח הבאראן את סגנו הפ-
קיד העליון "אליהו שיידי" והי' כח ועז בידו לפקד ולמנות פקידים ונושאי משרה
כפי ראות עיניו. הי' בית ספר גדול וגן ילדים ומורים ומורות בעברית וצרפתית מר
ציפרין הי' המנהל הביהס"פ. וס"ה מספר כל המשפחות נתרבו עד כשלש מאות. ה-
ביהכ"נ והביה"ס והגן הנפלא מכל עצי רעננים וכל מיני נטיעים ממינים שונים ושל
ענבים הכל הי' באמצע העיר וידי כולם מלאים עבודה. תיירים רבים באו לראות ה-
בנינים הבנויים לתלפיות וגם הגן היפה בחן ויופי ובכל מיני פרחים ושושנים משלל
צבעים ובפרט היקב הגדול לעשיית יין וקאנאיק תחת השגחת מר פלפל ראש היקב.
ומטחנה גדולה אצל היקב מבית חרושת לעשית חביות גדולות וענקיות וגם קטנות ת-
חת הנהלת סאמיואל גרף המשיניסט. ובאותו זמן ראה גיסי כי רבה העבודה עליו כי
הי' גם מוהל וחזן שני ועוד מושבות נתיסדו מסביב שבאו לקנות כל מידי דמיכל
ובשר עופות ובקרים שהי' דרוש כ"כ. ולכן כשבא האדון הגדול מ"ר שיידי שלח
גיסי אחרי והגיש כתב בקשה כי ימנו ויפקדו עוד עזר אליו. וגם לבד זאת הי' דרוש
משגיח על הכרמים "מערלה וכלאים". ועל היקב לשמור על הכשרות ועל "תרומות
ומעשרות" וכל המצות התלויים בארץ.

"זכרונו בספר החיים"

והפקיד שיידי שהי' איש בעל מזג טוב הכיר מיד כי הדבר נחוץ וישלח אחרי ודיבר
אתי ושאלני כמה דברים והשבתי לו וכשראני ומצאתי חן בעיניו מיד ניאות והסכים
לספחני אל הכהונה הזאת, והחליט וקבע שכרי אם כי בראשונה הי' שכר מצער.
וכשנודע להם ונוכחו לדעת כי הנני מצוין וזריז ואומן בכל הדברים הדרושים הוסי-
פו לי והי' יכולת בידי להביא גם משפחתי אשתי ובתי לאה מירושלים ונתישבנו ב-
זכרון. והעבודה התחילה והייתי אמנם רצוי ואהוב לכל. עסקתי בכל העבודות הק-
דש בתור שו"ב ומורה בביה"ס למחלקה הגדולה ובלימוד משניות בשיטת עברית
בעברית, גם למדתי לפני הקהל בשבתות "עין יעקב" ו"שו"ע" ו"מדרש" וגם בתור
מוהל נסעתי "לחדרה" "לשוויע" "לאימאיגמאל" ובכל יום רכבתי על סוס לבן וטוב
בין הכרמים, וכשלושה מליון עצי ענבים היו להם, ובאמצע הכרמים היו הסוכות
עשויים, וגדולים מענפים שהיו האכרים או השומרים סוככים שמה מהחמה. וכאשר
בציר הענבים הגיע הי' המולה ועבודה הקוצרים והבוצרים עומדים להסיר הענבים
מעל העצים התלויים על כלונסאות של עץ בשירה וזמרה ובלב שמח. הבאראן קנה

העבים מהאברים בכסף מלא וכי הכסף הזה הי׳ לי למזיתם ולכלכלתם, ותחת שב-
ראשונה כל הימים והשלש שנים הראשונות של "ערלה" שהעבים היו אסורים לאכ-
לם וגם לא לעשות מהם יין, ואז הבאראן נתן להם כסף לפי מכסת נפשותם לכל נפש
חצי נאפאליזן לחודש, אולם אחר כך כשעברו שנות הערלה קנה מהם העבים כאמור,
וכשחלה ר׳ גדליהו ונסע לחיפה ולבירוט להתרפאות אז חל כל העבודה עלי במשך
שנה תמימה עד ששב לאיתנו הראשון. ואחרי שנות מספר חלה גם הרב ר׳ שמחה
בינם אסאועצקי הזקן ונתן צו לביתו כי ינתן ויומסר כל הבבלאוטייק וארונות הספ-
רים היקרים שלו אלי. וכששבק לו חיים קיימו ביתו ובניו האחד מר׳ יהושע אסא-
ועצקי פקיד העליון מראש פינה והשני מר׳ באריס אסאועצקי ראש היקב בראשון
לציון בשלימות צוואת אביהם. ושבקש לשמור אמירת הקדיש ולימוד משניות כל ה-
שנה יען כי טרודים בניו בעבודת הכלל ובבנין הארץ והמושבות. ומהיום ההלאה הי׳
עלי חל להורות ולדון ולפסוק. וגם עבודת הכלל כי אורחים רבים עוברים ובאים,
ודרוש להם עזרה וסעד ויען כי מצב האיכרים הי׳ טוב וחיו חיי נחת היתה גם ידם
פתוחה לרווחה להאורחים.

"זכרון טוב וחסד"

החיים העליזים השמחים והטובים שחיינו במושבה "זכרון יעקב" לא ימחה מלבינו
ולבות התושבים לעולם, השמחה והאהבה והריעות הימים הטובים בשבתות ומועדים
והחגים שחגגו בעליצות לב ובעליזות רוח באין חסר דבר. והתענגו על רב כל ובשום
אופן אי אפשר לתאר השמחה בהמון ובקהל ובחיי משפחה, וכאילו הי׳ כל אנשי ה-
מושבה משפחה אחת, כי מטרה ותכלית ושאיפה ותקוה אחת לכל האיכרים שהיו שם
ובכן לא הי׳ ביניהם לא תחרות ולא קנאה ולא שנאה, וכל אחד נטל חלק בשמחת
חברו ושכינו והדרים אתו. וכן חגגו חגיהם יחד ושמחת בית השאיבה בחג הסוכות.
וחג הפסח ושבועות ושמע"צ ושת׳, ויום הולדתם וברית׳ם ובר מצות ונשואים וקיי-
מו את כל הצווים בזה כמו "והיתה אך שמח" ו"שמחת בחגיך" ו"שימח אשתו ובניו"
וכן נהגו בטיולים נהדרים בחוה"מ של חג האסיף ו"בלג" בעומר ואיסרו חג ופורים
שהיו מותרים לנסוע ולרכב על סוסים וגם הולכי רגל ובמנגינות בשירים ואפילו רי-
קודים ומחולות ברחובות קריה, ופעמים רבות סבבו והלכו מבית לבית וכולם הכינו
אוכל ומטעמים וכל מיני יינות משופרא דשופרא לרב בעין טובה. וזוכרני שאיכר
אחד מר׳ ניידערמן קראני למרתפו העמוקה והקר לעשר ולהפריש תרומה מזה"ג

שהכין לעצמו ולמשפחתו בשנה ההיא שהברכה היתה מצויה בכרמו וכמו כן בכל הכרמים, והי׳ לו אלף ושלוש מאות גאלאנים יין ולבסוף השנה נאלץ היה להקיף וללוות עוד יין משכינו הקרוב אליו כי היין ההוא לא הספיק לו עד סוף שנה תמי-מה, וגם שקדים ותאנים זיתים ואפרסקים נטעו בגניהם לרב ובגן ביתם נטעו כל מיני ירקות גם אחדים חרשו וזרעו חיטה ושעורה בשדתיהם די שבעה, וזוכרני כי בשנה אחת הי׳ כ"כ הרבה ברכה באסמיהם ובענביהם, עד כי לא היו ביקב די חביות מו - כנים אם כי הי׳ מספרם רב ועצום. וכאשר הרבו להביא ענבים כ"כ במידה מרובה ולא היה מקום להכיל היינות ונאלצו לפתוח ברזות החביות ולהוריקם ולשפכם אר - צה ולחזור ולמלאותם עוד הפעם. והחביות היו גדולים עד מאד כחדרים גדולים ממש

"זכרון ישועה ורחמיא"

הדבר הזה הי׳ בערך שנת תרנו בעת שהשר הבארון ואשתו הבאראנעסע באו מפא-ריז ל"זכרון יעקב" על אניתו (היאכטשיף) שלו המיוחדת לטיול ולמשפחתו בלב י-מים וירדו בטנטורה ויצאנו כל בני המושבה לקראתו בתהלוכה נהדרה, כי תזמורת מיוחדה, להקת מנגנים ומשוררים בכל מיני כלי עוגב וכינור ותופים היו לבני האי-כרים הצעירים, וגם חבורת מכבי אש עם כל כליהם על העגלות הכל הי׳ מוכן שמא יארע אש מתלקחת באחת הבתים או ביקב היין שאמנם בימי הי׳ ונראה פתאום אש כזה ביקב, ובעמל רב כשנשמע צלצולי הפעמון הגדול מצלצל בלי הרף ומיד ירדו לשם כל חברת מכבים בתלבושתם ובבריזיהם של מים ועם רב התאסף לעזור בכבוי האש ההיא וגם היזק רב היה אז שעלה ביד פקידי הבארון לתקן שוב ולבנות ולחדש המקום. כשהי׳ מר קאנטאר המהנדעס הי׳ ראש המכבים, וגם ראש התזמורת. ומשנה אליו הי׳ איש צעיר זריז ומצוין מר הויזר חתן העשר גראף של שמואל גראף ראש מכונות (ומשיניסט) בהיקב, ואמנם הם עזרו בעבודה קשה ואני עזרתי על ידם הרבה בדבר הזה שהצלחנו אז, וכל הכבודה והתהלוכה הזאת במלבשתם ואחריהם הלכנו כל בני המושבה זוגות זוגות לקבלת פני האורחים הגדולים. הם הורידו את העוגן ה-ברזל הכבד בים סמוך לטנטורה מקום הזגגיה (גלאז פאבריק) תחת פקודת המ"ר דוז-ענקאף מי שהי׳ אחר כך מהמיסדים וראש העיר תל-אביב והמאיאר. הוא הי׳ הרא-שון לקבל פני הנדיב הידוע ואשתו שהשקיעו כ"כ הון ורכוש עצום בקנית האדמה ובבנין מושבות ולכלכל מאות ואלפי איכרים ופועלים בארץ שאהבה כה נפשם, וב-בואם לבקר מושבתיהם באו בראשונה ל"זכרון יעקב", השם הזה הי׳ לזכרון אביו

ולכן חביבה עליהם הי׳ המושבה הזאת, וכל הבע"ב והאיכרים התאספו על פי פקוד-
תו לביהכ"נ הגדולה שהחזן והמשוררים שרו לכבודם מזמרי תהילים.

"זכר ושמור בדיבור אחד"

והבאראן שעמד על הבימה נאם בפני הקהל וצווה והזהירם שיהיו נזהרים בשמירת התורה והמצוות והדת ובתנאי ועל אופן כזה הנהו מהבונים הראשונים ושהנהו מפזר כסף רב. וגם ישקידו בעבודתם. והבטיח להם כי ישלח להם בקר וצאן מהמין היותר טוב מהאלאנד ומשוויץ לחליבה וגם תרנגולים ותרנגולות ומעופות המינים היותר טו-בים ומכונות גדולות לגידולם. הוא נאם בצרפתית השגורה בפיו ומר גזנקאף תרגם בעברית וביהודית להעם השומעים, וכמה נהדר היה בעמדו, נצבה שגל לימינו פניהם האירו ביפים וחנם ועיניהם המאירות בחדות לבם. גם בנאומו הזכיר כמה פסוקים ו-מקראים מהתורה ודומה הי׳ לכהן גדול מלובש באורים ותומים העומד במקדש בירו-שלים בשעתו. וזכרה להם אלהה לטובה על כל מפעליהם ומעשיהם הכבירים שעזר בכל מרץ נפשו ומאודו ולבו העדינה וזכות רוחו, ובלי הרף ובלי ליאות התאמץ בזה כל ימי חיו ועסק בבנין הארץ, ולמחרת ביקר הכרמים והיקבים והטחנה והפארבריקון והבנינים ברכבם על סוסים אבירים ומובחרים וביום השבת בא לביהכ"נ והתפלל בכ-וונה על הבימה ויעלה לתורה וברך העם בנאום קצר. ואחר כך הלך וסבב מבית לבית לבקר ולראות ולהביט. וגם באו לבית הרב והשו"בים לביתינו, וחיכה עד באנו.וב-עמדו אצל האילן קאליפטא הרכין ראשו לנשום ולהריח הריח הטוב מהענף התלוי וני-גש מיד בחור ונשר עלה אחד וחפץ לתת להבראן, והבאראן מיד צעק עליו: " גוי הלא שבת היום ואסור לעקור עלים בשבת", וגם בבואו אל אחד האיכרים שהיה גם נגר ומצא שם עובדים בשבת, וכעס מאד ובגערה צעק עליהם ואמר: "אוי לי עז"הי-תי מפזר כספי ואתם תחללו את השבתות" אולם אחר כך כיון שהתנצל האיכר והבטיח לו כי מהיום והלאה ישמור את השבת לקדשהו תיכף שככה חמתו, ומחל לו. וכן הר-אה ענוה ואהבה וריעות וסבר פנים יפות והתקרבות לכל ונראו כצעיר וצעירה מלאים אהבה ורעות וכמה נעים היה לראות הזוג הזה בשמחה ובטוב לב.

"זכרון תקופה חשובה בזכרון יעקב"

תקופה חשובה מאד הי׳ הישוב בזכרון יעקב וכעין אותם השנים שישבו לפנים בני ישראל על אדמתם לבטח איש תחת גפנו ותאנתו, הכל התנהג כשורה ובסדר, חורשים בשעת חרישה ונוטעים בשעת נטיעה, ובציר ענבים בשעת בצירה, וכל הפקידים על משמרתם יעמדו ועלי הי׳ החוב לנסוע בכל יום בין הכרמים ואל יקבי היין ואל המטבחיים. ומעשה שהיה כך הי׳, הפקיד העליון שמעון-בן-שימאל נחלה במחלה גדולה והי׳ מוטל על ערש דוי והרופא המהולל הילל יפה התאמץ לרפאתו ולא עלה בידו להקימו מחליו, והרוקח הזקן יעקב אדלער שהכין סמי מרפא וכשהעירוהו בלילה משנתו ובהיותו עיף ויגע טעה בשגיאה וכשנתגלה הדבר הפחידוהו מאד להסירו ממשמרתו זאת שעבד באמונה. והוא הי׳ רפה אונים וחלש וידאג דאגה גדולה ומצעד התעלף והוא לבדו ואין איש להשיבו ולהצילו. ויתמגג ככה המסכן והוא הי׳ טוב ומטיב והניח אחריו אלמנה ובן יחיד שלמד בפאריז להיות רופא, ולהחולה בן שימאל הביאו הרופא המהולל הזקן ד"ר חנוך שקיבל מאוצר הבאראן חמשת אלפים פראנק בעד יום אחד שבא וישלח ידו ויעש לו ניתוח קטן ותיכף התחיל לשוב לאיתנו לאט עד שנתרפא לגמרי. ובגודל כשרונו והצטינותו הביא הד"ר הזה תועלת ומרפא גם אלי כי אחרי איזה שנים והייתי חושב ומכהן במושבה מטולה, עלתה בתי הקטנה מרת טובה שהיתה אז כבת שש שנים ועתה היא ד"ר ג.פעלשין ועלתה ושחקה עם עוד ילדים שהדיחוה ונפלה בחצרי קומה שלימה ונשקע ירכה ולא יכלה לעמוד ישר על רגליה, והד"ר אנדזשעלינגא פקד עלי למהר אותה ולהובילה לבירות. ותיכף העליתה אתי על הסוס ורצתי איתה לבירות ובעזרת ידידי משם הד"ר קייזערמאן הכנסתיה אל הדר׳ קאק והוא העתיק והכניס הירך למקומו, ומיד נתרפאה ותעמדה על רגלה וכשחפצתי לשלם לו מיאן לקחת כסף מאתי והוא עוד התנצל כי לא עמל כלל ע"ז ושבנו בשלום.

"זכר משיח רגלי-ישר רוכב על סוס לבן"

כל אותן השלשה חדשים שחלה בן-שימאל, הי׳ הסוס הלבן והיקר שהפקיד קבלו משייך גדול והי׳ מיוחד רק בעד הפקיד ולאו כל אדם זוכה לרכוב על סוס מיוחס כזה, אם כי הי׳ נותן רשות לרעזניקאיטש ששבחני פעם להפקיד בתור רוכב מנוסה ומהיר מאד אגב שאלהו אם יותר לו לכבדיני ברכיבות תקופות בבואי אל האורוה. והפקיד אמר לו כנים דבריך גם אנכי פגשתי רבן פעלשין והנהו באמת ראוי לרכוב על

סוסי כי הנהו רוכב כאביר לב ויבין גם ערך הסוס. וכן אמרתי לו פעם כי לו ה - סוס הזה באירופה הי' שוה כאלפים פונט והי' שבע רצון לשמוע זאת מפי, אולם כאשר חלה לא הי' בנו כל חשק לרכב על סוסו האהוב עליו כ"כ, ובאמת עלה לה- בארץ בכסף רב. כי אלמד להיות נפלא ומצוין כזה, ושום גנן ואף ערבי מהצעי- רים לא הי' באפשרם להקדימני ברכבם על סוסיהם , ובמרוצות רבות כאלה הקד- מתי אותם במרוצתי כי בימים הראשונים בהתחלתי לרכוב נפלו תחתי ועל ידי סו- סים אחדים ופרדות ולא קמו עוד, ורעזינקוויטש שהי' שומע לקחי ולימודי בשבת לפני הקהל הי' אוהבי ומעריצני ולכן לא שם לבו להחזיק. ופעם אחת אירע שבא עני צעיר והגון שהיה איש שקט ומלומד, ואמר על עצמו כי הוא משיח רק הדור איננו ראוי לזה, וביום בהיר אחד רצתי על סוסי והנה הוא ראני ורץ אחרי כ"כ במהירות ואני כשראיתי מרוצתו מרחוק העמדתי הסוס וחזרתי אליו ושאלתיו מדוע תרוץ כה. ואמר לי הלא אני משיח ישראל וכשראיתיך רוכב באבירת לב ואעשה אותך לשר גדול בישראל שהנך ראוי לזה, ובאותו הזמן שעמד הסוס ופניו אל ה - קיר יתעור הסוס, ובבואי אמר לי רעזניקא "מוכרחים היום להוציאו ולרכב עליו גם אני לא הרגשתי כי הסוס איננו רואה, הרכבתי אל המטבחיים ומקודם אל הכר - מים והיקב ובשובי בערב ומהרתי כי ראיתי העם עומדים בשובם מעבודתם ומבטים אלי, ופתאום נתקל רגל הסוס במרזב ונפל ונהפך הסוס. ונס גדול שהמשכתי רגלי מברזל האוכף והתנפלתי לצד השני ובזה הצלתי חיי הנחתי הסוס וסל הבשר ורצתי הביתה וכל האנשים מסביב קראו מיד הרופא ובאו כולם לביתי שהי' סמוך ומצאו- ני הכל בשלימות.

זכרונות עולם

"ותחית המושבה זכרון יעקב"

כל הימים והשנים הטובים, ימי שבתינו ב"זכרון יעקב" היו כל בני המושבה שרו- יים בשלות השקט בחיים צבוריים ומשפחתיים, ושהיו תפארת ומופת לרבים. רובם היו כורמים חרוצים ומשכימים לעבודתם, ולהשגיח גם על פועליהם בכל יום ושבו בערב באישון לילה כמעט, ולכאורה מלאו חובתם ואין לקטרג עליהם, ובכ"ז הל- שינו באזני הבארון כי הפקיד העליון אליהו שייד מפזר יותר מדאי, והאיכרים חיים בלוקסוס יתירה, ותחת אשר מתחילה כשהטה אזנו לנעטער ורבי צדוק כהן

מפאריז ולרבי שמואל מוהליבר ולדר פנסקער מרוסיה כי ישקוד לעזרת האיכרים ול-
בנין הארץ שהתחילו כבר מהגרי רומיניע והבילו מרוסיה ועתה עומדים באמצע ומת-
מוגגים בענים ויאמרו אליו כי במשך הזמן יחזרו וישלמו לו חובתם מפרי עמלם ומפי-
רותיהם ותבואותיהם והכסף הזה ישקיע שוב בזה וככה תבנה הארץ שאהבה נפשו לז-
כרון עולם ועתה רואה כי אין קץ, נותן וחוזר ונותן, ובבואו אל הארץ בפעם השניה
להוכח בזה, והאיכרים החביאו והסתירו רהיטיהם היפים וכליהם ובכ"ז החליט אז למ-
סור כלכלת והשגחת המושבות ליד חברת "יק"א" (אידישע קאלאניעס ארגאניזיישנס)
והאדון מאירסאן שלח לתקן ולעשות איקאנמו וקימוץ בההוצאות הרבות, וראשית ל-
הפחית מספר הפקידים והכלי קדש בכלל, וישלח מאירסאן וידבר אל איכרי המוש -
בה בענינים שונים וכשהגיע לשאלת הרבנים והשוחטים וכי נחוץ רק האחד מאתנו גי-
סי הי' שכרו ששה נאפאלאן לחודש ואני רק ארבעה וכשהגיעו אל הקימוץ שאלם ב-
מי אתם בוחרים ויענו פה אחד וגם בעיניו ישר הדבר כי אני אשאר בתור צעיר וחזק
וזריז ולגיסי יתנו דמי הענקה כנהוג אז, וישלחו אחרי ושיאלוני ועניתי להם זה מן
הנמנע כי גיסי רבי גדליהו הכהן הי' שנים רבות טרם שבאתי הנה ויש לו החזקה וה-
צדק ואני אלך לי. ומצאתי חן בעיניהם בדבר הזה וישלחוני למושבה מטולה אשר ב-
גליל העליון בתור רב ושו"ב.

קצת התושבים שמה

"שמות אכרי זכרון יעקב"

ואלה שמות האכרים והכורמים הראשונים במושבה זכרון יעקב. או סאמארין כולם
מהגרי רומניה ואלה הם : אהרון ליב טייטול בוים שהי' חרד ובנו אבמדר מאיר ליב
הערשקוויטש הזקן וחתניו ניידערמן ובנו בידו האחת שהי' אחר כך לראש הועד בזכ-
רון , פישמל אהרונזאהן ואחיו בן פישיל הי' אהרון אהרונזאהן הגנן המהולל ופקיד
במושבה מטולה, מרדכי קרניא למשכיל אדוו הרש קרניאל הי' נושא משרה בהדיפה
ובנו מר ישעיהו קרניאל הי' מורה עברי וסופר מצוין בירושלים שלמה אידולשטיין
שלמה וילדער מתות טמשיש ואלטר לייטנער ליפוינייימאן שהי' גם כן קצב אביגדר
הערשקוויטש גם כן קצב , יעקב קטראר יוסף גראף והערש גראף אבי שמואל גראף
המכונן בהיקב ואבי וולטרגראף גנן וגם בעל מלון ואכסניה טוביה קרופיק יצחק גל -
דשטיין חרד וגם סנדלר אברהם אבודיק קורלאנד גם חנות מזון הי' לו ש"ב מר' קור-
לאנד חתן גראף מהנדאס ובונה בתים בניו-יורק, יעקב גראד בן אהרון שמואל החיט

שהי׳ גם מוכר רהיטים אלתר אלבירט שאחיו הי׳ מורה ביסוד המעלה בגליל וגם משכילים היו שניהם ומלומדים יחזקאל אירנשטיין שהי׳ גם המוכתר ראש המושבה בזכרון מ"ר גלדשטיין חתן מרת היילפרין בנימין רובניקער גם נגר הי׳, שמואל שטערין בערג חתנו הי׳ המנהל ופקיד וגזן במושבה אימאיגמאל סמוך לזכרון ולשפייע משה הרש הערשקוויטש שהי׳ גם נגר וחתנו קוזווינער הגזן ממושבה מטולה, קופפערשמיד חתנו של יצחק פענסי הספרדי הגבוה והעב ועוד הגברת פאסקאל אם פרץ פאסקאל הגזן בזכרון ומנהל במטולה, ובעל פרדסים גדולים בפתח תקוה ושהי׳ חתן המולדת מאדאם פריידא רוקח שהיתה אלמנת אלעזר רוקח המלומד והמשכיל והחרוץ מצפת ושבאו מרומניה יעקב רוזינשטיין כצמן ובלום הזקן ובנו. קנטאר הזקן אבי ועוד. אליהו קנטאר מהנדעס ומודד הארץ תחת יד יצחק שטארקמעט ואליהו הי׳ גם כן ראש התזמורת וראש מכבי אש בזכרון מר שטא רקמעט הי׳ עובד בסוף ימיו בבראזיל במושבות הבארון הירש הידוע ועוד תושבים כמו יעקב שווארץ סנדלר, לייבולע הסנדלר אברהם גאלדעס בעל חנות, אלטר רבי אלעזרס מלמד אקסלער רוקח, רעזינק - וויץ שומר אורות הסוסים והפרדסים, הירש בריל אבי דן בריל פקיד מטולה והערש אביו בהדיפה מורים היו הויזר ואחיו הויזר גזן ומשגיח לפועלים ערביים כהן וגראייעווסקי והוראויץ וחלוונע דזשנעט גראף מורים עבריים בבית הספר.

"זכרון תחית הישוב ויסוד המושבה מטולה"

"טרם האור נעשה חושך" אומרים פתגם. כן היה תחילת התיסדות והתישבות היהודים האיכרים מפועלים צעירים לקוחים מ"זכרון יעקב" ומעוד מושבות אחרות. והמושבה זה הזאת היתה שונה הרבה בהתיסדה משארי מושבות אחרות ושעל ידי זה הי׳ אחר כך עלינו הרבה לשאת ולסבול וללחום על קיומינו אשר היינו נאלצים לקום באמצע הלילה בעת שנודע לנו ובשמעינו הקולות מקני רובה, וזה היה שהדרוזים התנפלו עלינו להפחידינו או גם לנקום בנו ובאו על סוסתיהם הכבירים וקני רובה בידם לירות להזק ולאבד ובדמה שפוכה התנפלו כה עלינו אולם בזהירות מעט כי גם אימתנו היתה עליהם. או כי כך צוו מהגדולים ומהשייכים שלהם, והשומרים שלנו "נטרי קרתא" מובן כי לא שתקו גם הם כי היו ביניהם גם "טשירקעסים" שהיו גם כן עזי נפש והרובה והיריה בידם שהי׳ גם כח ועז בידם להשמיד. ואנחנו בני המושבה והאיכרים בשמעינו השערוריה והמהומה הזאת מיד קמנו וניקח כל אחד כלי זינו בידו

וכחלוצים מזוינים כ"א אצל הסוס שהיו מוכנים לזה בארות הסוסים מהבית הפקידות, ואני הייתי תמיד הראשון על הסוס עם כלי זין על חגורתי ואחרי כל הצעירים וכי היו כבטוחים כי חשבוני בימים ההם לגבור חיל ואמיץ לב וכן הציגני הפקיד דן ב- ריל לפניהם ולפני כל בני מטולה. והדמני לדוד המלך בשעתו למלך ושופט וגבור מלחמה וכביר לב ומיד שהאכרים ראוני רץ במערכה, אם כי אשתי שרה פחדה וצ- עקה והזהירה אותי וכמעט שאחזתני ולא רפתה ידה ממני, ואני מיאנתי לשמוע בקול שרה בשעת הסכנה, וכרגע סבבוני האיכרים ובקולות התחלנו לרוץ לצד המהומה ב- יריות מהקני רובה באויר למען הפחידם וכנלחמים נגד הלוחמים והדרוזים גם כן ה- רימו יריות, הם באויר למעלה כי מטרתם הי' רק להפחידינו וההתנפלות הזאת היתה עפי"ר בלילות ובתקופות ובעיתים שונים, ומדוע כה שונה הי' מצב המושבה הזאת משאר מושבות יען כי בשארי מושבות התישבו היהודים על האדמה שאמנם קני מע- רבים או מהאפענדיס לעצמם או על ידי חברת (בילו"ו) "בית יעקב לכו ונלכה" או חברות שונות שמקודם בנו צריפים בתחילה ואחר כך בתים לישיבת ארעי כי אין ידם משגת לבנות בתים ובנינים חזקים וטובים לישיבת קבע וכשנפסקה עבודתם מח- סר כסף שנשארו בלי משען ומשענה בפתח תקוה וראשון לציון שנתיסדו מיהודי ירושלים מעט והרוב מרוסיא גם ברחובות.

"זכר כל היצור"

וכן כל אלו המושבות היו מיהודי ומהגרי רוסיא, והמושבות "זכרון יעקב" ומאיר שבייע ואימאיגמאל בגליל התחתון "ראש פינה" ו"יסוד המעלה" ומשמר הירדן היו מיהודי רומניא, ואחדים גם מבני הארץ, ואז על ידי שתדלנים גדולים כרבי שמאל מוהליבר ריניס וכדומה ניאות הבארון עדמאנד דעראטשילד לפנות עליהם ולקדמם ולתמכם בעזרתו הרבה והכבירה ושלח מפאריז את פקידו הגדול אליהו שיד ונתן כח ועז בידו להוציא עליהם כסף רב לעזרתם כאמור כבר מקודם, ואחר כך התחילו עוד לקנות נכסים ואדמה ובנה עליהם ישובים חדשים, כפרים וערי השדות ומושבות. אולם מטולה היתה כפר וישוב של דרוזים (מפלישתים) השייכים לאפענדים ושייכים והפלחים האלה ישבו בבתי חמר ומאבנים רעועים ונמוכים ומשוחים בחמר מבית ומ- בחוץ, ומסביב על המערג עיון ובעמק זרעו שדותיהם, וכל הכפר הזה עם השדות מסביב קנה הבארון הכל על ידי יהושע אסאועצקי פקיד ראש פינה, מהאפענדים,

ושילם להם מחיר רב בזהב טהור שהביאו פרידות טעונות זהב מהבנקים מביירות כסף הבאראן. וכשנגמר הקנין הזה והיו הדרוזים האלה מוכרחים לעזוב הישוב הזה והעתיקו למקומות אחרים, ואם כי ניתן להם מעט כסף בעד נחלתם אבל חמתם בערה בהם וחרון אפם לא שככה זמן כביר ושנים רבות ואם כי טענותיהם ותביעותיהם היו אל האפענדיס אולם אין אדם יכול לדון עם מי שתקיף ממנו, ולכן התנפלו עלינו תמיד וגם בניהם הדור השני לא שכחו ולא חדלו מאתנו עד שבסוף היינו נאלצים להשלים אתם והבאראן נתן עוד כסף רב וגם אנכי שסבלתי עם האיכרים היהודים ושנלחמנו אתם כל כך עד שלא הי׳ מנוח לנפשינו וכמה גדלה שמחתינו בעת אשר עלה בידינו וביד פקידות הבאראן לכרות אתם ברית שלום אחרי אשר שילמו להם במיטב כסף הבאראן ועשינו סעודה גדולה בזבחי כבשים ומאכלי אורז (כידרע) ובשחית קאפפע שחורה, בתופים ובמחולות המחניים לשמחת לבב כל הדרוזים והיהודים וכל הנאספים ופקידים מסביב.

"גיבור חזק ואמיץ כח"

מזכרונות ומעשים שאירעו במושבה זכרון יעקב בימים הראשונים הטובים, ומעשה שהיה כך היה מנהגנו בבית הכנסת שהיתי לומד לפני הקהל בשבתות ומועדים עין יעקב, ומדרש, ושולחן ערוך, ובחול משניות ודף גמרא, ופתאום הופיע לפנינו אורח מוזר שמשך אחריו עיני הנאספים והכורמים שהיו יושבים ושומעים לקחי, והוא היה שונה מאחרים במראיהו וביצירי גוו. היה צעיר לימים כבן שלשים לכוח, חסון כאלון עב ומוצק מלא כח עלומים ונראה וניכר לעיני כל כגיבור חזק ואמיץ כח וזרועות ידיו כמו מוצקות מברזל. ומבט עיניו הגדולים והבהירים העגולות מעידים עליו כלזה ושזה עתה בא מארץ רומניה והנהו בן ארצם מתמן ומדבר אתם ברומיניס וזישרגאניש ויודע קצת עברית. וכבר עבר ארצות שונות וקנה לו שם והצטיין בזה שהראה להם גודל גבורתו ולאות אמת הוצאו מכיסו תכריך מכתבים מאנשים גדולים ואנשי שם מכרכים ומעירות שונות. ויתפאר והוכיח להם בעליל דברים נפלאים אשר לא יאומן כי יסופר אך מה שראו בעיניהם כל מעשי תקפו וגבורתו ושבחוהו מאד. ויקבלו אותו גם בזכרון בזרועות פתוחות כראוי לבן ארצם. ומובן כי הלימוד חדל והעם היושבים מסביב פנו אליו בהתענינות יתירה, והביטו אליו כאלו היה אחד מבני הענקים או החמונאים המכבים והגבורים ואנשי השם שהיה בבני ישראל בימים מקדם. ואין כל

פלא שצעיר כזה מושך אוזניו לבות הקהל שהיה עתה בעיניהם לאוץ ולתפארת והוציא גם כנפי מעילו הזולות בהם ציצית בארבע כנפותיו ושהיו תורבים תחת מעילו על כותנתו כנהוג. ותיכף ומיד מצא חן בעיניהם והחלו להעריצו בחרדת הכבוד והפקת רצון והבעת חדוה לאורח חשוב כזה, ותעורר תשוקה בליבם להראותו לדעת כי גם הם כוספים לקבליהו בסבר פנים יפות ולחלק לו כבוד באשר הנהו כעד וזי כי חוטר הוא מעם בני ישראל עם הקדוש ושהיו ביניהם גבורים כבירים תקופים וחזקים ואך בגלות חולו. ואנכי בתור ראש המדברים מצאתי חובה עלי לשאלהו ולהגיד לו כי אנחנו חפצים עתה להזמינהו ביניני למלון ואכסניה הנתנה ומרוצים אנחנו לשלם בעדו כל ימי שבתו בתוכנו במושבה זו. ויען ויאמר: "לא חסר לי דבר כי היום בבואי ל- כאן נכנסתי למלון טוב לפני ויש אתי כל הדרוש. " ואז גבאי הכנסת מר טמשיס הז- קן ענה ואמר לו אם כן מה נוכל לעשות בגינך? ויאמר חפצי ותשוקתי להציג גם לפניכם כעין מחזה כאן, ובזה ראשית תוכחו באמיתת דברי, ושנית תמציאו לי אגב גם מעט רוח כסף כלכלתי שיספיק לי לנסוע הלאה לבקר את ארצינו הקדושה שנפשי אותה ואכסוף על זה מימים כבירים לראותה ולחבק עפרה.

"מעשי תקפו וגבורתו"

ולתן רגביה ולהיות על קברי אבותינו במערת המכפלה בחברון עיר הקודש ואצל כו- תל המערבי בירושלים המהוללה. ואם יעלה בידינו להמציא לו מקום ואולם גדול שי- הי' נראה כעין טיאטער ומקום מחזה. מובן כי חשב אז על הביהכ"נ המיכיל ומקום לעם רב אולם מקום קדוש אין מהנימוס וגם נגד הדין לזה, ואני מצידי הנני מוכן ומ- זמן להראות לכם כל מעשי תקפו וגבורתי ושיעלה בידי לשמח ולגרום לכם עונג רב וכל הנאספים הביטו מיד איש לרעהו והסכימו בהחלטה נמורה בכל אות נפשם, לטו - בתו ולשמחת לבב הקהל שבלבם ששו באמת לקראת הזדמנות כזה ושהרגישו בזה אות רצון וכמן שחוק שיענג נפשם ונפש משפחתם אשר לזה הם כוספים. והתחילה מיד ת- עמולה ואחזרים נגשו אל הפקיד מרבן שימאל ויבקשו ממנו רשיון להרשות ולקבוע ל- זה את האולם הגדול מבית הספר, ויפארו אותו בדגלים ובמקלעות מניירות משלל צב- עים וידפיסו קרטסים לכנסה, לשלם פריינק אחד להכנס וכמאתים וחמישים איש נכנ- סו וימלאו ההיכל, גם בימה תיקנו במחרת שעמד עליה הגיבור ויראה באמת דברים נפ- לאים כמו לכפוף מוטת ברזל עב שבר שלשלאות של ברזל כפף בין אצבעותיו מטבעה גדולה של נחושת, קרע לגזרים תכריך קלפים, הכה באגרופו על מסמר גדול שנתחב

ונכנס אל הקרש, והקהל מלאו פיהם צחוק מגודל הנאתם. ולבסוף הכריז בקול ואמר מי האיש שיערב לקבל על עצמו לגשת אליו ולפתוח אגרופו הסגור יבא ויעלה על הבימה מיד. וזה היה באחת הלילות האביב והקול נשמע עוד פעם ממנו ומובן כי שתקו העם וכי לא העיזו לא הרהיבו עוז בנפשם לנסות דבר כזה ואני היתי גם כן בתוך הקהל ונהנתי כמוהם ואף לא עלה בלבי דבר לענותו, אולם פתאום עמד אחד מהנאספים והכריז וענה בקול גדול כי הנהו יודע וגם ברור לו כי פה אתנו היום נמצא האיש הזה שבודאי ובטח יפתח את יד הגבור הזה וכששאלוהו מי הוא זה ואיזה הוא האיש, ויראה באצבעו עלי, וכי רבינו רבי אורי פעלשין כח ועז בידו החזקה לפתוח אגרופו נגד כל הנאספים. ותיכף התחילו כולם פה אחד בהמון לדרוש ולבקש וליפצור בי. ואחדים נגשו מיד אלי ולא הרפו ממני ויאמרו ומה מינך יהלוך לך עלה והצלח, ונתבייששתי לסרב הרבה מדאי כי לא הזניחו ולא חדלו ממני עד שנעתרתי להפצרתם, ועליתי על הבימה לקחתי ואחזתי באגרופו החזקה בשתי ידי מובן שלא דבר קל היה זה, כי אם בכבדות ובכח אמיץ וחזק לחצתי אגרופו, ועלה בידי לפתוח אותה, וכשחפץ הוא להעלים הדבר הוריד ידו למטה ואנכי התאמצתי והרמתי ידו למעלה בהיותי יותר גבוה ממנו ובגבורה יתירה החזקתי ידו פתוחה נגד כל הקהל וכולם הרעו לקראתי ויכו בכפם ובתרועה גדולה צעקו כולם הידד "יחי מורינו הרב הגיבור" ותם המחזה בשמחה עצומה ובתרועת הידד יצאו כולם בחדוה.

בשנת תר"ס בגליל העליון

"לזכר עולם יהי' צדק"

"ידיד נכבד" מכתב שכתבתי בימים ההם להמשכיל המלומד מר דוד שו"ב ממטולה לראש פינה הנני חי ב"ה והלא עיניך הרואות כי פי המדבר אליך ועטי לא תלאה מלהשיב לך על מכתביך ותוכח כי לא התבלעה בינתי מרוח פי, וכי אמנם מהמשך דברי תראה כי שיחתי כשיחת אדם בריא במחשבותי ושלם בדעתי, ע"כ אך לחינם פחדת פחד, ולבך הנה דאגה על ארדותי לחינם, כמאז ועד עתה שלו ובטח הנני, ושלום לי מסביב ב"ה, כי חשובי האכרים והב"ב פה במטולה והפקיד המושבה מ"ר דן בריל וסגנו מ"ר אבילאפיע, ידם תיכון עמי וכרעים ואחים יתהלכו ויתנהג עמדי, ועשן האדם העשנים הנראה לכולכם כמדורת אש במה הוא נחשב, הנה גם נטף דמעה אחת מעיני לא הוציאו, אמת כי אחדים מראשי עדת החפצים בנוסח אשכנזי רובם עזי נפש

מצוינים ובעלי תחבולות נפלאות אשר לא יבצר מהם להדריך מנוחה לאיש חרמם, ו-מבלי נסוג אחור מכל האמצעים שבעולם, כל לעז וכל שם רע וכל דיבה רעה בעולם שמורים אתם להוציאם לעת הצורך, אולם אך מעט אומץ הלב מעט שאט נפש ומעט בלימות פה, וכל שאונם כסופה יעבור, הנך מנחמני כי דעת הקהל תעמוד לימין צד-קי לא נפלאתי מאומה, כי מי האיש הצופה על המריבה ויהי׳ גם הוא, אחוז בשנאת חינם, וכי גם משנאי לא ימצאו בי שום עון אחר בלתי זאת, שדברים אחדים נזרקו מפי לתמותי בהיותי מוסב במסיבת מרעים לאמר כי צדקו אלו הבוחרים והחפצים בת-פילת נוסח ספרד כי הם רב בנין ורב מנין, והדברים האלה הובא לאזני האחרונים, ויהי כשמעם ויחרדו הקנאים בחשבם כי היתי חותר תחתיה בזדון תחת ממשלתם בבי-הכ"נס ויאמרו כי בשלי כל המריבה, ויאמרו הבה נבלעיהו חיים ונהגהו מהמסילה, ולא יבצר מאתנו להציקהו נפש, ולשלוח בו לשון אפעה ושן חזות עד כי ילאה נשוא ויעזבנו והמחלוקת החלה בכל תקפה להחריד כל יושבי מטולה, ואם כי הרגישו בעצ-מם שלא כבוד ולתפארת יהי׳ המחלקה הזאת, וכי רק פוחזים הקימו שערוריה לעורר חרון אף גדול, חינם, ובאמת חף ונקי אנכי מכל האשמות הטפלות עלי וכי לא בשלי כל הדבר הזה, ואין זה כ"א הבל ורעות רוח במה שלבשו קנאה במדם, ולא נחו ולא שקטו הללו ויציתו קנאת אש הדת בזעיר אנפין שהייתה מצויה משנים רבות וכבירות מימי קדם, מלחמת אחים בדבר ספרד ואשכנז או חסידים ומתנגדים בימי האדמו"רים הקדמונים.

"זכרונות מקדם"

עוד מימות הבע"שט והגר"א זצ"ל, ואני בתומי אלך כי מקרא מפורש בתורה אחרי רבים להטות וכי באמת אשכנזים אמיתיים לא נמצאו בכל המושבה כי אם אך במנין מצומצם והם שאפו לשלוט ברוחם של אלו, ואם כי אלו הקנאים ראו ויגורו גם הם מ-פני דעת הקהל, וישלחו אלי דבריהם לאמר, ואתה אם לא שטית זאת עשה איפו ותנצל והצלת כבודך עמך, קח נא גליון וכתוב עליו לבל יזיד ויעיז שום איש להתפלל בבי-הכ"נס בנוסח ספרד כ"מ רק בנוסח אשכנז, ואם אך תעשה זאת, ובאנו אליך כולנו והשתחוינו לפניך אפים ארצה ונאמר לך צדיק אתה ממני, ותהי׳ תשובתי אליהם כי לא המה דיינים עלי ולא אני אהי׳ נדון לפניהם, אם אני חייב או פטור, ואין חפצי ורצוני כלל להיות נקי בעיני רום מעלתכם ואפילו אם תכתירוני בקודשת תפארת הוד והדר לא יטה לבי מדרך האמת. ויהי׳ כדברם אלי ככה יום יום ואני לא שמעתי

אליהם להיות עמם ולהתרפס לפניהם ותבער כאש חמתם, ולהבה תלהט בקרבם ויח-
לו לפעור עלי פיהם בלי חוק ולבדות ולטפל עלי דברי שקרים וכזבים ויתנוני לבעל
מחלוקת ונתניני לחרפות, ובימים ההם ואני הייתי הקונה "קמחא דפסחא" והייתי או-
פה המצה של פסח לכל אנשי המושבה לכל ימי החג. כי היתה כתובה וחתומה שטר
חזק ביני ובין כל האיכרים והוקצב המחיר וסכום המצות הנדרשות לכל אנשי המוש-
בה מטולה, ובראותם כי הנני עומד על דעתי מבלתי לסור ולפנות על ימין או על ש-
מאל וכי אפסה תקותם כי אטה אליהם עמדו הם וההולכים אתם ויחדלון ויבטלו את
הקונטראק ההוא ומאנו לקבל ולקנות מאתו המצה שלהם, ואני כבר הכינותי וקניתי
כל החיטים והכל היה מוכן כבר מצידי, ומובן כי סבלתי היזק גדול בזה. ובכ"א כא-
שר בא פקודה מחברת יק"א להוציא הפסק דין אמיתי קיימתי פקודתם והוצאתי פסק
דין עפ"י דין הכל הולך אחר הרב, ואחרי רבים להטות ומעתה מהיום ההוא והלאה
פתחו שוב הביהכ"נס שהי' סגורה כל זמן ומשך המריבות והתחילו להתפלל בנוסח
ספרד, וזה הי' תולדות המחלוקת והמריבות שפרצה פתאום והמועט נתחלקו והתפל-
לו לעצמם ומהיום ההוא והלאה חדלו מלהריב ושלום על ישראל.

"החדלקה במירון בל"ג בעומר בהלולא דר' שבי"

כל הימים הטובים שחשבנו במטולה, היתי נוהג בכל שנה לנסוע וללכת למירון ובכל
פעם על סוס אביר לחג את הל"ג בעומר בהילולא דרבי שמעון הצדיק בר יוחאי וקני
רובה חגרתי על מתני מתחת לבגדי, ואם שלא נזדמן תמיד לי להשתמש בה כי אם ב-
פעם אחת בנסעי עם מרעי אורח מירושלים שבא ושנסע אתי בסוסו ששכר מאיכר, וה-
יום ההוא הי' בהיר ושוחחנו יחד בנעימות, ואמנם פגשנו ערביים וגמליהם נושאים
בר והם רוכבים ראשונה כולם על חמוריהם בדרך, וכשראו אותנו רוכבים שנינו על
סוסים שאלו בשלמינו בלשונם "מאראך הבא יוואפענדי" וענינו כנגדם "עליכום אש-
לם וולד על ערב, כיף-איל-חאל" (מה שלומכם?) "מליך יאחאואדזש" (טוב אדוני)
ונסעו לדרכם ובאין מכלים דבר ופנינו גם אנחנו לדרכינו, ומרעי שאלני בהלצה וכ-
מו להתגרות בי "האם אינך מפחד מהרובה אשר בצידך?" ואני תחת להשיבהו דבר
לחצתי סוסי ברגלי שהתחיל לרוץ אתי במהירות, וההוא חברי פחד לעומתי וגם כן
התחיל לרוץ אחרי ואני מהרתי והצאתי הרובה מהר מנרתיקה והרמתיה למעלה והקנה
פיניתי אל האויר ופתאום לחצתי ומשכתי באצבעי את לשון הרובה והנה קול חזק וא-
דיר והכדור ניתז למעלה באש אדם מתלקחת ועשן נראה, ורעי נבהל והי' כהולם

פעם. בחשבו כי רודפים ורצים אחרינו מקהלת ערבים פראים, ופתאום הפכתי את סוסי ופניתי פני אליו והוא עודנו רץ מלא פחד ובהלה והעמדתי סוסי לעומתו והוא גם כן עמד וינשום רוחו באפו וככה עמדנו עד ששב רוחו אליו ובקרבו ונח ויען ויא-מר "ומה כל החרדה הזאת?" אמרתי אליו אתה גרמתה כל זאת בעצמך בשאלתך המו-זרה האם נעלם ממך כי אנחנו ונושבי מטולה נלחמים תמיד ותדיר עם הדרוזים ואפי - לו באמצע הלילה מקיצים השומרים אותנו מתרדמתנו החזקה, ומיד שמרגישים האויב רוכבים אנחנו ורצים לעומתם לחסום עליהם דרכם. ומיד בקש סלחתי ונמשיך דרכינו. ועוד פעם נסעו אתי אשתי ובני יהודה לעשות לו פיאות כנהוג אז בתספורת הראשונה של הילד, וחלקנו שכר ויין ולקח טוב, ובמחולות וריקודים בתופים ומנגינות וקהל גדול מכל אפסי ארץ והדלקה גדולה על ראש הגג מבגדים משוחים בשמן ומדורה גדו-לה הנראית ממרחק ומי שלא ראה שמחת מיראן לא ראה שמחה מימיו.

"בר יוחאי שמן משחת קדש"

בחגיגת ל"ג בעומר במיראן בהילולה דרבי שמעון בר יוחאי היו באים ומתאספים מכל קצות הארץ אשכנזים וספרדים ועשירים גדולים באו מהודו ומבוכריה ומקוקאז, והבי-או אתם בגדים יקרים ושמלות נשותיהם השזורות זהב וכסף לטובלן בשמן או היו מרי-קין שמן זית זך עליהן ולהדליקן ושהיו נוהגין כן בכל שנה בחצות לילה ממש ושהיו מוכרין למי שבחרו בו שיציק האש ולהעלות השלהבת והמדליק הי׳ אז הראב"ד מצ-פת רבי רפאל זילבערמאן בשם האדמו"ר מגער. וההדלקה חוגגה ברב פאר והדר בשי-רים ובמחולות במנגינות וריקודים בעיגול וכגורן עגולה שרו בלי הרף את השיר "בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחביריך" בר יוחאי שמן משחת קדש נמשחת במידת הקדש. או השיר אמר רבי עקיבא, אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל. אשריכם אשרי-כם. וכן היו ממשיכים ורוקדים בתחילה היו על פי רב חסידים ואנשי מעשה ששמחו בחרדת קדש בחגיגה זאת. ולבסוף נתוסף עליהם המון העם עד שנעשה ממש לחגיגת עממי. וכן בלי הרף ובלי החדל מי שנלאה יצא מהעיגול. ונכנסו אנשים אחרים תחתם והמחולות היו בעיגל לימין ולשמאל וחוזר חלילה. , ומזמרין ומנגנין כל כך בהתלה-בות עצומה ובשמחה של אין קץ, והורי הילדים המביאים בניהם לתספורת הראשונה ולהניח להם פיאות והיו קוראים לזה "חלקה" והיו מביאים גם יין שרף ולקח טוב וה-תיכות דגים מטוגנים ומרוחשים על המחבת ומרחשת ומחלקים להעם ומושיטים להם

חלקם אפילו בעודם במעגל. וכדי להנפש מעט היו עומדים ומקבלים בברכות של נ-
חת ועונג וחוזרים למחולתם והיו עיגול בתוך עיגול העומדים מסביב היו תוקעים ומ-
כים כף על כף כדי להרבות ולהגדיל השמחה ולפי רוח השירה והכל שמחים ועליזים
בחדוה וברשפי אש, ושלהבת יה שמחה גופנית ורוחנית יחד. והאספסוף הולך וגדול
וכן תגדל השמחה בין הנאספים מסביב להמדורה וההדלקה ההולכת ומתגדלת. ופרוצי
בחורים ואנשים משליכים כתונתיהם. ומהמיניהן לתוך האש להעלות המדורה ולהאיר
במרחק רב על הארץ ולדרים עליה ובכל הדרכים והמשעולים.

"בשורה טובה תדשן ועצם"

זה היה ביום ראשון אחד בימי האביב ימים אחדים אחרי חג הפסח בשנת תרס"ה היי-
נו מתפללים תפילת שחרית בבוקר השכם בבית התפילה ואני הייתי השליח ציבור ועו-
מד אנכי ומתפלל לפני התיבה ופני למזרח ובאמצע השמונה עשרי ואחרי גמר כל בר-
כה היו עונין אמן. ופתאום נשתק העם ולא ענו כלום הכתי בכפי על התיבה וברמיזה
ולא הועיל. הטתי אזני ושמעתי מהומה ושערוריה מהרתי וגמרתי התפילה והבטתי מא-
חורי והשתממתי לראות כי חצי העם עומדים בחוץ עם טליתיהם והחצי השני אצל הד-
לת והנה קול המולה ורעשים ונפחדים ומדברים בהתלהבות והקול הולך וחזק, איכרים
אחדים באו ויצעקו ובשורה לא טובה בפיהם ויענו ויאמרו עודכם מתפללים השליכו
מהר טליתיכם מכתפיכם ובאו הבה נרוצה, וקיימו זאת בחיפזון וברחו ואני עומד ושו-
אל, ואפן כה וכה והנה אין איש אתי מבלעדי בחורים ברי-מצוה אחדים, וכאילו הם
נמנעים מלצערימי ולהפסיקני מתפילתי אולם כשנשמע והגיע אלי רק דברים אחדים
שנזרקו מפיהם, אסון נורא קרה, דרוזים התנפלו על מי ובאמצע היום הנה כן זונדול
הנגר, הדם זוב ממנו כמעט שנהרג ואולי כן נהרג. וירוצו כולם בלי נשימה ומיהרתי
גם אנכי ואשא רגלי וארוץ אחריהם ולפני רצים אנשים וטף, כולם חגרו מתניהם וירו-
צו בכל כחם ואני גם אנכי שנסתי מתני ורץ ואני רץ והם רצים, ובקצה העיר שם דר
זונדול הנגר בעל הזקן הארוך והשחור, והפחד והבהלה נתגדל כל אשר קרבנו יותר ס-
מוך לביתו וכשראינו מרחוק עוד המון אנשים רצים מכל עבר ובכל כוחתיהם, נוכחנו
יותר כי אסון קרה ובאה על המסכין הזה, ובמרוצתי עברתי רבים מהם בדרך כי במטו-
לה יש להאמין דבר כזה, ובפרט על עני ומחוסר מזל כמוהו והוא ידידי כ"כ ורחמי
נכמרו עליו, ומיד שנגשתי אל הבית וראיתי רבים עומדים מחוץ ואין רשות להכנס
לפנים ורק חשובי העיר והבעלי בתים.

"סוד אחר אל תגלה נשמת חיים באפן"

והיה כאשר ראוני בתוך הבאים, התחילו מקודם בחשאי ואחר כך בקול לאמר פתחו הדלת הנה הרב פעלשין בא הניחוהו להכנס לפנים ואני כבר הרגשתי כי לא יאה לי להדחק ולכנס בחימה וגם לא דרוש לי כל התאמצות, והתחלתי לצעוד בלאט ובנחת ולא הדחקתי צעדי ופעמי אחרים בראותי כי העם מבינים זאת מעצמם לפנות לי מקום בראש, והעומדים בפנים קאסטיצקי וחיותמאן ועליקסנדלר פתחו מיד הדלת ברחבה בעדי וניחה להם שהנני נכנס ושאפו גם הם נשמתם והרגישו קצת חפשיות לעצמם ושניטל מהם אחריות קצת, ואחדים אמרו טוב הדבר וכאילו הוקל מעליהם איזה משא כבד ומכל צד נשמע הנה הוא בא, הנה הוא נכנס, וכאילו שחיכו עלי ולקראת בואי וזהו אות לטובה, והראו לי חדר המטה של זונדול גרינצוייג זונדול האוהב הריע אשר זה עמל בעדי ובעד רהיטי וכשלשה חדשים עבד בזיעת אפו יגיעה רבה לעשות ולהכין בעדי גם הכסא הרבנית מעץ אפריקאי ומכוסה במשי אדום ועתה הנהו מוטל על ערש דוי ופניו לבנים כשלג והדם זוב ממנו ממכות ומהלומות ומתעלף, ועוד וחוזר ומתעלף, ועוד נעלם מהעם איך קרהו והגיע לו אסון כזה, והנה אחרי עמדו ממולי נתעורר והוקץ עוד הפעם מהתעלפותו ואך זה עתה הרגיש כי אוהבו היותר נאמן עומד לפניו ונראה הפעם שחק קל על שפתיו הזיורות וגם אדמדמת קצת נראה על לחיו וכאשר ראני שהנני עומד אצלו ומביט עליו במבט חסד ורחמים וירגש חמימות ומרפא בגופו החלש וידע והבין כי לפני יוכל כבר לגלות ולספר את אשר מקודם היה פחד בלבו, וינשם נשמתו בנקל וכאילו הפחתי באפיו נשמת חיים ורוח חדשה, ואמרתי בליבי כמה גדולים דברי חכמים בשורה טובה מאיש טוב תדשן עצם, ובראותי כי כל כך פעלתי עליו לטובה לקחתי כוס מים קרים והגמעתי אותו וילעט מידי ויחי .

"החכמה תחיה בעליה"

ונוכחתי כי ממש החיתי אותו בבואי אליו הפעם כי בטחונו גדול באהבתי ובידידותי אליו, ועתה נברר לי כי כל ימי שבתי במטולה היה מקושר אלי בעבותות אהבה עזה, ותגש אשתו אלי ותאמר החיותני אדוני והנך כמלאך השם צבאות והופעת לביתינו וכמלאך רפאל והבאת רפואה שלמה לאישי אשר בך יתפאר תמיד ומתכבד בכבודכם כי אתם האוהב היותר גדול וחביב עליו ואמיתי בכל לב ואך זה הפעם הראשונה שפתח את עיניו ורואים בעליל כי הכנסתם ארוכה ומרפא בכל אבריו המרוסקים והנשברים,

יברככם השם כי איש מצוין ואוהב נאמן הנכם מאדכם ונפלאים מעשי השם שאלתיה איפו היה ומאין בא הלילה, ותען ותאמר אולי הדבר הזה יגלה רק לכם כי מיאן עד עתה להשיבני דבר על כל שאלותי וארמז אליהם כי כל איש בבית יצאו החוצה, ואשאר אתו בבית לברי כי מיד הבנתי כי דבר סתר לו אלי ואולי יגלה אלי הדבר ביד-עו וברור לו כי אני לא אגלה סודו לשום איש בלי רשותו והסכמתו וחז"ל אמרו וכן כתוב בספר בן סירה רבים יהיו דורשי שלמך וגלה סודך לאחד מיני אלף, והדבר הזה הוא "בבל תאמר", וכן היה ויצאו כולם, והוא רמז לי כי אפילו אשתו תצא מחדרו, ותצא גם היא ואני הקרבתי כסאי למטתו והוא לחש באזני בלאט: "אמנם אנכי הייתי נאלץ להבטיח להרוצחים שלא לגלות ושלא להמיט עליהם רעה ורק על התנאי הזאת השיבו לי נפשי לשלל כי עני הנני וטפלי תלוין בי", והדבר היה פשוט אמנם אחרי המכות רצח חפצו השודדים להרגו, ולבערו מהעולם והוא הי׳ ערום וידוע ערבית היטב ויתחנן על נפשו והצליח אמנם בהצלחה גדולה ו"החכמה תחיה בעליה"אמרו, והוא ירא לגלות דבר אשר הבטיחם בתקיעת כף ולכן שתק עד בואי ולימים שנעשה שלום בין הדרוז (הפלישתים) ובין תושבי מטולה ונתגלה כל זה כי הדרוזים נחבאו בכל לילה בהבי מסותא במרחץ, והוא ירד לשם לתקן את בית המרחץ שהי׳ במורד העיר אצל העין ותפשהו להרגו חיים אולם ניצל בדרך נס.

הצאתך לשלום מהמושבה מטולה.

"וזכרתי לך אהבת נעוריך"

היום היה בהיר באביב, עוד עת עלית השקפת השחר על ראשי ההרים הרמים הרי נפתלי והרי זבולון, וצאת השמש בגבורתה עוד טרם הופיע מעל גבי גבעות הבשן, ומושבותינו "מטולה" שהיתה משתחות לרגלי הר גבוה בנחלת נפתלי, ממול הר "חרמון" כי לרגלי הר חרמון ימשך נחל הירדן ההולך דרך החולי "מים כנרת" אצל "טבריה" ונופל אל "מי מרום" אצל המושבה "יסוד המעלה" ומשם הולכת ונשפכת בעקלתנו ותפול לתוך ים המלח אצל ירידו, ובבוקר נתעוררה המולה ורעש ונשמעו קולות אנשים איכרים בהמושבה, וקול הצאן והרועים המובילים עדרי צאן ובקר למרעם אל העמק מערדזש עיוין אשר בנחלת היהודים, גם הילדים השכימו באור בוקר, כי ביום ההוא הבית ספר סגור וחפש ניתן לכל התלמידים ללות משפחת פעלשין מורם ולברכם בברכת הפרידה טרם צאתם את העיר, כמובן אני ורעיתי שנשארנו בבית

בלילה שלפני היום הוא אחרי הנשף חשק והסעודת מרעים שנערכה מהבעלי בתים לכבוד ההולכים, ואחרי הפרדם מהבית באלפי ברכות, כמעט שנדדה שנתינו ונערנו כל אותו הלילה ודברנו מכל דבר ומהקורות אותנו ושעבר עלינו במשך כל הששׁ שׁ- נים שחיינו שם ומהחן והיופי הפרוסה על המקום הזה ואוירה הזך והמבריא כ"כ וב- אמת כמעט שנדמנו ונתחרטנו בלבינו לעזוב את האנשים הטובים האלה המפצירים או- תנו להשאר בקרבם ושנות קשרנו אליהם בעבותת אהבה במשך הזמן ההוא. אולם ב- תוך כך הגיע לאזנינו נחרת ונשימת ילדינו מהחדר השני ומהקטנים ושרה אשתי ענתה ואמרה אלי כי אך בעדם שיהי׳ וכדאי להתאמץ ולהתגבר כנגד כל המעצורים מאופני חיים חדשים ומי יודע אולי יפרחו וישגשגו בארץ חדשה ותקות גדולות לגורלם, וכך שוחחנו ביניינו עד אור הבוקר ואז התפללתי בכונה עצומה ובקשתי מאת השם כי יש- לח מלאכו להוביליני ולנהלני לשלום למקום מגמת פנינו. עוררנו את הילדים להלבי- שם להאכילם ולנחותם הדרך, והשכנים התלקטו והחמרים התכנסו והתחילו להוציא החבילות מהבית ולהעמיסם על הפרדות ועל החמורים ולשׁם לדרך פעמינו במזל טוב.

הדרך ממטולה לזכרון יעקב

"זכרון אהבה וחסד"

ואם כי התהלוכה הזאת הותחלה ממטולה ברב פאר והדר כי כל אנשי המושבה האכרים ונשיהם ובניהם שהיו עפי"ר תלמידי ליוו אותנו באהבה וחיבה. אם כי שמחתם זאת היתה מהולה בתוגיין על אשר הננו עוזבים אותם לנפשם ולמרות ונגד רצונם, והם היו מצטערים על הפרדינו מהם וקשה עליהם פרדתינו ובכ"ז אכרים רבים נסעו גם הם א- תנו יחד על סוסיהם עד הכפר הראשון בדרכינו זאת "כופר קעלאי" ועמדו והתעכבו אתנו עוד לילה אחת בסעודת מרעים אצל מיודעינו הנכבד מר׳ אלעזר ב"ר משה הע- רש" ומשפחתו שהכין בעדינו כי הוא הי׳ תושב שמה ועוסק במסחריו של שכר ויין וגבינה וחמאה שהכינו ושעשו שמה ומבילם אחר כך למכרם בכל הגליל בצפת וטבר- יה וסביבותיהם מושבות היהודים ראש פינה ו"משמר הירדן" יסוד המעלה ומחניים ומטולה, ובכל עת באו עם סחורתו למטולה התאכסן אצלי תמיד. ולבד זאת הייתי ה- קונה הכי חשוב אצלו ואין להתפלאות על כי הרבה דאג על עזבי המקום הנחמד ההוא שבילינו שם באהבה ובשמחה ורעות וקבלו אותנו בזרועות פתוחות, כיד ה׳ הטובה עליו, הגדול ויפה, ופיזר כסף להדר את הקבלת פנים והצאתכם לשלום עד כי הגדיל

לעשות ותלאה העט לתאר ובשירה וזמרה וריקודים, וכסעודת שלמה בשעתו בילינו את הלילה והנשף חשק ההוא ובעונג רב, וגם למחרת בבוקר ויין ושכר ושתית לח-יים לרב והמטרו ברכות על ראשנו ובמחיאת כפים ואמצו אותנו שלא נדאג על עזי-בתינו הארץ ושלא נתגעגע כל כך למען יהי' בי די אומץ וכוח לעשות חיל ושלא אתרשל ללחם מלחמת החיים חדשים בארץ החדשה, ונסענו משם ובאותו יום עברנו את העיר עכו ונגיע עד עיר חיפה ובילינו גם שם יום אחד בבית גיסי ר' גרשון ליפ-שיץ שו"ב דמתא תמן וניסע מחיפה ובאנו אנחנו וטפינו להמושבה "זכרון יעקב"ל-בית גיסי וגיסתי רבי גדליהו הכהן ורעיתו חשקה והוא הי' שם השו"ב והחזן והמו-הל, והי' בעלי מדות טובות בצדקה ומע"ט וגם שימש בכהונתו תמן שנים רבות וכ-בירות, ולפני חמש ושש שנים קודם שהתישבתי במושבה זכרון יעקב בתור שו"ב ומשגיח על הכרמים ויקב היין תחת חסות השר הבאראן אדמונד דה ראטשילד זכרונו לברכה לערך שמנה או תשעה שנים רצופות בעונג וגם שמחה.

"איכרי ותושבי מטולה ושמותיהם"

ואלה שמות האיכרים ובעלי חקלאות במושבה מטולה ואלה הם או קצתם שאזכיר עוד שמות למשפחתם. ישעיה אבראמוויטש, וחתנו משה פיגלין, שהיו חרדים, שמואל פיגלין, ממשמר הירדן בנו של החסיד יעקב פיגלין איכר חשוב וחרד ממושבה מש-מר הירדן גם בנו יצחק אייזיק פיגלין ממשמר ש"ב וחתן יעקב מר בן ציון אוער - ברך מצפת כתבן ויודע סופר מאיר פרידמן וגיסו אברהם משה קצב ג"כ, יעקב כץ נחמן מוסין והנדעלסמאן פריימאן בן איכר מראשון לציון איכר מבילו קאסטיצקי מלומד, ואלעזר סגל הזקן ויצחק חיותמאן ואחיו שמואל לוויטש, והזקן רעזניצק, ובנו רעזינעק, יעקב סטאריקאוו אליעזר כץ פאליק בעלסקי שהי' מוכר גם בשר האלמנה באקמוון וחתנה לעווין, גלדשטיין ויוסף לינאדי מכאל ווינער לישאנסקי וסנדלר בן השמש הכנסת ואחיו נחום ומרגוסקי ודוד רידילנסקי ווינוקור, ובנו, וחתנו, ווינקלער גלדברג הקטן בראלניצקי המוכתר ומנשה ווינקלער עוד אחדים תושבי המושבה שעסקו בדברים שונים כמו הרוקח יוסף משה הורוויץ מלומד ומיו-חס, שאצקין הזקן בעל חנות ממזון שהי' ת"ח ומלומד וחרד, ושע"י יוסף ראזינבל-אט חתן הרוקח ושותפיו פנחס ואחיו במסחר כל מידא דמיזן, ששון ואבו יעקב קצ-בים זינדול גלדצווייג נגר, ושותפו משה הערש. המנהלים היו אהרון אהרונזאן המ-הולל ודן בריל וכצמן וכהן אחי אפרים כהן מנהל הלעמעל שולע בירושלים, והגנן

קוזווינער והמילדת הגברת דויד מנהל הביהס"פ מקודם המלומדים יצחק עפשטיין מ-
ראש פינה ומר וואלקאמיטש ואשתו. ומר יצחק ענתבי מראש פינה ומר קארינפעלד
אבי פרץ ואבי גדליה ואני בעצמי הייתי שמה במטולה הרב והשו"ב המוהל ומורה
בביה"ס תנ"ך ומשניות וגמרה, במשך של קרוב לשש שנים כאמור למעלה, בהמשך
סיפורי מתחית המושבות אחדות כמו זכרון יעקב ומטולה שדרתי תמן במשך ערך של
כחמשה עשר שנים רצופות.

זכרון הימים הראשונים

"זכרונות ימי קדם"

זכרון קדומים בשנת תרס"ה בשנה ההיא שמתי לדרך פעמי, כי החלטנו לעזוב את ה-
ארץ, שאהבה כה נפשי ושבליתי בה כחמשה ועשרים שנה ימי הנערות והבחרות ושנ-
תגדלתי וחונכתי ונתרוממתי שמה שנים רבות וכבירות כאלה, והימים האלה היו כולם
מתעניינים ומצוינים ומעוטרים בחיים כלכלים של אומץ רוח עד שנהיתי בעל מרץ ומ-
עללים רבים, והמקרים והמעשים אתאמץ לתארם ולהציגם עלי גליון כי נוגעים הם גם
להמון אנשים יהודים רבים ומשפחות שלמות, בארץ ובגולה, כי כמוני כמוהם היו אז
מהגרים ונוסעים ממקום למקום ומארץ לארץ לקיים את "הלך לך" שציוה הקב"ה לאב-
רהם אבינו בשעתו ובאמת היו נאלצים ונדחקים לזה נלחצים ונידחים מאיזה כח טמיר
ונעלם ולרגלי פרנסתם ודרישת כלכלת משפחותיהם שהיתה קשה כקריעת ים סוף, וגם
המהומות והפרעות והפוגרומים שבאה והיתה עליהם בארץ רוסיא אז תחת שלטון הצר
הצורר. וכיון שבולמוס ההגירה החלה בתוקף נתנו לבם ודעתם לנסוע לארצות הברית
שהיתה נקראת בפי כל "ארץ הזהב" וממילא אין להתפלאות כי כח אדיר וחזק המשיך
אותם לתמן. ואולי מאת "ההשגחה העליונה" היתה זאת וכעין המאמר אין הקב"ה מכה
את ישראל אא"כ בורא להם רפואה תחילה. ומיד הותחלה תעמולה גדולה מהתישבות
היהודים במידה מרובה באמעריקה, ואני בתוכם ולא כ"כ בנקל נעשה הדבר ובהזדמ-
נות אבאר ג"כ בעז"ה ההשתלשלות הזאת המענינת מאד את לב הקוראים וקוראו הע -
תים ויודעי בינה, הנחתי ועזבתי משפחתי רעיתי וילדי חמשה בנים ושתי בנות בפ"י
על דרכינו "ממטולה" לזכרון יעקב כלומר בזכרון יעקב מקום מגורי מלפנים. ובשיי-
רה ההיא נסענו על חמורים ואתונות אנחנו וטפנו ובגדים וכלים וכרים וכסתות הנחו -
צים כי הרהיטים מכרנו במטולה והתנהלנו על דרכינו זאת, והמחמר שהיה ערבי ניהג
אותנו בלכתו רגלי ואחז הרסן בידו מהחמור מהרכב הראשון להובילו בדרך עקלתון.

מעוקלים וצרים היו הדרכים בימים ההם ורק למעבר חמורים וגמלים ואתונות וסוסים כי לא היו עוד עגלות.

זכר המון מאורעות "זכר המון מעשים רבים"

"הכניסה לארצות הברית"

ואני בבואי אל הארץ הזאת והנסיעה בעצמה באניה הוא כפרק **בפני** עצמו ואפילו ב- קיצור נמרץ וביום ח"י אלול לפני ר"ה בטוף תרס"ה. ואם **כי הנסיעה** והדרך לא היה סוגה בשושנים משום חסרון כסף וההכרח לצמצם ולקחת מחלקה ג' ובאניה צרפתית שהמלחים והפקידים אינם אוהבי ישראל ואדרבה להיפוך. ומבלי יכולת לאכול בשר פיגוליהם נאלצנו לכלכל עצמינו בלחם יבש ודג מלוח ותפוח אדמה. וכי לא כן, עתה שתקנו כבר כשרות ומשגיח תמידי ליהודים הנוסעים, ובכ"ז גדלה השעשועים ולילי הי' בידי עתה. צרור המכתבים שכתבתי בשבתי אז בירכתי האניה ובארתי החיים ה- ציבוריים מהנוסעים. ואיך נפגשים המון אנשים שונים מכל קצות ארצות פזוריהם ו- כעין קיבוץ גלויות וכקהילה ועדה, מתפללים בציבור וספר התורה אתנו, מדברים ומספרים מכל המאורעות והתלאות ובפרט שנזדמנו בכנופיה ובצותא של אנ"ש מבני ציון המצוינים באגודה אחת, וגם משארי ארצות, וכמעט כולם היו בעליצות לב ובת- קוה טובה להגיע למטרתינו הרצויה שכאו"א הציב לו וציר לעצמו להמצא בארץ הח- דשה. ואין כל פלא שהימים האלה היו כימי חגים ומועדים ומטרה אחת לכל הנוסעים השואפים לחופש ומנוח בארץ שאין בה הבדלים דתיים שונים וחקה אחת לגר ולאזרח הארץ ככתוב "בחקת הארץ". ומה לנו עוד וכקסם נמחה כל דאגה מלביתינו ונראה בעליל כי טובה תקוה מחיים, וכאשר הגיע האניה אל עליסאיילנד וירדו כל הנוס - עים ועמדו לבחינה בפני וועד הבחינה וכמעט כולם נכנסו אל הארץ ולהרבה הועילו ההשתדלות של היא"ס הראוים לשבח ולתהילה בעד מעשיהם לטובת המהגרים בלי הרף ומפעליה בלי לאות ונכון לסעדם ולעזרם כי ימשיכו לעשות הטוב והישר והח- סד בנקל ובלי מעצרים, ואנכי אם כי לא הי' דרוש לי שום עזרה מהם כלל כי הי - תי רב צעיר ומלא כח עלומים וכשראו אותי גבה קומה וחסון כאלון כרבי יוחנן בש- עתו משפירי ירושלים וחכמיה ובתעודות מאנשים רמי המעלה ומפורסמים וגם צרור כסף הדרוש אז ומיד נפתחו כל השערים לפני. ואם כי שום איש לא בא לנגדי לקב- לני ולהרידני מהאי הזה ובכ"ז הייתי שרוי בשמחה ולבי נבא לי גודל הצלחה, וכן

הי' בה" באתי ראיתי והצלחתי בג' מלים הללו אוכל לתאר הדבר כי ההצלחה האי-
רה פניה אלי ויקדמוני ויקבלוני בכל מקום בכבוד והדר ובשמחה, וגם מכירים ומיו-
דעים רבים מאז ומקדם מצאתי פה את שאהבה נפשי מכל ערי ארץ הקדש מירושלים
ויפו ד'פה צפת טבריה והמושבות מזכרון יעקב ומיהודה וגליל.

זכרונות טובות

"ראשית ההתישבות בניו-יארק"

וכל אלו המשפחות התפרנסו והתכלכלו כ"א לפי ערכו וזריזותו כאן ופרנסתם היתה
מצויה ומצאו פה מנוח ושבעי רצון ברב או במעט והדבר הזה נתן אומץ בלבי, ראשית
הלכתי להבתי מטבחיים בערב יו"כ ובערבי החגים בתור מסיע להשוחטים ושהנני או-
מן מומחה בזה במלא מובן המילה, גם נאמתי בבתי כנסיות בימים נוראים ובחגים, ו-
אחר כך נקראתי להמטבחיים של "אינייטעט דרעס ביף קעומפני" שהרב ממאסקוהזל
מצא משרה שם בעדי בתור שו"ב. ואם כי הי' בזה עתיד ותקוה נשקפה לעתיד וה -
פרנסה החלה, אולם לא הי' דעתי נוחה כ"כ מזה, וזוכרני ביום בהיר אחד כשראיתי
בהטאגע בלאט מבקשים מורה עברי והלכתי להתיצב על הנסיון ומצאתי שם עוד שני
אנשים את מ"ר דוד שו"ב מארץ ישראל ואת מ"ר אפרים קפלאן הסופר ושנכנסו שני-
הם ועמדו על הבחינה בפני הועד ולא נתקבלו אם כי היו שניהם מלומדים ומשכילים
ויודעים עברית היטב. וכשאמרו לי זאת והבטיחו לי לחכות על ידי עד צאתי ומאנתי
להכנס, ושלשתנו חזרנו משם וסעדנו יחד לבינו והי' זאת לטובה בעדיני, מ"ר אפ-
רים קפלאן בחר לו להיות סופר וכותב בעתונים ואם לא הי' גדולות ונצורות בזה או-
לם הנהו מתכלכל בכבוד ובשם טוב עד היום הזה, ומר דוד שו"ב כששהה עוד כשש
שנים בניו-יארק ועסק בדברים שונים תיקן ראינועה וסנסינה מתמונות הארץ יחד עם
המטיף המהולל מרצ"ה מאסלאנסקי שיחיו. וגם כשיסדתי אחר כך ביהכ"נ לימים נו-
ראים במעלה העיר באולם רחוב מאה ועשרה קרן אינו החמישית התפלל אצלי עם מ-
שוררים בתר חזן ושלמתי שכרו במיטב ולבסוף חזר בגעגועים למשפחתו לראש פינה
והנהו מאריך ימים בארץ שאהבה נפשו והנהו היום לערך יותר משמונים שנה כה יחי'
עוד שנים רבות. ואני בחרתי אז ליסד בית ספר עברי וגן ילדים בשם "תלפיות ירו -
שלים" במעלי העיר ובימים ההם אין בתי ספר לילדי ישראל, ונערי בני ישראל סוב-
בים בשוקים וברחובות בכל הימים ובבין הערבים. וכשהרגשתי גודל נחיצותה דבר
והאידיאל ודבר בעתו מה טוב ושדה רחבה בזה ללמדים השיטה החדשה של עברית

בעברית ועפ"י השטה הזאת שילמדו אז בכל ערי הקדש והמושבות ושהיתי מומחה גם בזה ותעודות גדולי בידי מדוד ילין ומיוסף מיוחס. ומספר התלמידים עלו בזמן קצר לשמונים וגם למאה ובשם טוב ולמדו הילדים שירים עברים והכל בהצלחה כבירה. עד שעלה בידי להביא משפחתי וב"ב הנה בשעה טובה בסוף השנה.

"זכרון עולם"

טרם הפרדי מהארץ שאהבה כה נפשי, נסעתי לירושלים וחברון להשתטח על קברי אבות, ולהתפלל ונפגשתי שמה עם רבנים וממונים ועוסקים בצרכי ציבור ובמוסדות שונים והם הפצירוני לקבל עלי להיות שד"ר. ויתנו לי מאה נאפאליאן להוצאות ול-שלם למשפחתי ארבעה נאפאלאן לחודש כל השנה ואני מיאנתי לקבל זאת וכשהפצי-רו בי ממוני חב"ד והם מיודעים ורבנים גדלי הארץ כרבי יעקב ארונשטיין ורבי ליב מנוחין ורבי מכאל ברוך ומרדכי שלאנג ולא הי׳ באפשרי להשיב פניהם ריקם הבטח-תי להם לעמל בעדם חינם אין כסף. וכן הבטחתי לחברי מנוער רבי יוסף סלאנים הרב מחברון עיה"ק בעד ההספיטאל "חסד לאברהם" כי כסף הי׳ לי די שקבלתי מהבאר-אן דמי הענקה (ענדיווניטיי) שלש מאות שקל. מסרתי החצי ליד אשתי והחצי להוצ-אות דרכי. והיה בבואי לניו יורק ובנקל עלה בידי למצוא כלכלתי התחלתי מיד לקיים וליסד ולשכלל הכולל חב"ד ועשיתי חוזה עם שמואל זוראווין הפחח ועשה ותיקן אר-בעים אלף שופרות ותיבות רבי מאיר בעל הנס וכן הדפיסו על השופרות גם אדרסתי ואנוכי שלמתי לר׳ שמואל מהכסף שאספתי מהבריתין והנשואין שדרשתי לפניהם ובא לי מירושלים נזר גבאות והרימוני בתר אמרכל. גם שלחתי שדרים בעדם ובעד חברון ונשלח על ידי עושי דברי בכל שנה לירושלים כחמשת אלפים שקלים וכן ל"חסד לא-ברהם" כחמשת אלפים והכסף נשלח ישר לארץ ישראל ולבד שלא נהנתי מזה כלום אלא כי כל ההוצאות של נסיעותי והכתיבות ודמי הפאסט הי׳ הכל מכספי, כי הצלח-תי היתה גדולה וכבירה ופרנסתי מצויה ומספקת לכל ההצטרכות אם כי היו הוצאותי מרובות לתת חנוך טוב לבני ולבנותי וללמדם בקאלאמביה קאלידזש ובבתי ספר גבו-הים ללמדם אומנות נקיה וקלה, לעשותם לרופאים עורכי דינים. וב"ה הכל עלה בי-די גם להשיאם בכבוד ובשם טוב לזכרון עולם. ובאותו זמן התחלתי לעבד גם לטובת המוסדות בגליל העליון וגליל תחתון זכרה לי אלהה לטובה.

"זכרון כל המעשים"

באותו יום שירדתי מהאניה הי׳ ח"י אלול, ובכיסי נשאר ארבעים שקלים ולכאורה הי׳ די לי להתקיים בזה כשני חדשים בלי עבודה. ובאשר שלא חפצתי להיות באכסניה של ה"יאס" אף יום אחד, הלכתי לפגש את מ"ר דוד שו"ב דודו של גיסי גדליהו "מזכרון יעקב" וכשראני השתומם עלי איך השארתי אשה ושבעה ילדים בארץ ישראל ומקום פרנסה ושמתי לדרך פעמי לתור ולבקש מחדש מקום מנוח, ואמר לי הלא עיניך הרואות כי הנני לבדי פה זה כשנתים ואפס אך אשתי עזבתי שמה כי בני היחידי הי׳ כבר רופא מהולל, ובכ"ז לא הצלחתי כלל פה אם כי גם אנכי בעל כשרונות כמוך. ועניתי לו הלא היתה שו"ב וידוע לך הדין כי אין מדמין בטרפות, נקב במקום זה טרפה ובמקום אחר כשרה, בן היא הצלחה תאיר פניה לזה ולא לאחר. והציגני לפני המטיף המפורסם מ"ר מאסלאנסקי שהי׳ אז באפיס ושהקימו בשותפות ראי-נוע אוסנסינה להראות בניו-יארק חדי היהודים בארץ ישראל בזעיר אנפין וגם בזה לא הצליח והרצ"ה מסלנסקי אימצני וניבא אלי גדולות ונצורות וכי מזכרון כל המעשים שבאו ויאתיו על ידיו ושקרה אתו אמר כי הצדק אתי, והוסיף לאמר כי אני אהי׳ זריז ונשכר ואין אדם דומה לחברו ובאמת כן הי׳ הרב ממוסקוה שלחני למטבחיים לשחיטה ובליה אחת של עיזה"כ הרוחתי שלשים שקלים, וגם נאמתי בביהכ"נ תפארת ירושלים בליל כל נדרי בעד המושב זקנים על ידי מ"ר קרוגער, ואחר כך שלחני הרה"ג הויכשטיין לנאום באפטאן ת"ת ואחר כך שלחני לנאום בביה"כנ מלאי שלום במעלה העיר הרב קאמינעצקי ומ"ר אורי נומארק הנשיא קבלוני בס"פ יפות לא זו בלבד שלא חפצתי לקחת מהם שום משכרת אלא גם אני נדבתי בעד הביהכ"נ ולהרב והשמש ובגלל הדבר הזה שישר כ"כ בעיני הנשיא ומצאתי כ"כ חן בעיניו עד שלקחני לשוחט שני וקבוע במטבחיים שלו בכל ערבי שבתות ומועדים וחגים לשנים אחדות.

"טובות זכרונות"

בבואי לניו יורק ראשית חשבתי לחפש משרה בתור רב או שו"ב וכשנודע זאת להרבנים שכבדוני וקרבוני כ"כ אחרי התבוננם בתעודות שבידי מארצינו הקדושה מהרבנים והגאונים מתמן וגדולי הרבנים מפה הרב הד"ר קלמן ז"ל והרב ווידראיץ ז"ל ממאסקוא והרב יפה ז"ל והמה יעצוני פה אחד כי אמשיך ידי לגמרי מרבנות באמרם אין בזה ברכה כלל כי אקבל עלי ואבחר בדבר שבחלה נפשם. והנסיון הזה יעמד לי לכה"פח

כי אכנס באיזה מסחר ותעשיה המתאימה וברכה נשקפה בזה. ואחרי איזה נסיונות יסד-
תי בית ספר עברי וגן ילדים בשם "תלפיות ירושלים" במעלה העיר עם שותף היודע
אנגלית, ושטר חזה נעשה בינינו לשנה אחת בפני רבי אסתראזאפן והאדון מ"ר דוד
שו"ב מארץ ישראל. ובהשבוע הראשונה נקרה דבר אשר כדאי לרשום ואגב לדעת
אופני סבל ודי המהגרים בראשית בואם לכאן כי נקראתי בתור מוהל אל הברית הרא-
שון הנעשה על ידי פה לשמחת לבבי אצל אחד ממכירי מארצנו מ"ר מאקס גלדשטיין
שכבדני ושאלתיו הלא אתה מראש פינה ומר דוד שו"ב מראש פינה תן לו הכבוד ויהי'
הסנדק וניאות לזה. וכשבאנו שנינו אל הברית הי' הוא הסנדק ואני המוהל ובתוך הס-
עודה נעשה ה"מי שברך" כנהוג אז והכסף שמתי בכיסי וכשירדנו מהמדרגות בחוץ פ-
נה אלי מ"ס שו"ב ושאלני על דבר סכום הכסף ענתי לו כי עוד לא אדע אמר לי תן לי
ואני אמנה נתתי לו ומצא המספר שבעה. חלק הכסף ונתן לי שלשה וחצי טאלער והש-
אר שם בכיסו. וכששאלתיו מה זאת ענה לי הנך עוד ירוק האם אינך יודע כי כך המנ-
הג פה הסנדק אם אך גם הוא מוהל לוקח חצי ולך חצי. התנצלתי לפניו כי אמנם לא נו-
דע לו הדבר עד עתה וכשבאתי אל שותפי וישאלני כמה שהרווחתי ואמרתי לו שבעה
שקלים, וכשפשט ידו שמתי את הכסף בידו ושאלני גם הוא הלא זה רק שלשה וחצי
ואמרתי לו כי לפי המנהג המקום לקח מאתי הסנדק חצי, וכששמע זאת כעס בחרי אף
ואמר לי: "אתה ירוק עוד כחיה ירוקה הנה נתת לו החצי שלך, וזה שבידי שייך לי
וזה חלקי" ושם בכיסו ובכ"ז שמחתי בקרבי והתברכתי בלבבי הכסף נתון לכם והמצוה
יש לי ושכר מצוה מצוה. ובארץ ישראל מעולם לא קבלתי שום כסף בעד זה וטובות
זכרונות הקדומים שהביאו ברכה והצלחה ועד היום ימלא פי שחוק בזכרי הדבר הזה.

בניו-יורק

"זכרון תרועה"

בשנת תרס"ה שלחתי קרטתי אניה במחלקה השניה ודי כסף להוצאת הדרך להביא את
משפחתי הנה. וגם הם הי' להם מעצורים ומכשלים נסעו מחיפה לאלכסנדרי' ונתקבלו
בבית נתן ונחמה כץ בת גיסי רבי גדליהו הכהן ואשתו חשקון שליוו אותם עד שמה מ"ר
כץ שהי' גבן בראש פינה מלפנים היה אז איגראנאם אצל מנשה ביי הבאראן מאלכסנדרי'
וחשקא לותה אותם עד ניאפאליס ובבואם שמה נחלה בני יהושפט שהי' כבן שלוש ש-
נים על דלקת עיניים ולא קבלהו על האניה ושבו לזכרון יעקב והי' בזכרון עוד שנה

עד ששלחתי טיקעט למ"ר זידע מרגליות שו"ב והוא הביאו הנה. אולם אשתי שרה שפגשה בניאפולעס את מ"ר מענדעל נומען וקנתה בעדו קרטות כי ישגיח על הילדים וגם מסרה לידו ארבעים נאפאליאן זהב לשמרם, ושם באמתחתו ולא השיבם מעולם אף על פי שהי׳ חרד ולא אכל על האניה ולא הניח אפילו להקטנים לאכל כ"א לחם ודג מלוח ותפוחי אדמה וכן עברו הדרך בשלום עד ניו-יורק. ובנקל הורדתי אותם כי לא לוקחו לעליס איילנד ואני בעזרת שכננו שכרתי מדור של חמשה חדרים ורהיטים וכ - לים וכל מיני אוכל הכל הי׳ מוכן בעדם ומובן גודל שמחתינו ושעשועי הילדים, בהת- אספנו עוד הפעם, יחד, ולא לחינם צויתי טרם הפרדתי אם תלד אשתי בן יקראו את שמו אביאסף כלומר האב יתאסף עם משפחתו. גם יסדתי ביהכ"נס לימים נוראים באו- לם ברחוב מאה וששה אוונו השלשית והשכנים מסביב באו להתפלל ורק בעל מוטף הי׳ בשכר ואני התפללתי שחרתים וקראתי בתורה, ותקעתי בשופר תקיעות ושברים ו"תר- עות" ובאשר הי׳ שופר נפלא מארץ ישראל היו הקולות חזקים כקול חצוצרות וגם נא- מתי לפני הקהל. גם מלתי ילד בביהכ"נ ביוה"ס וכל העם הרבו בשבחי והייתי מרוצה לקהל. אולם נכנסה רוח קנאה בשותפי שהתחיל להתלונן באמתלאות שונות. עד שאמ- רה שרה אשתי להפרד מאתם אחרי עבור השנה מהחוזה שהי׳ בינינו. וכן הי׳ ונפרד איש משותפו. ויסדתי בית ספר לעצמי וגן ילדים ושכרתי מורה את מ"ר אמזוקס המנ- הל עתה מת"ת הנקרא אפטאו תלמוד תורה.

"זכר כל הנשכחות"

בני האדם כשם שאין פרצופיהם שוות כן אין דעותיהם שוות ולכן מענין לדעת מזגי אנשים שונים, הללו רחמנים ביותר והללו אכזרים, ואניני הדעת, אלו השלשה חייהם אינם חיים כן אמרו חכמי ישראל, ופרידריך ניטשע אמר, מדת הרחמנות הוא ידוע חו- לי באנוש ומאקס נארדו אמר על ניטשע כי הוא אומלל משוגה, ולכן כדאי לרשם מעל- לי איש וטבעו, ובדדי הוי עובדא, בבואי לניו-יורק והציגו לפני מורה עברי שפתחנו בשותפות בו ספר החוזה הי׳ יען כי אני אוכל להרויח יותר ממנו בנשואים ובברית וב- שחיטות ועניני רבנות, ולכן הוא ישקיע כספו ככל הדרוש כמו לשולחנות וספסלים ו- לוחות וספרים, וכדומה ונתחרט ונאלצתי להשים בזה חלק גדול ממנו, ולא זו בלבד אלא בעת ששכרנו שני מדורים על הדיוטה הראשונה ואנחנו הי׳ די לנו השני חדרים הקדומים לשתי המחלקת ובארבעה חדרים הכניס שותפי משפחתו בלי תשלומין כי יש- גיחו על הנקיון ומהארבעה חדרים בצד השני השכרנו מהם שלשה חדרים וחדר אחד

שנשאר הי׳ בעדי ועלי הי׳ לשלם במיטב, וכשחפצתי להכין לי מים לנטילת ידים שחרית לא נתנני שותפי להכנס לביתו באמרו הנה מקום למטה מהבתים, ועלי הי׳ לרדת ולהעלות משם מים בכל לילה בחשיכה כי לא הי׳ מואר המקום, כשהי׳ ד-רוש לנו קרטתים הי׳ לשותפי מכיר מעירו מ"ר ראזין שהי׳ לו מסחר הדפוס שהד-פיס בעדינו וכשנגמרו שלחני אליו לקבלם מהם, וכשעיינתי ומצאתי משגה שהד-פיס תלפיות בשני יודין ומאנתי לקבלם, וכשהרבה להפצירני כי הוא עני ודרוש לו השבעה שקלים והמון העם לא ידעו כלל מהטעות, מיד שלמתי לו והתברכתי בלבבי אולי צדק בזה, ובפרט כי הוא בן ארצי, וכשהבאתי הקרטתים והתבונן בהם אמר לי חיה ירוקה מדוע קבלת ממנו הי׳ לך להשאירם ולא לשלמו ואתה החיב ולא חפץ ל-שלם חלקו, ובכ"ז השתמש וחילק הקרטתים האלה מבלי שידע והרגיש שום איש ב-שגיאה הזאת.

"זכרו ירושלים מרחוק לתלפיות"

שם בית הספר שיסדנו בראשונה הי׳ "תלפיות", ואחר כך הוספתי וקראתיו בשם "תלפיות ירושלים", אולם עוד דברים אחדים מהשנה הראשונה שכדאי הם להזכי-רם, מספרים על גדול אחד שכתב שטר שותפות הציג למעלה האותיות א׳ב׳ג׳ד׳, וביאר כי ראשי תיבות "אהבה ברכה", גזילה דלות" ושוב פעם רשם אותיות "פל׳ ג׳ כלאמר אם האחד פולנאי והשני ליטאי, או האחד ליטאי והשני גלאיציאני יהי׳ פלג יתפלגו ויתפרדו במהרה, ואני חשבתי אם כי שותפי פלאנאי ואנכי ירושלמי ש-אין שם הבדל אנשים כלל ולא איכפת לי עוד, אולם נדמינו כאותם החברים ששחקו במשחק סוס ונהגו הראשון שם חבל ורסן בפי השני וקשרו אל הגדר והלך לו משע-בר זמן ולא שב ונלאה הנער לעמוד והתחיל לבכות, נגש אליו איש ושאלו למה תב-כה מהו? האם לא תראה כי חברי קשרני לגדר ועזב אותי אמר לו, אתה אוחז המתג בפיך עזוב והשלך המתג והחבל ותהי׳ חפשי הנער השיב לו צדקת מאד, ומיד יצא לחירות, כן הי׳ אתנו חבל החוזה אחזתני ואולי הגלות נטע בלבינו רגשות כאלה, כש-הרגיש שותפי כי אינני קפדן גם לא כלי ואיננני דק על בצע כסף מיד ידע בעצמו כי ידו על העליונה, הוא התושב ואני האורח הירוק ככרתי וככה קוראים בימים ההם את המהגרים, ובפרט אלו המתכבדים בקלון חבריהם, ואני מה מיני יהלוך ובתומי אלך והולך תם ילך בטח ולפי היושר שלו דרש ממני במפגיע כיון שאני הולך בכל יום ה׳ למטבחים בערב עלי חל להעמיד מורה אחר במקומי אם כי התחלקנו בכסף ההוא,

ובכ"ז בחפץ לב שכרתי את מר קיניגסבערג שהי' ת"ח ועני הגון ושלמתי לו, וביום שבאו משפחתי לא הניחני לנסוע נגדם עד אחר הצהרים כי בימי החופש למדו עד ח-צות, וכשבאו הכנסתי בני לביה"ספ והם עזרו הרבה ולימדו את התלמידים ובסוף ה-לימוד לימדתי אתם כל יום תנ"ך ויהי לבסוף החודש דרש ממני שכר לימוד בעד שלשתם, ושלמתי, וכשאחרתי פעם במטבחיים מרב עבודה התחיל כ"כ לצעוק עלי בחרון אף נורא. ואני שהיתי עיף ויגע מעמל כל הלילה ואחזתי בידי שנים עשר חצאי שקלי כסף השכר והשלכתים על הרצפה והוא אספם לעצמו ולא נתן לי מזה מאומה ואני נכנסתי בחדרי וארדם היטב.

הדרוש שדרשתי בשבת פ' קדושים בשנת תרס"ח בקהילת מלאי שלום בחגיגת הבר מצוה בן הנשיא דביהכ"נ הישיש מ"ר אורי נומארק הי' שלמד אז בבית הספר שלי תלפיות ירושלים, במסיבת רבנים הרב ד"ר הלל קלינן והרב ברנארד דראכמן הרב קמינצקי והרב גלינטר זכרונם לברכה, גם הרב ארליאנסקי הדרשן ז"ל שהיו בין ה-קרואים לסעודת הבר מצוה, שחגג ברב פאר והדר לכבוד הרב שהיה מחשובי קרתא ת"ח ונדבן ועוסק בצרכי ציבור ועשיר גדול בעל המטבחיים מרחוב מאה ועשרה, בת-חילה דרשו הרבנים הנזכרים ולבסוף נאמתי ג"כ בעניני דיומא, בפרשת שבת זו כ-תיב קדושים תהיו כי קדש אני הוי "אל", איש אמו ואביו תראו ומצותי תשמרו "ו-שואלים מה ענין שמיטה אצל הר סיני". ומתרצים במדרש במשל שאבאר להלן וב - משלי נאמר "טוב ילד חכם ומסכן ממלך זקן וכסיל" ודרשו על זה טוב ילד חכם ומ-סכן זה "היצר טוב" למה קורין אותו ילד שמתדבק אל האדם ליג שנה ביום הב"מ. חכם קוראים אותו שמלמדו דברים ומעשים טובים, מסכן קוראים אותו שאין הכל שומעין לו. למה קוראין להייצר הרע מלך שהכל שומעין לו זקן שמתדבק אל האדם בשעת שנוצר. כסיל קוראים אותו שמלמד את האדם למעשים רעים ומחכים אנחנו שישמע לעצת הייצר טוב ויעשה מעשים טובים כל ימי חיו כמו שהדריכוהו הוריו לגדלו לתורה וליהדות ולמע"ט ועתה נשוב לדברי המשל איש עשיר מאד נולדו לו לעת זקנתו תאומים של שלשה בנים אמם נסתלקה מחבלי לידה והיה חל על אביהם הזקן גידולם הקשה ולכן הפקיד אפוטרופסים להילדים, וכתב צוואה איך להתנהג אתם ראשית ללמדם היטב כל אחד ילמד אומנות כאשר יבחרו לפי טעמם כדי שיוכ-לו להתפרנס מזה כל חייהם ובגמר לימודם יבחרו בעצמם בשעה זו שיתמלאו להם כ"א שנים וימסרו להם רכושם וירושתם הכבירה, והם יחליטו אם לחיות יחד בשותפות או להפרד כל אחד בפני עצמו וכן היה, שלשתם בחרו להם אומנות האחד למד להיות מכנן לעשות מכונות שונים לנסוע באניות באוירונים וכדומה, השני למד לעשות

מבטות ומשקפיים להביט בהם ממרחק רב, והשלישי למד חכמת "הרפואות" וכש-
גמרו חוק למודם נאספו יחד להתיעץ איך לסדר חייהם, הראשון עשה אירון לעוף
בעד שלשתם לתור להם מקום מנוחה להתישב. ומובן כי השני הכין כלי מבט. והרו-
פא לקח אתו כל מיני רפואות ובדרך מעופם הביטו למטה ובעברם דרך ימים הרים
וגבעות אירע להם שהכירו הדרדנעלים ובעיר סטאמבול למקום ארמון המלך הגדול
ויתענינו ויראו המולה גדולה ומהומה בחצר המלך, והטו אזנם וישימו לבם ויחליטו
לרדת תמן בתור תיירים, והיה כאשר הורידו האוירון ואך הציגו רגלם על הארץ
בעת שיצאו החרצה והנה להקת אנשי חיל מזוינים מטעם המלך סבבום ויבקשו ליסרם
בשלשלאות של ברזל במסגרת ולהביאם לפני המלך כי חשדו אותם למרגלים. ובתוך
כך נשמע כרוז גדול בקול אמיץ וחזק מכריזים כי בת המלך היחידה שחלתה מאד ו-
הרופאים התיאשו מחייה ועתה אם ימצא רופא מומחה שיביא לה מזור ותרופה לרפ-
אותה יתן לו המלך לו לאשה וחצי הון המלך ינתן לו. וכיון ששמעו הדבר אמרו לה-
חיילים מהרו ורוצו ובשרו למלך כי רופא מהולל בינינו שימצא ידו לרפאותה. ותיכף
ומיד מבוהלים ודחופים רצו להגיד ולבשר הדבר למלך. אולם דבר המלך היה שיח-
תמו כולם מחזיבים ראשם למלכות אם לא יעלה הדבר בידם לרפאותה ולהקימה מח-
ליה. ובזריזות ובזהירות יתירה הכניסו הרופא לחדר הבת מלך. והוא מהר והוציא
והמציא מתרמילו מיני רפואות וצרי הנעלים ממיני דשאים וקטורת להריח אותם ולה-
שיב נפשה ואחרי נסיונות רבים ובעמל רב עלה בידו להחיותה ויפח בה ממש רוח
חיים חדשים, ופתאום פתחה עיניה, ותבט סביבה ותשתומם לראות והנה צעיר נחמד
יפה עניים ובחור כארזים עומד מראשותיה. ובידו הימנית מרים ראשה ואוחז בידו
בקבוק קטן שנודף ממנו רוח וריח טוב ועז שתריח קצת וכרגע הרגישה כעין חשמל
של חיים חדשים וישב רוחה ותיפעם לבה. ותתחלחל ותתחזק ותיוכח כי הנה רופא
חדש וטוב וכמלאך האלקים נחשב בעיניה שהופיעה לכאן לרפאותה ולהחיותה וגם
יפיו חמדה בלבה אולם עוד אונים בה לדבר דבר, ותחריש, וכשנודע הדבר בחצר
המלך גדלה שמחתם ומהיום ההוא והלאה מצב בריאותה הלך וטוב מיום אל יום. וב-
אחת הימים הרופא סיפר לאחיו ויתאר להם גדל ושמחת לבו מזה שנפל בגורלו לישא
בת המלך לו לאשה וכי טובת מראה היא ויפיפיה מאד ומחוונת בחן ויופי מאין כמוה.
ויחרישו אחיו עד אשר עלה בידם לראותה בעצמם וכאשר הוטב מצבה וביום בהיר
אחד יצאה לשאוף רוח צח ותשב על יד המסדרון ועל הגזוזטרה הבולטת מבחוץ ביר-
כתי הארמון. והיה אך הביטו ויסתכלו בה וביופיה ומיד התחילה מריבה בין האחים
באמרם הלא לולא המה באוירונם ובמכונת מבטם והשקפתם לא היו מגיעים הנה. וגם
שלשתם יחד חתמו להמיתם אם לא יעלה רפואת הרופא להשיבה לחיים, ויביאו טענ-
תם לפני המלך. וגם הוא לא ידע פשר הדבר ויען המלך כי אך בתו שהיא גם חכמה

מאד היא תוכל לשפוט בטוב טעם בזה. ויקבעו זמן ומקום מיוחד וישבו המלך והש-
רים לשמוע הבת מלך יושבת באמצע ועורכי הדיינים והסופרים מסביב. והאחרים
שלשתם טענו והציעו טענותיהם ורשמו הכל בדיוק וכשתמו כל טענותיהם ואז פתחה
היא את פיה ותאמר ותען גם כן במשל, כי לפני שנים רבות אירע דבר כזה ובשינוי
קצת שלשה אנשים מלומדים ואומנם נפלאים הלכו רגלי גם לתור להם מקום להתישב
והיו תועים בשדה וביער ולעת ערב השמש שקעה והם עודם תועים ולא מצאו דרך
להם, ויחליטו לשכב וללון ביער וכשיראו מחיית יער אמרו כי אך שנים מהם ישנו
שנתם והאחד יהיה נעור לשמור את השנים ונפל הגורל על האחד שהיה אומן מסתת
בשלשה שעות הראשונות עמד ויכרות עץ ארז וסתת אותו וייצר ממנו תמונת איש מ-
מש בכל אבריו. ויעמידיהו מרחוק ויער את השני, והשני היה צייר נפלא וכשראה
מרחוק הגולם מהעץ ויוציא צבעים שונים מצבע האדם האמיתי וגם הלבשיהו שמלת
בגדים והיה חסר לו אך נשמה, ובשלשה שעות האחרונות עמד והקיץ והשלישי והוא
היה יודע חכמת הכישוף עמד הוא ויפח בו רוח חיים בכשפיו, וכשנערו כולם הראה
להם כי עתה יש לו עבד עולם חינם אין כסף. והללו טענו כי העבד שייך להם כל
אחד טען אם לא הוא ומעשיו לא היה ולא נברא. והחליטו לשאל לשופט צדק שימצ-
או בעיר ויופיעו לפני השופט הנבון וישאל השופט להראשון מה יעשה כשתצא רוחו
וכן להשני שאל ולא ידעו מה לענות וישאל מהמכשף ויען כשתצא רוחו יברא לו נש-
מה אחרת. ואז פסק השופט כי האיש שייך להמכשף וישלם להם בעד עבודתם בכסף.
וכן אמרה היא אני חלשה ודרוש לי הרופא מעתה ובכסף מלא ישלמו להשנים הראשו-
נים. וכן היה הרופא נשא אותה במזל טוב והצלחה.

ובנוגע לעניני הבר מצוה שלנו היום שייך המשל הזה שהבאתי כאן במאמר הכתוב
"איש אמו ואביו תיראו" יכול אפילו אמר לו אביו חלל שבת ישמע לו תלמוד לאמר
ואת מצותי תיראו אתם מחויבים לשמוע ולקיים את מצותי יען כי אמרו חז"ל שלשה
שותפים באדם הקדש ברוך הוא ואביו ואמו, אם הקב"ה שנותן הנשמה אל האדם כו-
עס חס ושלום אזי נוטל את נשמת האדם וחלק האב והאם מוטלים לפניהם כאבן דומן,
ולכן חל על כל בר ישראל לשמור מצות השם יתברך, והננו מברכים את הורי הבן
כי ימשיכו גם הלאה לגדלו עם שארי ילדיהם וישבעו עונג ונחת עד יבא הגואל צדק
ונזכה כולנו לעלות לציון ברינה במהרה בימינו אמן.

"זכרון מעשי עולם"

מאקס נארדו לא האמין בזה שהחליטו רבים וכן גדולים כי אך בדבר אחד יוכל האדם להצטיין, זה בתור ציר ואחר באמנות אחרת, וישים לאל השיטה הזאת, והוא היה אומר כי כל איש יוכל להתרגל ולהצטין בכל דבר בעולם אם אך ילמדנה בהתמדה, ולכן אין כל פלא שניסיתי גם אנכי לעשות ולהשתדל בזכרון מעשי עולם ולעסוק במקצועות ובדברים שונים, וכמעט שהצלחתי בכולם, למשל אמרו לי שאין הרבנות החרדית מצלחת בתמידות וזהו דעת הרבנים כאמור למעלה, ולכן אמרתי אנסה אנכי בשינוי קצת דהיינו אהיה "בר בי רב דחד יומא", כלאמר ליום או יומים או שלשה ימים אך בר"ה ויו"כי ואף גם זאת לא בביהכ"נ שבהע"ב יהיו נותני לחמי, אלא אני אסדר ביהכ"נ לעצמי לימים נוראים, והפרנסה הזאת תהי' בדרך כבוד המכלכלת את הרב בדרך מסחרי ושלא אצטרך להשפיל א"ע ולהרכין ראשי בפני כל איש ולצפות אל העולים לתורה שינדבו נדבות, והרב יתפרנס מלחם הקלקל ומנהמא דכסיפא, ולכן שכרתי בכל שנה אולם חזן ומשוררים בעד אלו היהודים העובדים כל ימות השנה ומתפללים ביחידות או אפילו אין מתפללים כלל ח"ו, ואפס בימים נוראים שואפים להתאסף יחד עם קהל ישראל לתפילה, והרגשתי גודל נחיצות לזה כי יהודים מהגרים כאלו יתרבו מאד ולא היו אז בתי כנסיות די להם כי הבתי"כנ היו מלאים בקבועות, מבלעדם של אלו ולכן מהראוי והנכון הי' לתקן ולהכין אולמות בית התפילה להם ונחשב הדבר לזכות בימים ההם, ולא כן עתה שמהגרים חדשים חדלו והבתי"כ נתרוקנו כלה שנה מהחרדים המעטים ע"כ להם משפט הקדום למלאותם. ולכן הרבנים בזמן הזה אסרו להכין אולמות התפילה ואין כל רשות לכל איש לגרום היזק להם ואדרבה חובה לעזרם ולסעדם להמשיך קיומם התלוי בזה.

"ברב עם הדרת מלך"

אולמות הביה"כנ החזיקו אלפים ושלשה וארבעה אלפים מישראל לפעמים בשנים הראשונות בבואי לניו-יורק נוכחתי כי דרוש מאמץ רב ודרכים ואופנים שונים לכלכלת משפחה גדולה. ואין לסמוך על דבר אחד, למשל רב המכהן בביה"כנ יש לו גם הכנסות הצדדיות שונות, ולכן מצאתי לנכון אם אינני מתפרנס משכר צנום של רבנות אבל יש לי הזכות להשתמש בכתר הרבנות שעטרוני גאונים וגדולי הארץ, פעם אחת בשנה. ולכן כשהגיעו הימים הנוראים יסדתי בתי כנסיות כאמור, וגם בזה גדל

הצלחתי ונתתי לבי לפאר ולהאדיר הדבר ביתר שאת, ואלה שמותם של החזנים שהת-
פללו אצלי במשך כמה שנים, החזן דוד שו"ב מראש פינה חזן שיין חזן שנור חזן
אידולמן חזן קאנטאר חזן פסח גלדשטיין מזכרון יעקב, חזן "גאלדסטאן", והגדולים
שבהם חזן ר' אריה ליב שלסבערג" חזן "קאמינסקי", החזן אריה ליב רוטמאן שה-
ביאותיו מרוסיה ושכרם הי' עד אלפים טאלאר בעד ר"ה ויוכ ולכולם הי' להקת מ-
שוררים וחזן מייזעלס התפלל אצלי פעמים בהרלם התפלל לפני קהל אלפים ובבראנ-
קס לפני שלשת אלפים מישראל ושכרו היה בכל שנה שלשת אלפים שקל, ומאתים
מתנה, הביה"כנ וכל ההוצאות עלו לחמשת אלפים ויטקעטס נמכרו בעד שמונת אלפ-
נים בפעם הראשונה ובפעם השניה נמכרו טיקעטס בעד שבעת אלפים שקל, הכאהר-
דרגענט שלו הי' יעקב רפפארט, שהי' אחר כך נשיא החזנים כמה שנים, והחזן מי-
יזעלס היה גדול שמו שנהרו אלפי אנשים לשמוע אותו.

ב"ה יום ג' טבת שנת תע"ר

"אריה שואג מי לא ירא"

מכתב תהילה ממני להחזן המפורסם

כבוד אהובינו המורם מעם איש האשכולות המופלג בתו-
רה ויראה החזן המפואר המהולל והמפורסם בכל אפסי
תבל בכלל ובארץ רוסיא ובארצות הברית בפרט נחמד ו-
נעים זמירות ישראל מוהר"ר אריה ליב שלסבערג הי' ה-
מכונה ר' ליב אלוקסטאר והנודע בשם שאגת ארי, שלום!

עוד כל ימי הארץ ושנות דור ודור לא ישכח מאתנו ולא
ימחה מזכרוני את הרושם הכביר והרגש הנמרץ שעשו
ושהפעילו עלינו נועם מנגינותיו ומתיקת שפתיו המשמ-
חים אלקים ואנשים שהשמענו בתפילותיו ביום השבת
קדש חנוכה ושבת ראש חודש העבר בהאולם הגדול וה-
נהדר בשם סטאר קאסינה רחוב 101 ופארק אינוש שש-
כרתי וסדרתי ושהיה מלא מקהל עמינו יותר משלשת אל-
פים איש כן ירבו שמלאו האולם הענקי הזה שבאו בהמון

לשמוע תפילותיו ומנגינותיו, והאמת ניתן להגיד כי לא
הי׳ קץ לעונג ולשמחת לבב הקהל, היום הזה היה האחד
המיוחד בכל שנות ימי חיינו וישאר לנו לזכרון עולם,
וכל העדה באין הבדל בעדות וסוג לא פסקו מלהללו ומ-
לתת לו תודה בעד הופעתו והתאמצותו במנגינותיו הנפל-
אות היוצאים מן הכלל, ועתה מצטערים מאד על הפרדו
מעליהם כי לא הספיקו לפכח שכרותם שנשתכרו ונתבל-
בלו וכמעט שהשתגעו מהשתוממות והתפלאות מכל הגה
שיצא מפיו פה מפיק מרגליות ועד עכשיו קולו הנהדר
והמנגינות המתוקות היפות מצלצלים, האזנים נטויות
לשמוע הפיות פתוחות לשאוף חיות קודש ותענוג רוחני
הלב מתגעגע ונפש כל יהודי הומיה כי זה היה הפעם ה-
ראשונה וההזדמנות לשמוע אותו פה במעלה העיר הנקרא
הארלעם, ומובן כי שמחתי מאד שאנכי גרמתי להם העו-
נג הגדול הזה ועתה מבקשים אותו מחכים לראותו ולש -
מעו עוד שוב שנית. ולמשכן נמצא אתו כל הלבבות שמ-
שכם והנם אתו סלה, ואני אם כי הצלחתי בזה היתה במידה
רחבה ברוך השם, אולם הלא התגרה גם בעצבי ויעוררני
כל כך עד שנדמה אלי כי אין לי מנוח עוד ובתוך עמי אנ-
כי יושב וכמוני כהם הנני כוסף וחושק שוב להזדמנות נפ-
לאה כזה אם כי לאו בכל יומא מתרחש נס אבל כוחות עצו-
מים בעולם החזנות, ואשרי חלקכם כי זה חלק אלקה ממעל.

"הנגינה מושך את הלב"

ולכן מעת שעזבנו היינו כנדהמים שקוע בדמיונות וחזיו-
נות נפלאים עפים רצים עוברים וחולפים, ומתגעגעים ל-
חפש את התמונה הנהדרה והרושם הכביר ואבן החן שזה
אך רק עתה נוצצו והופיעו ואיהו האיש הפלא הזה היודע
בזמרת-יה להעמיד ולעורר את נקודת היהדות מתוך תוכו
של לב היהודי הפנימי המשבר את לב האבן וימס כמים
ויחד עם זה לשמח לבבם ולהמתיק מררותם, ברוך הוא

מפי עליון ומבורך ומהולל מפי כל בני עם ישראל שזכה ושזיכה את הרבים בחצרות בית השם ולכבד את השם בגרונו, וכמה גדולים דברי חכמים שאמרו "הנגינה מושך את הלב" ובפרט לעת כזאת שהצטינתם בשבת זו בהשתפכות והתרוממות הנפש של הקהל והעדה כבירה כזו בן פורת יוסף, ויקבל נא תודתי העמוקה מקרב לבי יחד עם מנחתי הראויה לו יותר על שכרו וברכתי ברכת ציון ירושלים ואשאר בזה ידידי ואהבו לנצח.

הרב אורי פעלשין מארץ ישראל וכעת חונה
פה ניו-יורק הבירה.

"כבד את השם מהונך"

"כל הקבע מקום לתפילתו אלקי אברהם יהיה בעזרו ו"היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו" ומשום המחיר היותר גדול של ששת אלפים שקל בעד תפילה שלשת ימים המצוינה,בימים ההם, כדאי הענין להזכיר בספר הזה, בכלל התפילות עתה באולמות בר"ה ויו"ר , הולכים וכלים מאליהם, ראשונה אין דעת חכמים נוחה מזה כלל, אם כן לפני כשלשים או עשרים שנה שהי' מהגרים יהודים מתרבים הי' צורך רב בזה, לא כן עתה, עתה חרבה למלאות הביכ"נ הקבועים יותר כאמור ושנית אין עתה שום ברכה בזה, ובכל זאת התלוננו ודברו מזה הרבה המטיפים המהוללים בעמדם לפני התיבה,כרבי ארליאנסקי ורבי שמריהו ליב זי"ל הורוויץ, והתאמצו לבטל ערך הקדושה של האולמות והמתפללים בהם ופעם עלה ביד אחדים להעליל עלי כי תקעתי שופר ברחוב לשם אסיפת העם לקנות קרטיתים, וזה היה שקר מוחלט ועלילת שוא מקנאה, ואני אמרתי לשלם חמישה ועשרים לכל איש שיאמר כי בעיניו ראה זאת ולא בא שום איש. ועלה כבר בידי ליסד בשנה אחת שלשה ובשנה אחר גם ארבעה בתי כנסיות כאלה לר"ה ויו"כ וכולם היו מלאים. ועוד קרה, שהחזן המפורסם ר' יוסף ראזענבלאט שהתפלל חמש שנים באוהב צדק "ומשכורתו הי' אלפים וארבע מאות לשנה, ובקש מהם הוספה שש מאות ומיאנו לתת לו וישלח אחרי ויספר לי וישאליני מה אוכל לעשות בעדו. ועניתי לו אוכל הרבה לעשות אולם חרשתני כי תחרט אחר כך ולא

יקיים דבריו אמרתי לו הנה מקום אתי בסטאר קאסינה אולם המכיל ארבעת אלפים איש ואני הנני מוכן לשלם לו ששת אלפים שקל בעד תפילתו של שלשה ימים ומה גדלה שמחתו הוא ואשתו, ויקבל הדבר בתקיעת כף ובשטר חוזה בינינו ובפני העו- רך דין מאזעס ראטשטיין נתתי לו חמש מאות שקל ערבון. וכתב בהחוזה אם אתחרט מחויב אנכי לשלם לו כל הכסף ואם יתחרט הוא עליו לתת לי אך שלשת אלפים ואני הצגתי בעתונים היהודים כדברים האלה. החזן היותר גדול, והביה"כ היותר גדולה. והסכום היותר גדול עשויה בינינו בכל תוקף. וכאשר נשמע הדבר בקהל אז הם הו - סיפו לו הרבה, והבי"ד פסקו שישלם סכום ונשאר אצלם ואני מחלתי לו על החוזה ההוא.

"זכרון יהודה וגליל עליון והגליל התחתון"

בבואי ובהתישבי בניו-יורק, והחלטתי בליבי אם אך יקוים בי כל הנביאות כולם מ- אוהבי ורעי והרבנים שהיה ברור להם כי לא יהיה לי כלל דאגת פרנסה אפילו בימים הראשונים, באותו זמן שהנוסעים והבאים סובלים רובם ברב או במעט, ובכל זאת הייתי כיוצא מהכלל ונבואתם נתקיימה ואולי מחכמה אמרו זאת וחכם עדיף מנביא, ואז פניתי לבי לעבד ולפעול לטובת הכלל אולם כל זה הי׳ בעד יהודה ומוסדיה בעד ירושלים וחברון, ואם כי הייתי ציוני נלהב וחביבים היו עלי כל יפעלו הציונים והלכתי עם מרעי רבי אסתר זאן ז"ל באסיפתיהם לנאום חינם אין כסף ולהטיף ולעו- רר בהתודה החדשה ולקחנו חבל באסיפת כסף ושקלים בעמל וביגיע בלי הרף, וב- כל זאת הי׳ היטב גלוי לפני גם מצב התושבים הראשונים בארץ ישראל שהקריבו נפ- שם דמם וחלבם על מזבח חיבת ישוב הארץ והרגשתי בנפשי חוב גדול וקדוש שלא לעזבם על נפשם וגם לבד זאת העוסקים בבנין החדש רבים הם, ונגד אלה מהישוב הישן שמתמנים, ומעטים הם השואפים והשוקדים בעזרתם. ובשנת תרע"ד בבואי ב- ערב לבית מסחרי חנות היין והשכר מצאתי את רע"ו פנחס מרגליות וכתב בידו חתום מאביו רבי זיידע שו"ב מצפת ועוד בע"ב מצפת נכבדים והם מבקשים אותי וגם מאי- צים בי כי גם חובה עלי לעבוד בעד גליל עליון וגליל התחתון וטענתם היא כי הייתי תושב ביהודה אך כעשר שנים. ובגליל כיהנתי כחמש עשרי שנים, ונוכחתי כי צוד- קים הם מאד וכנים דבריהם והטיתי אזני ופניתי אליהם מיד ובאותו שבוע התאספו ל- ביתי רב בני הגליל ויסדנו חבורה בשם אגודת עזרת הגליל ויכתרוני וישמוני לראש ונשיא האגודה הזאת אשר ראשיתה הי׳ מצער ואחריתה היתה שעשינו גדולות ונצורות בגליל.

"זכרון התיסדות מוסדות בגליל"

בזמן ההוא שהתאחדנו אנשי הגליל ויסדנו המוסד הראשון בית היתומים בצפת, היו עוד אחדים שיסדו גם הם בית תבשיל שמה ושני המוסדות היו נחוצים אולם נוכחנו כי טוב לאחד שתי החבורות ושתי המוסדות ועשינו כן ונתאספנו שוב, אני ורבי זיידע מרגליות ורבי אברהם וייסבערג שו"ב מביירות ושלום הורוויץ ולייבוש שערען ואלטר טארון ורעא פנחס שו"ב ועוד, ושכרנו אפיס ב 36 יסט 115 סט' רבי ישעיה וועקסלער מנינו לסופק ומזכיר, גם פקדנו גבאים בצפת מ"ר דוד שו"ב מנהל ומשגיח בבית היתומים שמספרם עלו ונתרבו לאט עד שעלו למספר ארבעים, ובביה"ת עניים ועניות עד שעלה מספרם יותר ממאתים, כשההכנסה נתרבה פה למדנו את היתומים לבד תורה ודת גם תזמורת לנגן בכל כלי שיר גם פתחנו בית תבשיל בטבריה, וכשיסדנו הליידיס עקזילרי במורד העיר והנשיאה פעשע לעווין והמזכירה הי' מרגליות הרבנית, שגם בעלה, הרמ"ז מרגליות ז"ל עזר על ידה ואז פתחנו הכנסת אורחים בחיפה והיו זמנים ששלחנו כאלף שקל לחודש לגליל, ואם כי הדבר הזה הי' דורש זמן רב ומרץ גדול אולם ראינו ברכה בעמלינו הרב ואחר כך הי' המזכיר בי יפה וכשהתאחדנו עם ישיבת בר יוחאי ממירון שרבי משה פודהויצער נשיאה שם, ואחר כך מינו גם אותי לנשיא בהמוסד הזה והייתי נשיאם רק כשנתים ובהאפיס והלישכה שלנו היו שניהם יפה ונפתלי מרגליות באיטט ברדווי והתנהלו כל המוסדות יחד, אחר כך הי' רבי הערש כהן המזכיר ואחר כך רבי אברהם ראטבערג ונלוו אלינו הנשים מהבראנק לחם לעניים סאסייטי עד היום הזה, וכשהוטב הזמן בארץ והורע הזמן פה, וחדלו לאט לאט המוסדות בטבריה ובחיפה והשדרים נתמעטו ורק נשאר הבית תבשיל בצפת ונקוה שלא יהי' עוד צורך כלל בשום מוסדות ובשליחת כסף מהכא להתם.

"זכר בתי-פרטים הראשונים בניו-יורק"

בשנת תרע"ז לערך והבע"ב החשובים היו דרים בבתים פרטים גדולים שקנו לעצמם וסימן מובהק כי הנהו אמיד ומצבו איתן ויחסן קצת. וגם אנכי כשהגעתי אל המדרגה הזאת ודרנו אז ב 2 וועסט 112 סט. והפועל שלנו הרי חואלאוסקי נכנס בשמחה אל חנות היין שלנו ויאמר אלי הנה שמעתי מדברים מקנית בית פרטי, והנה קוטנער בעל הסאלון יש לו בית כזאת ב 23 וועסט 113 סט למכור. עניתי לו טוב הביאהו אלי ותרוח הדמי-קמישען. בא קוטנר, ושאלתיו מחיר הבית ויען ויאמר עשרת אלפים

והסכמתי ביום ע"ש. ובשבוע הבא נגמר הקנין, ובשבת בערב עלה לביתי שחור צעיר לקנות בקבוק יין, והחנות סגורה, ואומר אליו שבת היום, אמר לי אחכה כחצי שעה וישב. ופתאום פנה אלי וישאליני הנה דודתי עובדת בבית ווילאם באהר הדר בביתו הפרטי ב 12 וועסט 120 סט ועתה נסתלקה אשתו והוא חפץ למכור ביתו, אולי תדע איש שיקנה. אמרתי לו אני אקנה הבית במקח השוה אם אחמד לדור בה, ויען: "בא אתי. ממחרת ביום הראשון הוא יהי' בבית ותראהו ותשאלהו על המחיר אולם מהר להשלים אתו כי איש טרוד הוא תמיד. ולמחר בצהריים ניגשתי אליו והראני כל הבית וחדריה והחצר וישר בעיני. וכששאלתיו המחיר, אמר לי חמשה עשר אלפים שקל וזהו הסכום של המארגדש שהגיע הזמן לשלם והוא אין לו כל רוח בזה, וכשאמרתי לו כי חפץ אנכי לקנות רק בעשרת אלפים ניאות לי, והשתוינו בארבעה עשר אלף, וכשחפצתי לתת לו ערבון אלף שקל אמר כי אין צורך בערבון והבטחני בדיבור פיו אשר זה כחק. ונתן לי קרטיתו כי אפנה אל האחים בלאק הלאיערס והם יגמרו הכל ומהקרטית הזה נודע לנו כי הוא הקאפריישון קאנסול מניו-יורק סיטי, ובכ"ז נסו האחים לבטל הקנין כי בתוך כך בא מ"ר ברוין ויבקש לשלם 19 אלף אולם הוספתי חמש מאות שקל גם הבאתי להם כל הכסף במזומן רק בעל המארגיד נירות לי ולקח 9 אלפים שקל מארגידש.

"קול חמון כקול שדי"

מיום ההוא למחרתים פגשני מ"ר ווילאמס סוחר בתים וניבא לי כי כיון שראה בעתון כי קניתי הבית הזאת הנהו חושב אותי כבר לקונה ובונה ומוכר בתים הכי חשובים בעיר, והאין זאת כי שלמתה הכל במזומן, אמרתי לו כן הדבר אולם בעל הכסף לחש באזני אם אני דרוש לי כסף יתן לי, ושאלתיו תשעת אלפים ונתן לי, ועתה בידי לקנות עוד בנין ובבואי הביתה אמרה לי שרה בבואה לקראתי בשמחה טוב אשר שלא גמרתה עם קטנער ואין לו אפילו ערבון מידך ולא תקנה עוד ממנו. אמרתי לה לא אחליף בדיבורי כי זה עתה נפגשתי עם מר ווילאמס וניבא לי כי אהי' עוד סוחר גדול בבנין ובנין וגילתה לי כי אכן זה עתה נודע לה הדבר מדוע הכל מנבאים עליך לאמר עשיר גדול וסוחר גדול תהי', כי באמת הנך גדול וגבה קומה בעל שש רגל ולכן אתה רב גדול בישראל אם כי לא תקבל שום שכר מזה, גם סוחר יין גדול, וגם זה עתה הי' היפה מ"ר בערנאד ואמר לי כדברים האלה וסימן לזה הנה ווילאם הוא

נמוך וסוחר גדול ממך, ותצחק שרה בקרבה, ואני אמרתי למה זה צחקה שרה, בטח תרגיש ולבה אומר לה אומנם כנים הם בזה וצודקים בנבואותיהם. והוטיפה משלה ו- תאמר הלואי רבש"ע הלא אומרים קל המון כקול שדי, ואמנם נראה בעליל כי יקים השם דברו ולא היו ימים מועטים קניתי הבית מקוטנער, והפועל הרר הרויח מאתים שקל ואני מכרתיה בעד שלשה עשר אלף וקניתי עוד בית ב 36 וועסט 113 ומכרתיה בעד שנים עשר אלף שקל, וגם הבית ברחוב 120 נגד מאנט מאריס פארק שקניתי ה- עתקנו לתוכה ודרנו שם כשש שנים בכבוד והדר ובעונג גדול, כי הבית היתה בנויה היטב לא יחסר כל בה גם קירותיה מכוסות במשי ואמכרה בשלשה ועשרים אלף.

"המלוה סלע לעני בשעת דחקו"

ששׁ שנים שדרנו ב 12 ועסט 120 סט היו טובות ונעימות המדור הי׳ ברוח והצלחה מרובה בכל הארבע דיוטות היו בעדינו, ומקום לקבלת אורחים בסבר פנים יפות וד- בר בעתו מה טוב, רוח הברכה נשבה מכל עבר והי׳ כח און בידי לעשות וחסד לבני משפחתי בארץ ישראל ולבני הארץ הבאים מתמן והנוהרים אלינו והדורשים עזרתינו וכי היינו במצב איתן והפרנסה מצויה בכבוד והדר ועלה בידי להשיב לשאלי דבר, למשל היו שני אכרים ממטולה שתעו בדרכם למעקסיקה ובצר להם צעקו והתחננו במכתבים אלו ושלחתי להם קרטיתם האחד מ"ר יוסף לינאדי והשני רידילינסקי והבי- אותים ומצאתי לפניהם גם עבודה ופרנסה. והם אמנם שילמו לי גם מ"ר פנחס בן משה שפירא, מצפת שבא עד העיר וויען ומתמן כתב אלי מכתב יפה בעברית צחה ועניתי לו תיכף ושלחתי לו קרטית אניה ואם כי עברו כמה שנים עד שעלה בידו וישלם לי ג"כ בסוף, גם הבאתי בת אחותי ובעלה פייגלין ובנם ממשמר הירדן על הוצאותי הח- זקתים בביתנו גם קניתי להם מסחר וכשלא הצליחו מצאתי לפניו עבודה להתפרנס. גם בת גרשון ליפשיץ שו"ב מחיפה שהיתה מורה עברית במאראקה הבאתיה אצלינו גם השאתי אותה לפיינשמיד מהריסאן הכל ביד רחבה, ובימים ההם בא מצפת ידיד מנו- ער הרב הגאון רבי ישעיה הורוויץ ואכנסיהו לביתי וגם עזרתי לו כי הביהכ"נ מחסי- די חב"ד שהיתי חבר שם קבלוהו לרב בכבוד גדול ולמד גם עם בני הצעיר נטע הוד ציון ואשלום לו. וגם הפקתי רצון מהרב ומהצלחתו.

"לא ניתנה קרקעות אלא לבעלי זרוע"

בספר הזה בכל המאורעות כמעט שאין בהם מוקדם ומאוחר וכל דף כמו פרק בפני עצמו ושלשלת ארוכה בחיים. ומשל למה הדבר דומה, להשולה דגים מהים אשכח זוטי שקל אשכח רברבי שדא זוטא ושקל רברבי ואך דא עקא ובזה נלכדתי המכשל העתיק של תפסת מרובה לא תפסת ואין איש שם על לב האומר של כל יתר כנטול דמי, ומי שאיננו נזהר בראשיתו נופל בסופו ברשת ובידי לא יכל קום כי אורבים רבים נמצאים לאדם בשעת הצלחתו ובעלי עצות, מכרי בתים וסוחרי הבערזע ברחוב וואהל לכתחילה הם כאוהבים ובעלי חסד בדברים רבים ובלשון חלקלקות מכניסים הקוניס הנלכדים ברשת. אומנם לפעמים יבא גם הטוב מסירסורם אולם אוי לו להנל- כד שצועק ואיננו נענה ואנכי דימיתי שלא אכשל לעולם ושכחתי מאמר החכם "אל תהי אץ להעשיר" וכשהציגו לפני למכירה בית גדול וטוב בגרענד קאנקארס קרן 196 סט ואם כי הי׳ לי כבר נסיון בבית בינוני ביוניען אוניי בברואנק שקניתיה והחזקתיה כשנתים ומכרתיה במאה וחמשה עשרים אלף והרוחתי בה כחמשה עשר אלף אולם הב- דל גדול הי׳ בקניה של זאת שהיתה מכילה מאתים וארבעים חדרים או לששים ושמונה משפחות ומחיר הבית הי׳ שלש מאות וחמשה וחמשים אלף שקל, ושילמתי כסף מזו- מן להבונה חמשה וחמשים אלף ושמחתי מאד כי השכר דירה עלה אז כששים אלף ש- קל לשנה וגם ניתן חופשה מהממשלה מהטעקס לחמש שנים, ואמנם החזקתי הבית כ - שש שנים ולבד העסקה שילמתי עוד על הקרן שנים וששים אלף וסך הכל השקעתי בהבית מאה ושבעה עשר אלף עד שבא הדיפרעשין בשנת תרפ"ט והמשבר בהבערזע עשה שמות נוראות ואחר כך המשבר בריאל עסטייט ובשנת תרצ"ב חדל קרעדיט הבנקים לגמרי והופסק פתיל החיים מהבתים ואבדתי הבית גם אנכי, וכן אבדתי הבית בקעסטון אונו שהשקעתי בה ששים ושנים אלף וגם הבית באוניו החמשית מקום מסחרי מהיין, וכן אלפי אנשים שיצאו בחוסר כל שנפלו בהשערוריה וכן יארע בכל עשר ש- נים או בפחות מזה כשבעה שנים כבימי יוסף המשנה למלך מצרים ככתוב בתורת משה.

"טרם האור נעשה חושך והדר אור"

את הפתגם הזה אומרים אנשים וכן הי׳ בשנות המלחמה האיומה מלחמת העולם בכל ארצות אירופה ובשעה שגם ממשלת ארצות הברית נכנסה למלחמת רשות או חובה ול- דעת הנשיא ווידרא ווילסון היתה מלחמת מצוה להגין על הנרדפים נגד העריצות של

גרמניה שחשבה ללכד כל העולם כולו כנפליאון באנאפארט בשעתו, ואמעיריקה הכ-
ריעה בעזרתה לצד האנגלים והצרפתים, בצד האחד הרויחו אנשי מדינתינו כסף רב
כתועפות כי הרבה כסף וזהב נכנס והמסחרים פרצו ויפרחו ויגדלו מאד ובצד השני
רבה דמעת העשוקים ואין קץ להסובלים ששלחו בניהם וחתניהם ובעליהן למלחמה,
ורבים נהרגו. נעדרו ונסתלקו ולא שבו עוד חיים. והרבה מהם שהוזקו ונתק-
פצצו ונשארו בעלי מומין על כל חייהם. ולבד זאת גזירת הפראבישען שגזרו בארץ
הזאת אז ועל ידי זה ניתק פתיל חיי ופרנסת אלפי אנשים ואבדו מסחרם וחושבים ש-
עי"ז הוחדל ונפסק וניטל עבודה משני מיליאן אנשים, ואין רע בלי טוב ולכן היו א-
נשים רבים מאד וסוחרים שניתן להם זמן של שתי שנים למכר סחרתיהם ובתוך הזמן
מכרו וקנו וחזרו ומכרו ואספו כסף רב מזה והובא ברכה באסמיהם. אולם הברכה ה-
זאת היתה מהולה בפחד ובהלה, ואם כי יין ושכר נמכר לרב כי הכינו העם ושילמו
מחיר גבוה בעד המשקאות האלה, אולם נטורי-קרתא השומרים הפחידו את הסוחרים
והוציאו מהם כסף רב והון עצום, והרשעות והמהומות מהדיטקטיוס עלה השמימה ו-
הוציאו גם כסף בתר מגינים ומליצים, ובחשאי שלחו אחרים במקומם להציקם עד ש-
רבים נחלו מפחדם ועמם אנכי בצרה כי פעם אחת ואני הלכתי למול ילד אחד העניים
חנם בביהכ"נ רבי ישראל סאלאנט, והשארתי בחנותי את מר קלמן הזקן פועל נכבד
וישר וצוויתי לו אם יבוא איש לבקש בקבוק יין אל הבריח יואיל לתת לו אפילו בלי
כסף, ויהי אך יצאתי מהחנות נכנס הוא איזי איינשטיין הדיטעקטין הראשי בלי בגד
עליון ובגילוי ראש ובידו אוחז לוג חלב ועשה עצמו כאלו הוא פועל פשוט ויבקש
בקבוק יין כרמל לברית, ויזכר קלמן וחשב בלבו כי עליו לקיים אשר צויתי לו טרם
הלכתי וההוא הוציא מכיסו שקל ושם היין באמתחתו. ובאותו הרגע נכנס גם מא סמיט
וגם וויטענבערג ויעמדו שלשתם והראו את המופת (בעדזש) וקלמן נוכח כי נלכד בפח
ויפחד ויתחלחל מאד וארכבותיו דא לדא נקשן מיראתם ומתרמיתם.

"אין גוזרין גזירה על הציבור אאכ" רב הציבור יכולים לעמוד בה"

ואני ושרה שנכנסנו פתאום באותו שעה ויהי אך השלכתי מבטי עליהם ונגשתי ונסת-
כלתי בפני אדם רשע וארא ואבין ממבטי עיניהם הדוקרות כבמדקרת חרב וחנית כי הם
בנכליהם שמו רשת לרגלי ללכדיני בפח, והם כאלו היו שוחקים על משבתי ואהי ב-
עיניהם כמתעתע והם היו כמנצחים ושמחים על איד אחרים, ומקום המשפט שמה הר-
שע ויענו ויאמרו אלי כאלו הם צדיקים גמורים ואני כאלו עברתי חס ושלום על כל

התורה כולה על רגל אחת, וכאשר התחלתי להצטדק כי יש לי הזכות לימכור יין כרמל לברית והם ענו לי באכזריות יתירה ובחרון אף וכעס "אתה תתנצל בפני השופט" והשופט בימים ההם היה מ"ר העטשקאק שותה שיכור כל ימיו, והם אכלו קורצא ביה מלכה, כלומר מסרו אותי אל יד השופט הלזה השותה יין וגמע שכר ממש ויין שרף כל ימי חייו, ויספרו לו והוסיפו מצדם דברי שוא, והוא נתן להם רשיון וצו ויביאו שלשה טראקים גדולים ויוציאו מחנותי ומהמרתף שלשים ושמונה חביות יין גם תיבות מלאים בבקבוקים אין מספר, אם כי היו לי הרשות מהממשלה להחזיקם ולמכרם לקידוש ולהבדלה לשבתות ומועדים ולנשואין ולברית, ואז אמרתי כמה גדולים דברי חכמים אין גזרין גזירה על הציבור אאכ" רב הציבור יכולים לעמוד בה וגם אמרו "דינה דמלכותא דינה הוא אבל חמסנותא דמלכותא לאו דינה הוא"ו-אם כי הוציאו הכל לפי שעה וישימו את כל היין במשמר (סטאריידש) ואני שכרתי לי עורך דין את מר גלדברג ונעמוד למשפט ויצא כאור צדקי וזכיתי בדין ויצאתי זכאי,ויציגו בעתונים האנגלים כי הוציאו מחנותי יין בעד סכום עצום של חמשים אלף שקל ואחרי המשפט יצא ונמצא רבי פעלשין צדק בדינו גם הי׳ לו הצדק לתת למ"ר איינשטיין הבקבוק יין שביקש זאת בעד ברכת היין לברית וגם אפילו את הוצאת ההבילה והשמירה והחזרה שעלה לסכום תשע מאות שקל כסף שילמו זאת מאוצר הממשלה, והכל נוכחו מזה לדעת כי אך לחינם התנפלו עלי רק לשם פרסום בעלמא ולהפחיד סוחרים אחרים, וכאשר הוחזר לי היין שוב התחלתי להמשיך המסחר הזה ובכ"ז עלה לי הוצאת המשפט הזה קרוב לחמשת אלפים שקלים. אולם בהצלחה הושב לי הכסף הזה ברוח.

"אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל תנח"

"סופיריאר טאבעקא קמ׳, שם הסיגארט העפפי סמוק והעדשאס כאילו של "קמל " ו"לוקי". במשך השנים של גזירת פראבישען, התירו המסחר מיין לקידוש ולהבדלה. ומשנתרבו הדיטעקטיס נתרבה שוד וחמס כי הם נתנו עיניהם לשלל וטרף והיו מתנפלים פתאום על אנשים החפים מפשע, ואין איש שם על לב להכות במלתעות רשע להפיל טרפו מפיו, והיו שרוים בפחד ובהלה ואוי להם לאילו הנופלים בידם, וגמרתי בהחלט לחדל ממסחר היין ולהתחיל במסחר חדש, ואז הגדלתי מסחר הבתים ביתר שאת, וחפצנו אפילו לפתח בנק בזעיר אנפין וגם הציגו לפני מסחר המצות הפסח.ובתוך כך באו שני אנשים ויציעו לפנינו מסחר הטאבאק והסיגארעטס כדרך ה"קעמעלס"

ו"הלקי" עשרים עשרים מעוטפים בתיבת ניר לא במדינה כ"א לשלחם לאירופה, הה-
מסחר הזה פרץ וישגשג אז כי דרשו מכל ארצות אירופה אלפי מליאנים מהם ויטב
בעיני הדבר וניסד מסחר בשם "סופיראור טעבעקא" קאמפ והשקענו בזה ששים אלף
שקל עם שותפים. אני שמתי בזה עשרים אלף, טענענבוים חמשה עשר אלף, קלנב-
ערג תשעת אלפים. פאגעל חמשה אלף ומשה נעלסאן אלפים. ועוד אנשים ונשכר
בית גדולה בת שלש קומות ותשעה מכונות הכנסנו בתוכו. במכונה הראשונה הכנסנו
הטאבאק העלים. והפועלים הובילו והעתיקו ממכונה למכונה עד שהוציאו תיבות ג-
מורים ועשרים ומוכנים למכירה ועשינו שנים עשר מליאן ציגארעטס ושלחנו ששת
מליאן סיגארעיטס לדאנציג, אולם בנתים הורד שויון הכסף בכל ארצות אירופה שי-
רדו מבסיס הזהב, וכן הוחדל והופסק כל המסחר הזה ובאופן שנתדלדלו סוחרים ר-
בים ואבדו רכושם ומובן כי גם אנחנו בכלל. ואם כי החלפנו סחורתינו בדאנציג בס-
חורה אחרת שהי׳ לה שויון ובאחריות ניסינו להביא הסחורה השניה לפה ולא עלתה
בידינו גם הדבר הזה, כי הסחורה נעלמה בדרך ודמי האחריות של המאתים אלף מא-
רק ג"כ לא היו כל ערך לזה, ונשאר לפנינו אך דרך אחת למכר הסחורה פה באמע-
ריקה ולזה הי׳ דרוש עוד כסף חדש ולא הי׳ אף אחד מכל השותפים שיסכימו לזה,
וכי לא הי׳ בנו האפשרות להתחרות עם בעלי הון רב החזקים ועצומים הם במסחר
הזה משנים רבות ובכן הסכמנו פה אחד לסגר גם המסחר הזה במוקדם האפשרי ואנח-
נו נשארנו במחסרינו הקודמת שהיתה בה עוד ברכה.

"זכרון תקוה טובה מחיים"

זכרון תחילת הבנין והתישבות היהודים בבריטאן ביטש אצל החוף ושפת הים, ואצל
הישוב הראשון של קוניאיילנד וזה היה לפני כחמש עשרי שנים, בשנת תרפ"ב או
1922, ואני היתי ביניהם ובתוך המיסדים האלה. הסירסורים הראשונים היו יהודים
וגם הבונים היו יהודים וגם איטלקים אחדים והם בנו בעדי וגם קניתי על ידם ומהם
חמש עשרי בתים כל אחד היכיל חמשה עשר חדרים בשלשה קומות או דיוטות וגם
בנין כעין גאראש לאטמביל. והמגרש עם הבנין הי׳ לערך חמשה ועשרים וגם של -
שים רגל רוחב על מאה אורך, והבתים האלה מכרתי לאחדים מבני ארץ ישראל ולס-
תם יהודים ודרך הקונים ושאיפתם הי׳ לא רק לימי הקיץ כעין דירת אירעי כ"א ל -
דירת קבע לכל השנה. כי בראשונה היו באים הקיטנים ושכרו להם מעונות קיץ ול -
שם זה בנה שם מ"ר גאמפרעס מעצים וקרשים כמאתים בתים מכילים חמשה חדרים

צרים וקטנים ושכרם בעד שלשת חדשי הקיץ כשלוש מאות וחמשים שקל, ולבסוף העלה השער והמחיר עד שש מאות וחמשים, וכן שכרתי גם אנכי לי בית ומעון כזאת וכשהעלה המחיר נתתי לבי לקנות, וכיון שהתחלתי לקנות ובאו ונתנו לי תכו"מ רוח מיד ליד אלף שקל, התחלתי לקנות שתים שלש וכשקפצו הקונים מיד הפקדתי להבונה כי יבנה בעדי ארבעה וחמשה בתים ובכן עלו מספרם עד ט"ו בתים, ומכרתי אותם ברוח יפה והשארתי בעדי אך בנין אחד, וגם כברת אדמה אחת מאתים רגל על מאה וקניתי רחוב שלם עם שתי קרנות בקוני איילנד אוניו מאוניו 3 עד קעטלון פליס, וההצלחה האירה פניה אלי ועל ידי הבולמוס ההיא ושהתחילו מהממשלה לבנות גשר ומעברין על החוף מסיגייט עד סוף ברייטאן כאורך שני מילים וחצי, ואחינו בני ישראל ראו בזה ברכה ומכרתי הבית האחרון ברוח קרוב לעשרת אלפים שקל, והכברת ארץ מכרתי ברוח של כשלשים אלף שקל ואז קניתי לו בית לקיץ בסיגייט בחמשה ועשרים אלף.

"הזכרון טוב ו"זכרון נצח"

והיהודי מר גאמפרעס שהוא היה מהראשונים מהבונים ומהמיסדים את הישוב היהודים בברייטאן, והוא אמנם גדל ונתעשר ופרצו מסחריו הרבים וראוי הוא ל"זכרון טוב" וגם לזכרון נצח כי בנים לא היו להאיש הזה ונדב כברת ארץ ברחוב ששה, ונתן גם מעט הכסף להתחלת בנין בית הכנסת בשם "אליענץ יזרעאלי".

וזה היה דבר בעתו מה טוב, מובן כי גם אנכי לקחתי חבל בדבר הגדול הזה והשתדלתי לטובת הבנין הנהדר הזה כי יהי׳ לשם ולתפארת עולם, ואם כי בתחילה הי׳ הבנין קטן מהכיל אולם אחר זה הוחלט כי הבנין הראשון יהי׳ להתלמוד תורה שנתיסד אז ואצל הת"ת בנו עוד ביהכ"נ אחר לתלפיות מקדש מעט וקבלו רב שהי׳ גם מנהל בהת"ת ושמש וחזן כראוי, ובין כך וכך והישוב נתגדל והיהודים בהמון התרבו בפי'. ומקום הי׳ מיד מוכן ללמד לילדי בני ישראל תורה ודת קריאה וכתיבה תמה בתורה נביאים וכתובים, ועשו חיל עד שנתנו דעתם ולבם ליסד גם ישיבה ללמד הלכות ומשנה וגמרה בשם "ישיבה דברייטאן", ובהמשך הזמן ההוא אם כי בראשונה הי׳ דבר הולך וגדול ובהצלחה מרובה עד שמ"ר גאמפרעס הי׳ נאלץ לסתור ולהפיל ולהסיר כל הבתים שלו על החוף העשוים מקרשים כי מחיר המגרשים עלו למעלה ראש, עד שלפי חשבון העוסקים בבנינים ובריאל עסטייט וידעי בינה לעיתים מצאו כי כדאי תתרץ יותר לבנות בתים גדולים והיכלים נהדרים בעלי שש קומות ודיוטות

במעליות החשמל לעלות מעלה מטה, ובאמת הותחל גם התעמולה הזאת, ואנשים ר-בים השקיעו הון ורכוש עצום מאד בחשבם רק את הרוח הגדול ושיעשו חיל בלי גבול, ולבסוף פתאום בא משבר נורא ובשנת תר"צ או 1929-1930 בא הסוף מכל החשבונות ואנשים רבים נתדלדלו ופשטו את הרגל ואבדו בתיהם, וגם אנכי סבלתי כמובן כי בתוך עמי אנכי יושב ועתה ב"ה הותחל הגלגל להתגלגל שוב ושלום על ישראל.

יום ד׳ אסרו חג של סוכות תרצ"ח סיגייט ברוקלין ניו-יורק

"זכרו נפלאותיו אשר עשה"

סיגייט הוא המקום הנחמד המוקף מים משלש רוחות מי הים מדרום, וממערב ומצפון מפרץ הים, ומקדם הוא הישוב של קוני איילנד, ואחרים קוראין אותו גן עדן התחתון כי אנשים רבים מאד מכל קצות ארצות הברית בכלל ומניו-יורק וסביבותיה בפרט, באים ונוהרים בהמון משפחות שלמות אנשים ונשים וטף רק לשם עונג ושמחה, ותע-נוגות בני-אדם בכל ימות הקיץ גם באים להתקרר במי הים בימים החמים וגם מבלים פה ימי החופש בשעה ובעת אשר הבתי ספר סגורים, ואנשים רבים הנוסעים באטמ - בולים לתור המקום ולשם טיול בעלמא נוסעים ובאים עד שער סיגייט ושבים, והישוב של סיגייט למרות שהישוב עתה מלא וגדוש מאחינו בני ישראל ההולכים ומתרבים בפ"י ומתישבים שם ודוחים הם רגלי האי יהודים, עד שאומרים פתגם לאמר אם תב-קש גוי לרפואהאז תמצאנו וגם זאת רק על פי נס, וכזכר לנפלאותיו, כי השומרים נטורי קרתא ועומדים על משמרתם בשער להשגיח בעין פקוחה שמא ח"ו הנכנסים אי-נם ראויים להכנס לפני ולפנים, נגד תקנת הראשונים מימי קדם שהבעלי בתים והמו-שלים היו אך גוים ולכן גם השומרים הם זקנים ונכרים ולא הי׳ דעתם נוחה מיהודים כי יכנסו ויתישבו במקום הזה כלל, והדבר הזה העלה חמת אלו השואפים ג"כ להתא-זרח שמה למרות הגבול של עד פה תבא" ולא יותר, ונתעורר חשק נמרץ כלאדם וח-וה אל עץ הדעת בשעתם למרות פקודת הבורא, ומיד נעשה קנוניה כי הכסף יענה את הכל ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ולכן לאט לאט התחילה תעמולה למקנה וקנין ואפילו העלו את השער והמחיר. התחילו האנשים היהודים לקנות אדמה ולבנות בתים וקנאת בונים הביאה תחרות טרחו ועמלו וראו ברכה בעמלם וכיון שהיהודים התחילו בהמון ולבנות ולקנות מן המוכן בשקידה התחילו הראשונים להעתיק ולצאת ולקבוע מושבם במקומות אחרות, אם כי תחילתם כמעט באונס אולם סופם ברצון.

"זכרון טוב לפניך"

ובכן התחילו להתישב בסיגייט משפחות שלמות מאחינו בערבוביה חרדים וחפשים, סופרים ופייטנים ואקטירין מלומדים ומשכילים וסוחרים, ואני בתוכם. ולפני לערך י"ג שנה הציגו לפני את מ"ר שפיץ יהודי הונגרי שקנה ביתו מגוי ודר תמן שנים אחדות וכשנשאר גלמוד ר"ל החליט למכור נחלתו ביתו בית נהדר מאד בת י"ג חדרים ומסדרון וגן עצים ופרחים מסביב, ומקום לנטוע ירקות והקנין נגמר בחמשה ועשרים אלף שקל, ובשנה ההיא לערך תרפ"ד התחילו לבנות גם ביה"כנ חדשה בנין נפלא ומקדש מעט לרוח קהל המתפללים שהיו עפי"ר מנוסח ספרד וחסידים. ומינו גם רב וחזן ושמש, וכן נתיסדו ונשתכללו והמקום קיבל צורה חדשה, ויסדו גם בית ספר עברי עם מורים מהוגנים לשמחת לבבם, וגדלו ועשו חיל ואני ישבתי בתוכם כשלש שנים בתור חבר ואזרח להסיגייט אסאישון, דרנו שם בעונג ונחת עם משפחתי וכל אותן השנים שררה ברכה והמסחרים שגשגו ופרחו והפרנסה היתה מצויה בהצלחה גמורה, השבתות והמועדים והחגים חגגו ברב פאר ותפארת לפי רוח ישראל סבא עד אשר נטה הגלגל ונהפך הקערה על פיה והורע מצב הארץ בכלל ובכל העיר בפרט, ואם כי אני הספקתי עוד למכור ביתי ברוח, אולם הרבה אבדו בתיהם בשנים הללו משנות 1929 עד 1937. ועתה שוב התחילה העת להשתבח והזמן יוטב לאט והתחיה הותחלה שנית להתראות, ובשנה הזאת שכרתי לי מדור למען הקיץ ושבתי למקומי הראשון אפס בזעיר אנפין ובכ"ז הפקתי רצון, וכי הקהל קבלוני בזרועות פתוחות אבה והתפללתי שוב שנית אתם בשבתות ומועדים ושמחנו בזמן שמחתינו והתפללנו כי ישוב השם שבות עמיו ונעלה לציון כולנו ברינה.

אורי פעלשין תשרי תרצ"ח סגיט.

בת תחילה "סימן יפה לבנים"

שם בתינו הבכירה שנולדה בירושלים, במלאות לי שבע עשרי שנה וחצי ולאשתי שרה שש עשרה שנה במוצאי שבת בליל ל"ג בעומר, בהילולא דרבי שמעון בר יוחאי בחצר בית הכנסת בבתי רבי ניסן באק סמוך למדורות חמי רבי מרדכי בראדער ועשינו הדלקה ומדורה גדולה לכבוד התנא, וכל קהל הכנסת שרים ומנגנים וסובבים במחולות ובמקהלה סביב המדורה בהתלהבות עצומה, ויגש אלי חמי וילחש באזני בשר לי כי בתו ילדה לי בת למזל טוב ותגדל שמחתי בתור אב ואוסיף עוד לזמר השיר של בר יוחאי הידועה. ובשבת הבא קראו אותי למפטיר ובמי שבירך ובקריאת השם סימא לאה לסימנא טבא לאלה הקרואים אל הקדושה רבא ובת תחילה סימן יפה לבנים, ובמשך של ירחים אחדים נקראתי לקבל משרה לזכרון יעקב ואסע שמה וגם אשתי ובתי באו ונחל לגדלה ולחנכה ותלמד אצל המורים המהוללים ציפרין בזכרון ושילוני במטולה אצל המורים וואלקאמיטש וקרנפיעלד עד שהיתה מדברת וכותבת היטב עברית וצרפתית ותהי בקיאה בתנ"ך. ובבואי ובהביאי משפחתי לניו-יורק ופתחתי הבית ספר העברי תלפיות ירושלים היתה המורה לבנות בדברי ימי ישראל. ובפחות משנתים גמרה הבי"ספ העירוני ואחר כך הוועדלי האי סקוהל וגם ההנעטר קא - לידזש וקבלה תעודתה בתור מורה ותלמד צרפתית בקלינטון האי סקוהל. ובאותו הזמן היתה גם מורה עברית בבית ספר רבי ישראל סאלאנט ברחוב מאה ושמונה עשר תחת השגחת הפדגוג רבי שמריהו ליב הורוויץ. ואחרי זמן של שנים אחדות הפקידוה למורה עברית בהיבריא ארפאן אסיילום באמסטרדם אונו נגד הסיטי קאלידזש עד היום. ובהגיע תור נשואיה נשאה לארטור אהרנזאן שהם ממשפחת גראף שעלו ממדינת רומניה לארץ ישראל ויהיו שם לכורמים וגננים ומכוניים ומורות בצרפתית ועברית תחת חסות השר הבארון. ומשפחת חתני עלו לארצות הברית ויהיו לסוחרי רהיטים וכלי הבית בניו-יורק ואתן להם מתנה של חמשת אלפים שקל. ויולד להם שתי בנות ונעטעלי ושתיהן מצוינות ביופין ובלימודן ותצטיינה בבי"ספ ערוני ובי"ספ הגבוה ותכנסנה ג"כ לקאלידש האנטער ולומדות גם דברי ימי ישראל מחיי היהודים בימי השופטים והמלכים.

פרשת גדילת מרדכי רצוי ודרש טוב

בנינו זה הילד השני שנולד לנו במושבה "זכרון יעקב" בערב ר"ח תמוז תרנ"ה לע-רך בבואי מתפילת הבוקר ונגשתי אל פתח ביתי פגשתי היולדת הגברת רוקח אשת א-לעזר רוקח המלומד והמשכיל מצפת אשה חכמה ומילדת גם בשבייע ובאימאיגמאל מהבאראן, ותאמר אלי שרה אשתיך ילדה לך בן במזל טוב לך בכפלים, ועל שאלתי מהו הכפלים ותען הוא יגדל ויהי לך לבן ועתה כפי אשר אחזה יביא לך ברכה ותו-עלת בזה שאתה בתור רב ושו"ב נחוץ לך גם להיות מוהל, ושום איש זר לא ימסור לך בנו למול אותו אם לא תעשה הנסיון הראשון על בנך זה, ועצתה נתקבלה בהסכם אשתי ומלתי אותו בעצמי, והאיכרים התבוננו ויביטו בפני החורות ויתפלאו על אמי-צות רוחי כי לא נתמלאה לי אז עשרים שנה עוד, ויגדל הילד ויגמל ואם כי היה שו-בב הצליח בלימודיו העבריים והי' בקי בתנ"ך דהר ודלג ודיבר אך בעברית וכן גו-דל ותנך עד שהביאתיו עם משפחתי לניו-יורק, פה גמר כל לימודיו עד שגמר הקלמ-ביה קאלידזש בתור דזשורנאליסט וגמר הסימינאר מהפרופסאר שעכטער בתור מורה עברי והיה המנהל והמטיף בטעריטאן באיינגעלוד, ובשנות המלחמה התנדב ולימד להיות טשאפלין והופקד מטעם הממשלה להיות גם ליטאנעט הראשון על הצבא וישלחהו לצרפת לפאריז וכיהן שמה בין הצבא והחיל האמעריקנית עד תום הזמן ששבו כל הצבא ויחזרו לארצות הברית וגם הוא שב ובא אתם ובבואו הנה נשא את חנה בת סמיואל בלומנער מטעריטאן שהיתה תלמידתו בעברית ובגלל יופיה וחינה נשא אותה ותהי לו לאשה ותולד לו שלוש בנות יפיפיות ומהוללות, והוא אם כי למד הרבה בחר במסחרים שונים ובאחרונה ישר בעיניו לעסוק בתור רבי ומטיף ומוהל וג"כ עסק בצר-כי ציבור, ועזר הרבה לאגדת המוהלים והם אמנם הכירו את מעשיו ומפעליו בעדם ימצא חן בעיניהם ויחלקו לו כבוד ובחרו בו כי יהי' מהמנהלים ומזכירם ובתוך שנות בחוריו הי' גם ציוני נלהב ונשיא לד"ר הרצל ציון קלאב במקום חבירו ורעו החביב רבי אבא הילל סילווער רב דקלאולאנד.

"שמעון מנשח" מתנך ופדגוגי

השלישי נולד גם כן בזכרון יעקב בתרנ"ז לערך וטרם הסתפקתי להביא המילדת בח-פזון נכנסו אל הבית ושמענו קול הילד בוכה ונתקיים טרם תבוא אליהן המילדת ויל-דו. והמילדת הביטה בהשקט רוח ובפנים שוחקות ותאמר "הס הנה אך יצאת לאויר

העולם יש לך טענות היי היי חביבי חבי כמעט רגע ונגיש תלונותך להבאראן ראט - שילד", ובתוך כך עלתה בידה לנקותו להלבישו והילד נשתק ונח דעתו ומלתי גם אותו ומהיום ההוא הייתי מוהל קבוע גם בהמושבות מסביב בחדרה ובשבעייה ואיג- מאל וקראתי שמו בשם רבי ומורי הרב מחברון "שמעון מנשה" בתקוה כי יהיה צ - דיק וגאון ולבסוף הוא אמנם מתמיד ומצליח בלימודיו במדעים שונים ולשונות של עברית אנגלית צרפתית גרמנית וספרדית וגמר הבתי ספרים עד שגמר הקלמביה קא- לידזש, וגם הסעמינאר למורים עברים מהפרפ׳ שכטער ושלחתיו לצרפת וילמד שם שנה באוניברסיטה וגם לגרמניה ולמד שם שנה כי זה הי׳ לפני המלחמה ונסע גם ל- איטליה ולרוסיה והשתלם בלימודיו ובשובו הכנסתיו לישיבת רבינו יצחק אלחנן ל- למד בתור רב בישראל והי׳ שם כשנה, וכשהיגיעו ימי המהומות מהמלחמה שנכנסה מדינתינו אז הלכתי להד"ר רעוול הראש ישיבה ובקשתיו כי יתן לי כתב כי בני ב - תור תלמיד אצלם פטור מלהיות בצבא והוא מאן בזה באמרו כי בנך גבור וחסון כא - לון וראוי הנהו ללכת ואני בתור אב רחמן הפצרתי בו וגם הרב הכולל שהי׳ ידיד נאמן למשפחתינו רבי יפה והלך אתי לבקשהו בזה כי לפי החוק מהממשלה פטור הנ- הו מלכת לצבא ובראות בני הדבר הזה חשב זאת לאכזריות מצד הד"ר רעוועל ויבעט בהישיבה ויעזביה ויקבל משרה ברעד ביינק בתור מטיף ומנהל ומורה בבית ספר עברית ויכהן שמה בהצלחה וממילא לא חל עליו להתנדב ללכת בצבא, נשאר אל מש- רתו זאת עד תום ימי המלחמה, ואז קיבל משרה בבית ספר הגבוה מהממשלה בלשו- נות השגורים בפיו ושהי׳ בידו תעודות על זה, ונשא אשה מפיצבורג ותולד לו בת ומתוך איזה סיכסוך גרש ופטר אותה ונשא תלמידתו מקודם בעברית ושלמדה להיות רופאה, ובשם ד"ר פעניי סטאהל, שעבדה במאנאט סיניי ותולד לו שתי בנות קריש- טאל ולאריין גם הן הנם מצוינות ויפות, והוא מתמיד בלימודו עד היום הזה ובהצלחה.

"טובה" תקוה ורפואה

שם הילדה הד׳ "טובה" וכשמה כן היא נולדה בזכרון ומלבד משכורת הבארון בעד משרותי נתוספה ההכנסה מעשית "הקעפיר" על פי עצת המילדת "רוקח" בהיותה ב- פאריז אצל הפריפעסער היהודי חיים במחלת הקיבה צוה אליה כי תשתה קפיר בכל יום וזה רפואה מנוסה מרופאי רוסיא וקאוקאז, והביאה הסמים האלה מפאריז לערבם עם חלב כוי מין בהמה ספק חיה וחלבה שמן טוב ולמדתי במהרה ממנה התעשיה הז- את וכלכלתי אותה בזה, ובאותו זמן באו אלי עוד אנשים ודרשו וקנו הקעפיר לעוד

מחלות שונות ועשינו מזה שמונים בקבוקים בפעם אחת ונמכרם ובשנה אחת טרם עז-
בי את זכרון הרוחנו בזה כחמישים פונטים, וכששאלוני אם באמת הרפואה בדוקה כל
כך ועניתי הנני כעד לעצמי כי הביאה לי רפואה וחיים ולכן אין כל ספק שגם לאח-
רים . וכעין נבואה קטנה היה הדבר כי "טובה" בתי תגדל ותהיה רופאה וד"ר מהול-
לה ואמנם הצליחה והשכילה בלימודיה ובהיותה כבת שמונה שנים ידעה תנ"ך ובקי-
אה בנביאים ראשונים בעל פה, גם בהביאי אותה לניו-יורק עם כל משפחתי אירע
דבר כי הפרופעסאר המהולל געצול ז"ל זעליק אוויץ בחנה והשתומם והתפלא על זכ-
רונה הטוב להגיד לומר תנ"ך ודברה בלשון עברית צחה וגמרה הכל באות כבוד והר-
וויחה גם סקאלירשיפף של ארבעה מאות שקלים, וגמרה הנטער קאלידש והשיגה מש-
רית ברחוב 34 מערבה תחת המנהל הרב יוסף גליק והכל בשקידה ובהתמדה. וכי
אחר כך נכספה נפשה ותעזוב את המורות ותכנס אל הבלעאיו קאלידשז ותלמד להיות
רופאה. ותצליח בלימודה וגם נכנסה להמאנט סיניי האספיטואל בתור עוזרת ואינטא-
וין שיפ שזה היה גם כן דבר חדש וקבלוה אחרי נסיונות ותצליח גם שם עד שהרו-
וין שיפ שזה היה גם כן דבר חדש וקבלוה אחרי נסיונות ותצליח גם שם עד שהרו-
פא הד"ר מאריס גלדברגער המהולל שם עיניו ולבו אליה ואהבה ונשאה לאשה ונתתי
להם מתנה חמשת אלפים שקל והרב ד"ר בערנארד דראכמאן הי' המסדר קדשין למ-
זל טוב ותולד לו שתי בנות פעלי ועליס ובן מצוין באבי נחמד ונעים והשם יצלחתם
ובשנת ת"ש הופקד והורם מהקאלמביה קאלידש בתאר פרופעסער בפאקולטייט המע-
דעציני לפני הרופאים.

"יהודה" אתה ידוך אחיך

הוא החמישי ונולד גם כן בזכרון יעקב שנת תרס"א לערך ואז עזבתי את זכרון והת -
ישבתי קבלתי המשרה בתור רב ושו"ב במטולה תחת הנהלת יק"א בעת שהשר הבאר-
אן מסר הנהלת המושבות שהסיר את מר אליהו שיד וימסר ליד יק"א תחת השגחת מ-
אורסאן ומר פריינקו והופקדתי במושבה מטולה אצל נחלת זבולון ונפתלי בצפונו של
ארץ ישראל וסמוך למי מרון בגליל העליון ופקיד המושבה היה אז מ"ר דן ברגיל והוא
הציגני לפני האיכרים החקלאים בתור איש דתי וגם גיבור חיל שיעלה בידי לעמוד
בראשם ולעזרם בשעה שהדרוזים מתנפלים עליהם בחמת רוחם וכן הי' פעמים רבות
במשך ישובה. ישבתי אתם באמור וגם יהודה בני שהיה כבן שש שנים בעזבנו את מטו-
לה ודובר אך עברית כבלשון אם, ולא הספיק ללמוד הרבה עברית כשאר אחיו ובהביאי

אותו יחד עם משפחתי לניו-יורק וגמר כל לימודיו עד שגמר בתור מהנדס בהקליד-
שז בהובאקען ותעודה בידו, ואסון גדול אירע לו בשנות המלחמה שלמדו את התל-
מידים משטרי הצבא וכשעמד על משמרתו מלובש בבגדי הצבא, ומעבר השני עמד
בחור איטלקי ממילנו וקני רובה בידו וישחק עם הרובה שבידו וישליכה מיד ליד
בלי צדיה פתאום נגע בלשון הרובה ותיכף נשמע ונראה להט אש וקול חזק והכדור
נזרק והשלך לצד ההוא שיהודה בני עמד וקלע בחזקה ישר והכדור נכנס בצד חוט-
מו ויצא מהעין הימנית. והכניסוהו מיד אל ההספיטאל והרופא עינים המהולל ויייל ע-
שה נתוח והוציא את העין והכניס עין זכוכית במקומה, וכשנתרפא ונוכח כי בתור מ-
הנדס לא יצליח נסע לוואשינגטאן וקבל משרה מהממשלה בהפעטענט אפיס ובאותו
הזמן למד בתור עורך דין לאיער, ובמשך של ארבעה שנים גמר חוק למודו ויקבל
תעודתו, ושב לניו-יורק ויקבל משרה בהאפיס של העורך דין קרשנשטין ונשא את
העלמה אגוסטה שווארץ ותולד לו את בנו דניאל. וגם פתח לעצמו אפיס וקנה בית
בסיגייט וחיים בהצלחה וגם בגריעטנעק והוא טוב לב ורציני שוקד בעבודתו ונענה
להשואלים עזרתו ותבא עליהם ברכה.

ויגדל "שמריהו יהושפט בספרות"

הוא השישי נולד לנו במטולה בתרס"ד לערך וכל החקלאים איכרי המושבה לקחו ח-
בל בהשמחה הזאת וחיכו והכינו את עצמם לקראת הסעודה הגדולה ביום שהכנסתיו
לבריתו של אברהם אבינו ומלתיו והיו כולם מזמנים, ובשר ודגים הוכן להם ויין
שכר לרב ביד רחבה ועד שעה מאוחרת בלילה ששו ושמחו בשירים ובמחולות ואפילו
בשבת שהיו מקודם באו כבר לקידושה רבה כל הגברים והי׳ מוכן להם כוגעל וחלח-
לת וקיבה וטחלים מפוטמים לתיאבונם והשמחה הזאת לא נשכח מאתם ימים רבים, עדי
הגיע העת שהתפטרתי מתמן לצאת ולנסוע לארצות הברית, והילד גדל בכמות ואיכות,
והיה קפדן וכשציער להשפחה הספרדית האוחזת אותו צבתה את בשרו ובזרעות ידיו
עד זוב זם וכתמים אדומים ושחורים נראה בבשרו ויזעק זעקה גדולה ומרה ואוי היה
לאותה העלמה כשנגלה הדבר לאחיו ולאחיותיו הם התנפלו עליה במכות ומהלומות
ויגרשוה מביתינו בחמת אפם, וכשנסעו משפחתי מארץ ישראל ויביאו למיניא פוליס
ושמה נחלה בדלקת על עיניו ולא קבלו אותו על האניה ודודתו חשקא כץ שנסעה לל-
וות אותם הוכרחה להחזיריהו לזכרון בתום שנה אחת שילמתי לרבי זידע מרגליות
הוצאת דרכו ויביא את בני הנה אלינו ויגמר פה את הבתי ספר, ואך התחיל ולמד זמן

אחד בקלומביה קאלידזש והי׳ אז כבן שבעה עשר שנה לקח חברו מר גרין וילכו שניהם יחדיו רגלי לקאליפרניע וישימו לדרך פעמיהם מבלי ידיעתינו ולא שבעו עונג בדרכם ויסבלו רעב וצמאון ושבעה חדשים שהי׳ בדרכם בלחץ ובחוסר כל ויצטערו ויתענו ובשובם נחלה מאד חברו בדרך עד שהי׳ גם בני נאלץ לשלוח טלגרמה ושלחתי להם בטיליגראם מאה שקלים וחזרו בשלום.

ותיכף לקח אניה ובתור מלח נסע וסיבב העולם כשש שנים. בתוך כך למד והעליהו לשלישי ולשני אל הקאפיטאן ראש וראשון להוביל האניה וככה סיבב כל העולם כולו כשלש פעמים עד שנמלך ובחלה נפשו גם בזה וישב אלינו ונכנס אל מסחרינו ויא - שא את ליליען שהיתה שכנתינו והיא מורה בבית ספר עירוני עלמה טובה וישרה ועתה הנהו סופר במגאזין ומתפרנס בכבוד ובהצלחה ואחרי י"ד שנים לנשואם נולד להם בת ובן עמילי ואור יאיר למזל טוב ולנחת.

"אבי אסף" במסחר

השביעי נולד שוב בזכרון יעקב ערב ראש השנה תרס"ו לערך ואני עזבתי אז הארץ והייתי כבר טרוד ועסוק לימצוא פרנסה חדשה בארץ החדשה. וטרם נסיעתי צויתי אם בן יולד לנו יקרא אותו בשם אבי אסף. כלומר אב יתאסף את משפחתו שנית. וגם אמנם בא גד, הצלחתי וגם מצאתי כלכלה במידה טובה ומרובה וטרם שנתמלאו עשרה חדשים לבנינו זה הבאתי את כל משפחתי הנה ואקבלם באהבה וברצון בשמחה ושעשועים הוא גדל כשאר אחיו ואלם לא הסתפק לעשות חיל בלימודים עברים כאחיו גם לא חשקה נפשו בתורה ומיאן ללכת אל הקאלידזש ובעודנו צעיר לימים נכספה נפשו אך למסחר וקנין ויכנס בראשונה לעבד במסחר אצל אחרים ולבסוף הכנסתיו אל בית מסחרי מסחר היין בחנותי באוניו החמישית סמוך לרחוב מאה ושנים עשר, בהיותו נער בן תשע עשרי שנה ובמשך שנה וחצי הרויח על חלקו חמשה עשר אלף שקלים כי היה אז שפע והון גדול וכמאה אלף שקל הכנסנו בשנה אחת מחיר היין והוספתי משלי עוד כשמונה עשר אלף שקל ואקנה יחד אתו בית בת שתים ושלשים מדורים שהכניסה שכר דירה כעשרים ושתים אלף שקל לשנה, והמסחר פרץ והקונים שבעו רצון ויתרבי מיום ליום וכשחזקה גזירת הפראבישען ואני נחלתי והרופאים צוו עלי לנוח ולחדול ממסחר ונתגלגל הדבר שנכנסתי יותר למסחר הבתים והחנות נאלצתי לסוגרה, אבי אסף נכנס למסחרים שונים עם שותפים שונים ולפעמים הי׳ שותף גם עם אחיו יהושפט ומרדכי, ולבסוף נחלק גם מהם וכשחדל והוסר גזירת הפראבישען בגלל הנשיא

הטוב בעמין מר פריינקלי ד"ר רוזזועלט לטוב יזכר שמו לנצח אז פתח חנות ליין ו-ליין שרף במקומות שונים ברחוב מיידענליין וברמענד הקוונקארס ובטשוורטש סט-ריט וימכרם ויכנס ברעסטראנס וגרילס וקלובס וכן קפץ ודלג והחליף מסחריו עשרת מונים ובתוך כך מתכלכל ביד רחבה ומלובש כאחד השרים עם האטמבולים היקרים והטובים כבעל הון ועשיר גדול ובעל נכסים רבים והשם יצליחהו.

"נטע הוד ציון" עורך דין

השמיני הפעוט הבן זקונים הוא נולד לנו כבר בשבתינו פה בניו-יורק ביום ל"ג בעמר תרע"א ושרה אשתי כבר עמדה מלדת כחמשה שנים וגם העבודה תכבד עליה ב-בית ובבית ספרי תלפיות ירושלים, והבתי כנסיות לימים נוראים ומכירת יין לחג הפסח כי עוד טרם היה לנו החנות שיסדנו אחר זה וכמעט אחר יאוש הרה וילדה אותו וגדל עליצות לבינו וחגגנו חג גדול ביום השבת שמלתי אותו והרב החבדי הרב קאנוייטש ז"ל היה הסנדאק וכל קהל הכנסת חב"ד הזמנתי שהיתי חבר בהם ומהמנהלים ולקחו כולם חבל בשמחתינו זאת ומנגינות החסידים בריקודים ומחולות, וגם הוא נתגדל על ברכי התורה והחכמה ומדע עד שגמר לימודיו בתעודות מב' ספר עירוני והגבוה והקאלידש. ובמלאות לו שלש עשרי שנה חגגנו הבר מצוה שלו בקריאת התורה ומפטיר וסעודה גדולה ונאום יפה כנהוג. ובהגיע תור לימודו לתכלית ולפרנסה בחר ללמוד בתור עורך-דין כאחיו יהודה ונשלחיהו לנארד קאראליינא אל האוניברסיטה שמה. ושכר לו חדר למדור וללון לשנות לימודו עם עוד תלמידים יחד והתלמידים הגדולים היהודים יסדו להם אגודה מבני ישראל חבריהם ויפקדו את בני לנשיא עליהם, ולמד בשקידה רבה ופעמים בשנה היה מבקרינו בסוף השנה ובקץ יהי' אצלינו בימי החופש. וכסף די השיג ששלחתי לו מידי חודש בחדשו להוצאותיו לדירה ותבורשת ולאכילתו. והיה שם כארבעה שנים רצופות עד שגמר. ובהגיע הזמן קבלת תעודתו והגמרו עם עוד תלמידים למאות נכספה נפשינו לבא ולראות התערוכה והחג גדול. ואמנם קיימנו ועל האטמביל נסענו עם שכנתינו ואחת ממכרינו ועל הרצאתינו ונבא ונראה בעינינו את תהלוכת הפרופסארים והתזמורת, ושבענו עונג כי הפרופסאר המורה הגדול של בנינו שיבח אותו לעינינו וניבא עליו טובות ותקוה טובה, וכן עברנו הדרך של אלף ומאה מילים הליכה וחזרה והביאנו בננו אתנו ונכנס להאינסטער ניוישאל אפיס אצל הלאייערס מנהיים גראף וואכטעל ופתח אפיסע עם שותף ובהאפיס הזה מפיקים רצון התנהגותו ורצינותו והשם יצליחהו לעולם.

לעלות ולראות לירושלים לחג הפסח

בשנת תרפ"ח נתעוררה בקרבינו תשוקה עזה לנסוע לארץ הקודש לעלות ולהתראות עם משפחתינו ואוהבינו ולהשתטח על קברי אבות, ולחג חג הפסח בירושלים, ואחרי שסדרנו כל המסחרים מהיין ומהבתים שישגיחו עליהם לקחתי קרטית אניה במחלקה ראשונה ושלמתי אלף שקל. וחברת עזרת הגליל שאני נשיאם הכינו נשף חשק וסעודת מרעים וברכת הפרידה וצאתך לשלום ומלוה מלכה עם חזנים ומשוררים ונאומים בשירות ותשבחות ברב פאר והדר. והנשף נמשך עד שעה מאוחרת בלילה בשמחה ובמצהלות מרעים וגם מבני משפחתי כמעט עד לפני אור היום כי הנסיעה הזאת חשובה היתה עד מאד ולזה קיוינו שנים רבות וכבירות. גם הי' לנו כסף די להוצאתינו לא יחסר כל גם להעניק להמוסדות הנשגבות בארץ ולמידענו ומשפחתנו כיד השם הטובה עלינו, ובשמחה רבה עלינו על האניה "ברנגריה" ושנסעו אתנו כשלש מאות יהודים תיירים רבים ומבני הארץ בליוית עם רב בשירים ומקהלות ושירי התקוה ואלפי נשיקות וברכות ובהפרדם ובירידתם מהאניה עמדו עוד סביבנו ומטפחתיהם בידם וכבעותיהם שהתנופפו לעומתינו עד להתרחקו. ומי ימלל גודל השמחה בדרכינו שנמשכה י"ט ימים רצופים יען כי שהינו בדרכינו וירדנו לתור בכמה ערות מהוללות שעגנו האניה בדרכינו זאת. גם את הפורים חגגנו על אניתינו שהתאספנו יחד בקדיאת המגילה והמהלומות המרובות על ראש המן ואפילו בהסעודה הגדולה באכילת המנטאשען ושתית שכר לרוב ובמנגינות ובמחולות המחנים וכל מיני תחבולות שמחה מבני הארץ ומשירי ארץ ישראל. ונתאספו גם המלחים ושריהם וגם האמרקאנים ואין קץ להשמחה הזאת על הים. וכעשרה ימים נסענו וכתשעה ימים התירות בכל נמל וחוף שעמדנו שם בהמקומות ובעירות היותר מענינות מימים קדמוניות עד הגיענו לחוף חיפה. ושם התחילה תקופה חדשה והפגישה עם המשפחה אחרי שנים רבות ו"הבואכם לשלום" תלאה העט לתאר אם כי מנעתי את עצמי מלהודיעם מביאתינו והיה אך נודע להם הציגו בעתונים העברים ברכות רבות אלינו ונהרו ובאו לקבלינו באהבה וחיבה ורעות.

ברכת ברוכים הבאים מרבני ירושלים

תרפ"ח מחיפה צפת טבריה ירושלים וחברון עיה"ק וכל המושבות מיהודה ומגליל. והיה בהגיע אניתינו ועגנה סמוך ונראה אל החוף אשר בנמל חיפה, ואנחנו השכמנו

אורי פעלשין

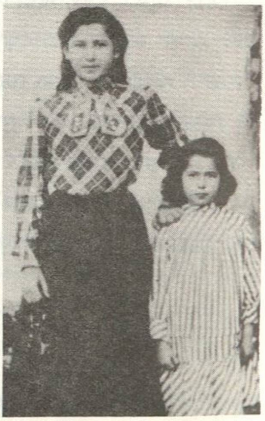

משמאל לימין: לאה וטובה פעלשין במטולה

אורי פעלשין ומשפחתו
משמאל לימין: קדימה: תינוק דב, טובה ומנשה
אחורה: חנה שרה, לאה, אורי ומרדכי.

לקום ולהתפלל בביה"כנ המיוחדת עם ספריתורות ובשבתות הי' בביהכ"נ כעשרה מנינים וגם משגיח וכשרות שהנהוגו לכבוד שבנו כמו האדמו"ר שלעזינגער בן הג - און הלב העברי. גם אזראל זאקס נשיא בית דוד השפיטאל וגם מר קלאהר עשירים ובעלי חסד שכיני במחלקה הראשונה ושעזרו הרבה להמוסדות שהנני נשיאם. ותי- כף נהרו ובאו ועלו על האניה וועדים ומשפחתי רבי גרשון ליפשיץ השו"ב מחיפה גיסי ובנו משה צעיר נחמד פקיד מהממשלה על התירים והמהגרים היהודים ומה גד- לה שמחתם וגיסתי חשקא אלמנת רבי גדליהו כץ שוב מזכרון יעקב וחשובי העיר והקבלת פנים נהדר עד להפליא, ובכל העתונים העברים הציגו ברכות כאלה. הרב- נים מנהלי חסידי חב"ד ומכל ארבע ארצות רבי עזריאל סלאנים כתב בכל חם לבבו "אברך כבוד ידידי הנאמן הרה"ג המצוין רב פועלים הרב אורי פעלשין שליט"א י- ה"ר כשם שזכיתה לראות ארצנו עתה כן תזכה לראותה שוב משוכללת ובנויה אוהבו ומוקירו" הרב מהעיה"ק חברון כתב "ברכת עיר האבות לבחיר ילדיה וגידוליה בשם כל עדת עיר חברון הנני מקדם ברכה חמה ולבבית וברוכים הבאים איש חי רב פוע- לים ובעל מידות תרומיות הרב אורי פעלשין שליט"א מחשובי הרבנים בניו-יורק ר- בתי שבא לבקר ארצינו ה"ק ומצבה ומוסדותיה שהשתתף במרץ ובמסירות רבה בצר- תם ובקיומם והצלת קיום הישוב של חברון עיר מולדתו ומוסדיה והם היו מראשי מפ- עליו המצוינים והמזהירים, לעד והוא שעמד לעיר האבות בכל תקופתיה ויביא לה בכל עת אורה וישועה ע"כ תקרא לו "האח אורי וישעי הנה זה בא" (לפ"ק) ברוך יהי' בואך וברוך תהי' לעד אתה וביתך וזרעך ברכת כל אוהביך מכיריך ומוקירך בתוכם אחיך וערך מנוער המחבקו בדמע וגיליעקב יוסף סלאנים רב לעדת אשכנזים בחברון "משרד הרבנים בצפת ומנהלי המוסדות בית יתומים ובית תבשיל מהגליל מ- ברכים את הנשיא הרה"ג רבי אורי פעלשין בשם כל העיר בברכת ברוכים הבאים מאחלים לכם כל טוב ותזכו לגדל ולפאר המוסדות ולהחזיק ולנצח יזכר לכם הטוב והחסד, הרב נחום אתרג והגבאים ובתזמורת והמאוזיק מהיתומים יצאו לקבל פני נשי- אם בשירים ובתופים ובשירי התקוה טובה.

אורח חשוב בארץ

כן כתבו בעתון הארץ והדואר: "בימים האלה בקר הרב אורי פעלשין מאמריקה בל - וית רעיתו את המערכת שלנו הם באו לבקר את הארץ ואת קרוביהם בירושלים חיפה וצפת והיו עולי רגל בחג הפסח בעירינו הרב אורי פעלשין הוא מילידי הארץ את

ראשית חנוכו קבל בחברון וגם למד בישיבת תורת חיים בירושלים מפי הרב יצחק ווי-
נגראד ז"ל וקבל סמיכות לרבנות. בהיותו כבן עשרים נתמנה לשו"ב לזכרון יעקב-
הוסד מושבה מטולה יתמנה לרב ושו"ב ומוהל במושבה זו ונתחבב על הקהל גם בג-
בה קומתו רוחב כתפיו ונחשב לגיבור המושבה בימים ההם, ולא פעם ולא שתים הציל
המושבה מידי הדרוזים שהתנפלו עליה בראשית הוסדה, והודות לתווכו נכרת ברית
שלום בין אנשי המושבה והדרוזים למשך שנים רבות. הרב פעלשין עזב את ארץ יש-
ראל לפני כעשרים ושתים שנה ונסע עם משפחתו הגדולה לאמריקה שם האירה לו ה-
הצלחה את פניה והודות למרצו הכביר לכשרונותיו המצוינים עלה בידו לרכוש לו
הון רב, ואולם הרב פעלשין לא דאג רק לעצמו ולביתו כי הי׳ קשור תמיד לארץ יש-
ראל ועל כן יסד שם חברת עזרת הגליל שהיא תומכת הרבה במוסדות צדקה בצפת וב-
גליל העליון עד היום הזה.

הרב פעלשין נתקבל בהתלהבות על ידי אנשי צפת ועל ידי כל מכריו ומעריצו מאז
ומנוער בכל ערי הארץ. הוא רכש לו כמה קרקעות בכמה מקומות בארץ על הכרמל
בהרצליה ובבית וגן והשתתף בפועל בכמה מוסדות כספיים בעירינו ובבאנק מזרחי ב-
השתדלות רבי מאיר בערלין נשיא המזרחים.

בשבוע זה יחזר לאמריקה דרך מצרים ששמה ישהה זמן מה הוא הביע את תקוותו ור-
צונו לשוב ולהשתקע בארץ שנית כ"ז כתוב ממ"ר פרץ קרנפעלד.

בדואר היום כתבו:

"הרב פעלשין לאמעריקה" ביום החמישי יצאו הרב פעלשין ורעיתו ברכבה מצרימה
לקירה אחרי איזה חדשים שהותם בארץ, ובתחנת הרכבת ליוו את האורחים רבים ממ-
כיריו וממעריצו של הרב פעלשין. ותהי דרכם צלחה תרפ"ח".

"דואר היום" צפת, הרב אורי פעלשין"

ביום הרביעי בא הנה הרב אורי פעלשין מניו-יורק עם רעיתו וסרו למלון המרכזי של
מאי בערג, כן כתב רבי משה פודהוווצר "הרב פעלשין הוא כיליד הארץ ומפורסם
בתור אחד הרבנים הגדולים בארצות הברית את חינוכו הראשון קבל בחברון ולמד
אחר כך בישיבת תורת חיים בירושלים בהיותו אחד מהמצוינים בין תלמידי הישיבה
הוא נשא לאשה בתו של רבי מרדכי מבראד נכד החכם צבי ז"ל ועבר לזכרון יעקב
ששם נתקבל בתור שו"ב מטעם השר הבאראן ואחרי כן בתור רב ושו"ב במטולה ל-
פני עשרים ושלש לערך נסע לאמעריקה ובבואו לניו-יורק נתקבל שם לרב. הרב

פעלשין הוא מגדולי המעשה ורבי פועלים. הוא יסד שם את ביהס"פ הראשון וגן ילדים בשיטת עברית בעברית ומשך אליו הרבה תלמידים ועבודתו הצליחה ביותר ומתוך אהבתו הגדולה לארץ ישראל השתדל הרב פעלשין בכל כח השפעתו לטובת מוסדות החסד והצדקה. הוא יסד את הכולל חב"ד, והרבנים בחרו בו לנשיא ואמרכל של כוללם גם לקח פעיל במוסדות רבות בניו-יורק בימי המלחמה, ופנו אליו בני הגליל שחשבוהו לאחד מהם והפצרוהו להקדיש מזמנו ומרצו גם לטובת הגליל, הרב פעלשין נעתר להם ולבקשתם בחפץ לב ויסד האגודה המפורסמת במוסדיה גדולים בית היתומים ובית תבשיל בצפת, והכנ"א בחיפה. אגדה זו בחרה ברב פעלשין בתור נשיאה ויהי לרוח החיה באגודה זו והקדיש כוחו ומאודו להפרחתם. והם מביאים ברכה לגליל גם עזר הרבה לבני ארץ ישראל שבאו לאמריקה ופנו לעזרתו וסדר אותם בתור רבנים שוחטים ומורים. כן רבה השפעתו בכל החוגים. בצפת נערך קבלת פנים נהדרה ובאו לבקרו הרבנים ונכבדי העדה בבקור הראשון בבית היתומים שהי׳ מקושט והתזמורת קבלו פניו במנגינותיהם היפות. התלמידים נאמו לכבודו וברושם נמ - רץ הוא ביקר גם כל שארי המוסדות שבעיר ונסע למיראן וגם שם נערכה קבלת פנים נהדרה המוסד ישיבת בר יוחאי והמושב זקנים על ידי רבי משה ראש הועד העיר.

ישוב חקדש וארבעח ארצות החיים

מבית ועד הכללי לצדקת רמב"ן כתבו בדואר היום ב"ה הנהלת הכולל דכול לחב"ד בארה"ק מתכבדים היום כ"א אדר תרפ"ח לקדם בברכת ברוכים הבאים את גבאינו הנעלה מהמעולים שבבני בוני ציון היקרים ורב פועלים לישוב הקדש בארבעה ארצות החיים הרב אורי פעלשין שליט"א לבקורו בארץ האבות. יהי בואו ברוך ויהיה לברכה לטובת הישוב הק׳ משאת נפשו ואשר לטובתו הוא מקדיש את כל מרצו וכחותיו הפוריים במסירות כה מופתית ובאו עה"ח ראשי מנהלי חסידי חב"ד בירושלים עיה"ק. ובאותו היום הי׳ כתוב גם כן כדברים האלה בשם כל בני משפחתינו אברך בואכם לשלום וברוכים הבאים את כבוד מעכ" גיסי חביבי הרה"ג איש האשכלות הרב אורי פעלשין ונות ביתו גיסתי הגבירה א"ח חנה שרה המאירים במדת טובת עיני הקרובים והרחוקים בפזרון צדקותיהם ותמיכותיהם יברכם השם מציון וראה בטוב עמו ונחלתו מוקירם ומכבדם מאד, הרב יהושע בלויא.

"עד יבא שילה"

הרב הגדול רבי יוסף סלאנים הציג בעתונים בשנת תרע"ז באותו הזמן ששלחו מא"י כתב התמנותי בתור אמרכל לרבי אורי פעלשין שנבחר בתור נשיא ואמרכל מכולל חב"ד מכל ארבע ארצות החיים ירושלים חברון צפת וטבריה וסביבותיהם, הוא נולד בארץ רוסיה ובן שש שנים היה בעת שבאו הוריו אתו להתישב בחברון, חנוכו הראשון השיג אצל רבי הגאון וצדיק רבי שמעון מנשה חייקין שישב על כסא הרבנות בחברון חמשה ושבעים שנה, וחי עד קרוב למאה שנה, אחר כך נשא בירושלים את שרה בת רבי מרדכי בראדער נכד החכם צבי ורבי יעקב עמדין ונתמנה מהשר הבראן עדמונד דע ראטשילד במושבה זכרון יעקב בתור מו"צ ושו"ב ומשגיח על הכרמים ויקבי היין. וחברת יק"א פקדוהו אחר זה במטולה בתור רב ושו"ב וכאשר נמסרה הנהלת המושבה ליד האיכרים נסע לאמעריקה ושם יסד הכולל חב"ד, וגם נתמנה לנשיא במוסד חסד לאברהם האספיטל בחברון, ולפני שנות המלחמה קיבל מכתבים רבים מהאדמו"ר מלובאוויטש רבי שלום בער שניאורסאן. ובקשוהו שיקבל על עצמו ההשגחה מהכולל חב"ד רבי מאיר בעל נס בכל ארצות הברית. ועתה נתמנה בתור אמרכל ונשיא על זה מכל המנהלים מארץ הקדשה וגם לפי חפץ ורצון כל החסידי לי - באווץ בארצות הברית וקנדה לתמכהו בחפץ לב ובכבוד ויעזרון על ידו כי יצליח ויעשה חיל לשם החזקת הישוב והבנין עדי יבא שילה תרע"ז.

הבקור בארץ ישראל

"אכילה שתיה לרויה"

בפרקים האלו אתחיל לכתוב ולרשום סדר הנסיעה לארץ ישראל ואכפיל להתחיל שוב הפעם זה היה ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב בבקר השכם מהרנו לקום בש- עה שש . התלבשנו חיש מהר גם התפילה וסעודת שחרית הי' בחיפזון, ושרה לק- חה בידה הטעלפאן להעיר ולהקיץ על ידי צילצול הפעמון הבנים והבנות חתני וכ- לותי עם נכדי, ובמשך חצי שעה הופיעו לביתינו בשמחה ועמדו על רגליהם הכן ל- הוציא ארגזי הבגדים והחפצים ושמו אותם במרכבות החשמל. ובשעה תשע הגענו אל האניה שעמדה מעוגנת על החוף שעל נהר הודסאן. ואם כי הי' קור ושלג וקרח וקפאון ובכל זאת מצאנו שם כבר אנשים אוהבים ומיודעים וממשפחתינו שמהרו גם הם לבוא ללוותינו אל האניה הענקית מאריטאניה ויען כי נודע להם זמן עקירת ופ- רידת האניה שתהיה בשעה עשר בדיוק ולכן מהרו כולם ויביאו החזנים המפוארים חזן מיידעלס, וחזן דוד רייטמאן, וחזן קרעטשמאר וחזן שריירער ורע"א בוקנקונ- שותיהם רבי ראטנבערג סיגיל לעאין גורויץ גאטבעטער ליפשיץ, ווירניקאף שנ- יידער שערמאן סנדערס פיגלין, פודהויצער, ווינבערג, אפיל כהן ראטשטיין ווי- לקמרסאן, גאיער גלוקין, וועבער הורוויץ, פארמאן, ד"ר מינסקי, הם ונשותיהם ועוד ילדיהם כולם באו בהמון בתהלוכה נהדרה ובקול צהלה ובתרועת שמחה הות- חל ברכת הפרידה בלחיצת ותקיעת כפים מכל העברים ובדחיקה עצומה, בנשיקות חמות ובאלפי ברכות, ונושאי משרה על האניה התחילו להאיץ ולהחיש בתנופה חז- קה, וקשה היה לנו ולהם הפרידה מהם ולכן בשקידה רבה ועצומה ובהיכרח היו נא- לצים לסוג ולפנות דרך איש לרעיהו, ושלא ברצונם באהבה ובדמעות חמות בעיניהם התחילו שוב להמטיר ברכות בלחיצת כפים נדחקו זוגות כאילו נדחפו מכח טמיר ונ- עלם, ואנחנו שהרגשנו אמנם כי הזמן קצר מאד התחלנו להגיד להם ולהראותם כי ומ- הרו לעמוד מעבר השני של האניה אצל הסריגים למען נוכל להביט בהם והם בנו כי המתאספים היו רבים מאד כי נוסעים רבים גם מבלעדינו ומלוים אותם עד שהי - גיע מספרם לאלפים וגם רבים שאיחרו המועד לבוא וחפצו להדחק לפנים ולא עלתה בידם והתאמצו להביט ולהסתכל ולחפש כל אחד קרובו ואוהבו ומיודעו כי לא הס- פיקו להכנס ועמדו כולם בחוץ, והתחילו לנופף במטפחתם ולהרים כובעיהם ומצאו אמנם הפקת רצון שעלה בידם לראות ולהתראות ומובן כי התחלנו לנוע להם ראשינו בהרמת ידינו לכל הפחות מרחוק קצת להשקיט רוחם כי ראינום ושמחנו בעליצת רוח לנגדם באהבה ורעות שהטיבו להראותנו לעת כזאת.

"כל עוד בלבב פנימה נפש יהודי הומיה"

פרק מיוחד בהעת ההיא ושהפליאו כל כך על זה הנאספים הי׳ התזמורת הנפלאה מל־
הקת מנגנים בכל כלי שיר מכנרות ונבלים ומצלתיים ותופים בידי ובפיות האומנים
המיוחדים לזה במסדרון האניה ושנשמע קול תרועתם מחצרותיהם וכמו בתרועת
הידד וההתלהבות גדלה עד לשמים והבעת געגועים ומבטי חן וחסד אחוה ואהבה וש־
לום ורעות בלי הרף ובלי ליאות ופתאום נשמע קול תופים וקול חלילים וכתרועת שו־
פר לסימן כי האניה תתחיל להתעקר ולזוז ולנוע ממקומה וקולות עזים וחזקים נשמע
מכל עבר. והעומדים המרובים התחילו לשיר שירת התקוה, כל עוד בלבב פנימה נ־
פש יהודי הומיה, וזה הי׳ נהדר מאד והברכה האחרונה כי נשוב לציון ברינה לחונן
עפרה ולנשק אדמתה ולבקר הכותל המערבי בארץ אבותינו הקדושים. והטהורים ולאט
לאט התחלנו לעזוב את החוף המטפחות והכובעים התנופפו מכל עבר וידיהם למעלה
וכן גם אני בקול המולה הראינו גם אליהם חבתינו עד רגע האחרון שנעלמו מאתנו ו־
מעינינו, ובכן נשארנו עומדים משתוממים ומחרישים והאניה התחילה לשוט בגארן עו־
זה ותפארת בצעדי ארן בין גלי ים האטלנטיק להוביל אותנו בדרכינו ולהובילנו למט־
רתינו. הספינה הזאת הענקית בגודלה ובתפארת עד להפליא תחתים שנים ושלשים
עוד קומה על גבי קומה מי יודע אולי בגדלה תוכל להתחרות בתיבת נח בשעתו, אולם
הנכנסים לא רק זוגות זוגות כי אם כל המשלם ידו על העליונה וכסף עובר לסוחר.
אנחנו בבחינת יש לו ורוצה שלמנו אלף שקל בעד המחלקה הראשונה והשגנו חדר נ־
הדר מרוח ורהיטים יפים, שתי מטות וארון ושולחן ומנורות ומכונת מנפנפת הסובב
והולך ויוצר ובורא רוח ואויר ומרזבים למים חמים וקרים. ושלש פעמים ביום ישמע
קול תרועה להזכיר הנוסעים זמן הסעודות בבוקר ובצהרים ובערב המאכלים והתבשי־
לים והמטעמים ומגדנות למותר להעלות על הגליון הכל במשטר, השולחנות ערוכות
וסדורות בסדר ובמשטר נקי ובטוב טעם ובשלל פרחים המרהיבים העין ומגדנות יתח־
לפין וישתנון מכל ירק דשא עד בשר ודגים ומיני מטעמים מגבינה וחמאה הכל לפי
הזמן ולפי דרישת העיתים הכל מן המוכן. והמשרתים מלובשים בגדי שרד וגישתן
לכל אחד בסדר ודרך ארץ ובתזמורת מכל כלי שיר ומנגינות שונות שיערך ויבסם ו־
יאכלו לתיאבון גם משגיח יהודי חרד השגיח על הכשרות ועל מאכלי חלב ובשר לש־
עבר.

"כל עצמותיו תאמרנה"

בלילה ההוא כמעט שנדדה שנה מעינינו אור השמחה הועמה מעט וקצת עצבון אחזתנו כי שמתי לבי למצב שארי בני לויתי שנסעו אתנו באותו אניה ששבו לבתיהם לארץ הקודש אחרי שנים אחדים של טלטולים ונדודים משום איזה שליחות, ואני ורעיתי ירדנו על מסדרונם והנה קהל אנשים חרדים מסורבלי זקן ופיאות ורובם ענייים ואין להם כלום ויסתפקון בלחם ודגים מלוחים וביצים צלוים ותפוחי אדמה וכדומה. והם כולם במחלקה השלישית כי אין רביעית ואך הסכום המצער ישלמו כפי שידם משגת ובכל זאת כשהתבוננתי אליהם והסכנתי אתם ראיתי כי למרות עניים הם שמחים אלי גיל ונדמה כאלו לא יחסר להם כל ונהנים ושמחים בחלקם ובתקוותם כי שבים הם לבתיהם ולמשפחותיהם אל הארץ שאהבה נפשם, ושיכספו שוב להמצא בה, וכשהגיע זמן תפילת המנחה וערבית נכנסנו לחדר גדול מיוחד לתפילה כבית הכנסת ממש והתפללנו בצבור של כמה מנינים, וצעיר אחד בינינו ורז בשר התפלל בכוונה והתנענע והזדעזע בכל כוחו לקיים כל עצמותי תאמרנה השם. ואחר התפילה ניגש אלי ויאמר לי כי הנהו נכדו של מר שלמה אליאך מנהל המוסד הכנסת אורחים בירושלים אחד ממיודעי. ושמחתי להכירו וחפצתי להראותו צלם ותמונת זקנו והוצאתי או חפצתי להוציא מכיסי הארנק והנה כיסי ריק נבהלתי מזה כי גם הכסף מונח שם, ורצתי בחיפזון לחדרי וחפשתי ולא מצאתי עליתי והודעתי הדבר לשר אחד המיועד לזה. והוא הבטיחני לשלוח אלי איש כי ינסה עוד הפעם לחפש את הארנק, וההוא התחיל לרשום בספרו את כל המאורע, ובאשר אנכי חפצתי לתת לו צ'יגאר טוב לעשן ואך משכתי ארון אחד להוציאו הצ'יגאר והנה נגלה לפני כי גם הארנק הכסף מונח שם ושאנכי בעצמי החבאתי שמה לפני שעות אחדות ונשכח ממני ושמחתינו גדלה וגם איש הצבא עזב את חדרי ורץ לבשר להשר ששלחו ומשום אמתלא כזאת היה די וכדאי כי גם האנשים שבאו לשאלינו לקחו חבל גם בשמחה זאת ושתינו לחיים מהיש הטוב שהי' אתנו בחדרינו עם הלקח טוב לתבלין.

"מחולת המחניים"

הלילה עבר בהשקט ובמנוחה ושנתינו ערבה לנו. ואך פתחתי עיני לקום בשעה תשע והנה אורח בא לבקרינו והוא מר וועקסלר אחיו של רבי ישעי' וועקסלער ממשמר הירדן מארץ ישראל שהנהו עתה הרב בבית הכנסת בברייטאן ביטש. ומרמת שישן

בחדר צר במחלקה ג׳ ונדדה שנתו השכים והתפלל וטעם מהצידה שהי׳ אתו בילקוט ויען כי חרד הנהו קצוני וחסיד וזקנו מגודל ולא יאכל מפת בגם על האניה כי פי גדל הוא לו ולפי מבטו נראה הוא גם כן כרב גדול בישראל וזה לו חמש עשרי שנה שהנהו נע ונד באמעריקה ועבד בזיעת אפו ללחם צר ומים לחץ, גם לא הספיק ללמוד כ"א קצת. ובזכרונו נשאר ידיעה קטנה מגירסא דינקותא ומתנהג לפנים משורת הדין ובא לספר לי מאורע שכמעט מספר של מאתים איש ואישה הנוסעים אתו והם אכלו בלילה בשר מעושן ודגים ממולאים בבשר מן המוכן שמובלים על האניה שקנו מבית חרושת של בראנפמיון מניו-יורק בהיכשר הרב פעפער. ועתה כולם לבד שקאו הנם מוטלים כולם חולים גמורים על ערישותיהם. גם הרב שאכל אתם מוטל על ערש דוי ואנכי הבנתי שזה אך חולי הים. אחר זה נכנסנו במחלקה שניה והנה קול תזמורת של שירי הערבים הגיע לאזני וכמחולת המחניים מאחת הפינות בהמסדרון והי׳ שם ערבים מיתים השבים גם כן לבתיהם אל הארץ מקום מדורם ואחדים מהאלעף ומשאם ודאמאסקוס. הכרתי בהם וכשאמרתי להם שלם עליכום ענו לי מאראק הבא איטפאדאל אקוד כלומר התכבד ושב אתנו. שמחתי לדבר אתם בלשון ערבית הנודע לי מכבר הימים. וגם אחדים קראו אותי בשמי שהכירוני מניו-יורק, ואחר זה הלכתי הבית הכנסת לתפילת מנחה ומעריב ומצאתי שם רבי ברוך כהן שנתישב בארץ אולם הולך ושב תמיד ועתה שקצרה ידו ונסע במחלקה ג׳ ואנשים אמידים ומ"ר פרוכט מבארא פארק אסף מעט כסף ולקח גם מאתי להוסיף על מחיר הטיקעט ולהכניסיהו למחלקה ב׳ ומשום כבוד התורה להיטיב לו ולהנעים את נסיעתו הזאת, ומר פרוכט ואשתו ובנו יחידו נוסעים אל הארץ אם יישר בעיניהם יתישב בקביעות שמה והוא אמיד ויש לו הכנסה מבתים רבים שיש לו בניו-יורק סכום של שלשים אלף שקל לשנה אולם הוא קמצן וחרד ואכל כל היום רק אגוזי פינאטס, וגם בסוף לא חפצו משפחתו להשאר בארץ וישובו משם.

עש"ק ג׳ אדר פח׳ 24 פברואר 1928

"אזל סומקא ואתא חורא"

הים היה סוער כל הלילה ושינה נדדה מעינינו, האניה ברב גדלה מתפארת נדדה ונעה כקנה בלב ים, וכזה היה גם כל היום ממחרת, האנשים הולכים וסובבים נעים ונדים מצפון לדרום וממזרח למערב, ולפעמים נשמע קולות של אי אי מפי האנשים המתנודדים ובלי רצון ובלי כונה נעקר מהם ומגרונם אותה בבהלה וגם מפניהם נשקף פחד

ואזלא סומקא ואתה חיווריו אם כי מתאמצים להראות אמיצת לב, ורוח שקטה כי לא איכפת להם כלל הדבר בראותם כי המלחים והמשרתים המורגלים בזה, והרגל נעשה טבע, והם שוחקים ומתלוצצים מאלו המפחדים לשוא וכל זה עבר במשך המעת לעת כשיצאתי לחוץ ומצאתי שורות כסאות כעין מטות מסביב להאצטבא נגד המעקה והאנשים ישבים שטוחים וסמוכים ממושכים ומלופתים בשמיכות על גבי רגליהם וקוראים בספר או בעתון או מדברים ומשוחחים איש עם רעהו שכרתי לי ג"כ שתי כסאות מחיר כל אחת שש שקלים ונשב יחד בשורה ונביט אל פני הים והמים הנמשכים לבלי קץ וגבול ולפעמים סוגרים העינים בבחינת נים ולא נים ולא תיר ונופשים כזה ומרגישים עונג וחיות, אנשים רחוקים נפגשים יחד באין הבדל בין דת לדת והנם כאחים באניה שיפס ברידער. ביום ש"ק ד' אדר נחו כל היהודים והגישו לפניהם מטעמי שבת בדגים ממולאים וכדומה, ובבית הכנסת נפגשנו עם יהודים רבים שבלו כמה שנים באמעריקה ואספו מעט כסף ושבים למשפחתיהם בעליצות אם כי אינני בטוח כי ישארו שם, כי כאשר יתם הכסף הם נאלצים לשוב ולכן אחדים היודעים מראש זאת נוסעים רק בתור תירים וכן ערשים עד שמתאזרחים באמריקה ואז נחשבים כבן השב לחיק אמו. ובליל ש"ק אחר האוכל נתאספו גם הצפתים ושרו במקהלה שירי ארץ הקודש בנעמות וזמירות בחדוה ובמחיאת כפים גם נאמו משבח ישוב הארץ ובעתידותיה ומתכוננים להתקבל בה בזרועות אהבה מ"ר א ד אגוז שהיה גם כן בין הנוסעים אתנו לא התראה החוצה ולרב הי' יושב וכותב ורשם וסדר את ספרו "נסיעתי בעשרה מדינות", שם מבאר מה שקרה לו בדרכו מכל המקומות שעמדנו שם בדרכינו לארץ ישראל כמו מיודערא דזש בראלטאר, אלגיריע ווילפרענדזש ניא פועלעס, ואתן בירת היונים וגם מכל המקומות שביקר בהלכתו בחזירתו מארץ ישראל לארצות הברית כמוני.

"חללו עולים וחללו יורדים"

ביום ההוא העירו והקיצו והשכימו בבוקר השכם כל נוסעי האניה כולם כאיש אחד כי הגיעו בשעה שמונה אל החוף הראשון בדרכינו זאת והוא חוף מאדערא העומדת על אי מאדערא וכל אחד חפץ לרדת לתיר המקום והעיר החליפו בגדיהם והתלבשו כראוי והיו בין אלו ששילמו לחברת קוק בעד כל התיורים בכל המקומות שתעמד האניה לשם זה, ואנחנו נדברנו יחד כי נשכר אטאמאביל שיוביל אותנו לתור מקומות יפים ומעניינים וטרם שעיגנו האניה עמדנו כולנו הכן בשורה המעברה העשויה כעין מדרגות שהורדה למטה, המלחים עוברים ושריהם מנצחים על ידם, והכל הי' בסדר אולם

פתאום הרגשתי שחשבנו כי יחדל מיד אבל המטר ניתך בשטף גם רוח ונשיאים ו-סערה והים התחיל לזעף וזאת ראינו כי האניות הקטנות שנגשו להעלות סחורותיהם או אלו שאנחנו ניכנס בהם להובלנו אל החוף התחילו לנוע בחזקה ועולים ויורדים בלי הרף והגלים זועפים בשצף קצף ואנחנו מחכים כה. והנה באו המלחים להזהיר לכל ולכל הקהל כי אין רשות נתונה לרדת היום כלל, מובן הדבר איך נגע הבשורה הזאת וצערם, וברגעים אחדים התעניינו בדבר חדש לגמרי כי בחור אחד כבן עשרים שנה התחיל להראות דברים נפלאים והוא מבחורי החוף וניגש עם אניתו הקטנה וברגע עלה על האניה ויאמר כי ינסו להשליך מטבע לים והוא ירד כרגע ויתפישנה ברגע אחת וכן הי׳ השליכו המטבע של כסף והוא קפץ והשליך עצמו אל הים בפרשת ידים וראשו למטה וכל גופו נכנס ונטבע לעומק המים וכן מיהר לעוף בשטיפה ולצלול בתוך הים בטיסה אחת ובידו השני הרבע שקל וצף למעלה ואחז בדרגי המעברין ויעל ויראה לכל. ויתפלאו האנשים על זריזותו ויוסיפו להשליך זה אחר זה והוא קפץ מדופן האניה כה פעמים רבות ומלבושיו היו רטובים ומעילו התנופפה מהרוח וכן כותנתו והוא לא שם לבו כלל לזה כי גדלה שמחתו מהרוח. ויתן חלק לשומר אניתו וכל העם הריעו לעומתו והיו עליזים ושמחים ועוד בחורים הראו נפלאות חצים ערומים התנפלו לתוך המים ושטו כדגים והראו גם גבורות שקפצו לחטוף ולאחוז החבל שהשליכו אל המים ובתוך המים קשר החבל לספינתו והמלחים העלו כרגע את האניה אתו למעלה וכלם משתוממים.

"לא דובים ולא יער"

כשיצאנו החוצה אחרי סעדת שחרית לשאוף אויר צח והתחלנו להפגש ולטייל סביב וכל אחד נכסף לימצא מסיבה הגונה שישמע ושישמיע דברים מעניינים מקורות ימי חיו והמשא ומתן וידיעותיו ודעתו בעניני תבל, פה אין מתגאים ואינם מתנפחים כי הגרים אוהבים זה את זה וכולם שוים ומספרים איש לרעהו לפי תורם מעשים ומאורעות. פגשתי את מר פיצול משיקאגא איש נכבד ונשוא פנים והנהו חטר מגזע גאונים וצדיקים ומדיבורו ש"א ניכר אם תלמיד חכם הוא איש רם המעלה ועוסק בצרכי הכלל, וזוכר ומספר נשגבות, ונהנתי מאד כשנמשך וויכוח ביננו בתורה ועניני דת, והנהו גם ציוני נלהב ושואף לראות בעיניו הפרחת והשתכללת הישובים בארץ בכלל ובפרט, האויר הי׳ בינינו ורוח חרישית תנשב מכל עברי האניה, ונהנים מזיו קרני אור השמש והאניה לא תמהר ותחת חמישים מילים לשעה שטה היום רק כחמשה עשר

מילים, הים שקט והגלים אינם עוד חזקים וגבוהים כדאתמול ואם כן דאגה בלב אין. והתחילו לחשוב ומצאו אמנם כי לפי החשבון תגיע האניה לחוף חיפה ביום השבת בבוקר ונהי׳ נאלצים לעמוד ולהתעכב על הספינה עד מוצאי שבת. והיתכן דבר כזה ובקשו תחבולה לקבוע ולפקד לזה שליחים מיוחדים דעליגאציע אל ראש האניה כי ימהר נסעתו מעט כי נגיע לחיפה בערב שבת וחפצו להטיל עלי השליחות עם עוד שני אנשים חשובים והוא מר יזרעאל זאקס מוכר רהיטים ומ"ר סקלאר שניהם מיליאנע - רים ועוסקים בצרכי ציבור. ואנחנו שלשתינו נוסעים במחלקה הראשונה והינו מיוחסים וחשובים בעיני ראש מוביל האניה לפעול מהקאפיטאן את המבוקש להוביל לאט או למהר ובלבד שנגיע לחוף הארץ בחל ולא בשבת. סוף הדבר מובן, לא דובים ולא יער כי למותר הדבר. אנחנו ידענו מראש כי לא נוכל להטות אזנו אלינו והדבר הוחלט כבר מבעלי האניה ושלא להטות ימין ושמאל כי אם חס ושלום בסכנה. והמשא והמתן הופסק האמערקאנים סתם אשר הם אמנם רבים גם בהמחלקה הראשונה כי הם בעלי הון זוג אחד שילמו בעד סוויטע אחת חמש אלפים שקלים הם לא דאגו כלל מתי תגיע האניה, כי היה להם רב עונג במשתאותיהם של השימפיין.

"שלום עליכם עלכם שלום"

בערב ההוא ערכו לבעלי ולנוסעי מחלקה הראשונה מחזה של התאבקות בחורים ומהלומת אגרוף המתאבקים בתוך וסביב נמשכו החבלים כעין מחיצה והעמידו הרבה ספסלים וכסאות שישבו ויביטו אל המתאבקים הממטירים מהלומות איש לרעיהו. אולם הי׳ ניכר כי אין ביניהם שום כעס וחימה כי אם מהלומות חברים התלבטו והתאבקו חזרו ונתפרדו ורק למראית העין ולצחוק ולהוללות לשמח לבב הנאספים החזיון היה בראש האניה ובשלש אקטים של שלש זוגות בחורים היודעים פרק ובקיאים בטוב טעם ודעת בהלכות מכת אגרוף. הבחורים היו שוים בקומתן ובמשקלן אולם בפעם אחד העמידו שנים אחד הי׳ גבוה והשני הי׳ נמוך וכננס לפני ענק וגם רז בשר, ובכל זאת הענק קיבל על הרב מהלומות רבות מהנמוך וזה הי׳ לשחוק ולעונג ולנחת רוח להנאספים. וגם הראו באותו הלילה לכל המחלקות סאנסינה תמונות יפות על הסדין ודברים נפלאים מחיי אנשי מאדערא שלא הספיקו העם לרדת ולראות מטעם הגשם אל החוף ואל העיר, ובלילה ההוא כשנתפזרו העבים הקהל חרדים שמחו אלי גיל שעלה בידינו לקדש הלבנה ולחדשה ובירכתי האניה באחד מפינותיה התאספו וכל אחד שאל בשלום חברו שלש פעמים כנהוג שלום עליהם, עליכם שלום! וברקידה ובנגינות

יפות ובהתלהבות. ואחר זה התאספו להמסדרון הגדול שערכו שמה קונצערט בתזמורת ובתופים והכו בנבל וכנור ובמצלתים כולם התלבשו במלבושי כבוד וכל אחד התאמץ להתפאר ולהתבסם ולבד שהגברים היו במלבושי כבוד ובגדים שחורים וצאוורונים לבנים והנשים התהדרו בחן ויופי ושמלתיהן משלל צבעים, והזוגות רקדו ובמחולות המחנים ובכל מיני רקוזין על פי רב צעירים וצעירות ושרי האניה. והדבר הזה גרם עונג וגם שמחה של צהלה ותרועת הדד ולא יגעו ולא יעפו, וכן נמשך הדבר כמעט כל אותו הלילה עד קודם אור הבוקר והשתיה כדת בכל מיני משקאות ושימפיין. ונראה בעליל כי התענגו במצב יוצא מהכלל יען כי באמעריקה שורר עוד גזירת הפרבישון וכאן כיון שניתן להם רשות לשתות כאות נפשם לא חדלו עוד.

עיר שגגותח ורחובותיה גבוהים

למחרת היום ההוא בבוקר השכם טרם הגיע עוד האניה אל המבצרים החזקים והסלעים הגדולים והנשגבים ורמים הוא הג׳ עבעלטאר. השמים התקדרו בעבים ומטר השמים ניתך שוב על הים בשצף קצף וכמו ארובות השמים נפתחו עד שלא היה עוד שום ספק כי גם הפעם לא נוכל לרדת ולעלות על היבשה. אבל בהגיענו שמה נוכחנו כי אין מעצור וכי התשוקה לעלות ולתור המקום היתה עזה מאד לראות מבצרי החוף הייכים חציה לאנגליה וחציה לשפניה ועל הגבול עומדים חיל וצבא מזויינים ושמור על הסדר ומשטר הגבולין, והתירים הרבים ואנחנו כחמשה אנשים שכרנו אטמביל לוביל אותנו דרך כל העיר ובראשונה נכנסנו לבתי כנסיות הספרדים והשמש הלך אתנו להראותנו ולבאר לנו פסוקים חרותים שעל הארון. והשם בהיכל קדשו ומלא כל הארץ כבודו ותיבות קבועת בקיר וסדקים להשים שם כסף קדשים לצדקות שונות כמו שמן למאור מלביש ערומים אור תורה בדק הבית "גמילות חסדים" ירושלים ת׳ שמעון בר יוחאי ר׳ מאיר בעל הנס רחל אמנו כותל מערבי אבות העולם גם אימפיאסטו התרגום של מכס ועל הכתלים למעלה מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים אשרי העם שהשם אלקיו גם חזן הכנסת הי׳ אתנו ודברו בעברית אלינו מכל הנגוע לבית הכנסת ולהעם וארבעה בתי כנסיות להם ומקוה ושוחטים וכשמונה מאות יהודים דרים שמה בין שנים ועשרים אלף שפנים ואנגלים ורוב היהודים עניים. שמנו לצדקה בכל התיבות ומתנות להמובילים ששמחו והודו לנו מקרב לבם. העיר ורחובותיה צרות ועקומות, נמוכות וגבוהות ומעלות ומורדות להם ועל כל שעל ואף על פי שאין מאריכין שנים וימים מקוצר רוח בכל זאת פגשנו זקנים רבים

וזקנות ושפנלים מובילים על חמוריהם ירק ופירות בסלים שעל גביהם משני עבריהם. גם חמורים רתומים בעגלות קטנות ומובילים אנשים ונשים גם נשים הולכות וכדים על ראשם או משא על שכמם. חניות רבות וקונים מעט והעניות מנולתם רגליהם יחפות וראשיהם מכוסות וכן גם הנשים והילדים המתפגשים רובם ככה, ועל כל איש שהיי מלובש כראוי חשבנוהו כי הוא ודאי מהאנגלים ולא מאנשי הספרדים התושבים.

"משנכנס אדר מרבים בשמחה"

בזיין באדר חגגנו ההילולא של משה רבינו דבר חדש כמעט אשר לא יעלה ביד שום איש ישראל בהיותו בביתו ובמקומו, לא כן בהיותנו על האניה ועתותינו בידינו נדבר-רנו יחד לעשות כן, וכן היה סעדנו לבינו בכל מילי דמיזן שהוערך לפנינו כיד המלך ומגדנות ומטעמים וכטוב לבינו ביין הרגשנו המשנכנס אדר מרבים בשמחה לבשנו בגדי שרד ועלינו לנשף חשק וחמדת בני האדם, ההיכל היי מואר בחשמל כשמש בצהרים ושמחת יום טוב מתוחה ושפוכה על כל פנים המאירים מצהלת הזמן הטוב וכל אחד אך ששון ושמחה מנת גורלם של כל הנוסעים, גם הלכנו ונכנסנו למחלקה השלישית השניה ששם יהודים רבים וכולם כוספים לראות ולהתראות ולדבר להשתוחח ולהתרועע. שם נפגשתי עם אנשים מ"ר שעכטרמן מתל-אביב, גם עם מר אידעלמן מקנדה עם מר שעיה ספרדי ופרבערמן מטעקסעס עם אשתו ובנו הקטן וכולם שואפים להתישב בארצינו גם מר ששינסקי המזכיר מאחוזה מניו-יורק מר אינדולמן הפקר לשר המשקים להביא על חשבונו משקאות כדת אין אונס ושילם במיטב וגם טיפר מאורעותיו כי עתה מכר לבניו כל מסחרו הגדול דופרטמענט סטאהר והם שלמו לו כמאתים אלף שקל על חלקו ומתפאר כי נסיונו עמד לו בזה להתחכם ועתה וזנהו עולה ירושלימה להתישב שמה בטכום עצום כזה, ובזה תמו ספורים פרטיים כי לא היי עוד שום אחד כמהו בינינו ונשוחח אודות עופות השמים הצפרים הלבנים הגדולים המעופפים וסובבים תמיד את האניות בהגיעם סמוך אל החוף וכנפיהם פרושות ואחדים כנפיהם גם שחורות קצת והם מצויים למאות ושמחים אל גיל בהרגישם אניה המתקרבת ובאה ואוכל רב מצוי להם מהמותרות הנשלכות להם ובשם סיגאל נקראים וצפצופם נשמעת מרחוק ושטים גם על המים ולכן הם כעופות המים, ובכנפיהם יגבהו ויפרחו למעלה ומסביב ורודפים במהירות אחרי האניה להשיג ולחטוף האוכל, ומטעם הממשלה אסור לחטפם או להרגם למען ינקו המים תדיר ונחוץ קיומם לטובת המדינה ואנשיה וכן נמשך הדבר עד שעה מאוחרת ולא הרגשנו כי הזמן הולך ואנשים רבים מאחינו

סבבו אותנו בשיחת מרעים וגם בקצת שירה וזמרה מנגינת הארץ אשר זה היה תקותם ומטרת כל איש לשוב אל ארצינו ברינה.

"בעצלתיים ימך המקרה"

אניתינו הגיע ועגנו אותה בחוף אלגיריע אנחנו ירדנו ונכנסנו אל העיר הזאת לתיר או- תה, העיר גדולה ועומדת בשיפוע ההר כמאדערע ודזשעבראלטאר והשוקים והרחו - בות שפלות וגבהות עקומות וקצרות מעלות ומורדות ונחלקה לחלקים רבים וכי המון אנשים רבים בה ושונים הם, צרפתים, איטלקים, וערבים בשוקים של הערבים על פי רב עניים מרודים מעוטפים ומסורבלים בטליתיהם וגם באבאעיס ומטפחת על רא- שיהם מהודקת בעגולי חבל כפול וההמון ישנם מהם רק בכתונת לבן מטונף וגם בס - מרטוטים קרועים ובלויים הומים הוזים וסובבים בסחורתם של ירק ופירות מזון ולבי- בות לחם ופת ומצות רכים כעין עוגות או עומדים או יושבים ורגליהם מתחתן עניים ומרודים ומר גורלם שפוכה על יצורי גום ואבריהם , הגברים מעוטפים והנשים פניהן מכוסות עד עיניהן הנראות מבעד המסוה למעלה וכאילו תסתכלנה מתוך סדק למעלה המטפחת על ראשן ולמטה המסוה. ופלא שגם המכוערות תכסנה פניהן באין הבדל בין ילדה לזקנה וכדי שלא להכשיל הגברים במחשבות זרות ואחדים על ראשם כובע אדו- מה וציצית שחורה תלויה מאמצע הטרבוש הזה לצד הראש לא תואר ולא הדר. ואי הנקיות שורה עליהן עד לגועל נפש להארופים ואין שום יופי וחן נמצא בהם וככה סו- בבים בהסימטות בלי צל מסדר ומשטר ממש תהו ובוהו יראה על כל שעל וצעד. וב- עצלתים יתהלכון וימשיכו רגליהם כמבלי רצון ובלי מטרה ובקר רוח ויודעים מראש כי אין קונים מצוים. אולם ישנם חלק עיר שנמצאים בהם בתים והיכלותו וחומות ארמונות רחבות רחבות ונקיות ואנשים אירופיים מלובשים במלבושי כבוד ובנימוסו- דרך ארץ יתהלכון במלא מובן המילה, ונעים מאד לפגשם ולדבר אתם. נקיים ויפים ובטוב טעם ודעת ובכל זאת כיון שאנחנו מורגלים תמיד לראות את הארפיאים פנינו ו- התעניינו יותר לראות ולהביט ולהתפלאות ולתמוה על דברים הבלתי מצוים כמו מהלך הערביים ותלבשתם המוזרה שזה שנים רבות וכבירות שלא נתפגשנו אתם מעת היותינו יושבים בערי הארץ בירושלים ובחברון וביפו וצפת טבריה וכדומה לפני כעשרים ו- שלש שנים שגם אז בחלה נפשינו מהם וממנהגיהם הנושנות כה.

"חריב"ש חרש"בץ"

בליוית ספרדי ועני מדוכא וצעיר שנלוה אלינו להראותינו המקומות השייכים להיהודים באלגיריע הובילינו אל בית הדין בסוף העיר בראשונה, והשתוממנו לראות הבדל גדול כי בין החיים האמיתיים מהערבים והספרדים אשר רובם עניים ומתנוונים בעניותם ואין סדר למו כאמור למעלה וכאן מצאנו וראינו סדר נפלא ובשורות מסודרות ובמשטר ובנקיון הם המצבות מאבני שיש ואבני גזית אשר פשוט הרהיבו את העין ביפים והדרם בציורים שונים ושושנים ופרחים מצוירים ועשוים לתפארת וליופי מעשי ידי אמן יידים חרוצות לדורות עולמים, והכל במידה עד להפליא וגם הארונות שני הצדיקים הגדולים שהיו בשפאניע לפני מאות שנים האחד הוא רבי יצחק בר שלת בעל השולחן ערוך ושאלתו ותשובות בשם ריבש. והשני רבי שמעון בר צמח ל-בית דוראן הנקרא בשם הרשבץ. הדלקנו נרות סמוך לקברם ושמנו לצדקה וגם ליד השמש הזקן והשומר הצעיר הדרים שמה בקביעות ואחר זה בקרנו ברחוב הישמעאלים את בית הכנסת הספרדים העתיקה, ושונה היא בגובה וקומתה וגם השני ספרי תורות העומדים בארון הקדש ולפי הכתובת ממעל הם האחת של הצדיק הריבש והשניה של הצדיק הרשבץ זצ"ל ועוד ספרי תורות רבים עומדים בהיכל ובארון כותלי בית הכנסת עזובים מרב יושנם וכפי דברי השמש דתמן הוא קיימים ועומדים יותר ממאה ועשרים שנה. והוא הכניסנו לחדר מיוחד אצל הארון לצד ימין והמקום מיוחד להעמיד שם חופות ולנשואין לחתנים וכלות וארבעה גזוזטראות וסריגים סביבן עשויות למעלה בגובה בפנים הבית הכנסת שעליהם תשבנה הנשים הבאות להפיל תחנתן ולהשתפכות נפשן לפני אלקי ישראל שבשמים, וממחרת שבנו עוד אל העיר כי האניה עמדה כשני ימים תמן והחלטנו לתור גם עוד חלקי העיר רבתי עם שלא הספקנו יום אתמול ואותו העגלון העלנו לגובה העיר דרך רוכסי הרים וגבעות בבנינים שונים והדרך מתעקל והנתיבות מתעגלות עד שעלינו לבנין נהדר, ומגובה השפלנו לראות את כל העיר ולהביט עליה כפאניראמא ומחזה נפלא. אפס ילדים רבים סבבונו לבקש באקשיש והעגלון גער עליהם בנזיפה והבריחם וחזרון נפרץ הי׳ בהר ובשפלה והשתוממות אחזתנו והמנו כמפליאים על מעשי בני אדם ומעלייהם ונמצאים בה כשלש מאות אלף איש ובתוכם כשנים ועשרים אלף יהודים רובם ספרדים וגם שלש עשרי בתי תפילה ותלמוד תורות ובתי ספרים, רבים ההולכים בטל ואינם מלומדים כל כך.

"חשתי וחארג מעשי חושב"

הלכנו אל הפעקטרי מחרושת יוצרי מכסאות הרצפה והמחצלאות קארפעטס העשוין ממשי וצמר או פשתין. הפועלות הן הנשים והבנות קטנות משמונה שנים עד עשרה ושלש עשרי הישבות כל היום נטות ושוזרות בידיהן הדקות והצנומות העובדות מ-בוקר עד הערב בעד פת לחם יבש ושכרן מצער מאד. כשלשים וחמשה ילדות תשב-נה בין הפלך והסרג וככה תעבודנה במהירות נפלאה במעשי חושב ואחדות ישבות בפינת המכונות לנטות בידן ולארג השתי והערב ואורגותן נעשית גם ביניהן שזורותן בעצלתים ועובדות הפלך ורובן רעבות ורזות ונראות כי עוד מעט תתעלפנה כי אין כח למו בהלחם צר ומים לחץ משכבן הצנום וערביה אחת שטוה וילדה הקטנה כבת שנה מונחת בצידה מעולפת בסמרטוטין והיא הרימה עיניה ופשטה ידה לבקש נדבה ובקשית ובידה השניה רמזה לבתה כדי להעיר רחמים עליה כי רעבה היא ואמנם מסר-נו לה מטבעה ונתעורר שערוריה. וכשהגיע סעודת הצהרים שאלנו להעגלון אם נודע לו איה מקום מסעדה כשרה כי תאבה נפשינו בבשר כשר, מתבשלי היהודים ובפרט מהספרדים שנשותיהן יודעות לערוך מטעמים ומאכלים שונים וממולאין מכל מיני יר-קות ובשר כבשים, והוא אמנם שאל ומצא כי האחד המיוחד מר דויד, וסרנו אליו. הוא ערך וסידר לפנינו סעודתינו שערבה לנו אם כי העלה לנו השער כשנודע לו כי אנחנו אמערקנים. שם פגשנו את הגרענד רבי מאלגיריע רבי ליאן פרידמן ובנו וכלתו ודברו אתנו בעברית צחה, והתנצל לפנינו כי הבית הכנסת הגדולה שלו סגורה היא באמצע היום והשמש שבידו המפתחות נסע ובערב יבא. וכשעלינו שוב על אניתנו נכ-נסתי למחלקה שניה ונזדמנתי עם מר רובול ניו-יורק ועם מר ענטין מחיפה ועוד חב-רת מרעים ודיברנו מעניני ישוב הארץ ושם החלטנו להתאסף יחד לחוג הפורים כראוי בשמחה ולאסף ביניהם כמאה טאלער לרשום נסעתינו זאת בפנקס החסב של קרן היסוד. ולמחרת בערב שבת יוד אדר הי' יום בהיר וטוב שעבר בטיולים יפים על האניה וכל אחד סיפר לחברו את אשר ראו עיניו בתיורו את העיר ובערב נכנסנו אל בית התפילה לקבלת שבת במנוחה שאננה ובחדוה. שם הי' מר הרבער מבראנזוויל עשיר ובעל צד-קה שנסע לבנות בית נהדר על אדמתו שרכש לו בארץ, וכשבעה מניינים היינו יחד ואחר הסעודה התאספנו ומטיפים ונואמים דברו משבח הארץ והעתידות טובות.

נכתב במוצאי שבת י"א אדר

"זכה בגורל"

באותו הלילה ערכו להעשירים ממחלקה הראשונה נשף חשק קנצערט ומסקרייד ב-אל נהדר מאד ונאספו למעלה בהאולם הגדול כשלש מאות איש ואשה כולם היו מלו-בשים בגדים שונים ומשונים ממלבושי הוד באפנה של אומות רבות ושונות מרוסים וטורקים ויפנים הודים קוקזים רומנים ערבים וספרדים ויהודי קדם ונדמו ונתחלפו ל-אנשים מוזרים שאין להכיר מהם אף אחד, התזמורת ולהקת המנגנים בקלות חזקות הכו בתופים ובנבלים וכל העם יצאו במחולות דוהרים ורוקדים מדלגים ומקפצים ב-מעגל ומבלי סדר לכל רוחות העולם בהתלהבות וברשפי אש אלו למזרח ואלו למע-רב וכן לדרום ולצפון מבלי הרף ומבלי ליאות. ובאמצע הושיטו להם כוסות כל מי-ני משקאות ושימפיין לרב ביניהם היו גם השרים והמלחים וגם האקטרסא "נרמע שי-רע" ועוד כמה עשירים בעלי הון ידועים לשמותיהם ואחדים מאתנו שלא לקחנו חבל בשמחה זאת ישבנו מהצד לראות ולהביט. והיה מענין מאד כי הכריזו מקודם כי כל איש שיעלה בידו להיות היותר משונה בהמסוה ובתלבשתו המוזרה ושיצטיין בזה פרס גדול יותן ויומסר לו בפום בי. ויכבדוהו נגד ובפני הקהל, ומובן כי כל אחד הת-אמץ להיות הזכה בגורל ולבד זאת יותן מתנות לעוד שנים שיבואו אחריו ושלשה שופטים יחדו לזה שהם ישפטו וכפי חות דעתם ומשפטם שיחרצו הם כן יקום, ולכן נתרבו מעת לעת עוד אחדים שהשתדלו להשיג. בין כך גדלה עליזת רוחם והקולות והרעש ומהומות נמשכו עד עלות השחר רבים נשתכרו מיין ותרדמה נפלה עליהם ו-נרדמו על הספות והכסאות ובבוקר כשהאיר היום הגיע האניה אל החוף אילפרעגדש סמוך למנטיקרלו היום היה בהיר ויפה והאויר נחמד, וכל האנשים נתאספו ויצאו ה-חוצה ועמדו להביט להמולה הרבה לעגן העיגון ולהוריד ולהעלות דברים חפצים סחורות ואנשים רבים סובבו בספינות קטנות בכנופיה והשואפים המצפים לשכר ול-רוח, והמהומות והשערוריות עם קולות חזקות ההולכות ומתגברות ואנשים רבים יור-דים לתור העיר המתענינים בה, ואנחנו היהודים מטעם השבת קדש התאספנו להבית הכנסת להתפלל בציבור. החזן התפלל והוקרא קרא בתורה עם השבעה קרואים ובש-לישי קראו את השם של האדמו"ר רבי שמעון בן הגאון מורינו רבי עקיבא יוסף בעל הלב עברי מירושלים עיה"ק ובעל בית יוסף החדש חתנו של האדמו"ר רבי הילל מקא-לאמא ואי גראמא שהכרתיו מעודו ילד בן שבע שנים והתענינתי מאד ודברתי אתו הרבה.

"גשם יורה ומלקוש"

החרדים שבנו שבתו במקומם שלא לחלל את השבת אולם כיון שערב היום ונראה של-
שה כוכבים מיד ירדנו והוכרחנו לנסוע יחד עם המרכבות של חברת קוק והם לקחו או-
תנו להובילנו למאנטא קרלא ששם משחקים בקוביה עד שעה מאוחרת, העיר בעצמה
אינה גדולה ורק המקום מפורסם מאד מהעשירים בעלי רכוש ומי שהוא אץ להעשיר
נוסע לתמן ואנחנו במתי מעט נסענו ומחשכת הלילה לא היו יכולים לראות מסביב וא-
פס השני מאורות הגדולים בשני עברי המכונה האירו לנו בקדמת המרכבה להאיר הד-
רך, והרגשנו כי עולים למעלה במסילה בשיפוע ההר הנמשך ככה ובזמן קצר הגענו
למחוז חפצינו. ואם כי הי׳ גשם קל כיורה ומלקוש והדבר הזה הפריע קצת את על-
צת האנשים אולם ירדנו במקום נפלא כר נרחב וגן פרחים וגם שושנים ועצי תמרים
ולולביהם הישרים והגבוהים מסביב ועוד מיני אילנות יפות בשורות ובעיגול ונדמה
כעיגול של שלשלת פרחים מסביב המרהיבים את העין וביניהם ירק דשא כמכסה ירק-
רקות ומסביב מצויר גונונים של שלל צבעים לחן ולירופי ומחזה נהדר משטוח מקדם
ולפני הארמון וההיכל ושם יכנסון וינהרון אלפי אנשים ותירים אשר מגמתן ושאיפתן
לשחוק עם להקת המשחקים ואנשי צבא צרפתים וטיילין ויסובבון בבגדי שרד ומזוי-
נים ואחדים עומדים ומסתכלים להשגיח על הסדר והמשטר וכל זה בדרך ארץ ובנעי-
מות וכן יפגשון כל איש בכבוד ומוכנים לתמיד ולהראותם הדרך וללוותם ומתאמצים
שלא להפיל אימתה ופחד ואדרבה בסבר פנים יפות ובהשתחווה קצת שנוטים ראשי-
הם לאות ולסימן טוב ומראים מקום הכניסה ולקיחת וקנית הקרטיסים ואיפוא לפשוט
הבגדים העליונים עם הכובעים המתקבלים במקום בטוח עד יציאתם מהמקום ואז נכנ-
סים למסדרונים ארוכים ויפים ונהדרים ומכל צד ועבר אך הוד ויופי וכשנכנסים להי-
כל רחב ידים ומסביב עמודים וציורים בקירות ההיכל מסביב הכל מצויר מעשי ידי
אומן וחרושת אבן ומשובצים במשבצות זהב וכסאות מסביב להנפש עומדים הללו וה-
ללו יושבים וחוזרים חלילה, כי באים בהמון בלי הרף.

"קול קורא במדבר"

ובמנטא קרלא רואים שם חיים שפע של חיים עליזים ושל עושר ולכאורה נראה שם
אך ששון ושמחה וחדרים שונים מכל צד ופתחים רבים להם יוצאים ונכנסים וסובבים
ועליצות לאין סוף והיופי נשקף על כל שעל. עלמות יפות מרחפות עם חבריהם או

חברותיהן בקלות רגליהן ואף הזקנים נראים בעלי גוף ובפנים צוהלות ואדומות ומל-
אות ומשחקים כאלו הם מלאים כח עלומים ובאים להתנעג על רב כל ובאמצע ההיכל
הגדול מקום המשחקים, ושם בימה עגולה ונמוכה והאנשים יושבים מסביב והגלגל
החוזר בעולם תקוע באמצע ומתגלגל והולך ומספרים ונומרים מנומרים מסביב בתוך
משבצות לבנות ואדומות ושחורות וכתמים, הגלגל סובב ובידם מגרפות בידות ארוכות
הדחות או מושכות את הכדורים וכעין מטבעות עשוים מצבעים שונים וככה ימשיכו
גורלן לשבט או לחסד האנשים היושבים והמשחקים הם בעלי הון ורכוש. מסביב עומ-
דים בעיגול הרואים והמבטים ברב ענין גם מקומות של שולחנות ארוכות ורחבות מצו-
פים במכסאות תכלת וארגמן וכן משחקים רבים באופנים שונים שמה ובני אדם כעשבי
השדה הללו נוצצים והללו נובלים, הללו שמחים והללו עצבים ומתרגזים. ואחדים
עומדים ומשתוממים ושואלים לשמחה זומה היא עשה והקול של הבל הבלים שמה הוא
כקל קורא במדבר כי נבלע בין המון הקולות הרבים הנשמעים בלי החדל והמולה ותע-
מולה מוזרה היא במינה. וכדאי הי׳ להתענין בזה ואגדות רבות סיפורים שונים נשמ-
עים על דבר המקום הזה. דבר והפוכו ההצלחה והאסון הולכים שלובי יד עשירות הת-
רוששות שמחה ועצבות, וכדומה, הללו משבחים והללו מחרפים המקום, מנאצים אותו
ואומרים מה נורא הוא, ובצאתינו מהארמון הזה וחיכינו ליתר התיירים, בנתים סיפר
לנו העגלון כי זה לפני שבועיים בא איש ממרחקים והון עצום של מיליאן פריינקים
באמתחתו, וישב על יד השולחן הזה ובפעם אחת אבד את כספו ויצא בקצף ובחרון אף
וכעס וידיו על ראשו שמרט שערותיו מרב מכאובים וצער ויגון, ונכנס אל הגאראדז
בפחי נפש ופתאום רוח עועים אחזוהו ולאט לאט הורע מצבו על אופן רע כי שממון
ושגעון נפל עליו והשתגע והוציא מכיסו קני אקדח ויור במצחו ונפל כי רצץ מוחו לר-
סיסים זה היו סוף האיש השואף לבלוע חיל זרים ואף להעשיר.

"בגדי שרד ומגבעות רחבות"

היום כשהאיר לנו הבוקר הי׳ הפעם הראשונה שהאירה לנו השמש ובקרניה החמובות
הכניסה לנו בנסיעתינו זאת אורה ושמחה בלבינו והרגשנו עונג ורך וערב לנו הפתע-
תינו לחוץ ולהביט על פני המים, ובאמת מצאנו כי אנחנו עומדים באניתינו אצל העיר
המהוללה ניאפאלית אשר באיטליה, וספינה קטנה שטה ונגשה אלינו עם חמשה אנשי
חיל מצבא האיטלקים יפים עומדים עליה, ואנחנו נדמינו על האניה הגדולה כבני ענק

ובן היינו אולי גם בעיניהם אפס הם לא היו כנמלים כי בגדי שרד עליהם ומזוינים מגבעותיהם רחבות על גבי ראשיהם כנאפאליאן בשעתו ופס אדום וארוך משני עברי רגליהם. ושמלות רחבות מבעד זרועות ידיהם כמו פאלערונע על שכמיהם, עם כפתורי זהב משובצים ומלוהטים הציצו נגדינו, וחשבנום כמוסליני העז והנמרץ השולט בהם עכשיו ביד חזקה, ובכל זאת לא הטילו אימה יתירה על בני ארצות המתגאים יותר מהם עם ארץ הזהב וארץ החופש שאנחנו נוסעים ובאים עתה משם, וכשנגמר חקירתם שבו להם והירידה החלה כולם אצים ורצים וממהרים לרדת העירה, ונכנסנו למרכבות לנסוע ראשונה אל עיר פאמפעיין על שם פומפאיעס מלכם אז שנחרבה ונהרסה מגודל רעידת הארץ ותכף אחרי חורבן הבית וקרוב לאלפים שנה. ונמצאה העיר הזאת תחת מפולת של עפר ואפר ואנשים רבים נתאבנו תחת המפולת ועוד בעלי חיים לאין מספר היו לדומן של אבן השנים הכבירות הללו עד ששבו ומצאו שוב את המקום וחפרוהו והסירו והשליכו את רגבי האדמה ואפרה והסירו השממון מעליה, ומצאו שם בתים היכלים וארמונות וחומות רחבות ושוקים סימטות ומסילות, וכל אשר הרבו לסקלה ולהשליך האבנים מעליה כן מצאו יותר בנינים שונים ובתי משתאותיהם ובתי תפילה וחניות ועמודים וגזוסטראות לתלפיות, גם כלים וכדים מחומר, רואים גם כלבים וחמורים מאובנים מוטלים תחת חלונות ותיבות מזכוכית למראות עיני התיירים הרבים שמשלמים מסים של כסף בעד כל איש הבא לשם לאוצר הממשלה לא עיפנו ולא יגענו מללכת ולסובב להביט ולראות מקומות הנפלאות ההם ומדרגות צרות וארוכות העולים לראש גגים שנפלו מקצתם ורק שרידי גגות ויורדים למחלות ומערות הדרכים מתפתלים לצדדים שונים שיתפתלן לחצרותם.

"חחר בוער באש ואיננו אוכל"

התיירים היהודים דברו ביניהם והביעו דעתיהם כי כעין קצת נקמה היה חורבן העיר פאמפיוס בשעתו תחת חורבן ירושלים ויהודה שהחריבו אז הרומים ויסרום ושפטו אותם מהשמים ועתה רואים זאת בעליל וכולנו עומדים ורואים עתה את מפלתם מאז ושרידי ההיכלות שעמדו לפנים בגבי מעוזן ותפארתן ניכרות היטב בכמותן הגדולה ועל קירות בנינים רבים נראה עוד את צבעונן אדמדמת וירקרקות ומצוירים בציצים ופרחים עד אשר מנסים עוד להציל תפארת הצבע שלא ימחו יותר ולכן כיסו קירות וכתלים אחדים במכסאות להגין בעדן שלא ימחו יותר מהגשם והרוח, וכן שרידי ארמונות הבנוים להעשירים והאצילים בימים ההם והעין לא תשבע מהביט בהודם ושנשחתו

מרב יושן, וכל הדרך שארך יותר משעה לשם ובחזרה לא חדלנו מלהביט למעלה על ראש ההר וויסוביא שהנהו משופע מאד מסביב הנהו כמעט חלק מבלי שיני סלעים למעלה על ראשו ובאמצע חור גדול ורחב כלוע פתוחה ועשן עלומים, ביום לבן כ - שלג וכמו אד של עננים נמשכות לרום שמים ונמשכים כאדימים תקופות אחד אחרי חברו וכשלשלת דוחים ונדחים ונדחפו למעלה בלי החדל, ובלילה העשן הוא שחור ולאיטים תכופות יראה להבת שלהבת אש העולה מהלוע ההיא והאש עם תמרת עשן מתלקחת ההר בוער באש ואיננו אוכל, שבנו לניאפוליס ונעבור רחבותיה הארוכות והחנויות משני עברי הרחוב מדלת העם שם סחורתיהם תלוים בחוץ משני עברי דלת החנות הנעלים והסנדלים, ואצל הקצבים תלוים בשר הכבשים על קרבתם וכרעם הכל בחוץ וכן מוכר הברזל, אולם בחלוקת המסחרים הגדולים שמה שורר כבר נקיון וסדר ומשטר והכל בטוב טעם נראה מבפנים על ידי החלונות הרחבות ומקום המסחר שקוראים גאולארי העומדת באמצע כעגולת הכותרת גבוה מאד והחניות בארבע רוחו- תיה שורות חנויות גדולות לאורך ולרוחב ועל גביהן מלמעלה כיפת זכוכיות והכל מסוכך להגן מהגשם שוטף ומואר תמיד משביבי האורות הנכנסים על ידי החלונות הגדולים וסוחרים רבים וקונים מרובים סובבים תמיד ומשא ומתן ביניהם.

פורים י"ד אדר

"מנות ומתנות איש לרעיהו"

כשעלינו שדב בלילה על האניה שעמדה סמוך אל החוף ומואר מסביב ולא שבעה עיני- נו מלהביט על הארבעה שורות אניות גדולות ארוכות וענקיות כארבעה טורי אבן וצבא האטלקים ביופי תלבשם מטיילים להגין ולשמור על הסדר מגבעתם ברוחב ונגד בין עיניהם נצמד כמו טס כסף מלוטש ומתנוצץ ובפאלארינים כעין כנפים מחרבם על ירכם. השמים טהורים והכוכבים מאירים מבטים אנחנו אל החוף המצוין והחביותי יין למאות המוטלים ומוכנים לשולחם משם ולמעלה על שפוע ההר היכלות וארמונות נמשכות בארך ולמעלה חומה גבוהה בדלתים ובריח ובצד השני ההר המעלה להב וע- שן תדירי בלי הרף לא ברעש כ"א בדממה דקה. ונזכרנו על העיר הבירה רום אשר שם עומד לזכרון עולם עוד שערי טיטוס הרשע על ידו ירדנו כה פלאים ואמנם אנשים רבים מאניתינו נסעו לתור את רום בידעם כי נעמוד ונחכה עד שובם אלינו החרדים שבנו נכנסנו לקריאת המגילה שהיתה ברב עם גם המנהג להכות על הרצפה ברגליהם כשהזכירו השם של המן הרשע קיימו בחדוה ושם נפגשתי עם האדמו"ר בן הלב העברי

ובמגילה אחת שהיה לי וששלחו אותה לי במתנה מאגודת עזרת הגליל בתיק של כסף טהור וכתבו לי כי עוד מגילה כזאת מסרו להערבעט שאמיואל במתנה וגם חרתו שמו ושמי על התיק הזה לזכרון. וכשכתבו לי כי שילמו בעד המגילה לבצלאל ששע פו- נטים שלחתי להם שלשים שקל מחירה כי לא אביתי כי יפזרו כסף צדקה בעדי. אביו הזקן רבי עקיבא יוסף שלזינגער הי' לפני שנים רבות המסדר קדושין שלי בירושל- ים גם פגשתי את מר גלדין מעיר קאפלא עשיר ובעל צדקה תומך ישיבת מיר הקדו - שה חובב ארץ הקודש בכל נפשו ומאדו ונוסע עם בתו וחתנו במחלקה הראשונה. אס- פנו יחד כשלושים טעלער מתנות לפורים להאדמו"ר עם סל גדול מלאה פירות ובק- בוק שכר ולקח טוב למנות ג"כ להאדמו"ר שנסע להשיא בנו היחיד העוסק גם כן ב- תורה כל ימיו ולילותיו. גם בבוקר השכמנו למחרת לקריאות המגילה ואחר זה נסענו בעגלה רתומה לסוס לבן לבית הכנסת היהודים מספרם רק כחמש מאות ומדברים אי- טלקית ולכן עזובה היא. ובסימטה ומסילה ומדרגות המתפתלים עלינו ופתחו הדלת, אופל וחסרון אויר וגזוסטרא לנשים ממעל ומגילות ישנים שנדב יהודי ר' שמואל מ- קשטלינה לשם יהודי מאנאפלוס ורשום משנת תרל"ץ ועל הקיר ברכות התורה והק- דיש בכתב אשורית משנת תרמ"ו ותם הראיון.

אור ליום ד'

"שמחת פורים"

אחרי סעודת פורים התאספנו אנחנו היהודים לבית חדר האוכל במחלקה השלישית גדולה ודי להכיל כל העם הגדול לקיים שמחת פורים במלא מובן המילה, וכן היה השתיה היתה כדת וכראוי לשמחה זו וכטוב לבם ביין ובשכר התחילו בשירה וזמרה ומנגינה בששון ושמחה ויקר בריקודים ובמחולות אחדים החליפו שמלתיהם בתלבו- שת הספרדים ויצאו במחולת המחניים וגם ריקודים במעגל והתחבקו יד איש על כתף רעיהו בעיגול וירקדו מימין לשמאל ומשמאל לימין והאחד המנצח בשיר עמד באמ - צע וישיר שירים עבריים ושירי ארץ ישראל וכל העם עונים אחריו והשמחה עלתה למעלה ראש בהתלהבות עצומה ונוראה כחסידים ואנשי מעשה רקדו כאילים בחד - וה רבה, וברשפי אש, ושלהבת יה והתחילו לשתות כוסות גדולים של שכר ינדבו העשירים שבנו ביד רחבה ולבסוף המטירו בכסף כתועפות למטרה זאת וכל אחד וא- חד נתן חלקו במיטב כספו ובטוב עין וחלקו הכוסות לכל הלוקחים חבל בשמחה זו ב- סדר ושמחת פורים התחזקה משעה לשעה. גם מר סטאויצקי וחתנו רבי גודמן וכל

הרבנים האמרקנים וכל העולים אל הארץ שאהבה נפשם וגם שרי האניה והמלחים הת-
אספו מסביב לראות שמחה זאת הריקודים שונים מכל ארץ ומדינה שידעו לחקותם
להראות ולהציג כל מיני טיאטראות מיני ריקודים של חתן וכלה כמנהג החרדים , גם
הכרזת דרשה גישעינק וכשר טאנץ וכדומה לא חדלו מזה כי אין מפריע ורשות ניתן
מקפיטען האניה בידעו כי כן מנהג היהודים בכל שנה ושנה. גם נאומים כעין המגי -
דים והמוכיחים שהטיפו במוסר אגב גם מעט הוללות שהצטיינו בזה אחדים להגדיל ה-
שמחה והצחוק. וכן נמשך הדבר עד שעה מאוחרת בלילה עד שנילאו כבר והעם התחי-
לו כבר לעזוב ההיכל והתזמורת חדלה ובאו להודיע כי בבוקר תגיע האניה לאתן.

יום ד׳ שרשן פורים — 15 אדר 8 מרטש

"שמן זית זך"

היום בבקר עמדה אניתנו בחוף פאריעס עיר קטנה שעולים עליה ומשם נוסעים אל
עיר הבירה מהיונים אתן העתיקה עיר גדולה וכשש מאות אלף יונים ימצאון בה וב -
תוכם תושבים יהודים רק כחמש מאות משפחות או כשלשת אלפים יהודים לנפשותם.
וביהכ"נ קטנה להם שהיא סגורה בימות החול ורק בשבתות ובימים טובים ונוראים ית-
פללון שמה. רובם ספרדים וחזן הכנסת שהוא מכהן גם בתור רב ושוחט והיא בעליה
ותחתיה התלמוד תורה של שלשה חדרים ותלמידים בה מעט ומורה עברי מר לעיי מל-
מדם עברית והוא נשלח להם מירושלים עיה"ק מטעם הסתדרות העברית ומקבל משכ-
רת קטנה של עשרה פונטים לחדש בחדר אחד. ובשני החדרים הנותרים ילמדון יונית
על ידי מורה ומורה, מטעם הממשלה. כל היום בעת אשר רק בערבים ילמדון עברית
קצת. ומובן כי ידיעה קטנה ופעוטה להם. במה קטנה באמצע ועזרת נשים למעלה ו-
סריגים מסביב. ואצל הדלת קבועים שתי תיבות בקיר וסדקים בהם להשליך שם מט-
בעות וחרות עליהם "רודף צדקה וחסד ימצא חיים עושר וכבוד" האלף תרס"ה ועל ה-
שניה רשום "ויקחו אליך שמן זית זך להעלות נר תמיד ושמן למאור" הם שמחו לד -
בר אתנו בלשון עברית שכרנו מרכבה מיוני המדבר אנגלית ונהג אותנו כשש שעות
רצופות ובאר לנו בדרכינו דברים עתיקים ובתוכם העמודים הענקים מטמפעל יופיטר
ונפלאים הם בגובהם ובגדלם העומדים בתוך העיר כמעט משנים קדמוניות ועוד מימות
אלכסנדר הגדול. ובין העמודים האלה הצטלמנו אני ואשתי שרה ולקחנו שש תמונות
לזכרון ולמשמרת. ומשם נסענו ועלינו לראש ההר שם הסיסיען טעמפעל אשר בגבהו
ושרידי תפארתו ראוי הוא וכדאי כי יסעו מקצה תבל להתבונן ולראות העמודים

הענקים ההם הרבים במספרם וקשה מאד לרשם לצייר ולתאר הכל. ורואים בעליל כשמתבוננים בהעמודים ובהבנינים העשוים מאבני שיש ואבני גזית אלה שנשארו לזכרון עולם לשנות דור ודור כי הם שריד גבורה ומדע חכמה וגדל כח כבירת ואמיצת הלב ושקידת העבודה בלי הרף ובלי ליאות ידי עשרות אלפי אנשים ועבדים שעסקו ובנו ויצרו והפיחו נשמתם והשקיעו דונם ורכושם, ואין סוף לאומץ רוחם ואין קץ לחשק נפשם, והאדם יהיה מי שיהיה ישתומם ויתפלא למראה עיניו עד להתעלף ולא יאומן כי יסופר עד אשר יבואו ויראו בעיניהם את הנעשה פה.

"הללו בונים והללו מחריבים"

ואמנם לא שבעה נפשינו, ולא נלאינו מלהתאמץ להעפיל ולעלות על המדרגות הרבות והעצומות בלי מספר עד גובה ההר אקרופוליס וחרט אנוש לא יוכל לצייר הכל את אשר רואים שם, הוא נבנה כחומה בצורה ועליה ממעל עומדים עמודים ענקיים לעשרות ובגבהן ותפארתן וחוסנן ירהיבו את העין. עמודים עומדים שורות שורות ישרות וסמוך להם קירות וכתלים חלקות ולבנות ויפות, וכאילו עשוין להגין באפי גבי מעוזן מעמים ומדינות ולמחסה ועוז יוצדו. ולולא החורבן הנורא שבאה ויאתיה במשך שנים כבירות שזאת נראה בהעמודים האלה הנשלכים ארצה שנהרסו גם כן בגבורה נפלאה ובעריצות ואכזרית היה אמון כי לעולם לא תשלט בהם שום הרס ואבדון וכליה והדבר הזה מביא וגורם השתוממות כבירה מדוע כה לב האדם לרוע. הללו בונים והללו מחריבים, הללו מגביהים והללו משלכים והורסים. איך לא חסו איש על רעיהו ואיך לא רחמו על מעשי בני אדם ועל יצרי מעללי איש, הלא לגאון ותפארת מפעלותיהם והמחזה הזאת לשנות דור ודור ודורשיהם וכמה הון ורכוש ואלפי אלפים זהב וכסף ויגיעה ועבודה דרוש לזה לאין קץ וערך. ומצד השני בשפלת ההר הזה נמצא טייטער קדום מאד גם כן משרידי קדם, אשר זה אלפי שנים באים ממדינות שונות ולוקחים נוטלים גונבים וגוזלים ומנהלים מובילים משם דברים נפלאים מעשי חרש אבן פתוחי תמונות שונות וצלמי אדם ותמונות חיות שונות גזוזטראות ובלוסטראות כסאות וספסלים חרותים ומצוירים עתיקים ומשונים. והציגו את הסטאטיעם הזה לבלי ימצא בו מאומה. ובכל זאת ניכר מהמצוי עתה רק לפליטה אך ואפס, מקום ישיבות הנאספים אל המחזות וגם השריד הזה מפליא לבית בני האדם, והתיירים. בגדלם וחסנם ותפארתם . ואנחנו עמדנו משתוממים ומתמיהים נעים ונדים איך העיזו לשלוח יד בהרס ובדון וכליון בעריצות נוראה כזאת חבל חבל ובכל זאת מצאנו גם נוחם קצת תמן כי

עמד בימי הבנים איש עשיר אחד ויפזר רכוש והון עצום של מליונים להעמיד שוב על תילו הסטדיום הזה והביאו אבני גזית ותיקנו ובנו מחדש ספסלים ומדרגות ארוכות מסביב לרבבות אנשים ומקומות לערך חמשה ושבעים אלף אנשים שיוכלו להתאסף ולהתכנס שמה לעת הצורך ואין כל כך ניכר עתה ההרס והאבדון מהמלחמות הרבות ושהשחיתו בזדון וברוע לבבם המקום לא רק שלפלאים לבד כי אם גם של רגש ומחשבות וזכרונות שהתרוצצו בנו בתארינו באתן המהוללה בתלמוד באגדת סבי דבי אתונה. ורבי יהושע בן חנניה חכימה דיהודאי שכבשם ומסרם להקיסר בחכמתו והיינו שם בשושן פורים ונזכרנו בניסים של חנוכה שעמד מלכות יון לכלתינו וממתיהו ובניו המכבים גברו ונצחו אותם גם נזכרנו באלכסנדר מוקדון וממשלתו הכבירה בארץ יון ועיר הבירה אתן.

"לא לעולם חוסן"

עוד זאת עלי להזכיר פה כי באותה שעה נגלה ונתישב בדעתי ומצאתי פתרון לשאלות רבות ששאלתי לנפשי טעם הדבר והסיבות הגורמות לזה, איך ירדה מעוזן ותפארתן כה פלאים לפי שראינו בעינינו הרס ואבדון איך נשתה גבורתם ועמודי עולם שעמדו בגאונם והדרם בחן יפים שנים רבות ולבסוף נשלכות ארצה ומונחים כאבן דומם בראש כל חוצות בשלשלת אברים מרוסקים ומהורסים נשברים ומתפוצצים מתגוללים ברחובות קריה, וכל הרוצה יבא ויראה ורואים בעליל כי לא לעולם חוסן וגם העריצים ההם שחשבו ששמם וזיכרם יהיה לנצח וחיתתם ומוראם על העמים ומדינות ונהפך הגלגל ונפלו חלל בגיברים והעם נפלו אתם לפי חרב וזה אלפי שנים מוטלים שרידי העמודים האלה כעדים נאמנים ובהר בתוך הארץ הזאת וכל באי עולם יבואו ויראון ויגידו בעמים סופם של צוררי ישראל שנפלו שדודים וחללים לדראון עולם ושנות דור ודור , בלילה ההוא נדדה שנתי מעיני ומעפעפי תנומה ואקום לקחת ספרי הקטן ועט סופר בידי לרשום ולתאר מטיולי בשוקי אתן ורחובותיה בתיורי ובבקרי מקום שוקי המסחר, וגם שם רואים דברים עתיקים משנים קדמוניות כי רבים הם על כל צעד ושעל ומבטינו נפלה על דברים נפלאים בנינים עתיקים ארמונות היכלות וחומות שעמדו תלפיות על דרכינו תמן שנשארו לספר לדור אחרון כי נוקם נקמתם , גבורים נפלו חללים בהר ובשפלה עד היום הזה , והיהודים בני עמינו שחרפו נפשם בעד עמם וארצם תורתם ודתם שהם או אנחנו סבלנו מהם צרות רבות לאין קץ ובכל זאת קיימים עוד ולא אבדו תקותם עדי עד פגשנו כומרים רבים הסובבים בעיר ולהם בתי

תפילה גדולים למכביר ונושנים אם כי נעזבים ועניות שולטת בהם עתה במידה מרו-
בה אבל נקיות שוררת שם, גם פגשנו תהלוכות מאנשי צבא ובני חיל ובתזמרת לה -
קת משוררים בראשם, ובתי עץ בצדדי הרחוב ובאמצע השוק עומדים שולחנות וכס-
אות מרובות להנפש ודברים קלים לאוכל ומשקאות שונות עורכים ומושטים לכל עו-
בר המשלם ולא ביוקר ובנימוס ודרך ארץ יושיטו גם קאפי בכוסת קטנות ולימניידים
לרב. ולא נלאינו לנסוע כה וגם ללכת רגלי ולחזות על כל דבר קטן וגדול המעורר
בנו השתוממות. גם העגלון המוביל אותנו בהאטמביל שלו התאמץ להובלינו במקומות
כאלה אשר אותה נפשינו ושידע מראש כי ימצא חן בעינינו ושעל ידי זה יבא על ש-
כרו ואנשים אמרקנים משלמים היטב.

ערב שבת קדש, אדר

"שירה חדשה"

חשיבות מיוחדת היה לנו היום הזה התחילו כל העם להרגיש קדושת הארץ ערב כניס-
תינו ובואתינו לארץ הקדושה השמש זורחת וקרני אורה יכנסון בלב כל איש ישראל
הכוסף בכל לבו ונפשו לשוב לציון ברינה ולנשום אוירה ככה נרגיש כולנו וכמו קסם
נמשכנו בעבותות אהבה עזה ונאמנה הנשמה היתירה היא תחיה רוח הנוסעים ההתער -
עות שורר בנו בנעימות מיוחדת ומענין מאד לדבר ולשיח מתי נבא ונגיע ונרד באניות
קטנות להעלות על היבשה ובאיזה שעה זהו כל מטרתינו . אז גם שואלים איש לרעי-
הו אם גם הוא מרגיש ככה ושכדאי היה כל הנסיעה הזאת ועוד זמן קט ותדרוך כף רג-
לינו על הארץ שאהבה כה נפשינו ולחונן רגביה ולברך ברכת שהחיינו עוד כמה ברכות
בראתינו קרובינו ואהובינו שהתגעגעתי כל כך אחריהם זה שנים רבות וכבירות. וגם הם
מצפים בכליון עינים ומחכים בזרועות פתוחות אהבה . אולם עוד תהום נורא מבדיל
בינינו הים האנטלנטיק כלה מכבר. ועתה הננו בים התיכון או הים הגדול שקורין אותו
אנחנו משום חשיבות הארץ וזה כשלש שבועות שאנחנו עוברים על המים וכגשר ענק
נחשבה אניתינו המעברת אותנו להביאנו למקום חפצינו וכימים אחדים נחשבו ובעשרה
ימים לחדש מרטש או 19 אדר ביום השבת קדש הרגשנו שהיום הרת עולם ונתעוררנו
בבוקר השכם ובחיפזון נמרץ התלבשנו בגדי שבת ונקדים לבית תפילתינו להתפלל בציי-
בור ובהתעוררות רוח חיים כבירים ועזים הכה בלב כל איש . התפילה היתה בהתלה-
בות ובשמחה עצומה ובהרוממות הנפש וכשהגיעו לתתקבל שרו במקהלה שירה חדשה,
ובאותו הרגע נשמע קול החובלים שהורידו את העוגן הגדול התולה בשלשלת ברזל

גדולה הארוכה ועבה. הרב קאבאלסקי העומד לימיני קרא בקול גדול שמעו נא את קול שלשלת העוגן הזה הנהו מצלצל באזנינו הרבה יותר מכל כלי תזמורת וכלי שיר בעולם ותיכף ומיד ניגשנו אל הארובות העגולות והחלונות שקופות ואטומות להביט בחוץ רחוק אל החוף ואל החול הלבן גם אל העופות הלבנות הסגולים המעופפים והמרחפים ומסבבים האניה בקול המולה, והתחילו כולם לצעוק ולאמר מזל טוב מזל טוב והחשק גבר בנו ונעפיל לעלות למעלה אל האולם הגדול ששם ישבו מהממשלה לבחון את הפראספארטים גם רופאים עמדו שם לבדוק הנכנסים הראויים להכנס שהורידו אותם מיד על האניה הקטנה ושלשה ערביים המובילים אל החוף מלבד אלו שלא רצו לזוז ממקומם משום קדושת שבת עד הערב שראו ג׳ כוכבים ברקיע השמים הבהירים שהתנצצו לנגד הבאים לבשרם להכנס אל ארץ הקדושה.

יום ג׳ כ׳ אדר

"מערת אליהו הנביא"

בהיותינו בעיר חיפה נפגשתי ונזדמנתי עם רבי מאיר ברלין נשיא המזרחיים ונסענו יחד לטיול אני ואשתי וגיסי השו"ב דמתא רבי גרשון דוד ליפשיץ והנשיא אתנו. ונסענו על ראש הר הכרמל לראות ולהתבונן בכברת הארץ שקניתי מ"המנורה" כדונם אחד אדמה בעד אלף שקל עוד מלפני שנים אחדות וגם השטר מקנה הדיד נמסר אלי אחרי ששלמתי הוצאותיו והדרך לשם הי׳ בעקלתון ומתפתל והי׳ דרוש להעפיל ולהעלות על השפוע מלמטה למעלה על הכביש ולא רחוק ממערת אליהו הנביא ונסענו דרך וסמוך לבת גלים כפר יהודים קטנה על שפת הים, ושם נפגשתי עם המהנדס א. ליהו קנטאר מודד האדמה במושבה זכרון מטעם השר הבאראן עדמאנד דע ראטשילד וגם ראינו שם אלמנת הדאקטאר כהן ששימש שנים רבות בזכרון אחרי הרופא המהולל ד"ר הילל יפה והד"ר כהן בנה לו בית בבת-גלים ארמון נהדר מאד ויהי בכלותו לבנות הבית נעדר ונפטר ואלמנתו עם שני בניה נשארו דרים שמה וכשעלינו על ראש הר הכרמל והמקום רחבת ידים אצל נחלת שמואל על שם הרבט שמואל הפאשא הדר בירושלים מלפנים מטעם האנגלים. ומשם רואים את הים הגדול או התיכון ומפרץ עכו ועכו ועמק יזרעאל והרי גלבוע המשתערים מהצד מנגד ההר עצי הקליפטים הנטועים בעמק מרחוק בעין יער והעמק מכוסה ירק דשא ומשם והלאה עפולה ובלפוריא וכפר חסידים ונרד מהמרכבה ונעמוד טנתפלא על המראות והמחזות. וכשראה

רבי ברלין ההתפעלות שלי ויפן אלי ויאמר לי מה נחמד המקום הזה, ובכן אציע לפניך כי נבנה פה במקום הזה ארמון ובית בשותפות וכששמעתי הדבר הזה עניתי לו תיכף כי הנני מסכים לזה בכל חפץ לבי וגם במוקדם האפשרי והנני מוכן להוציא הדבר מכח אל הפועל. ואז נראה צחוק קל על שפתיו ויאמר האם הבנתה היטב כוונתי במילת שותפות שאמרתי אתה תיתן את הכסף הדרוש להבנין ואני אדור עם משפחתי פה על הכרמל במעון הזה וכמובן שחקנו מההמצאה הזאת ונפן ונשוב לדרכינו לחיפה ולאכסניתי.

יום ג' כ"א אדר

"בזיעת אפיך תאכל לחם"

נסענו להמושבה באלפוריה בה נמצאים כששים משפחות בבית הספר, שמה שני מורים ומורה אחת וחמישים תלמידים ותלמידות וגן ילדים עם כחמשה ועשרים תלמידים כולם מדברים אך עברית החקלאי שמעון בן עזר ואשתו רחל בת אחות אשתי מירושלים ת"ו הדרים תמן רתמו עגלתם לשני עירים להובילנו לבקר הכפר ילדים מיתומים המתגדלים והמתחנכים שמה על ידי האדון פאגאטשאוו ולומדים גם לנטוע גנים ולגדל בהמות ועופות ומהחלב והגבינה והחמאה והביצים והירקות ניזונים כמאה יתומים מרוסיא ובתים להם ורפתים למשכן בהמתם העומדים בשורות ולפי שמותיהם שהתלמידים קוראים אותן על פי טבען ואלה שמותן שרשמתי יען כי מענין מאד לפי התפתחות הלשון העברי בשורה האחת "זקופה" "מרובה" "אדומה" "כתומה" "חיה" "חביבה" "בת צביה" "בת יפה" "לוטניה" "יפפיה" ובשורה השניה "אצילה" "שחורה" "צהובה" "צבירה" "אילה" "חמודה" "מפונקת" "פראית" "זנבית" "זיוה" ובעברינו על אם הדרך עמדו שתי עלמות יפות המטיילות לשם ודברו בעברית ושאלו בשלמינו והמילה הזאת מורגלה על לשונן בבקשה ויען כי מגרמניה הן באות ושמה אומרים המילה "ביטע" והן סיפרו לנו כי באו מגרמניה בתור ציוניות לבקר הארץ על הוצאתן ואנחנו העמדנו עגלתינו לקראתן שיעלו וישבו ויסעו אתנו יחד על עגלתינו העניה הישנה המתנהלת בעצלתיים ובכבדות על ידי הפרידות הכחושות מחוסר אכילה, ומרחוק ראינו את נהלל ובה כשמונים משפחות איכרים וכששים פועלים גם ראינו על דרכינו את טרנסלוניה והם מהונגריה חסידים וחרדים מזיבענבערג ובניהם כארבעים משפחות אנשים פשוטים יראי השם, אנחנו התאכסנו אצל קרובינו האלה שמעון ורחל ובנם הקטן שלמה ומחנכים אותו לדבר גם כן עברית הגם כי עניים

הם ונקיון שורר בחדריהם ורכושם רק המעט לחמם משדיהם המוצאים בזיעת אפם, והחלב וביצים, ובהמתם שתי בהמות "בסיסה" ו"דלילה" ושתי עגלות קטנות "מיוחסת" ו"מנוח" ומעט עופות להם ונשתכללו שמה בשנת תרפ"ג מהציונים בדרכינו תחנת הנסיון כחמשה עשר משפחות וכפר ברוך רומיינים שלשים משפחות, קבוצת פינסק תל-שמם כפר יהושע, קבוצת אחוה, אבוי שושה, השומר הצעיר ויחד בהם כשלש מאות משפחות.

יום ד' כ"ד אדר

"עמק יזרעאל"

ביום ההוא בא והופיע מר אליהו גאטבעטער מנהל הבית יתומים מצפת לחיפה קבל אותנו בתור ציר ממוסדות הגליל הבית יתומים לבית תבשיל שהיתי נשיאם. ובאותו יום שכרנו מרכבת החשמל להובלינו ונילוו אתנו גיסתי חשקא כץ ורחל בן עזר ורחל אשת גיסי רבי גרשון ליפשיץ שו"ב מחיפה, לראות ולתור גליל העליון וגליל התחתון. נהג האותומוביל מר יוסף דוידאו צעיר ציוני שעבד בקבוצת הגליל וקיבל פונט ליום והוא יודע ומכיר את כל המקומות על בורין וישנם לו מכירים וחברים רבים בדרך ידבר היטב אך עברית. ונהג אותנו בכל חפץ לבו בידעו כי גם מתנה טובה יקבל לבד משכרתו ואמנם הרבה לדבר ולספר ולבאר לנו הרבה מהמקומות שעברנו, וגם מנסיונותיו בתור הארץ במשך שנותיו ומסעותיו השונות בחשק נמרץ ובשמחה עד שמר גטבעטער ענה תמיד ובהתלהבות והכריז כדרכו על כל דבר טוב וחשוב אמר "מלכות כלומר "קייזערליך" עברנו נוה שאנן נחלת יעקב מגרש הכנסת אורחים שקנינו מעזרת הגליל לשם בנין חדש בעד מוסדינו הכנסת אורחים אשל אברהם בחיפה, וגם מחרשת נשר העושים סימנט וחרושת גדולה וכבירה ומוצלחת והחמר חוצבים וחופרים מההר מנגד, ומתחרים עם הטימנט הצרפתים שהשתמשו בהם מקודם וגם בעלי המחרושת קנו ההרים מסביב לשם זה המלאים חמר לבנבן ויספיקו לשנים רבות. וכאשר חפצנו מאד להכנס לפני ולפנים לראות ולתור גם המכונות המיוסדים תמן וגם בן גטבעטער הדר בשכנתם הפצירם להכנסנו והם מיאנו מאיזה טעם כמוס ולא השגנו רשיון. ונסע הלאה ובכל זאת גדלה שמחתינו בראותינו כי המסחר הזה גדל ופרץ בתועלת גדולה לבנין הארץ גם רוח טוב לבעל המחרשת ועבודה מרובה לפועלים יהודים. עברנו טחנת ראטנברג לחשמל בעד העיר חיפה וסביבותיה, מקטרה לעשית צמגוורעטס, גדש עדס מימין הדרך ובה כעשרים משפחות ומשמאל כפר גרמאנים שם וואלדהיים לימין הדרך.

הלאה למטה מישור ושפלה המרהיב את העין והתחלת עמק יזרעאל רחוק מעט משמ-
אל תל-עדס כששים משפחות ובעפולה כששים משפחות ותחנת הרכבת עוברת בע -
פולה ולכן ינבאו עתיד צלחה לה. ואחר זה מרחב-יה וקבוצת עין הראד לרגלי הרי
גלבוע בימין וסמוך ונראה כבמרחוק וניכר היטב כי בחריצת ידים בנו ויסדו ושיכל-
לו הכל. גם גבעת המורה וכשמגיעים לאדמת סעגערע הנטועים באילנות רבות רואים
את התרבות המופעת בכל עבר בהתפתחות כבירה ואחר זה רואים את ים הכנרת ועבר
הירדן וחיטים ומצפה ומשם רואים את גליל התחתון והטבחא ומסדזשערע רואים בתים
אחדים וקוראים להמקום ימה או יבניאל.

יום ה' כ"ג אדר

"ים כנרת"

בבואנו לנצערעט עיר מולדת יושע הנוצרי עמדנו שמה להתראות עם בן ידידינו מצ-
פת מר טייטלבוים הדר שמה ועובד בהממשלה במשכורת טובה. העיר הזאת מלאה
בתי תפילה מאבני גזית וגם אבני שיש למכביר וכומרים רבים על כל צעד פוגשים
אותם זקנים וצעירים מטיילים בחוץ ביחד היא עודנו נראה ככפר בנויה לא בסדר
בתיה מעטים על ראש ההר ורובם בשיפוע ההר עד למתחתית לרגלי ההר ומשם הד-
רך מתפתל והולך בעקלתון ומשם הלאה מתחילים לראות מרחוק עוד הפעם את ים
כנרת וטבריה ומגדול אשר בנו שם מלון חדש ויפה על שפת הים הדומה לכינור.
ושמה גם כן קרית שמואל שמה מצאנו את אוהבינו הזקן מוה"ר זיידע מרגליות ובנו
מוה"ר נחמיה שו"ב דטבריה, ונכנסנו לביתם והם שמחו מאד לקראתינו ומסרנו לו
דרישת שלום מבנו מר פנחס שו"ב מניו-יורק ומבתו החשובה יוכבד שפירא ובעלה
הרב משה שפירא הרב דאטלנטיק סיטי. גם נכנסנו לפגוש בדרכינו זאת ולקבל פני
ידידינו החשוב זקן משכיל ומלומד מר דוד שו"ב הדר אצל בנו הד"ר דויד שו"ב
הדר מלמעלה וקבע דירת אביו ואמו למטה מדירתו בחדרים צרים וקטנים וחשבתי
ואמרתי לעצמי הזהו דוד שו"ב הגבוה ואמיץ לב ובכבירת רוח וגאון במעשיו בימי
צעירותו ובימי עלומיו ידען ועסקן ציבור מיסד מושבות ונחל כבוד רב ממיודעיו
ומעריציו הרבים ומפורסם בהיותו במושבה ראש פינה ובסביבותיה וחביב בעיני הפ-
קידים אצל השר הבאראן עדמנד דע ראטשילד ובכל הגליל ועתה המסכין הזה חי
מלחם חוקי מבנו הדר בטבריה ובסביבותיה ושאביו למדו וגדלו וחינכו ועתה ניזון
אביו בקימוץ רב. והימים הראשונים ההון הרב שהשקיע בו ושעזר לו אפילו במדורו

זאת הכל נשכח. ורחמי נכמרו וחסתי על המורם מעם כמוהו ביקרנו שם גם חמי טבריה, וישיבת רמב"ן ושמנו פנינו משם למול הר כנען מרחוק ראינו את ההר חרמון למעלה ראש לבן ומלא שלג עלומים מימים כבירים החום הרגיל שמה עוד לא הרגשנו אדרבא הי' רוח חרישית ואויר נחמד, פגשנו עוד מיודעים ומכירים רבים הדרים עוד שמה מימים הקדמונים ומימי קדם.

"זבח משפחה"

בראשונה חשבנו לנסוע מטבריה לצפת ומשום חשיבות המושבה מטולה שכהנתי שמה לפנים כשש שנים רצופות שמנו פנינו לנסוע לתמן בתחילה. ועברנו את ראש פינה ויסוד המעלה ונסענו דרך כפר גלעדי ותל-חי ונבוא ונכנסנו למטולה ואביט כה וכה וראיתי והנה ברגעים אחדים מצאתי כי כבר מרכבתינו עברה את כל המושבה מקצה אל הקצה. ואפן אל שרה אשתי אומר פלא הוא הדבר הזה נתקטנה ונתקמצה הישוב הוקטנה מאד. ותען היא ותאמר אלי מדוע תתפלא כה כל כך הלא עתה באנו מעיר בירה ניו-יורק המרובה באוכלסין ולכן עתה נתקטנה פה המושבה בעינינו. ובאמת אין כל הבדל מאז עד עתה ואודה לדבריה ונסור למלון החדש שעשו ותיקנו משני מדורים שלנו ושל המנהל מר קרינפעלד שהיינו יחד השתי משפחות דרים שם מטעם הבאראן ומחברת יק"א. והיה כאשר אך נודע להאיכרים ואנשי המקום מביאתינו אליהם, והנה התאספו והתחילו לבא לבקרינו ולשאל בשלמינו מגדלם עד קטנם וישמחו שמחה גדולה ועצומה לשוב ולהתראות אתנו שנית אחרי משך של כמה שנים רבות של סבלנות וישבו ויספרו לנו כל התלאות והצרות בעת מלחמת העולם הצער והיגון והרעב שבא ואתא עליהם לאין קץ, ומובן כי גם אנחנו סיפרנו להם מכל המאורעות ומכל אשר עבר עלינו כל זמן היותינו ושבתינו בארצות הברית וכן ישבנו ונערנו כל אותו הלילה כמעט עד אור הבוקר שהם הלכו לביתם ואני הלכתי לבית הכנסת להתפלל עם הגברים ונתתי להם יין ושכר ויש ומיני תבלין ועוגות ודגים מלוחים ונשתה לחיים והיו כולם עליזים ושמחים עד אשר היינו נאלצים ללכת אתם בהמון עם רעיתי מבית לבית לבקרם לכל אחד ואחד מהם. והם הפצירו אותנו להשאר אתם לכל הפחות יום או יומים ויעשו זבח משפחה וסעודת מרעים כראוי וכחפץ לבם ולשמוח אתנו יחד וזה יחשב להם לזכות לכבוד ולתפארת. אולם מר אליהו גטבעטער וגיסתי מרת חשקא כץ הם מיאנו להשאר שם וימנעו גם אותנו מכל זה למרות גם הפצרתי כי אנחנו הי' החפץ אתנו לעשות זאת מכל הזכרונות הטובות והימים הנפלאים שבילינו

בהמושבה הזאת בימי הבחרות שלא יוכלו להמחות מלבינו ונפרד מאתם בברכות חמות.

"מצלתים ונבל וכינור"

ממטולה נסענו ישר לצפת ושם בלינו יומים, כל חשובי ונכבדי העיר יצאו לקראתי- נו הרבנים וכל הכהנים בקדש התגרים החלפנים הממונים הגבאים וראשי הישיבות ו- מנהלי המוסדות וקבלו אותנו בזרועות פתוחות אהבה ברב ברכות ובסבר פנים יפות ונהדרות ובהדרת שמחה וצהלה. ובנתיים הכין מר גאטבעטער בעדינו קבלת פנים יחד עם הגבאים מאגדת עזרת הגליל שאנכי הייתי המיסד והנשיא וגם ראשון מהמיס- דים ואם כי בזמן ההוא לא נשאר לנו כי אם השתי מוסדות בצפת הבית תבשיל והבית יתומים לבד ההכנסת אורחים בחיפה. ומובן כי לא חשכו את עצמן מכל מיני כבודו- יקר והשתדלו ליפות ולהדר את המוסדות ככל אשר השיגו ידם ואמנם הצליחו בזה. ובעת אשר הופענו ונכנסנו אל החצר צהלו פתאום לקראתינו בעליזת מרעים ועם כל הכנופיה יחד שנילוו אתנו ונכנסנו ואז הריעו לקראתינו בקול אדיר הידד ואת המי - לים האלה ברוכים הבאים בשם השם ולהקת המשוררים מהתזמורת של התלמידים ה- יתומים מהמוסד שהיו לומדים אותם גם תזמורת מיוזיק על כל מיני כלי זמר במצל - תים וכינור ותוף ונבל ובצלצלי שמע ויען כי ידעו אז פרק בשיר נגנו כמה שירים מ- שירי הארץ ארץ ישראל ואנגליה ואמריקה גם השיר תקות ציון המפורסם בשם התק- וה וכל העם עמדו על רגליהם והם שרו וניגנו ונאמו. ולבסוף יתום צעיר אחד היה מראש הנואמים הוא יצא ובא וניגש אלינו וזר פרחים בידו שמסר ברגשי חרדת כבוד אלי ולידּ אשתי הנשיאה מרת שרה פעלשין ועמד ודיבר ונאם לפנינו ולפני העם ש - עמדו אתנו ויספר לפני הקהל את כל הקורות אותם טרם שיסדנו המקום בעדם איך היו סובבים בשוקים וברחובות רעבים וגם צמאים ערומים ויחפים עד שכל בני אנשי צפת הנמצאים בארצות הברית התאספו ובהשתדלותם יסדו מוסדות נשגבות ונחרצות בגליל העליון ותחתון ונשכלל גם הבית יתומים בצפת להלבישם ולהנעילם לכלכלם וללמדם ביד רחבה וכמעט שלא חסר להם דבר. ואני עמדתי כל העת עומד ומחריש ומשתומם באין אומר ודברים כי לבבוני והלהיבוני כל כך עד שהייתי כהולם פעם מ- כל המחזה הנפלא והצטלמנו אתם וחלקנו להם מתנות ומגדנות ונשבח אותם בברכות שישגשגו ויפרחו ויצליחו.

"יין המשמר"

ואלה שמות האנשים הנכבדים שנילוו אלינו לכבוד המוסדות ולכבוד מעשה הצדקה בתור הכרת תורה ואהבת בני ארצינו אנשי הגליל בצפת ושנפגשנו בשעת הקבלת פנים שערכו בעדינו עם הרבנים הגדולים רבי נחום אתרג ורבי זלברמן נכד רבי רפאל דיין ואבד דתמן שהי' במשך שנים רבות רבי אבנר לרווערבוים הגבאים מהמוסדות שלנו אפרים בריל אליעזר בר משה הערש רוקח סגל זיידע קלינגער סנדער פיפול המזכיר בן גדול פעריל משה פודהוצער זינדיל גלדצוויג שלמה טנטורער אחי דוד שו"ב שמחה שולמן וגלעדי ראמאן שנוול פעלדיש הערש טאריז והאחים כהנא ולאדמער ועוד בעלי בתים והלכנו אל ישיבת הרדב"ז ואל המושב זקינים ואחר כך אל בית התבשיל בשעת סעודת הצהריים והעניים ישבו מסביב להשולחנות ואכלו לתיאבון טעמנו מהמטעמים שהיו טרים וישרו בעינינו כאשר הפקנו רצון מהבית יתומים וחדריו הנקיים עם מטותיהם ושרותם ולשבח המנהלים והעוסקים והמשגיחים על הסדר ואחר זה נסענו למיראן לישיבת בר יוחאי דרך הכביש שסללו ושתיקנו מכסף מר קיניגסבערג מניו-יורק אבי העורכי דין החרדים ועסקני צבורים שם ערכו בעדינו קבלת פנים המנהל מר משה פודהייצר ברב פאר והדר ביקרנו הישיבה ולומדיה התפללנו על קברי רשב"י ור"א בני כל הצדיקים, ושבנו לצפת ומהרבה ווועדים באו להזמין אותנו ומהמושבות מסביב הציונים וההדסה ומבני ברית שבענו עונג מצד אחד ומצד השני נצטערנו והמתלוננים וקצת מקטרגים כנהוג, מצפת באנו שוב לחיפה ושכל אנשי העיר ונכבדיה התאספו גם כן בכנופיה לכבודינו ובניהם היו יצחק מאשייאב אהרון שלמה פרידמן ומר שמעיה קרייזבוים יצחק מונעשטער דוד משה עפשטיין בעל המלון הדר הכרמל ד"ר הילל יפה אליהו קוונטאר המהנדס מזכרון יעקב ורופא דשמה גם מר צופרין המנהל בית הספר מלפנים בזכרון ובראשם הרבנים קניאל והרב מרקוס השולחנות היו ערוכות בכל מילי דמיזן ומפרי הארץ ויינות הטובות יין ישן מיקבי הבארון ראשי המדברים נאמו לפני הקהל והרבו לספר בשבחן של המוסדות בחיפה ההכנסת אורחים והמוסדות בצפת שנוסדו בעזרת אנשי הגליל בארצות הברית.

"שמחת של מצוה"

בדרכינו לירושלים עיה"ק ליוו אותנו מר דוד שו"ב משה ליפשיץ חשקא כץ מחזפה דרך באלפוריה ויהי אך נכנסנו לחצר רחל ושמעון בן עזר מצאנו אותם במצב עצב ותוגה ועל שאלתנו משום מה לא מצאנו מענה כי לא חפצו לצערינו. וכשנכנסתי ל- הרפת מצאתי פרידתם האחת העומד לחרוש שדיהם נפלת על הארץ כפגר מוטלת ב- אין אונים ונגלה לי סיבת הדבר נכנסתי אל הבית שאלתים כמה מחיר עיר כזה וענו לי חמשה עשר פונט וחצי וכשהוצאתי פנקסי לתת להם לקנות אחרת במקומה מיאנו לקחת ואמרתי הלא זכות היא לי לעזרם בחרושת שדיהם בזמן החרישה הנוכחת וש- נית הנני מלוה להם. ואחר הפצרות מרובות נאותו לי והם חשבו כי אין ידי משגת ו- לבסוף מסרתי להם המחאה על שמונים שקל באמתלה לקנות גם אוכל לבהמתם כי חש ש- תי כי הראשונה גועת ברעב וכמו דרך נס כאשר שמו אוכל לפני פרידתם החול - נית התחילה פתאום ללעוס ותקם על רגליה והי' להם מעתה שתים. ובאמת נחוץ לכל איכר שתי פרידות לחרישה ומובן כי ליהודים היתה אורה ושמחה ורוח חדשה, ונכ- נסו אל הלול והוציאו תרנגול הודו וישחטוה ויעשוה כמשפט ויערכו סעודה גדולה ו- מצות אפו כי גם מלכה אם רחל ואחות רעיתי עזרה ויעשו מטעמים ומגדנות ונסעד ו- נטיב לבינו ומר שוב שר לנו שירי ציון ונחמד מאד היה לשמוע קולו הנעים ונזכור ימי עלומינו לפני עשרים וחמש שנים בשיבתינו כאזרחים גמורים בזכרון יעקב איש תחת גפנו ותאנתו וכי בתוך הבאים הופיעו פתאום גם נתן כץ ואשתו נחמה כץ בת גי- סינו רבי גדליהו כץ שוב בזכרון יעקב שנים כבירות וגם מר אליהו קנטאר המהנדס תחת חסותו של הבאראן ותגדל שמחתינו שבעתים בשמחת מרעים ונשיר כולנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ונצא גם למחולות המחנים. מר נתן ונחמה כץ הז- מינו אותנו להיות אורחים בקהיר אגיפטאן של מצרים לכל הפחות למשך של שמונה ימים לא פחות והם מסרו לנו הזמנה רשמית מהחכם פאשי חכם נחום מי שהי' החכם פאשי באיסטמבול לפנים בימי המלך האגי מחמור שהי' פרושה ממלכתו לפנים על מדינות רבות ובתוכם גם ארץ ישראל. והחכם הזה הזמין אותנו גם על ידי טיליגרא- מא אירונית ובדרכינו בחזרה אמנם סרנו לביתו לביקור נהדר כי באותו זמן היו ב- ביתו שרים רבים לכבודינו גם שר העיר והמודיר להזמינם ואולי בפרק בפני עצמו י- היה כדאי לבאר ולספר את השמונה ימים שבילינו בבית קרובינו היקרים והנחמדים מר ומרת נתן ונחמה ואת היקר שהנחילנו ביד רחבה עונג וגם שמחה וכל היום ההוא שהיינו בבלפוריא עלז לבינו והמתה שמחה של מצוה אמיתית.

"שכם וחר גריזים"

מבלפוריה נסענו ישר ירושלימה ונעבר דרך שכם שם פגשנו מקהלת שומרונים הדרים בשכם משנים קדמוניות ובראשם רבם הכהן הראשי שלהם והמקריב עוד קרבנם על הר גריזים בחגים ובערבי פסחים איש גבה קומה ורז בשר ומדבר עברית צחה ויספר לנו קצת ממצבם ויראה לי תנ"ך קטן עתיק מאד באותיות של כתב לבונאה ויען כי הכתב ידוע לימימי ילדותי עוד שהעתקתי בעד האחים יעקב ויוסף ריבלין החלפנים בחברון ומסחרם במטבעות עתיקות שמצאו הערביים בחפרם ברגבי אדמה ואבני חורבות קדמוניות באדמת העיר בעמק ובהר והביאו להם למכרן והמטבעות הללו רובם מנחושת וגם מכסף ועליהם היו משני עברי המטבעות ציורים ממטה אהרון וצינצנת המן על המחצית השקלים ושארי מטבעות היו עליהם מאותיות בולטות שנת אחת לחרות ירושלים או שנת ב ג אותיות "ירושלים הקדשה" וכדומה ולכן קראתי בספר התנך במרוצה להתפלאות לבבם וגם ספרי תורה שלהם המונחים בתיק עץ או נחושת והם כתובים גם כן באותיות האלה והוא הכתב הזה נמשך עד ימי עזרא ונחמיה ואחר זה התחילו לכתוב בכתב אשורית באותיות מרובעות. הספרי תורות והתנכים ירושה להם מדור דורות ומימים קדמוניות ושומרים אותם בחרדת קדש ונקראים עד היום שמרונים ואינם מתחתנים אלא בניהם ולכן הם פוחתים והולכים ורק מתי מעט נשארו עד היום הזה ומתיחסים נגד היהודים הדרים סביבותם והכהן הזה עוד מקריב קרבניהם על הר גריזים בחגאות כאמור בערבי פסחים וכדומה,וכשעזבנו אותם פגעו בנו נערים ערביים פראים ויבקשו בקשיש וכשמיאנו לתת להם וירגמו אותנו באבני בליסטראות אולם מרכבתינו המרוצת הגינה עלינו ואחרי רדפם אותנו בקללות נמרצות זמן מה נאלצו לשוב על עקבם בחמת אפם בידים ריקניות ואנחנו היינו שבעי רצון שפטרנו מהם ונעבור את הר הצופים וראינו מרחוק את האוניברסיטה שלנו שהלכנו אחרי איזה ימים לבקר ושהכניסו אותנו בכבוד והדר והראו לנו כל המחלוקות והחדרים והביבלאטייק ולא מצאנו אמנם היום ההוא הרבה תלמידים וגם המנהל הגדול שהכרתי אותו מניו-יורק הוא הדר מאגנוס שהיה מטרד מאיזה אסון שקרה אז ולא היה לגמרי שם איזה ימים. אולם כמה נחת ועונג שבענו בביקור הזה אז והאכסניה שלנו לא רחוק משם כי היינו בבית גיסינו מוה"ר יהושע בלויא שדר בבתי אונגארים סמוך לבית ישראל ולמאה שערים ולבתי הבוכרים הנהדרים בירושלים עיר הקדש.

"כותל המערבי ומערת המכפלה"

כשנכנסנו לעיר הקדש ירושלים דרך הר הצופים הנשקפת מול הר הזיתים משמאל ו- האוניברסיטה היהודית מימין ואי אפשר כמעט לתאר ולבאר עלי גליון זה את רגשות וחרדתי קדש והשתפכות והתרוממות הנפש שהרגשנו בעת ההיא שזכינו שוב להיות ולשכון בתוכה אחרי עבר חצי יובל בשנים שנות פעולות רבות וכבירות במרץ וחשק ותיקוה טובה. ואמנם עלה בידינו להשיג ולהגיע להמטרה הזאת מתוך עושר כבוד נחת ושם טוב במלוא מובן המילה בחסד וצדקה באהבת מרעים בקבלת פנים מגדולי עולם ואנשי שם מגאונים וצדיקים ופילאנטרפים העוסקים בצרכי ציבור בוני ובני ה- ארץ מבני ציון המצויינים מישוב הישן ומבנין החדש בירושלים וסביבותיה בעירות במושבות בכפרים ובערי השדה. הפגישות נחמדות ומסיבת מרעים הנהדרות מכל מו- סדות ערי הארץ מהגבאים מהממונים והאמרכלים המנהלים מהישיבות והתלמוד תורות הגדולים והמפורסמים וכבוד ועונג רב שבענו מצד אחד. וכמובן גם לא מעט צער ומכ- אובים מצד השני אולם זאת היתה נחמתינו כי ראינו ונוכחנו ברב או במעט שלקחנו חבל גם אנחנו במצבם כל אותם הימים וששקדנו לעזרתם פעמים רבות ואשר התאמ - צו בעדם וגם הם הרבו להביע לנו ולהשיב מצידם לנו תודה והפקת רצון וזה היה לנו למשוב נפש לאמצינו גם לימים הבאים. עלינו רגלי על ראש הר הזיתים על קברי א- בות להשתטח שם על קבר אמי ע"ה וקברי חמי וחמותי מצאנו שם השמש בן מרדכי שניצער שהכיר אותנו ואסף מנין אנשים יהודים חרדים לאמירת תהילים ולאמירת קדיש.וגם שלמתי לו במיטב כאשר הרשת עלי שחשבני בתור אחד הנגידים ולבן הע- לה השער באמרו כי רק לעיתים רחוקות ימצאו איש כמוני ולפי רוחו לקבל שכר כפי רצונו והיינו אצל כותל המערבי וקבר רחל ושמעון הצדיק והסנהדרין מערת חגי זכריה ומלאכי ומעדת כלבא שבוע וכדומה, גם בחברון עיה"ק על קבר אבי ז"ל ומע- רת המכפלה ועוד במקומות הקדושים זה הי' לפני החג, בחברון התאכסנתי אצל חב- רי מנוער הרב דחברון רבי יוסף סלאנים ז"ל ובקרתי ישיבת סלאבאדקי והרבנים ה- ספרדים וכולם התאספו בבית הרב סלאנים בליוית מר רבינוויץ תאומים חתן רבי קוק ז"ל ותאמו כולם בהתלהבות גדולה והרבו לספר ולשבח את מעללי ומפעלותי בעד ה- עיר ותושביה ומוסדיה והיו שם עוד רבי שמואל תנחום שהי' רבי בנעורי שם והאח- ים ריבלין.

פתח תקוה ורחובות

חג הפסח חגגנו ברב פאר והדר כיד השם הטובה עלינו בבית גיסי רבי יהשוע ומל - כה בלויא חיי משפחה שהיו ושהתאספו אתנו מחיפה משכונת מנטפיורה מבלפוריה ל- חג ולסדר בכל טוב וביד רחבה במעדני מלכים מזמרות הארץ ומנגינות ארצינו גם אוהבים רבים באו לשמח ולהנות ולהתענג אתנו והשתיה מיינות הקניאק הכרמל כ- דת ובעין טובה השולחן ערוך בבקבוקים וכוסות מתנוצצים ומלאים ממוכנים לכל ה- באים ובדיצה וחדוה בשירה וזמרה ורקודה המשכנו כל אותו הליל פסח עד כמעט ל- פני אור הבוקר. זה היה בבתי אונגארים ובבוקר השכמנו לביה"כנ חבד במאה שע - רים שחיכו עלינו הרבנים מחסידי חבד, השיבוני במזרח העלוני לתורה נדבתי בע - דם ובעד המוסדות שונות הזמינוני לקידושים והלכנו יחד עם הבעב חשובים וראשי- הם השמחה עלתה למעלה ראש וכן כל ימי החג בקרוני או הזמינוני לסעודות מרעים ולשתות תיי ואגב להתוכח ולהתענין בצרכי הכלל בעסק ובנין הנוגעים לבנין הארץ או לחזק המוסדות המתמוטטים ובדבר קנין אדמה ונחלה ויחד עם הרב דחברון בקרנו את הרב הגאון קוק והגאון זאנאפעלד והרב מעלצער ורבי מאיר בארלין היינו בחור- בת רבי יהודה החסיד ובביהכ"נ ניסן בק ואצל רבנו הספרדים ובתי כנסיתיהם בבא- נק פלאסטין ובבאנק מזרחי ושם הכנסתי סכום כסף על פי בקשת רבי בארלין, והמ- חאות שכתבתי מהם וחתימתי היה אך בעברית וזה הוסיף לי עונג פגשתי שם את דוד יעלין ויוסף מיוחס ויוסף קלאנזער חכמים וסופרים שיפמן את רבי מענדול נאה ור- בי שלמה ליב אלעזראוו ושמעון הויזמן משה מרדכי חיקין ורבי שלעזינגער ומש - פחתיתיהם ששמחו לקראתי בעל כל הון את מר שלמה אלמור והמקום למוסדם ואצל הועד מכולל חב"ד שהייתי אמרכלם שנים רבות נסעתי ליפו ותל-אביב ובנוה צדק בקרתי את רבי שניאור זלמן סלאנים רבם והרב אהרונזאהן זכרונם לברכה והייתי ב- מושבות ראשון לציון וביקב היין שמצאתי שם מכירים רבים מאז ומקדם. ובפתח תק- וה במקוה ישראל וברחובות שעלינו שם על גבעת האהבה והסביבה מסביב מרהיב את העין בקרנו שם גם את קנטראוויטש הכורם הזקן מאד נסענו לזכרון יעקב ולש - בייע בזכרון שכהנתי שנים רבות והמשגיח על יקב היין והכרמים שהייתי שם לפנים להשגיח על הכשרות והמעשרות הוכרחנו ללכת שם מבית לבית עם להקת הכורמים שמצאתים עוד בחיים ורק מתי מספר נשארו כמו פישל אהרונזאן אבי אהרון אהרנז- אן הגנן המהולל ובניו לפנים היו תלמידי בתלמוד את מתות טמשיס, לופו ניימאן ש- למה ווילדער מרדכי אוויציק אהרון קיטראר, יעקב גראד ובן ניידעריאן קטעיד שנמ- אל והיה ראש הוועד היינו בחידערע ובבנימינה ופגשנו מכירים ומיודעים רבים ש - התעלסנו אתם והתפרדנו בשלום רב מקום אכסיניתינו בזכרון בבית אלטער גראף גז עליו השלום.

ב"ה ירושלים עיה"ק בחדש ניסן תרפ"ח או בחדש אפריל

"זכרה להם אלהה לטובה"

בהיותינו בירושלים עיה"ק ובביקורינו באה"ק בימים ההם בא לבקרנו חברי הרב ר-בי יוסף סלאנים הי' רב דעיה"ק חברון ת"ו ההתלהבות הי' אז ברשפי אש של הב-תים ובחרדת קדש כאלו נפגשתי לא רק עם רעי מנוער היותר חביב עלי בכל עמק פנ-מית נפשי ולבבי כ"א ממש כאלו נפגשתי עם איש קדוש נעלה ומורם מעם וכמעט עם איש קדש וטהור בנשיקות אהבה עזה ובברכת שהחיינו, וההתרועעות ההיא היתה אז נפלא מאד יוצא מהכלל, ותכוף אחזני בידי ללכת אתי לקבל פני הגאון והצדיק ה-אמיתי סבא קדישא דארעא דישראל הרב רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליטא הרב ה-ראשי דירושלים עיה"ק ובכל ארה"ק וכן עשינו הלכנו לקבלת פניו וכראות פני א-לקים וממש כמלאך השם צבאות נדמה לפנינו ואנחנו היינו בעינינו כחגבים מול הענק הזה שקבלנו בזרועות פתוחות אהבה ונעתרות נשיקות אוהב ישראל קשה לתאר בחרט אנש התרוממות והשתפכות הנפש ברגעים הנחמדים ההם וכדאי הי' כל הנסיעה אך לר-אות רב קדש וטהור נפש זכה ורוח כבירה ורוממה איך קבל אותנו בסבר פנים יפות ומאירות וממש קרן אור פניו בדברו אותנו באהבה עזה ונאמנה ולא ימחה מלבי לעו-לם הראיון הכביר והנפלא הזה, השם יאריך ימיו ושנותיו וינוב בשיבה טובה בארץ חמדה טובה ורחבה כאברהם אבינו בשעתו הנעימות והרוך והרושם העז והכביר ש-פעל עלי אז ניתן לי עז ותעצומות להוסיף ולהרבות מפעלי בעד חיבת ישוב ארץ ה-קדש ולהמשיך עבודתו עבודת הכלל בשובי לארצות הברית ביתר שאת ויתר עז וזכ-רה לי אלקה לטובה אמן אורי פעלשין.

ביום כ"ז ניסן תרפ"ח או 17 ימים לחדש אפריל 1928 בירושלים עיה"ק

"זכרון ליום ראשון"

בהיותינו ובביקורינו בארצינו הקדשה בירושלים עיה"ק והלכנו מחוץ לשערי העיר מקום מישור מיוחד ממול ומנגד ולא רחוק מהעיר וראינו שם תערוכה אשר לעולם לא ימחה מזכרוניגו המחזה הנפלאה והנהדרה הזאת והנה מחנה בחורים יהודים נבח-רים כולם בני חיל רוכבים על סוסים אבירים וגמלים אחשתרנים , הרוכבים כולם בעל כח וגבורה צעירים מלאים כח עלומים וחניתיהם בידיהם ומזוינים ברמחים וקני

ב"ה ירושלים עיה"ק בחדש ניסן תרפ"ח או בחדש אפריל

"זכרה להם אלהה לטובה"

בהיותינו בירושלים עיה"ק ובביקורינו באה"ק בימים ההם בא לבקרנו חברי הרב ר' יוסף סלאנים הי' רב דעיה"ק חברון ת"ו ההתלהבות הי' אז ברשפי אש של הבתים ובחרדת קדש כאלו נפגשתי לא רק עם רעי מנוער היותר חביב עלי בכל עמק פנימית נפשי ולבבי כ"א ממש כאלו נפגשתי עם איש קדוש נעלה ומורם מעם וכמעט עם איש קדש וטהור בנשיקות אהבה עזה ובברכת שהחיינו, וההתרוועות ההיא היתה אז נפלא מאד יוצא מהכלל, ותכומ' אחזני בידי ללכת אתי לקבל פני הגאון והצדיק האמיתי סבא קדישא דארעא דישראל הרב רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליטא הרב הראשי דירושלים עיה"ק ובכל ארה"ק וכן עשינו הלכנו לקבלת פניו וכראות פניו אלקים וממש כמלאך השם צבאות נדמה לפנינו ואנחנו היינו בעינינו כחגבים מול הענק הזה שקבלנו בזרועות פתוחות אהבה ונעתרות נשיקות אוהב ישראל קשה לתאר בחרט אנש התרוממות והשתפכות הנפש ברגעים הנחמדים ההם וכדאי הי' כל הנסיעה אך לראות רב קדש וטהור נפש זכה ורוח כבירה ורוממה איך קבל אותנו בסבר פנים יפות ומאירות וממש קרן אור פניו בדברו אותנו באהבה עזה ונאמנה ולא ימחה מלבי לעולם הראיון הכביר והנפלא הזה, השם יאריך ימיו ושנותיו וינוב בשיבה טובה בארץ חמדה טובה ורחבה כאברהם אבינו בשעתו הנעימות והרוך והרושם העז והכביר ש – פעל עלי אז ניתן לי עז ותעצומות להוסיף ולהרבות מפעלי בעד חיבת ישוב ארץ הקדש ולהמשיך עבודתו עבודת הכלל בשובי לארצות הברית ביתר שאת ויתר עז וזכרה לי אלקה לטובה אמן אורי פעלשין.

ביום כ"ז ניסן תרפ"ח או 17 ימים לחדש אפריל 1928 בירושלים עיה"ק

"זכרון ליום ראשון"

בהיותינו ובביקורינו בארצינו הקדשה בירושלים עיה"ק והלכנו מחוץ לשערי העיר מקום מישור מיוחד ממול ומנגד ולא רחוק מהעיר וראינו שם תערוכה אשר לעולם לא ימחה מזכרוניו המחזה הנפלאה והנהדרה הזאת והנה מחנה בחורים יהודים נבחרים כולם בני חיל רוכבים על סוסים אבירים וגמלים אחשתרנים , הרוכבים כולם בעל כח וגבורה צעירים מלאים כח עלומים וחניתיהם בידיהם ומזוינים ברמחים וקני

מכתבים

אברהם יצחק הכהן קוק
הרב הראשי לארץ ישראל
בעיה"ק ירושלים ת"ו

ב"ה ירושלים וב מנ"א תרפה

לכבוד
ידידי היקר הרב ר' אורי פעלשין נ"ו

שלום וברכה!

אחרי שהגיעני מכתב מהועד ביפו ע"ד החזקת יתומי אוקר – יינא שיש צורך גדול בהתקדמותה של עבודה זו. הנני מחזק את ידי כבודו בזה ועם זה אביע לו את תודתי על כל פעולו- תיו הנאמנות לטובת חברון ת"ו. ולטובת מוסדי עזרת הגליל אקוה שהשיית ישלח לו מהרה רפואה שלמה ובתור בן נאמן לאה"ק יוסיף אומץ לעזור לכל המקצעות של בנין הארץ. התקדמות ישובה בקדש לאוי"ט והנני בזה מוקירו ומכבדו .

אברהם יצחק הכהן קוק.

"ארי שאג מי לא ירא"

ב"ה יום ג' טבת שנת תער פה ניו-יורק

כבוד אהובינו המורם מעם איש האשכלות המופלג בתורה ו-יראה החזן המפואר והמהולל והמפורסם בכל אפסי תבל בכ-לל ובארץ רוסיא בפרט ופה בארצות הברית נחמד ונעים זמי-רות ישראל מוהר"ר אריה ליב שלסבערג הי' המכונה והנו-דע בשם ליבע אלוקסטער או בשם שאגת ארי שלום עד אין קץ!

עוד כל ימי הארץ ושנות דור ודור לא ישכח מאתנו ומהם ו-לא ימחה מזכרוניגו את הרושם הכביר והרגש הנמרץ שעשו ושהפעילו עלינו נועם מנגינותיו ומתיקת שפתיו המשמחים א-לקים ואנשים שהשמענו בתפילותיו ביום השבת קדש שבת ח-נוכה ושבת ראש חדש העבר בהאולם הגדול והנהדר בשם ס-טאר קאסינה ששכרתו וסדרתו לשם שבת זו ושהיה מלא מ-פה אל פה מקהל עמינו בני ישראל כן ירבו וכשלושת אלפים איש ואישה ויותר מלאו את האולם הענקי הזה שבאו לשמוע תפילתיו ומנגינותיו הנפלאות. והאמת ניתן להגיד כי לא היה קץ לעונג ולשמחת לבב העדה ובאין הבדל בעדות וסוג לא פסקו מלהללו ומלתת לו תודה וברכה בעד הופעתו והת-אמצותו במנגינות נעלות ונפלאות היוצאים מן הכלל. ועתה מצטערים מאד על הפרדו מעליהם ולא הספיקו לפכח שכרו-תם שנשתכרו ונתבלבלו וכמעט שהשתאו מהשתוממות והת-פלאות מכל הגה וחג שיצא מפיו פה מפיק מרגליות ממש וב-כל מקום שהיא מרגליות שמה, ועד עכשיו קולו תהדר וה-מנגינות המתוקים עודם מצלצלים האזנים נטויות לשמוע הפ-יות פתוחים לשאף חיות קודש ותענוג רוחני הלב מתגעגע, נפש כל יהודי הומיה כי זה היה פעם הראשונה וההזדמנות המיוחדה לשמוע אותו פה במעלה העיר הנקרא בפי כל "ה-ארלם" ומובן כי אנכי מצידי שמחתי מאד ותגל נפשי שאנכי גרמתי להם העונג הגדול הזה. ועתה מפצירים ומבקשים או-תי ומחכים ושואפים לראותו ולשמעו עוד שוב שנית ולמשכן

נשארו ונמצאו אתו כל אותן הלבבות ונפשותם שמשכם כה בחזקה והנם אתו סלה, ואני בנוגע אלי אם כי הצלחתי היותה כמובן במדה גדולה ורחבה מאד ברוך השם, אולם הלא התגרה בעצבי הפעם ויעוררני כל כך.

"ברוך הוא מפי עליון"

עד שנשארתי כהולם פעם ואין לי מנוח מעת עזבני ונהיה כנדהמים שקוע בדמיונות וחזיונות מפליאים עפים רצים ומתרוצצים עוברים וחולפים מתגעגעים לחפש את התמונה הנה - דרה והרושם הכביר, ואבן החן שאך ורק זה עתה נוצצו ונמשכו והופיעו בעליזות ועליצת שפתים ואינם עוד ועתה זה אל זה שואלים איהו האיש הפלא הזה היודע ומבין בזמרת יה להעמיד ולעורר את נקודת היהודית ומותרי לבבו מתוך תוכו של לב היהודי ונימיו המשבר את לב האבן וימס כמים ויחד עם זה לשמח הלבבות ולהמתיק מרירותם, ולשכך תוגיונם ועצבונם ברוך הוא מפי עליון ומבורך ומהולל מפיות כל בני הארץ שזכה ושזיכה את הרבים בחצרות השם ולכבד את השם מגרונו והונו וכמה גדולים דברי חכמים שאמרו הנגינה מושך את הלב, ובפרט שהצטיינתם בשבת זו בהשתפכות והתרוממות נפש קהל ועדה כבירה כזו, ויקבל נא תודתי וברכתי העמוקה נוסף למנחתי הראויה לו יתר על שכרו יחד עם ברכת ציון וירושלים ואשער ידידו ואוהבו לנצח

באהבה וכבוד

הרב אורי פעלשין

בעה"י ישיבות ליבאוויטש
בארץ ישראל ובמזרח אירופא
הישיבות ה"ק תחת נשיאותו
של כ"ק האדמור שליטא מליבוויש

<u>העתקת מזכיר האדמו"ר ומכתבו ששלח אלי י"א תמוז תש"א.</u>

ידידי אוה"נ רב פעלים ומר חביבי ומשכיל על דבר אמת כש"ת הרב אורי פעלשין שליט"א.

אחר דרישת שלומו ושלום כל ב"ב הטובים שלום!

אתפלא על כת"ר מתעלם מכ"ק עט"ר אדמו"ר שליט"א על דעתי כי כת"ר ממשפחתו ע"כ אתכבד להודיעו כי אי"ה יום מחר פי צדיק יהגה חכמה ובא יבא ואחרי שקבלתי הגלוי שלך ושמחתי כי ב"ה כבודו נמנה בין החיים התבוננתי בין שורת דפיו ומצאתי אתכסי מרובה על אתגלי ואינם מתאימים ואינם נמדדים עם ברזילי הגלעדי, אמנם רעיונתיו ישאו דכים ויגרשו מימיהם טיט ורפש ותנוע כשיכור אניות נפשו - אשוב ואתפלא על כת"ר אם יד ההצלחה שינתה פניהו איך יכלה לשנות תכונת רוחהו.

ידעתי גזה מחצבתו מאבות תרשישים וממשפחת האדמו"רים ואיככה מתעלם?

נפלאות בעיני ואם הנסיבה היא חלישות גופו למה נגרע מאבותינו אשר האמינו בדברי חז"ל מי שיש לו חולי ילך אצל חכם ובפרט אצל חכם וצדיק זה אשר הכל יודעים כי הוא עט"ר כל ההוגים בתוה"ק באין הבדל מפלגות אשכנז או ספרד או חב"ד ואשר ע"כ לו שמעני ויבא היום י"ב תמוז שעה שמינית אל היכל קדשו זה היום הגדלה לעשות עמנו.

אשר הציל אותו מיפי הייעוועסקעס אשר אמרו לבלעו חינם ואנ"ש מקרוב ומרחוק יתאספו לשמוח ויעלזו חסידים על כס מלא וגדוש בשבת אחים יחד לעט"ר שיופיע במסיבתינו ונזכה לראות בנועם הוד פניו אי"ה בשובע שמחות הנני ידידו מאז ומקדם ומקוה לראותו בקרב אנ"ש אוהבי שמו.

דוד שפרין.

"צפרי השחר מבשרים אורה"

הרב יעקב יוסף סלאנים — טשיף רבי י' סלאנים

חברון — חברון פאלאסטיין

יום ג' לחדש אדר

מכתב להלל

תרפ"א, מדי חתמו מכתבי רבי אורי פעלשין בבקוע כבר ה- שחר ברן יחד ככבי בקר וצפרי השחר מבשרים אורה צלחה עלי רוח השורה ואשיר לדודי שירת אהבים מתוך זעזועים ו- רגשות אהבה.

א ו ר י ו י ש ע י ח ב י ב ל ב ו ח מ ו ד נ פ ש ו

ו לכל בך חיי רוחי עוד מנוער נפשיתינו נצמדו

ר ב ורם ערכך פעל צדקותיך מתנוססים לתפארת ונ ס

י איר שמך לעד וזכר זהר פעלך לדורות עד לא יסו ף

פ ארים פעליך בארץ חמדה יאמרו לעד ויעמדו לתפארת ו נ ס

ע זוז חסדיך לארץ צבי ודריה לעד יפארו ולשמך יעטירו עטרת תודה והל ל

ל עילא מן כל ברכתא ותישבחתא עילאן עובדך ואגרך שלום מקדם אבונא דשמי א

ש למא רבא חיין ארוכין חיי יתיר עותר שגיא ונכסין מרובין לך והון לעלמי ן

י היה עמך לעד ירב גדולתך בחיי אושר עושר וכבוד מכל טוב עד בלי ד י

נ רך וככב מזלך יאירו כאור שבעת הימים וקרן כבודך יגבה ונשא עד פסגת רום שמי ם

כל אלה לאורי פעלשין כחפץ לב ונפש יוסף סלאנים חברון בשלשי לירח השמחה תפ"אר.

נכתב אחרי ליאות עבודת ליל שלם בהאיר אור הבוקר ועתה אתה יקירי מסר בטובך לסופר יודע לכתוב אשורית יפה וס- דר נכון לסדר זה עליה גליון קיים בטקס מסודר באותיות

מרובעות וראשי סופי החרוזים בולטים וגדולים ותלית זה בחדר משכנתך.
למזכרת אהבת עולמים ביני ובינך לעד.

יוסף סלאנים.

ב"ה סוף ניסן תרפ"א

"קטנתי מכל החסדים ומכל האמת"

כבוד חברי מאז ומקדם ועתה הנך רב וגדול בישראל בכלל וראש אב בית-דין בחברון עיר האבות בפרט, ה"ה הרב הגאון והרב החסיד שלשלת היוחסין חטר מגזע בעל התניא והשולחן ערוך האדמור הזקן זצו"קל, כ"ו מוהר"ר יוסף יעקב סלאנים שליטה שלום.

מה אומר ומה אדבר הפעם בקבלי מאתך מכתב תהלה המלא דברי אהבה ורעות לא רק עשר מונים כי אם אלף מונים מכאשר אוכל להכיל ולנשוא או מאשר הנני ראוי לכל אותן התשבחות והמעשים הכבירים והמפעלים הנשגבים והברכות שאצלת לי ברכות רבות יותר ממה שבידך יעקב אבינו ליוסף ובניו בארץ מצרים נתתה ושמת אותי לראש ועליון ונשיא נדבן וחסדן, עד למעלה מגדר האנושי, וכמעט שחשבתני מין מלאכי עליון ותחסירניי אך מעט מהם, האם אגיד לך הפסוק של קטנתי.מכל החסדים ומכל האמת ואצא ידי חובתי בזה ואני עומד ומשתומם ישב ומתפלא עליך לאמר אין ומאיך לך כל המדות טובות שמנו חכמים הנך אוהב ישראל כהצדיק רבי לוי יצחק מברידצ'ב בשעתו הנך אוהב ארצינו עמינו ושפתינו הנך מצוין ונפלא בהשתפכות ובהתרוממות נפשך העדינה, ורוחך הזכה בנשמה טהורה הלקוחה מהיכלי עליון אשר בשמים ממעל ומבין מלאכי מעלה במרום או ממש משרפים ואופני הקדש, ועתה כרוכל הנך חושב והולך מעלות ומעללים עלי עד בלי די. הלא תוכל להכניס בי גאה גאון ותפארת

בלבי ובנפשי וברוחי עד שהנני חושש ומתירא כבר שלא אכשל חס ושלום ביהירות ובגאוה, ואיך אוכל לקבל ממך מכתב כזה כפי חפצך ורצונך להעתיקו על ידי אומן בכתב אשורית יפה ולכסיהו בזכוכית ולוח מסביב ולתלותו על הקיר כי יהיה שמור לדורות עולמים ולזכרון נצח. ומשום מצוה לקיים דברי חכמים ופקודתם הנני נאלץ לקבל זאת עלי באהבה רבה ונאמנה ולאהבת עולם לעד סלה והנני רעך ורע אביך אורי פעלשין.

ב"ה אור ליום ד' וראשון לחוה"מ סוכות תרצ"ח

סוגייט ברוקלין נ"י

"אורות וצללים יזכרונם"

המקום הנחמד הזה סיגייט יעורר בקרבי חלופי זמנים ועתות שונות שבאה ויאתיה בתקופה ובהמשך של שנות שלש עשרי בימי חלדי עלי תבל, שנזכרו ויכתבון בספר הזה בעז"ה אולם הפעם ארשם את אשר נאמתי בביה"כנ הזה כנסת ישראל ביום ב' דחג הסוכות על פי דרישת ובקשת הרה"ג והנכבד מוהר"ר ישר העלפנדביין הי' רב דביהכ"נ. לדבר אל הקהל וחברי המתפללים וזהו תוכן הענין מענינא דיומא. על המאמר בפרקי אבות לפום צערה אגרא ונמצא משל ע"ז במדרש ממלך חסד כביר ונאור ואין קץ לממשלתו האדירה ואוצרותיו הרבים ואפס יורש עצר אין לו והוא שאף להניח אחריו זכרון טוב לנצח לדר אחרון והחליט לבנות היכל וארמון גדול מאד שיכניס בקרבו אלפי אנשים שיתאספו שמה בכל יום מולדתו ואחר כך ביום פטירתו מבני עמו מכל מדינותיו לחג את היום ההוא בכל שנה כראוי לזכר מלך נשגב וחסדן כמוהו והעם יעלזו ויהנו מסעודות נהדרות בתופים ובמחולות וייטיבו לבם ושמו יהי' לברכה. מובן כי פזר הון רב ועצום ע"ז. וככלות הבנין הנפלא הענקי הזה חפץ ליפותו ולכללו

בכל מיני פאר ותפארת ולצייר קירותיו בפנים בחר בארבעה אומנים מהוללים אשר כח ועז בידם לפאר ולצייר האולם ב- שלל צבעים ותמונות שונות ונתן לכאו"א כמליאן שקלים ל- הוצאות ובמשך שנה יגמרו מלאכתם וכשיוטב בעיני המלך ו- שריו מלאכתם וקבלו עוד מאוצר המלך מתנות ואחר זה אפס שלשה מהם מיד התחילו באמיצות ובשקידה את תפקידתם . והציר הרביעי נסע לטייל עונג עם הכסף, וכן עבר זמן רב ולא שב למלאכתו הג׳ ציירים צעקו והתלוננו והמלך ענה ל- הם כי כוון שנתן לו זמן שנה תמימה יחכו עליו גם אין לח- שוש פן ימלט על נפשו כי העמיד שומרים לו ע"ז, וכשנש- אר רק חדש לסוף כלות זמנו תחת לבקש להמלט לקח הוא אניה ושב ישר אל המקום ההוא ותחת לירא ולפחד מחמת ה- מלך ומחרון אפו שלא יסיר ראשו מעליו בא בכל יום להת- בונן על גמר מעשיהם של אלו הג׳ וכל העם תמהו ונתפלאו על התנהגתו המוזרה אולם בסוף ורק בשבוע אחת שציוה ל- סגור האולם ורק הכניס איזה מיני צבעים ממין אחד ומבלי שידע שום איש תחבולתו משח את הכותל בששר ומראהו כ- כסף זך וכל הכותל הי׳ כמין מראה (שפיגעל) על ידי זה ה- כניס את כל הצבעים והתמונות הנפלאות שיראו בקירו.

"לפום צערה אגרא"

ומובן כי "האורות והצללים כולם היו בהירים בהששר המ- גוהץ וגם הגג שהי׳ מלמעלה מזכוכית ובדולח טהור ומאיר והאורות הבהירים מקרני אור השמש והתנוצץ בגאון ותפא- רת עד להפליא ונראה כעין ששה כתלים והשלל צבעים הו- סיפו חן ויופי עד אין קץ. והי׳ כאשר באו המלך ושריו נש- תוממו מאד על האופי ועל אשר לא פללו וכשטענו הג׳ או- מנים כי הכל הכניס לקירו מתחבולא ולא מעבודה אמיתית ענה להם המלך אל ידאגו לזה כי לפום צערא אגרא, והמלך בחכמתו התנכל גם הוא ואם כי הי׳ נעלם מאתם מה הם מח- שבות לבו והמלך פקד להראות לכל כי גם הוא שופט צדק וציוה להסגיר הארמון ובחשאי ובסוד יכניסו כסף וזהב וא- בנים טובות ומרגליות וישימו מסביב אצל הקירות ויעמידו

את ארבעתן כל אחד אצל קירו ומה שימצא כל אומן אצלו
יקח לו למתנה ולשכר ומובן כי אצל הקיר מהאומן הד׳ לא
שם מאומה כי נתראה גם בקירו בהמראה כל ההון העצום או-
לם לא הי׳ באפשר לקחת מאומה ויצא בפחי נפש וידיו על
ראשו והי׳ לו רק נפשו לשלל והנני חושב רבותי כי עתה
יהי׳ מובן לכם המשל לזה הנה גם פה אתנו היום ארבעה או-
מנים הראשון המציר והמיפה בית הכנסת הזאת הם הפקידים
הנשיא והסגן והגבאי, הציר השני הם הקהל, והשלישי הוא
החזן ולהקת משורריו, והרביעי הוא הרב והמטיף בביהכ"נ
ואם תחשבו כי מעשה הרב אך כמעשה האומן שמשח בבשר,
הנכם טועים כי הלא יום אתמול כשהזמין הרב אותנו לסוכ-
תו הנהדרה והיו השולחנות ערוכות בכל טוב במעדנים ובפי-
רות שארצנו הקדושה נתברכה בהם ובשמחה רבה קיים גדו-
לה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה הוא יחד עם ה-
רבנית האשת חבר ועליכם גם כן חובה לא להעמידהו אצל
קיר משוחה בששר כ"א לשלם לו שכרו משלום וכראוי וז-
כרה לכם אלהה לטובה וכי כל הקיץ שביליתי פה אתכם ו-
בתוככם בכבוד ובאהבה וברעות ועלי לשלם ולהביע לכם
תודתי מעומק לבבי וחן חן לכם והקב"ה יחדש עליכם שנה
טובה ושנת חיים עושר וכבוד ובריאות כי גם לפני עשר ש-
נים בעת קניתי הבית הנהדר פה הייתי אתכם וזכרני כל ה -
שנים הללו אשר היו בהם אורות וצללים ישארון לטובה ול-
ברכה ונזכה כולנו לחג המועדים האלה לימים הבאים שנז-
כה לעלות לציון ברינה בשוב השם שבות עמו.

אורי פעלשין.

"מרבה נכסים מרבה דאגה"

לכאורה נראה הפרק הזה כענין פרטי ובכל זאת מענין הוא לדעת שאיפת ודרך סוחרי בתים וריאל עסטייט בימים ההם וסופם, המסחר פרץ אז ופרח בארץ והיו שוא - פים להרבות נכסים אם כי מרבים דאגה ורובם היו בבחינת אץ להעשיר והתיאבון גדל יחד עם האוכל וככה רכשתי גם אנכי בתים רבים לערך בעד אלף אלפים דעלער והיה זה כעין תחרות וחקוי מעשי אחרים השרויה והנהוגה בבני האדם. קניתי בית באניאן אינו בראנק סמוך ל 163 טעסט בעד ערך מאה וחמשה ועשרים אלף, בגרענד קאנקארס קרן 196 סטריט בעד שלש מאות וחמישים וחמשה אלף דאלער, שהכניסה שכר דירה ששים אלף לשנה בקרעסטאן אונו סמוך לרחוב 180. ובית בוודסייד ערך מאה וחמשים אלף בברייטאן וכחמישה עשר בתים וכברת ארץ עלבל בלאק אחד בסכום לערך כשבעים אלף ובסיבייט חמשה ועשרים אלף וברחוב אונו החמישית סמוך לרחוב 112 גם שני בתים ברחוב 113 סמוך לאונו החמשית. ובית ברחוב מאה ועשרים סמוך לאונו החמישית באונו החמישית סמוך ל 112 היא הבית והחניות ממסחר היין והשכר שלנו בימים הטובים האלה עלו לערך כחמשה ושבעים אלף. ויזד הגיע מחיר כל הבתים למיליאן אחד דאלרים שהספקתי עוד למכור מהם החצי בעד ערך חמש מאות אלף עם רוח של מאה אלף דאלאר. אולם החצי מהבתים נשארו אצלי, עד שהגיעו השנים של המשבר שהיתחילו פתאום בהבערזע בוואהלסט בשנת 1929 ונתדלדלו אנשים לאין מספר כי ירד הגלגל החוזר בעולם ואחר כך נתרוששו, ובעלי ההון ירדו מנכסיהן מחמת שפקע השער, ובאנקים נסגרו וההלואות חדלו ונתמוטטו מסחרים רבים ורבים אבדו עצמם לדעת באין עוזר ותומך, ומאושרים היו אלו שיצאו אם כי ידיהם על ראשיהם ובפחי נפש אולם הצילו רק חייהם ועורך על בשרם. ובאמת רבים נחלו מדאגות ועצבון ומובן כי גם אני בתוך עמי אנכי יושב וסבלתי לא מעט. והייתי נאלץ לעזוב הכל והצרת רבים לא היתה חצי נחמה, ושהיו בעלי הון ורכוש מאנו להתנחם כי נפלו חלל משמים ארצה וזה ארע לי בשנת 1932 וזמן רב היינו כמתיאשים והחיים תלויים מנגד ודרוש היה אומץ רוח ואבור לב להתחזק ולהתאמץ עד שהוטב קצת לאט לאט.

"ויין ישמח לבב איש"

ואלה שמות האנשים שמכרתי להם בתים בבריטאן וזה כשלש עשרי שנה מיום שקנו בתיהם ועודם יושבים בהם ואף שנות המשבר לא נגע בהם לרעה יען כי הבתים האלה הם סמוכים אל חוף הים ואנשים רבים באים לימי הקיץ לשכרם , ותיתא לי, ולזכות אחשוב לי הדבר שלא נאבד ממונם של ישראל על ידי ובפרט כי רובם אנשי ארץ ישראל המה , להרב ישעיה וועקסלער לייבוש שטערען רעא פנחס מרגליות רעא שקרשענבוים, רעא העלער פייגלין רובי ואינבערג פאר בערמן, וינטרויב לי- וואי, פרילשטיין שילער ולנכרית המחיר הי׳ מיד אלף עד עשרים אלף וגם להרב וויסקלס קיז"ל וכל שנות מסחרי ביין ושכר ויין שרף ב 1341 זטא אוונו שהי׳ לי משנות 1913 עד השנה 1930 נמכר סחורה בחנותי בסך של כמיליאן אחד שקלים ו- ברכה ורוח גדול ובצדקה וחסד ועונג, וכשנסגר מסחר הכרמל מיינות ארצינו עשיתי חוזה עם לעווין עפשטיין והיין נמכר בחנותי עם הקוניק מראשון לציון וגם מזכרון יעקב, ובשעת חדוה ומכסף המעשר קנינו לנו מטות שנים בהמושב זקינים בית בנות יעקב ואשלם אלף שקל, גם קנינו מיטה אחת בבית דוד האספיטואל ושלמתי חמש מאות שקל על ידי שלום אפעל ומטה אחת על ידי האשה הצדקת איידע כהן בבית אברהם ובביה"ח שמה ונשלם להם שלש מאות שקלים לזכרון הימים ההם הטובים , כמוני נהגו הרבה מאחינו בני ישראל שתמכו באמונם וכספם למוסדות נשגבות בארץ ובחוץ לארץ כת"ת וישבות ולהקרן קיימת לישראל ואקח חלק חשוב בתמיכות הכס- פים ולצדקות שונות וגם יין רב נחלק להם למועדים ולערבי פסחים.

"לשון נקיה וקלה"

ב"ה י"ב מרחשון התרצ"ז ניו-יורק

כבוד ידי"נ הרה"ג מוכתר ומעוטר בכתר שם טוב ה"ה מוה-
רים מרגליות הי' שלום!

ברגשת אהבה אגיל ואשמח היום לקבל מנחתך הנחמדה ספרך וחבורך הנפלא בהגיוני העמוקה והדרוש היפים ושהנך מצטיין כה בלשון עברית הצחה לשון נקיה וקלה גם הבקיאות והחריפות שהראיתה לדעת כמה גדול כחך בזה וכי באמת הנך ראוי לאותה איצטלה דרבן. ובעמדך על הבימה וכפיך פרושות השמימה ועיניך ישר יביטו על הקהל קהל ישראל המתאספים לשמוע לקח מפיך בחכמה ובתבונה ומוסר השכל. עתה בחרט אנוש להעלות על הדפוס לזכר עולם יהיה צדיק. אשריך יקירי וקבל נא ברכתי ומנחתי ולזכרון אהבת נצח עלה והצלח בחן וחסד כעתירת רעך המכבדך כערכך הרמה והנני שלך הרב אורי פעלשין.

העתקה מכתב האדמו"ר הקדש ר"שב שניאורזאן אלי אות באות

"אמונה נאמנה"

ב"ה ח' תשרי תער"ד ליבאוויטש.

כבוד הרב הנכבד אח יקר חרוץ ורב פעלים כ"ו מו"ה אורי פעלשין נ"י. אחדש הט'.

מכתבו נתקבל ונהנתי מזה שהודיעני מפעולותיו הטובות במסחר האתרוגים דתמן כי היגדיל לעשות בקביעות אלפי שופרות ובהעירו את כל אנשי מדינתו להשתתף בכלכלתם של אלפי העניים היושבים באה"ק ת"ו. תעמוד לו זכות להתקרב בכל אשר לו בהצלחה בכל מעשיו בעשר וכבוד ובהרמת

קרני למעלה ראש ואל נא יפל לבו, וידיו לא תרפנה ממע -
שי אלה אשר לחלק יצאו להפריד בין אחים להכות בלשון
אנשים נקיים, להרס ולעקר משרש אילנא דחיי, מקור מח-
ית אלפי העניים האומללים אל נא יסוג אחור, חלילה, כי
אם טהר ידים יוסיף אומץ ולעומתם יאזר חיל להתגבר על כל
מעצור ומכשול להרים את האמת הידועה וברורה לו על נס
ובדברים היוצאים מלב רגש כלבבו יעורר את כל אנשי של-
מינו ויכניס בלבבם אמונה נאמנה בהממונים הישרים סלאנים
ושלאנק כפי שידועים המה לו באמת כמבואר במכתבו וכא-
שר נתברר גם לי וישתדל שיוסיפו לשלח על אדרעס שלהם
ואי"ה אחר החג יסעו מאנ"יש לתמן שלשה אנשים מטויימים
לסדר את העניינים ולהראות לעיני כל באי עולם את האמת
והנכחה יחזו נא ויתחזק ברוח ומעשה והשי"ת יעזר על ידו
ויקבל החיים והשלים מאדון השלום וייטיב לו השי"ת הח -
תימה וגמר"ח ברינו"ג בתוך ישראל כאות נפשו וידידות מל-
מנ"ח כנפשי שלום בער.

ב"ה יו"ד מרחשון תרעד, ניו-יורק

שלום רב אל כבוד הוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו נזר
עטרת תפארתם ומעוזם של אחינו כל בני ישראל וחסידיהם
ההוגים בתורת התנא והחסידות חבד, ורבן של כל בני הגו-
לה, בכל העולם כולו בכלל ובכל ארץ רוסיא בפרט וביחוד
בכל ארבע ארצות החיים בארצינו הקדישה, ה׳ה האדמו"ר
המפורסם והמקובל בכל אפסי תבל מוהרר שלום בער שני-
אורזאהן שליט"א, ברב תודה בקידה והשתחוה ובהכנעה
ותורה הנני להודיע לכבוד קדושתו מקבלת מכתבו הנהדר,
הכה חביב ונחמד המלא על כל גדותיו באהבה עזה ונאמנה
לתורתינו לדתינו ובאהבת ישראל וארצינו הקדושה ישובה
ובנינה, וחסידיה ההוגים תמן בתורה ועבודה יומם ולילה
בלי הרף, וניזונים למשפחתיהם אך ורק על ידי השפעתו

הגדולה והשגחתו הנפלאה שיחוס וירחם עליהם וידאג בעדם וישאם כעל כנפי נשרים ויגון עליהם תמיד בלי ליאות זה ש-נים רבות וכבירות ובעד כוללם שיסדו עוד הוריו הקדושים כהאדמו"ר הזקן בעל התניא והאדמור בעל הצמח צדק זצוקל ובכן כאשר זיכני השם יתברך בחסדיו הרבים להסתופף בצל כנפי השכינה והחסידות תחת חסותו ולהיות אחד ממעריציו הרבים ולהיות כפוף להוד קדושת תורתו וחסידותו כשאר חסידי חב"ד מליבאוויטש ואנכי בדרך נחני השם וחנני בחן חסד והצלחה מרובה בפרנסה וכלכלה ברוח גדול בפי, ופה בבואי הנה לארצות הברית ומצאתי כאן כר נרחב וההשגחה העליונה האירה פניה אלי במשא ומתן ועסקים שונים שהש-תדלתי בהם, ובכן שמתי פני לעסוק גם בעבודת הציבור הכ-ללי לאחינו אנשי כאשר הבטחתי שם בקודש להרבנים והמ-מונים דתמן טרם עזבי את הארץ שאהבה כה נפשי ליסד גם פה הכולל חבד, ולהרבות בתעמולה זו ובין אלו הרבנים היו רבי אפרת הרב ממסקוה ואחר כך בעיה"ק חברון ת"ו ששי - מש וכיהן תמן אחרי מורי ורבי גאון וצדיק מוהר"ר שמעון מנשה חייקין זצוק"ל וגם הגאון שר התורה ארונשטיין זי"ל כאמור ומובן כי פקודתם שארה רוחי ונפשי.

בן המתחטא לפני אביו

ומשום כדי לקיים מוצא שפתיך תשמור קיימתי בעז"ה כאשר צויתי והופקדתי להם נאמנה כיד השם הטובה עלי לעבוד שלא על מנת לקבל פרס אלא לשם שמים בעד אחרי בקודש ומובן כי בחפץ לב ורצון חזק היה השתדלותי זאת שהביאה כל כך ברכה ובזכותא דמרן ובזכות התורה ולומדיה וישוב הארץ עלה בידי הדבר ושכר מצוה מצוה. ולכן אם כי חבי-בה עלי מאד ברכתו הטהורה ואכפיף כאגמון ראשי לקבלה באהבה ורצון ודבריו הנחמדים והיקרים לי מפז ומפנינים וב-כ"ז מסתפקני בזה אם הנני באמת כדאי ושיהי' לזכות ושבח מצוין ונעלה כזה יוצא מפי צדיק וקדש עליון כמוהו ולכן ברך לקחתי וברך לו אשיבנה בבחינת ברכת הדיוט כי ינוב כבוד קדושתו בשיבה טובה ברב נחת וגדולה בבנין ארצינו,

ואגב מוצא אנכי עלי לבאר להדרת גדולת קדושתו איך הרה-
בתי עז בנפש לבא ולהופיע באגרתי זאת בתור תשובה הפעם
ואמנם האמת ניתן להגיד כי בראשונה כשאחזתי קסת הסופר
בידי זחלתי ואירא ופלצות אחזתני ורעדו כל עצמותי ורוחי
סוער בקרבי בחשבי ובידעי לפני מי ומי אנכי , ואולי ח"ו
ואהיה בעיניי כמתעתע וכמעט שחדלתי כי הייתי כהולם פעם
אולם לאט לאט הושב רוחי אלי והרגשתי שוב כי אולי אהיה
כבן המתחטא לפני אביו או לכ"הפח כעבד לפני אדוניו כי
סוף כל סוף כונתו רצויה ומובטחני כי אפילו אחטא בזה יכו-
פר עווני וכבוד קדושתו יסלח לי בטח וישיבני סלחתי והנני
הצעיר באלפי ישראל המתאבק בעפר רגלי חכמים ותלמידיהם.
אורי בן חנה יענטא למשפחתו פעלשין מארץ הקדישה וכעט
חונה פה ומתאוה וכוסף לשוב לציון ברינה ובא לציון גיאל
במהרה בימינו אמן.

ב"ה יום ג י"ג תמוז תש"א ניו-יורק

"ויעלזו חסידים בכבוד"

לכבוד ידי"ע וידי"נ חסיד ועניו ורב פועלים מוהר"ר דוד
שיפרין הי' מזכיר האדמור ליבאוויטש שליט"א שלום!
אגרתך הטוב ומכתבך הנעים המלא על גדותיו בתשוקה עזה
ונאמנה להמשיך לבבות אחינו אנ"ש לספחם אל נחלת השם
לכבוד קדישת האדמור שלנו להגות בתורת אמת בלימוד ה-
תניא והחסידות, אשריך אוהב יקר ודבק מאח, דבריך היוצ-
אים מלב טהור ורוח זרה כמוך הם חביבים ומקובלים עלי
מאד, והנני להביע לך תודתי העמוקה והרושם הכביר שהפ-
עלו דבריך עלי , ותיתא לך כי עלה זכרוני וזכרון הימים
הראשונים לפניך לטובה ולברכה , וביחוד אחרי זמן כביר
כזה שעבר עלינו ועתה הנך עלז ושמח לשמוע כי עודני
נמנה בין החיים הודות להשם יתברך . ואפילו בבחינת די

לחי באשר הוא חי ובכל זאת אינך מסתפק בזה ונכספה נפשך עתה להמשיכיני לשוב לעלות ולהתראות ולהתעלס בכוחות חדשות ורעננות על כס מלא ברכת השם ולהסתפח להחסידים ואנשי מעשה לקיים הויעלזו חסידים בכבוד ממש, ואך דא עקא כי אבוש ואיכלס להרים ראשי אחרי שיד השם נגע בי וכלה הוני ורכושי העצום ואיך אוכל להרים ראש לבא ולהו-פיע בחצרות בית השם בידים ריקניות פשוט כארחי פרחי של ממהדורי מילי וכו׳. הלא "ולא יראה פני ריקם כתוב ובהיכ-רח אבאר לפניך מקצת הדבר, וטעמי ונימוקי עמי למען שתבי-ניני ותדיניני לכף זכות כי הלא גלוי וידוע לפניך ובזכרונך בטח נחרת עוד מצבי הרם והנשגב בימים ההם שהיו מצבי איתן וההצלחה האירה פניה אלי בחסדי השי"ת, עד שהיה נחלתי בלי מצרים, ועלה בידי לעשות גדולות ונשגבות בעד אנשי שלמינו אחינו בקודש ושכללתי אז בבואי לכאן הכולל חב"ד בתוך אמרכל שהרבנים והממונים דתמן פקדוני ומלאו את ידי לבאי כוחם ויסדתי והדבקתי על ידי אנשים נאמנים כארבעים אלף תיבות גם שילמתי מחירם לא מכסף קדשים אלא אך ורק שעלה בידי על ידי תחבולות שונות ואמ-צעים של באנקטים וקנצערטים וכדומה להכניס כסף הזה ברוח ומעשה שהיה כך היה וכפי שאבער לפניך כי עוד טרם עזבי את הארץ הקדושה אחרי שכהנתי במושבות זכרון יעקב ומטולה בגליל העליון והתחתון ט"ו שנים רצופות בתור רב ושו"ב תחת חסות השר הבאראן עדמאנט דע ראטשילד וכיון שמסר הוא הנהלת המושבות ליד יקא נאלצתי לעזבם ושמתי פני לנסוע לכאן ויען כי היתי מלפנים תלמיד מובהק להצדיק האמיתי הרש"ם חייקין הרב בחברון עיה"ק ובבואי לירושלים עיה"ק לקחת מהם ברכת הפרידה עשו הרבנים

בצל כנפי השכינה

אסיפה רבה מהממונים מנהלי הכולל חב"ד דאא"הח והם ה-פצירו כי והחליטו לתת לי ארבע מאות שקל ולכלכל ביתי תמן עד שיעלה בידי ליסד פה הכולל שהיה **נחרץ** כ"כ יען כי בארץ רוסיא התמוטטו מוסדי הכולל שיסד **האדמור**

הזקן רבי שנאור זלמן שניאורזאן זצוק"ל ואני אמנם מאנתי לקבל שום כסף מאתם יען כי הי' בידי ב"ה די הוצאות אולם הבטחתי להם נאמנה לקבל לעבד וליסד ולשכלל ולהרויא לאור כ"ז בלי כל תשלום ושכר בעולם וב"ה כן קיימתי כי מיד בבואי היתה פרנסתי מצויה ברוח כאמור והתעמולה הותחלה ולא לבד זה כי אם גם עבדתי ועמלתי בעד מוסדות עוד שהיו נחוצות ובזמן לא כביר עלה בידי להכניס להכולל שלנו כחמשת אלפים שקלים לשנה וכן גם להמוסד חסד לאברהם האספיטאל בחברון עיה"ק וגם בצפת וטבריה וחיפה הבית תבשיל שעודנו נמשך עד עתה וגם אז הכנ"א בחיפה והכנ"א בטברי' ושהיתי נשיאם והנה עיניך הרואות שלא נמנעתי ולא התעלמתי ח"ו ולא חדלתי ובחירוף נפש עבדתי וכמדומני שיצאתי ידי חובתי ועוד אף עתה כל עוד נפשי בי הנני רובץ ומוטל תחת עול ומשא כבד מנשוא ובשום אופן אי אפשר לי לקבל עלי עוד דברים אפילו נחוצים וביחוד עתה שהנני מוכרח על פי עצת הרופאים לשהות כאן בנגב כל ימות החרף במקומות החמים וגם בדרום הארץ לא יניחוני להנפש כראוי ואתך הסליחה שהלאיתיך אולי בהתנצלותי אלה יותר מדאי והכל משום שמצאתי חובה לנפשי לענותך יען וביען כי היינו יחד בבחינת טוב שכן קרב לפנים בעת שאני דרתי סמוך ונראה אליך בסיגיט בארמון נהדר במעון הקיץ על חוף הים והגן מסביב בפרחים משלל צבעים ועצים רעננים נושאי פירות ואטמביל וכדומה וגם כבודך דרת בביתך בלב השקט ובמנוחה שאננה ועסקת בתורה ובחסידות באין מפריע, ובכל זאת אל תאמר יקירי כי הימים הראשונים טובים מאלה כי ברוך השם חיננת גם עתה וזכיתה לחסית ולהסתופף בצל כנפי השכינה ולהינות מזיו הדרת הוד תפארת קדושת האדמור שלנו שליטא ולהמצא תמיד בחבורת מרעים של חסידים בבחינת והייתה אך שמח בשמחה אמיתית בתורה ויראה כאמור והוא מברכך בכל טוב ולאלתר לגאולה אוהבך אורי בן חנה יענטא פעלשין החונה פה.

לחדש כנשר נעוריו

הילל במו"ה ז"צ הכהן ז"ל
המכונה ד"ר קליין
רב דקהל עדת אוהב צדק
ניו-יורק.

רבי ד"ר פיליפ קליין
רבי אף דע קוונ אוהב צדק

ב"ה יום ג' טוב לחדש טבת תרע"ח לפק

לכבוד מכירי מאז ומקדם ה"ה הרב הותיק וכו מוה"ר אורי פעלשין את חטאי אני מזכיר היום ובושה תכסה פני באשר אני קראני דבר כפושע המועיל בקדש כי הטשעק על סך אשר שלח אלי בטובו זה כעשרה חדשים בעד המוסד עזרת תורה נטמן אצלי בין המון מכתבים ומצאתיו זה עתה ושלח-תיו להבאנק והחזירו אותו לי לאמר כי הוא ישן נושן ונס כחו מרב זקנה ועתה הנני בבקשתי זאת לחדש כנשר נעורי ועל ידי זה יכופר עון חטאתי ולו תהיה הצדקה והנני בזה אהבו המכבדו כערכו.

הלל הכהן המכונה ד"ר קליין

המכתב הנפלא הזה קבלתי מהרב הגאון ד"ר קליין ומובן כי שלחתי לו טשעק אחר עם תשובה כהלכה.

ב"ה יום ה' י"ט לחדש טבת

"וישכאן מחילה וסלידה"

לכבוד המאור הגדול הרב הגאון שר התורה ואוצר הוראה ו'אש וראשון לשלמי אמוני ישראל וקהילתיהם בעיר רבתי ניו-יורק המכונה בפי כל ד"ר פיליפ קליין הכהן שליט"א שלום!

הפתעה פתאומית היה לי אתמול בבוקר השכם כשקבלתי אגרתו

הנפלא במינו והנחמד בלשונו כל כך ונוכחתי לדעת גם גודל כשרונו בלשון עברית צחה עד שהפליאני ולבנני ובמקום גדולתו שם ענוותנתו ופשוט הבדיחני בפתגומותיו ובחדודיו המלאות חן ויופי בלשון עבר שחננו השם גם בזה כמאמר "תן לחכם ויחכם עוד"ומכתבו המלא על כל גדותיו בנעימות ורך ובהתנצלותו לפני בדבר המחאת הכסף צדקה ששלחתי לכבו-דו לפני כעשרה חדשים בעד המוסד הנשגב עזרת תורה וכש-גגה היוצא מלפני השליט נטמע ונטמן ונבלע בתוך שאר אוצר כתבים ועתה באקראי בעלמא נמצא שוב והבאנק מיאנה לקב-להו. עתה אומר לכבודו כי אין לו עול ולא חטאת אלא מחד-לה וסליחה בחסד ורחמים ולכן הכפלתי עתה הסכום לאות רצון וכבוד,וכפרה,ונחשב גם לכם לצדקה כי מגלגלין זכות על ידי זכאי ומובטחני כי תפקו רצון ותשבעו עונג הפעם כי סוף מעשה במחשבה תחילה והחלוף לטובה ומאתו לא תצא הרעות ח"ו ואך טוב וחסד כל הימים , ואגב אביע לכבודו שמחתי ותודתי כי נחשב גם לי לזכות ומאת השם היתה זאת ומההשגחה העליונה שסבבה הדבר כי יבא אלי בכתובים לעו-ררני על זה להחזיק ולקיים נפשית תלמידי חכמים בארצות אירופה המתמוקקים ומתמגגים בענים ואין מי שירחם עליהם מבלעדיכם ולהתחזק ביתר שאת ויתר עז לשקד בעזרת הנר-דפים ממצוקי הזמן ואין מי שיחמל עליהם והשם אינה לידו דבר נשגב כזה בתור איש רם המעלה ונבון דבר ודבריו נשמ-עים ולכבודו ראוי ונכון לעמוד להגין בעדם כיד השם הטובה עליו והנני שלכם בכל הכבוד והיקר אורי פעלשין.

מכתב מדוד יעלין

"מחנן בטוב חמרי ורוחני"

באפלא האטעל סטאטלער חי תמוז תר"פ זכרון נעימות ביום השבת.

לכבוד ידידי הרב הנכבד רבי אורי פעלשין שלום וברכה

ידיד נכבד, עוד עולה על לבי זכרון נעימות השבת בביתך בחברת בניך ובנותיך המשכילים והמלומדים ולא במהרה ימחה זכר נעים כזה שמחתי לראות את בן ארץ ישראל באר- צות הברית מחונן בטוב החומרי והרוחני יחד במשך אשר בילינו אתך. הכרתי גם את רוחך הנדיבה וחפצך הטוב לע- זור ביחוד לכל ענין חשוב בארץ ישראל ובטוח אני כי חפץ תחפוץ גם אתה להיות בין אלו הלוקחים חלק בבנין בית המד- רש למורים באופן מתאים לבן הארץ כאשר עשו כבר אחדים מבני ארצינו והנני עושה זאת לסיבה זו כי עלי להראות ביום ג' הבא את האדון רזענוואלד בשיקאגא ולהראותו החשבון מכל ההכנסה עד היום הזה וכי השגתי סכום כחפצו והוא יו- סיף משלו עוד חמשה ועשרים אלף שקל כהבטחתו אלי ותו- דתי נתונה לך מראש ובזה הנני אומר שלום רב לך ולרעיתך הכבודה ולכל בניכם ובנותיכם ידידך המכבדך דוד יעלין.

ב"ה כ"א תמוז תרפ"ד

"בית מדרש למורים בארץ ישראל"

לכבוד איש רם המעלה ראש העיריה ירושלים רבתי בקדש וראש המורים העברים משכילים ומלומדים בכל ערי ארצות ישראל מוהר"ר דוד יעלין הי' החונה כעת בשיקאגא שלום! מכתבו הנהדר והנחמד המלא על כל גדותיו דברי תהלה ותפ- ארת עד בלי די וכי בשעה ששבת בביתינו והשתוחחנו יחד באהבת ורעים שבע עונג ונחת מאחד העם מבני ציון המצוינים והמוצלחים וכבודו בתר יליד ארץ ישראל ובעל רגש לאומי הרגיש אומץ בלבו ובפרט אחרי שנים רבות וכבירות מצאני פה לאיש מצליח בגשם ורוח ושמני ואת משפחתי למופת ול- אור ובדבריו הטובים הביע זאת בדברי אגרתו הנכתב והנערך באהבה וברצון ובלב מלא שמחה ודברי צהלה וברב תודה על אשר קבלנוכם בסבר פנים יפות כראוי לתפארת מין האנושי כמוהו, אני ורעיתי ובני ובנותי אשר נתן לי השם בזה ובכל

טוב שחננני והצלחנו פה בכף מלא ולכן גם אנכי נעניתי לכם ודברכם שמרה נפשי לבי ורוחי וישמח לבי גם אני באשר זכיתי להיות אכסניה לאורח חשוב ומהולל כמוהו ולשמוע מפיו כדברים האלה שדיבר גדולות ונשגבות ממנו ויתברך בלבבו הטהור גם על בני ובנותי . ולכן בתור הכרת טובה ושביעת רצון תוכלו לרשום את שמח בספר ובתוך המנדבים מהורגנים כחפץ לבו להראות להאדור המיליאנער מר אזענוואלד בשיקאגא למען יקיים גם הוא את אשר הבטיח לתת את החמשה ועשרים אלף שקל והוא מכיריני גם כן כי נדברנו יחד אצל נשף העונג לכבוד וייצמן באסתר הוטעל וכי שמח לפגשינו בבואי ממושבה זכרון יעקב מקום מגורי אוהבו הגן המהולל אהרון אהרונזאהן והנני שלו באהבה וכבוד אורי פעלשין.

מכתב מיוסף בראנדעס

20 פברואר 1925

יוסף בראנדעס

פרק רא 15

ניו-יורק

"חפץ חיים אוהב טוב"

להרב אורי פעלשין רבי מורי וידידי יקירי שמחתי מאד לקבל את מכתבך היקר והנעים לי זה כבר כמעט שנה רצופה אשר לא ראיתי את פניך אשר לזה חשקה נפשי והנה באה אליי הזדמנות לקבל ממך פריסת שלומך במכתבך אשר מלאיתי באהבה וידידות בכל מלה ומלה ובכל אות ואות ועל זה שמחל-בי ונפשי בוערת באהבה אליך. יפה עשיתה שנסעתה לחוף הים אטלנטיק סיטי לשאוף רוח צח בעולמו של הקב"ה כי נחוץ מאד לכל איש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב להרחיק את עצמו אם גם על זמן קצר מהאויר המחניק ומן הרעש המשגעו-המשכר לדאבוני אין לי היכולת לשמר את נפשי וכי הנני נאסר בכבלים וזקים לעבודה עבודת הקהל אשר אם כי מביאה

לי עול כבוד ויסורים בכל זאת חביבה עלי העבודה הזאת ו- גם היסורים קבל נא רבי ומורי יקירי את ברכתי ברכת הדיוט בעדן ובעד ביתיך מידידך הנאמן יוסף בראנדעס לרבי פעל- שין מן 12 וסט 120 סטריט.

24 פברואר 1925

"בנים נאמנים העוסקים בחיי עולם"

לכבוד אוה"נ נכבד וחשוב ציוני נלהב ולאומי במלא מובן המילה, אוהב עמו ארצו ושפתו מר יוסף בראנדעס הי"ו שלום. מכתבו הנעים והנחמד קבלתי באהבה וחיבה ושמחתי אלי גיל ותגדל עליצת נפשי שבעתיים בהתודע לי כי כה קשורה נפשו בנפש אוהביו ורעיו כי חשובה בנפשו וגדלה בעיניו מעשי ומפעלי חבריו העמלים אתו לטובה עמם וארצם, בלי הרף ובלי ליאות כמהו, המפקרים עצמם ועסקם ופרנסתם ועוס- קים בחיי עולם ובבנין הארץ וישובה אשרי לכם ואשרי חלק- כם ואם כי היטב ידוע לו כי בגלל הדבר הזה יגרום לעצמו דאגות ומכאובים והפסד מרובה, ובכל זאת לא יטה לבו לזה ולא ישגיח כלל על ההוה כי אם ישים לבו הטהור ודעתו הזכה אך אל העתיד, ואף גם זאת העתידות של העם כולו עמינו עם בני ישראל הדרושים להם והנחוצים לעת כזאת בנים נאמנים אנשי אמונה ונבוני מדע בלב ובנפש שידעו וירגישו האחריות העת הנוכח וההזדמנות המצוינה לגאולת הארץ בעד שבי הגו- לה ושזהו אך הדרך האחת הנכונה להוציאם ממצוקיתיהם לג- אול משחת חייהם בכל מקום פזוריהם בין הגויים ובתוך עמים שונים שהם נרדפים ונלחצים עד לעפר והמתמרמרים מזדיהם בלי רחם , ולב מי לא יכאב על צרתיהם ולכן הגיע בלי כל ספק עת וזמן לחננם ולהעלותם אל ארץ אבותינו שחרפו נפ- שם עליה ולכוננם ולהושיבם עליה ושבו בנים לגבולה והנני עמכם ברעה אחת ובלב אחת באהבה וכבוד ורעות שלכם אורי . פעלשין החונה כעת פה אטלנטיק סיטי.

"זכרון גבורה וזכרון ישועה"

במיאמי העיר הנאום שנאמתי על ידי הרדיו בחנוכה תרצ"ו על ידי הרדיו סינאגאג בתור אורח מאי במיאמי העיר.

אדונים נכבדים וגבירות יקרות תושבי העיר מיאמי אשר פה בפלאריזה ארץ הנגב מארצות הברית היושבת על חוף הים בכלל ולאחינו בני ובנות ישראל בפרט. הנה עתה להתחלת השנת החמש של הרדיו סינאגאג פרסום דתי שהנכם שומעים תדיר על ידי הרדיו וכהיום שנדרשתי לנאום בעברית לכל השמע והנני אנכי הבא מארץ ישראל מירושלים עיה"ק וחברון וצפת טבריה ותל-אביב וכל מושבות אחינו הבנוים על ידי השר הבאראן עדמאנד דע ראטשילד הנדיב הידוע זכרונו לברכה ושאנכי שמשתי שם בקדש שנים רבות בתור רב ועסקן בעניני הדת הישראלית הנני להביע ולהדגיש לכם ברכתי ברכת שלום מעם השלום מארץ מקור היהדות מקור התורה והחכמה והמדעים, ביחוד שבוע זאת שימי החנוכה מתחילים ובאים ובעת הדלקת הנרות נכון וראוי להזכיר שמות הגבורים המהוללים והמצוינים מתיתיהו בן יוחנן כהן גדול וחמשת בניו שמעון, יונתן, יוחנן, יהודה המכבי, ואלעזר, החשמונאים המכבים הגבורים ההם שנלחמו בחרוף נפשם בגבורה עזה וכבירה בעד עמם ארצם תורתם שפתם ודתם הם הקריבו נפשם על מזבח חיבת והצלת עמם וכן עלה בידם לנצח את היונים העריצים ויצאו בזר נצחון והנחילו כבוד ותפארת ושם עולם לנצח ודורות עולמים וכן עליכם יהודי מיאמי להחזיק מעוז תורתכם ובנתכם לעיני העמים שכניכם שהנכם נמצאים בתוכם ולהשקיד לעזרת בנין ארצנו ולהשיב הנידחים והנרדפים שישובו לציון ברינה. ועיניכם הרואות כי זה שנים רבות וכבירות אשר בני ישראל חוגגים את שמונת ימי חנוכה ומספר השנים הם כאלפים ומאה שנה מאז שעלו היונים והתנפלו על בני

"זכרון נס חנוכה"

ישראל השקטים והשלוים בארצם והיונים בחמת רוחם הרגיזו את לבות העם בכל מיני גזרות רעות של שמד ולהכריחם לעבוד אליליהם וכדומה, אולם היהודים וברא - שם החשמונאים התאזרו בשארית כחתיהם ונלחמו אתם בגבורה נפלאה ובכחות נור - אים עד שעלה בידם לנצח ולהשמיד היונים עם חילותיהם העצומות וגירשום מארצם ומנחלתם ואז שבו ובנו הריסותיהם ותיקנו בית מקדשם ובחנוכת הבית הנהדר שחגגנו ברב פאר והדר הדליקו שוב את מנורת הזהב טהור בהשמן זית שמצאו בחתימת הכהן הגדול ולזכרון הנס ההוא שדלק המנורה שמונת ימים רצופים תקנו זאת לדורות עולם להם ולזרעם אחריהם עד שישובו בנים לגבולם אמן.

שלח לחמיך על פני המים

לידי"נ הישיש הנכבד חרדן וענותן מוהר"ר ישראל דוד ס-
פיוואק הי"ו השמים התקדרו בעבים קשים וכבדים המשר -
כים דרכיהם. וגם דרכי בני אדם עלי אדמות. העננים הללו
המכסים את עין השמש ואף עין השמים מבלתי לתת אף קו
ניצוץ שמש אחד לחדר אלינו ולהחיות רוחנו אלא מטילים
מבלי משים משא כבד על לבינו ובאין ברירה נתחיל לחשוב
מטרתינו בעולם הזה. ואיך איפו נוכל לסבול ולשאת העול
הקשה מנשוא והמר המוטל עלינו ממרום , ואפס כשהיום
בהיר וזך והשמש מחממת לפעמים ומנחמת ומחזקת אותנו בין
ברכיה ובאצבעותיה הרכות וענוגות מלפפת כאם רחמניה
ומלטפת, הלא אך אז נשליך מעלינו הדאגה והשממון המעי-
קים והלוחצים עלינו תדיר בכבדות ככבדות העגלה ומתבק-
שים פתרון אולם באפשרותינו לצאת חלוצים ומגוהצים לק-
ראת יום כזה ולהשתעשע ולהחלץ מן המיצר וחבל על אותה
שעה בשמעי המילים האחדים מפי אחד ממיודעינו ומכירינו
כי רבי ר'זנבלום ז"ל נגדע ונקטף בדמי ימיו נכוץ הלב מכ-
אב נמרץ בעודנו איש צעיר לימים לא נס לחיו ולא כהתה
עינו ומלא כח עלומים חדור בהומר נפלא המבדח אלקים ו-
אנשים בבדחותיו הנעימות ובהלצותיו הנחמדות ושבק עול-
מינו כהרף עין מבלי לשוב אלינו עוד. ומיום פטירתו ושנתב-
שרתי עד היום הזה לא חדלתי מלחשוב אודותיו וי להאי
שופרא דבלי בארעא וגם עוד זאת נאסר לנו להסיח דברים
כלפי מעלה ח"ו על אכזריות נוראה כזאת המפתיע אותנו
בפתע פתאום וכחוטף במחתרת תקפיד שבלת מאנשים טובים
ומשובחים אצלינו באין רחם . ומה ממנו יהלך אם אנשים
גדולים ורמים בארזים הלבנון לא האריכו שנותיהם עד זקנה
ושיבה אנשים שהעשירו את עולמינו בכשרונות הם הכבי-
רות ובגאונותיהם הנשגבות ואם בארזים נפלה שלהבת מה

יעשו איזובי הקיר ואין חקר לאלה במרום ובעל כרחינו מו-
דים אנחנו למעשיו ולמעלליו המוזרים כה לנו. ואנה נישא

"נתן מלחמו לדל"

תוגיין לבינו ונפשינו הנדכאה כן ידידינו שמשו של עולם הולך ויורד לאט לאט מטה מטה ועלינו להתעכב ולהתבונן על דרכנו ולהביט מאחורינו ולעשות תיקון וחשבון קטן מכל עמנו עד היום הזה לא לספוד ולא לבכות ולא להתיאש כי הרי זה לא מעלה ולא מוריד אלא לברר וללבן מעט את העתיד המוכן בעד כל איש ואיש והנשקף לו מאחורי הפר - גוד ולבחר את הטוב הצפון בו, התעכבתי עת קט על גורל הטרגדי הזה שהאדם ניתן ונתלה בו ואסיים כי צר לי מאד שאיש חשוב ונרצה כזה נעדר פתאום ובימים אחדים לוקח ארונו לתוגיון אביו ואמו ובני העיר ומשפחתו שהניח אחריו והיה טוב ומטיב לכל, נתן מלחמו לדל ולא מנע את עצמו משום טירחה והשתדלות אלא שקד והתאמץ בלי הרף לכל היותר טוב ומועיל לכל איש ולהדורשים טובתו וזכרה לו אלהה לטובה ויהי זכרו לברכה לנצח בתוך הקהל קהל מי-
אמי ביטש בכלל ובביהכ"נ בית יעקב בפרט מקום עמדו על הדוכן והבימה בתור שליחא דציבורא מימים ימימה, והרבה ממרצו והשתפכות נפשו בדרשותיו שנאם והטיף לפני העם ותהא נפשו צרורה בצרור החיים ובילע המות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים והמקום ינחם כל הקהל בתוך שאר אבלי ציון וירושלים כעתירת הכותב במר נפש על האבידה הזאת עד יקום כל העם לתחיה שלכם באהבה אורי פעלשין.

ב"ה יום ג' זיין אלול תרנ"ן פה גלענקאף לאנג איילנד
ניו-יורק

"חן וחסד ורחמים"

לכבוד ידוע וידי"נ בן איש חי רב פועלים חטר מגזע אדרי התורה וטהרי לב כ"ו מוהר"ר אהרון טייטולבוים הי' שלום!

זכר אזכר את הימים הראשונים הטובים מאלה עוד בשבתנו במעלה העיר רבתי עם ניו-יורק הבירה המרובה כה באוכ-לוסי ישראל , ושהתפללנו יחד בביהכ"נ הספרדים בתוך קהל ועדה חסידים ואנשי מעשה ברחוב מאה ושלש עשרי ועת הזמיר בשבתות ומועדים ימים נוראים וטובים הגיעו וב-יחוד בשמחת תורה זמן שמחתינו בהקפתינו יחד וספרי תו - רה בידינו מי ימלל גודל החדוה עת רקודינו סביב שלובי יד ובמחולת המחניים בעליזות רוח ושמחת הלב כל כך בא-הבה ואחוה ורעות במנגינות ארץ ישראל מלאים תקוה ורוח חדשה של חיים רעננים ושואפים ומשתוקקים ללכת כה הל-אה בדרך טלולה לעבודה וחיים לעטוק בצרכי ציבור באמו-נה ולעבד עבודת הקדש בעד עמינו וארצינו ולאנשי שלמי-נו הדרים תמן משנים קדמוניות ומוטלים תחת משא עול כ - בוד וסבל פרנסה שאינה מצויה להם בימים ההם ואמנם לש-נינו האירה ההצלחה פניה אלינו במידה מרובה, לי נתן ה - שם נחלה בלי מצרים בפי הון ורכוש עצום עד אשר עלה ב-ידי לעשות גדולות נצורות הן פה והן בארץ בעדי ובעד מ-שפחתי ולתושבי ארצינו. ולך נתן השם לשון לימודים כח וחיל לעשות גדולות ונשגבות ולכלכל רב תושבי הארץ שם בקדש ולהשקיד לעזרתם בחן וחסד ורחמים ותיתא לך יקירי כי עמדתה באפי גבי מעוזך באמיצת לב להגין בענין עזרת נדיבי לב מעמינו פה על כל בני הישוב והמוסדות שמה ב-מזרח אשר גם הם היו אז מלאים תקוה וראו ממש בעליל ה-תחלתא דגאולה וכמעט כל בני ארצינו פה התכבדו בך, וא-מרו אשרי חלקיך, ולא אכחד אם אומר כי גם אנכי כמעט שקנאתי בך והשתוממתי והתפלאתי על גודל אמיצת לבבך

ועד היום הנני מעריצך ומוקיר פעלך הדבר הזה לא נוכל ל-
שכוח לעולם בשום אופן ולא ימחה מלבות בני אדם מאנשים
ישרים וטובים לנצח ואמנם ראוי הנך שבח ולתהילה וכי מ-
עשיך הכבירים יוחרתו לדורות עלומים לזכרון נצח בין ש-
אר גדולי הרוח ואנשי שם ששקדו והקדישו כחם ואונם ל -
שם תכלית ומטרה זו להרים קרן ישראל וארצו ובאחרית ה-
ימים שמתה לך למטרה, לשוב לארץ החיים ולהסתפח אל

שלהבת יה ורשפי אש

המזרחיים וכן קיימתה עליתה שם והקרבתה ממבחר דמך ו -
חלבך על מזביח חיבת ישוב הארץ ועוד עד היום ידיך נטו-
יות למפעלים כבירים ובלבך בוער שלהבת יה ורשפי אש
באהבה עזה ונאמנה יותר מכח אנושי ועתה מה אומר ומה א-
דבר כשקבלתי אגרתך שבוע זאת אין מילה בלשוני לענותך,
ובעטי הדל להשיבך דבר בכבוד והדר כראוי לך יקירי עוד
שבעתיים נפלאתי בהשתוממות וממש הפתעתני בזה כי עודך
מחזיק בתומתך ומעוטר הנך בכחות חדשים כאבן מוצק וב -
רוח חדשה חוננתה גם עתה ואזרתה כגבר חלציך שוב לטובת
המוסדות הנשגבות בארצינו מקום ערש ילדותינו ואני אנא
אני בא, ומי כמוך יודע וזוכר גם מעשי אני שעלה גם בידי
לפנים לעשות חיל בשנים רבות וכבירות שעברו מעת עזבי
את הארץ שאהבה נ"ה נפשי ובמוסדות שונות ביהודה וגליל
עסקתי ליסדם לנהלם לכלכלם כיד השם הטובה עלי שלא על
מנת לקבל פרס ח"ו ולא נמנעתי ולא חדלתי ובחירוף נפש
התאמצתי תמיד בלי רפיון ובלי ליאות והנני ממשיך בזה ה-
לאה כל עוד נפשי בי את עניני הכלל הנוגעים לפנימיות לבי
כאשר התגדלתי בחברון ובירושלים ערי הקדש בין צדיקים
וגאונים כרבי רב שמעון מנשה חיקין והרב מבריסק מהר -
ש"ס ולב העברי וזקנך הרב מטורא ומובטחני כי תדינינו ל-
כף זכות רעך ורע אביך אורי פעלשין החונה פה.

ב"ה יום ז' לב בעומר תרצ"ז מיאמי ביטש פלאריד‌ה

"קשה עלי פרידכם"

היום הרת עולם והנה הגיע הזמן לשוב ולנסוע על עקבי ל-עיר ניו-יורק הבירה ובטרם שאעזב את המקום שכל כך א-הבה נפשי עלי לקחתי ברכת הפרידה מאוהבי ורעי ובתוכם האי סבא יקירא הנצמד אלי בעבותת אהבה מימים כבירות וביודעי ומכירי קאמינא, ובכן מה גדלה עליצת רוחי וששון לבי ושמחת נפשי בבואי הנה אל המקום הזה ואין זה כ"א בית אלקים הוא הביה"נ "בית יעקב" בעת תפילת המנחה עת רצון בנטות היום הבהיר עת שקיעת החמה וכשנכנסתי להתפלל וישבתי על אחד הספסלים הסמוכים לדלת ולמזוזה ופתאום הופיע לפני זקן העדה והושיט לי ידו באמירת שלום עליכם כנהוג ובקול גדול הכריז ברוך אתה בבואך אח נכבד, התבוננתי בפניו המאירות וחכמת אדם תאיר פניו והנה אין זה כי אם רבי ישראל דוד ספיוואק הי"ו שהנהו תושב פה זה זמן רב שהתישב פה לרגלי בריאותו והוא רעי מאז ומק-דם ומשנים רבות וצהלו גם פני אלקים יורדת ולא מש ידו מתוך ידי ויקבלני בזרועות פתוחות אהבה והעלנו והושבנו אתו אצלו למזרח הכנסת מקום מיוחד להאורחים החשובים הנוהרים לפה מכל רחבי תבל וקצות ארצות הברית ומהיום ההוא והלאה הנני אתו כשכן טוב וכמסיע ליה לכל דבר טוב ומועיל בכל אות לבי ונפשי כי הנהו גם איש חסדן ועוסק ב-צדקה בלי הרף ולבי ליאות ואמנם מצאתי פה מרגוע לנפשי ורוחי הכוספת לקחת חבל במעשיו הטובים והננו מתעלסים בידידות ובעריצת נלבבה ועתה קשה עלי פרידתי ממני וזכ-רה לו אלהה לטובה לחזקהו ולאמציהו ויתברך באריכת ימים ושנים דשנים ורעננים באהבה אורי פעלשין.

ב"ה עש"ק ה' תשרי תצח"ר אטלנטיק ביטש

"בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידיך"

כבוד חמדת ישראל אוג אהוב ורצוי לכל חסדן וענותן כ"ו מוהר"ר ישראל דוד ספיוואק הי"ו ביתו במיאמי ביטש במדינת פלארידה שלום!

הנה אך זה הגיע לידי אגרתו אגרת שלומים ואך פתחתיו וקראתי דבריו הנחמדים והנעימים אשר תוכם רצוף אהבה ואותיות מחכימות ודברי הגיוני האירו מול עבר פני כאבני מלואים ואבני נזר המשובצים במשבצות זהב ומדיבורו של אדם ניכר כי תלמיד חכם הוא וכישראל מלא וגדוש ובכח עלומים וכאיש אשר כתר תורה וחכמה הולמתו הפתיעני הפעם. אשריכם ומה גדול עליצות לבי ועליזות נפשי בראותי כי כח ועז בידו להעלות בחרט אנוש אגרת כזאת ודבריו מלאים תורה וחכמה בכלל ובפרט השיר והמליצה בעברית צחה ונכתב ונערך בחן ויופי וגם היטב ידוע לי כי דבריו אלה היוצאים מלב טהור ורוח זכה כמוהו והנני קורא עליהם המקרא הזה בבקר זרע את זרעך ובערב אל תנח ידיך בתורה ובמעשים טובים וצדקה וחסד שכבודו חונן בזה ובמידה שאדם מודד בה מודדים לו והשם ית"ב ימשיך חסדו אתו כל הימים ובאריכת ימים ושנים טובים ויראה נחת ועונג רב מכל יוצאי חלציכם והנני שלכם באהבה וברעות אורי פעלשין החונה פה.

ב"ה יום ב' כ"ו תמוז תרצ"ז סיגייט ברוקלין

"כינור היה למעלה מראשותיו של דוד"

כבוד הרבני המופלג מוהרר דוד קליין הי"ו שלום!

בברכות ד' אמרו כנור היתה תלויה למעלה ממטתו של דוד וכשהגיע חצות לילה ורוח צפונית היתה מנשבת הכנור היה מנגן מאליו כן כן יקירי גם זהב מצפון ואתה והאורחים הנרים מצפונו של עולם שמה במיאמי ביטש מדינת פלארידה

והנבנסים להתפלל בשער ביהכ"נ בית יעקב מרוח צפונית מביאים ומכניסים ברכה מתברכים מברכתך ברכת כהן תמיד היה הכנור מנגן מאליו, אולם לא כן עתה תחת מזמור לדוד קינה לדוד מביא ליה, הנך שרוי בצער ואשתתף בצערך ו - אבל יחיד נעשה יחד על האי גברא רבא ויקירא מר ליבער - מן ע"ה ראש שבטי ישראל ונשיאו במיאמי השוכנת על חף הים. אויה נא לה אמרה מיאמי אבדה כלי חמדתה. אראלים ומצוקים אחזו בארון הזהב ונצחו האראלים את המצוקים ונלקח הארון מתמן, ופתח בדורו כשמואל בדורו, זכר אזכר ותשתפך עלי נפשי, אשתתף בצערכם תושבי מיאמי בכללו - אתה דוד יקירי בפרט תקנן ובלשון של ויקנן דוד על שר ו - גדול שנפל בישראל, ואתכם אנכי בצרה כי סוף כל סוף כל סוף היה כוכב מאיר יקר ונכבד בעיני העם ותפארתו ורבי מ - כבד עשירים והוא כיבד תלמידי חכמים והי׳ אוהב צדקה ו - חסד וגדול המעשה יותר מן העשה. ובהשתדלותו הרבה וה - כבירה התאמץ תמיד בעשית טוב וחסד כל הימים אשר היה ח׳ ובכל לבו ונפשו הי׳ בתוך הקהל קהל ישראל בלי הרף ובלי התרשלות, עת הכנסו לבית הכנסת עוד טרם צעדו רג - ליו על סף שער הכנסת כיסה ראשו ונכנס בכובד ראש ובהכ - נעה יתירה הרכין ראשו ובשחוק קל המרחף על שפתיו קבל העם בסבר פנים יפות וכשמו כן הוא ליבערמן איש אהבת חסד ונחמד לבריות, ועתה הכנור נשתק ונדעך העוגב ופנה זיוה פנה הדרת במחנכם וכי נקטף האיש בדמי ימיו ונספה אולי בלי משפט נאסף אל עמיו.

"דרך ארץ קדמה לתורה"

טרם שזכה אפילו לגמר הבנין המפואר מקדש מעט הביהכ"נ החדשה אהובת נפשו שהשקיע כל כך מרץ בשקידה רבה ו - דמים מרובים תרתי משמע עת וזמן ויגיעה כבירה, ובעת ה - גיע השמיעה הנוראה והמחרידה הזאת לכאן ניו-יורק חרדנו חרדה גדולה ותרגז נפשינו ונתחלחל מאד על האבידה הגדו - לה הזאת שאינה חוזרת ואין תמורתה כי לא רבים כמוהו וק - שה לימצא דוגמתו בימים האלה בכשרונות מצוינים כאלה הן

בעניני מסחר ובקיאות בעניני כסף ואסיפת הון עצום ורכוש וכסף כתועפות בזמן לא רב כזה, וגם לכהן פאר בתר נשיא וראש בישראל במקום הקדש, ולעמוד על הדוכן לנאום ול-הטיף ולהגיד משרים לנערי ישראל בחורי חמד ביום תגגם ה-בר מצוה שלהם יחד עם הוריהם, ומרגלה בפומיה דרך ארץ קדמה לתורה וללמדם בינה כי יוסיפו אומץ בלימודי חכמת ישראל ותולדותיהם, ולהעיר בליבם אהבה עזה לעמם שפתם וארצם ודבריו היוצאים מן הלב ברשפי אש שלהבת-יה נכנ-סים אל הלב, ואין כל ספק כי כונתו היתה רצויה ובחפץ כ-ביר ובהתענינות גדולה השתדל להכניס ולנטוע בלב הב"מ העומד ממולו ברגעים ההם, ובהמסרו להם תעודתם מבית ה-ספר הת"ת העברי עם ספר התנ"ך לאות כבוד ויקר, ושמחה עזה הרגיש בלבו אז ולזכות נחשב לו הדבר תמיד זכרה לו אלוהה לטובה, אחלי יקירי שלא להשים אשם בנפשי ושלא להאשמני כי אוסיף יגון על יגוניך ועצב לעצבנך כי אחד מן האחים או מהחבורה שמת ידאגו כל החברים והאחים ובטח נ-תקים הדבר מבלעדי, ואולם אולי נמצא קצת נוחם ואפילו אם תנחומין של הבל הם ובילע המות לנצח ומחה השם דמעה מ-על כל פנים ותהא נפשו צרורה בצרור החיים כי זכה וזיכה את הרבים וזכרו יהי׳ ברוך וחרותים לנצח לדורות עלומים בתוך שאר גדולי ישראל שהקריבו נפשם ומאודם על מזבח חיבת התורה והדת בכלל ישראל, ורשות נתונה לך בהתאסף העם לזכרו ולזכר נשמתו עדן לך או לאחד העם הנבחר לק-רא דברי האגרת התנחומין הזאת בפני הקהל המתאספים לע-לוי נשמתו, ולתרגם בפניהם דברי אלה הנאמרים והנפתבים במר נפש יחד עם ברכתי לכל החברים המתפללים בביה"כנ הזאת נאום אורי פעלשין החונה פה.

העתקה מאת אשר רשמתי על הספר ערוך השולחן טרם עזבי העיר מאימי ביטש ב-מדינת פלארידה.

"חשגחה העליונה"

הספר החשוב הזה ערוך השולחן מחלק אבן עזר על הלכות אישית גיטין וקדושין הו-בא אמנם לביתי ששאלתיו מביה"כנ בית יעקב ועל פי מאורע שהרב הגדול מוהר"ר מלך פאריללא הי"ו מניו-יורק ששלח לידי גט פטורין שסידר תמן בניו-יורק בעד איש יהודי חרדי ודתי ועל ידי שלוח ראשון ליד שליח שני איש נכבד חסיד ועניו ודחיל חטאין מוהר"ר אברהם קעלער הי"ו והי' עלי חל הדבר כי השליח הנ"ל ימ-סר הגט ליד האשה בפני שני עדי מסירה וב"ה כי עלה בידי הדבר לעשות ולסדר ה-כל כדת וכדין תורתנו הק' ביום א' ט' ניסן תרצ"ז, וממחרת היום ההוא, נפגשתי פתאום ברחוב עם הרב מוהר"א קעלנער הי"ו מעיר מאימי ההולך יחד עם הישיש ה-זקן והר"י סיימאנאץ הי"ו והרב שש ושמח לקראתי ואמר לי כי מאת ההשגחה העל-יונה היתה זאת לפגשך בדרך נגדינו ובשעה נחוצה לי כ"כ והיא דבר מצוה גדולה ו-עת לעשות לה ממש. כי הנה דרוש ונחוץ מאד לכתוב ולסדר גט פטורין מאיש לאש-תו וכדי להציל עגונה ולהסיר מכשול של א"א ואי אפשר לדחות הדבר ודרוש רב מובהק הבקי בטיב גיטין וקדושין לזה והיודע גם ליכתוב אשורית כי אין סופר מוב-הק לזה פה בנגב הארץ ומובן כי נענתי להפצרתו ונעתרתי להם בזה, ולמחרת היום ההוא באו לביתי הרב בצירוף שני עדים כשרים ונאמנים והבעל ואשתו והכל סודר נכתב ונחתם ונמסר מידי לידה כדת וכדין והכל הי' שריר וברור וקיים והודות למצי-את הספר החשוב הזה ממחברו הגאון הצדיק מוהרי"מה עפשטיין זצ"ל וזכרה לו אלה לטובה ובא עה"ח יום ג' אחד עשר לירח ניסן תרצ"ז במיאמי ביטש פלאריידה.

"אוי לחם לבריות מעלבונה של תורה"

כבוד אוה"נ חכם וסופר מצוין כ"ו מוה"ר אפרים קפלאן הי' שלום!

"איש תחת גפנו ותאנתו"

זכר אזכר הימים הטובים והבהירים שהיינו מטיילים ארוכות וקצרות שם בארץ הנגב על חוף ושפת הים ונהנים מזיו תפארת גאון ע"ז הטבע השוררת תמן והשמש הזורחת בכל תקפה בלי הרף וקרניה המוזדבות תלבב אותנו וכאם רחמניה תחבקני ותאמצינו, או בשבתינו שם בחוץ תחת כיפת רקיע השמים הכחולים, בלילות והירח המאירה בכל כך בחן ויופי והכוכבים מסביב לה מתנצצים ואנחנו נמצאים בחצרות ארמנות היכלנו ונדמה לנו כאלו נמצאים אנחנו בארצינו הקדושה איש תחת גפנו ותאנתו ונשוחח מזכרונות דברי ימי עלומינו ככל העולה על זכרונותינו מה טוב ומה נעים היו השעות והרגעים ההם. והלא עוד לא נתרחקנו מעת הזאת ולא נמחה מלבינו והנה אך זה עתה שבנו למקמינו הראשון לניו-יורק הבירה המרובה באוכלסי ישראל כן ירבו, והנה יום אתמול לקחתי עתון בידי ואך פתחתיו ונפל מבטי פתאום על מאמר בתר מכתב להעורך מרבי בארשאנסקי להעתון הפארווערטס ואך התחלתי לקרא המכתב נתרגזתי ואתחלחל מאד והייתי כהולם פעם וממה לא יכולתי לתת אמון כי באמת הדברים האלו נפלטו מעטו של רב בישראל או מעטו של נחש הקדמוני להבריל. דברים חריפים וגידופים וביהירות ובגאון לב נכתבו הדברים, והיה בעיני כמתעתע וכמתכבד בקלון חברו וכאיש הזומם והשואף לא רק לבטל ולהשפיל כבוד חכמים וגאונים כ"א גם להמיט עליהם רעה וכמתכון להרעילם ולהשפיל ערכם בעיני העם ארצה ואוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ולומדיה. אוי לאזנים שכך שמעות ואוי לעינים שכך

מגלגלין זכות על זכאי

רואות (ובגמרא סוטה כ"ח) אמרו על זקן ממרא שרצו ב"ד

לימחול אין מוחלין לו שלא ירבו מחלוקת בישראל ואפילו על זקן אשמאי לא הייתי מאמין כדבר הרע הזה, ולא יאומן כי יסופר, ואפס תמהוני גדול על העתון שקבל והדפיס דב - רי דופי ולעג כזה ומגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב אמרו, ומה בצע לו ולהם כי יאבו לדפוס מלשינות על אנשים גדולים גאונים ונשיאי ישראל ולתת דופי באסיפתם ו- בכנסתם והלא על ידי דבר מכוער כזה ישים את עצמו ושמו לשמצה ולדראין עולם, ולא יכופר לו עול ועין פלילי כזה לעולם, ולכן משום ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ו- משום ועשיתם הטוב והישר עליך להתאזר חיל, בזה ולעמוד בפרץ, והנני מפציר בך ומעיר אזניך כי תטה לבך הטהור כי עליך חל הדבר להשיב לחרפי התורה ולומדיה כי במזיד וב- צדיה ובכונת רשע הנהו חותה גחלי רתמים ואש מתלקחת על ראשי אנשים החפים מפשע ולא חמס בכפם והוא מתנפל עלי- הם תמיד בכל עת מצא בנשיכת שועל ובעקיצת עקרב, ולכן עליך להכות במלתעותיו ולהפיל טרפו מפיו, ויחדל מלבזות אנשים נכבדים כאלה, והנני בטוח בך כי יעלה בידך הדבר בלי כל ספק בהצטיינותך תמיד בדברים אלה, והשם יהי' בעזרך והנני אגב דורש שלומך באהבה ורעותך והנני שלך

אורי פעלשין

ב"ה י"א סיון תרצ"ז — סיגיט ברוקלין

"זריזים מקדימין למצות"

מזמר לדוד הקטן אתה בעיניך כלומר דוד קליין הנמצא בבו- קר ובערב בין כותלי בית המדרש ובדלת אמות של הלכה ו- סברה וקבלה ומהלכתך בחיפזון וככסף חז והנך טס, ובטיסה אחת כאליהו הנביא בשעתו הנך בבחינת ונתתי לך מהלכים בין היושבים האלה, אינך פוסע על ראשי עם קדש אלה הלך בתור ובנתיים הנך מסתכל מביט ומתבונן על ידי המשקפים התלויים על אפיך וכקסמים הם כגביע של יוסף לדעת על

נכון על כל ברנש בין כהן ולוי וישראל ומכל שכן בעל יא-
הרצאט, הראוי לעלות לתורה, מיד הנך מכריז בקול כמנצח
יעמוד והאורח המסכין הזה עומד באין ברירה וניגש בכבד
ראש ואם הוא אמיד הרי זה משובח. וגם לפי כיסו ורכושו
יעריכנו הכהן ותתחיל מיד בגמר ברכתו להמטיר ברכות על
ראשו ועל ביתו זו אשתו ובניו ובנותיו ולהרבנים והמנהלים
ומשרתי הקדש, ובלבד שרבי יעקב משלם במיטב כספו כי
בפירוש נאמר בפום בי בקהל, והספר תורה פתוחה לעד ולא
נח דעת הקורא עד שהמתברך יריק שקליו מיד ולא כדעת
הפרע, והנותן אם לא כל כך בחיפץ לב ובטוב עין ובלבד שלא
יקפנה שלא ישליט עליו פורה שר השכחה וזריזים מקדימין.
ואני עמדתי על הפעם ושקדתי לעזרתך והאיש מר גלפנד במזגו
הטוב הנהו בבחינת רוצה ואין לו, וכוונתו היתה רצויה בעמדו
לפני התיבה ונדמה לו כי הכל מבטים אליו ומטים אזניהם אל
נדבתו הגדולה וכל המרבה הרי זה משובח, ולכן התאמץ לה-
פקת רצון ולהכרת תודה להגדיל נדבתו ולשעה קלה נשכח
ממנו כי רחיים על צוארו ולבסוף שנמצא בין הסדן והפטיש
נגד מחאת אשתו ותלונתיה עליו הופעתי בתור שכן טוב בפשר-
תי ולוטה פה הסכום. ובטח יצא ידי חובתו בזה ודרישת שלום
לבבית לכל חברי הכנסת הכנסת ונזכה עוד לימים הבאים שוב
לעלות ולראות שם בארץ נגב לבא ולהתענג ולהינות מטוב
הארץ, וגם להתפלל בביהכ"נ החדשה, המקדש מעט העומדת
כהיום תחת השגחתך ואצליך חשובה וחביבה מצות הכנסת אור-
חים יותר מקבלת פני השכינה כמובן אשר המצוה הזאת מבי-
אה רפואה וחיים חדשים לך ולהבעלי בתים המחכים כאל המל-
קוש לקראת המצוה הזאת והנני בכבוד ובחיבה ובברכת ציון אורי
פעשלין.

ב"ה יום ד' עשרה ימים לירח אייר שנת תרצ"ז מיאמי ביטש פלאריד.

"חכם בני וישמח לבי גם אני"

חכם בני וישמח לבי גם אני קראתי היום המקרא הזה, שמ-עון מנשה בני יקירי עם רעיתך העדינה המלומדת ד' ר פעני סטאהל ת"ו ובנותיכם נכדי הנחמדות והיפיפיות קריסטול ו-לריין שיחיו פעלשין שלום!

שמחתני ולבבתני היום עד מאד בדברי אגרתך הנכתב בעב-רית צחה, ובדברים כה נעימים וחמים הפעם הראשונה אך זה היום שזכינו לשמוע מפיך את אשר בלבבך וכי תרגש אהבה עזה להוריך, וכי גם תעריץ אותנו וכל זה כמעט שהי' נעלם עד כה מאתי. ונמנעתי גם אנכי מלבוא אליך תדיר במילים של רגשות הורים לבנים וזה הי' לנו הפתעה פתאומית אם כי הננו שוכנים פה בארץ הנגב, לרגלי בריאתינו אולם הלא גם מתענגים אנחנו מיופי גאון עז הדרת הטבע השוררת פה כ"כ באופן נפלא בבריאות טובות ואילנות יפות וגנים מהוללים ב-עצי פרותיהם במתקם ועסיסותם, השמש זורחת ומחממת בקר-ניה המזהבות קרני אור תמידי בלי הרף, ותביא מרפא בכנ-פיה להמון אנשים רבים ושונים הנוהרים לפה מכל ארצות ה-ברית והירח בלילה וכוכבים מתנוצצים מסביב לה ומזהירים כזוהר הרקיע והים התכלת ככרתי במימיו החמין המחיה נפ-שית רבות עד אין מספר ממש. נדמה לנו כי אנחנו יושבים בארצינו הקדושה בארץ אבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ונ-הנים מזיו השכינה. ואפס הדבר הזה תעיק לנו כי נתגעגע א-חריכם ונכספה נפשינו לשמוע משלומכם הטוב ואמא עומדת ומחכה בכליון עינים מבניה ובנותיה החביבים כה עליה כב-בת עיניה, והיום שהשגנו אגרתכם הטוב ולאות הדרת הכבוד הוגש עוד המחאה לידה לאות ולמופת חותך לרגש האהבה.

לכן משיבים גם אנחנו לכם רגשי תודתינו ומביעים לכם בר-כתינו כי תזכו גם אתם להתענג על רב כל בשמחת צאצאיכם ו-בקרוב נשוב אליכם ונתעלס יחד הורכם אורי ושרה פעלשין.

ב"ה יום עש"ק כ"ח ימים לירח ניסן תרצ"ז מאימי ביטש פלארידה.

"מה טובו אוהליך יעקב"

כבוד החכם הסופר מציון ומוכתר בכתר שם טוב ומפורסם ל-תהילה בכל אפסי ארצות הברית מוה"ר גרשון באדער הי' שלום!

אם אמנם צפיתי זה שנים רבות וכבירות כזאת להזדמנות ל-בא אתו בכתובים לכהפ"ח פעם אחת בחיי אחרי עזבי ההזדמ-נות הראשונה בהיותי שכן וקרוב סמוך ונראה אתו בסי-גייט עוד בימי קדם והימים הראשונים הטובים מאלה אולם אז בימי הבחירות ובבחינת "שמח בחור בילדותיך" וימי-אסיפת כסף כתועפות והון ורכוש והיינו מסובכים בהבולמוס הזה ולא עלה בידי להיות טוב שכן קרב אולם עתה כשהזדמנתי בפונ-דק אחד עם מיודעך שהננו נמצאים תחת אופק המאור הגדול של זריחת אור השמש ושהננו מתחממים יחד מאור קרניה פה בדרום הארץ בארץ הנגב וזיו הדרת גאון עז הטבע השורר פה תלבב אותנו, ובבוקר השכם שהנני פותח דלתי חדרי ופונה למזרח הנני קורא המקרא של מה טובו אוהליך יעקב קירשנ-בוים השוכן ממילנו עם רעיתו נצבה שגל לימינו, וכשהנני פונה למערב מעבר מזה ונשקף דרך חלוני והנה יעקב יעקב לגזירה שוה והנה יעקב רפפרט ונדמה לי כי הנהו עוד מחזיק אגודלו תחת גרונו ואומר שירה, זה אלי ואנוהו וכבר המקום בגרונו ובהונו, ועתה המקום כיבד אתנו במידה הגונה של לב-לוב המכריע את כולם, ואנחנו שלשתנו שרים או שרוים יחד תחת כיפת רקיע השמים הכחולים והבהירים והכוכבים מתנצ-צים מסביב לירח בלילה וביום אנחנו מוטלים על החול אשר על שפת וחוף הים הירוק ככרתי או שטים בים שכולי תכלת.

"אין קץ לדברי רוח"

וכצדיקים גמורים הנהנים מזיו השכינה כביכול. ובשבינו מ-החוף מצאנו שאהבה נפשינו הוא מכתבך הנעים כי תזכירנו

לטובה ועומד הניך וידיך פרושות השמימה עומד ומתפלל ל-
פני הבורא עולם כי יחדש ימינו כקדם ושנשוב לאיתנו הרא-
שון. והבה ונקוה כי תפילתך בצירוף תפילתי ככתוב בדברי
אגרתך הנחמד תהי׳ מקובלת לפני הקב"ה כתפילת הכהן הג-
דול בשעתו ושנזכה לשוב בזמן קרב לניו-יורק רבתי באוכ-
לוסין ובקרב שוב נשב כשבת אחים ורעים ומתעלסים באה-
בים סביב אחד השולחנות בהראיעל וכס המאראזשנע הנקראת
בלע"ז קאפי שויק בידינו ולגימה בתר לגימה ובליעה בתר
בליעה כן תורק הכס לפינו ויערב ויבשם לנו בתוך שיחה אין
קץ לדברי רוח וסגולה נפלאה בפרט וביחוד בשעה מאוחרת
בלילה. וכן נשב עד שיגיע זמן קריאת שמע של שחרית,
ואנכי הצעיר באלפי ישראל אמצא ביניכם ואתענג עמכם על
רב כל ומה יפה הי׳ המראה והמחזה הזה ולעע"ו אסים מכת-
בי ואשים קנצי למילים בדרישת שלום לבבית ובכל רגשי כ-
בוד ויקר ושלכם

אורי פעלשין החונה כעת פה.

גרשון באדער
בעל מחבר גדולי רוח
וחכמי המשנה

סיגייט ברוקלין
וב"מ חיי התנאים ואמו-
ראים צרי ומרפא לבר-
יות גופא.

<u>תשובת גרשון באדער וכמתבו אלי לפלארידה</u>

<u>כ"ד ס כסליו תרחץ</u>

למעלת כבוד הרב המפואר וכ"ו כבוד שם תפארתו אורי פ-
עלשין הי׳ו שלמא רבא: ממקום גשמי חורף וקפאון הנני שו-
לח את ברכת שלומי לכבודו ולכל אשר לו יחד עם תודתי ב-
עד זכרונו הטוב שבהתענגו על קרני השמש על שפת הים, ה-
מביאים צרי ומרפא לתחלואי כל בשר הוא זוכר לטובה את
מכיריו וחושבי שמו, המתכסים כעת באדרת שער, להגן על
גופם מפני הקור ומחמת טרדת ההכנות הרוחניות לחנוכה, א-
קצר ואברך את מעלתו בבריות גופא, ככל אות נפשי וכנפש
המכבדו כערכו הנעלה. גרשון באדער.

"מקצת שבחו של אדם בפניו"

לכבוד הרב הגאון המורם מעם ראש וראשון נשיא ומנהל אגדת הרבנים הנכבדים בעי"ת ניו-יורק רבתי מוהר"ר ישראל דישוויטש שליט"א שלום!

אם אמנם לא הזדמנתי עוד עם הדרת כבוד תורתו פא"פ אולם נמצאתי פעמים אחדות בצותא חדא וזכיתי גם כן לשמוע לקח מפיו ודרשותיו ונאמו אל הקהל בהתועדם יחד ודברי תורתו הטהורה ונוכחתי מתוך דבריו המתלהבים בשלהבת-יה כי לא אך חכם ובקי וחריף הנהו במלא מובן המילה כ"א גם מצוין במידותיו התרמיות ובמזגו הטוב, ובטח הנני אומר זה בלי כל שפת יתר כ"א במקצת שבחי ש"א בפניו ומטרתי בזה אבאר הלאה, כי הנה הזדמנתי בפונדק ובאכסניה אחת עם הסופר המצוין והנעלה מר אפרים קפלאן הי"ו שהוא הנהו האחד הלוחם תמיד בזירוף נפש בלי ליאות ובלי הרף בעד הדת הישר-אלי בעטו החדה וידיעותיו הרבות בחכמת ישראל ודתו, ומשתמש תמיד בכל מיני הזדמנות ואפשריות בין נגד העם ונגד הטבחים ואפילו כלפי השוחטים, וזה שבועות אחדות שכתב בנידון זה ומאמרו הי' נפלא מאד ולא חת ולא זע מאפס וחמתם והוא עומד הכן בכל תקפו ועוזו להבין על תיקוני הדת בכל עניני כשרות וסימניהן וכדומה, וגם כח ועז ניתן בידו עי"ז שהנהו סופר חשוב מפורסם ומלומד בעתוני היהודים הדתיים וממילא ראוי הנהו לשבח ולתהילה ולהבעת תודה ולהחזקת טובה מצד הרבנים הגאונים העומדים בפרץ והלוחמים המקריבים נפשם דמם וחלבם על מזבח חיבת דת תורתינו הקדושה ומצותיה אשר עם בני ישראל מושבעים ועומדים מהר סיני ומקיימים אותם זה אלפי שנים רבות וכבירות ובהמשך דיבורי שחי אליו נוכחתי כי עדיין לא זכה לקבל אף מילה והגה והכרת טובה משום רב בעולם עד היום הזה. וכששאלתיו לתומי

"לא יאומן כי יסופר"

הלא נמצא ביניהם האחד המיוחד אשר ברוחב בנתו וגודל שכלו

ועמקותו ואין כל ספק אצלי כי הנהו המצוין ונבון דבר אשר עליו נאמר אך בישישים חכמה ואורך ימים תבונה ובטח אינו כפוי טובה וכאלו כופר ב"ע ח"ו וחס מלהזכיר ולא יאומן כי יסופר והיתכן? הואו ענה לי גם כן לתומו כי אין כונתו דעתו כ"א לשם שמים ולא על מנת לקבל פרס ואפילו הבעת תודה איננו דורש מצדו ולא כלום, וכדאי היה האמת כשהיא לעצמו להפיצו ביעקב ובישראל כיד השם הטובה עליו והדבור המענין הזה נמשך בינינו עד שעה מאוחרת בלילה. ולכאורה הי' עלי להסתפק בזה כי רצונו של אדם זהו כבודו, ואם הוא מונע א"ע וברח מן הכבוד קיים מאמר חז"ל וחסל ולא איכפת לי עוד. אולם אחרי שעזבתיו נדדה שנתי מעיני ומעפעפי תנומה אם כי אמרו אם ראיתה ת"ח שעבר ע" ביום אל תהרהר אחריו בלילה, ולא יכולתי להרגיע רוחי הסוער ומשום אל תמנע טוב מבעליו מצאתי חובה בנפשי לבא בכתובים עם תכ"ר ולהעיר אזנו כי אין עוד הדבר בבחינת מעות לא יוכל לתקון, ואפס עוד חזון למועד למהר להחיש ולהריץ אליו דברים אחדים וטובים הראויים להגיד לאדם ישרו כדי לחזקהו לימים הבאים ושלא ירפו ידיו ויעמד הכן מוכן ומזומן להמשיך קסת הסופר אשר בידו עט סופר מהיר בכל עת מצא הדרוש מחד בדרא כמהו, וכן לא יקופח מהכרת תודה בעיני רב הקהל החרדים ע"ד השם אשר אך עליהם חל הדבר ומובטחני בכת"ר כי ישים לבו הטהור לדברי אלה הנאמרים באמת וצדק ולמען האמת והשלום הנני שלו בכל הדרת כבוד ויקר

אורי פעלשין מארה"ק וכעת חו"פ בדרום ארה"ב.

ב"ה כ' שבט תרצ"ז מאימי ביטש פאלרידה נגב ארה"ב

"רעך ורע אביך על תעזוב"

לכבוד אהה"נ חכם וסופר מצוין איש מורם מעם ובעל בינה לעיתים כו' מהה"ר אפרים קפלאן הי' שלום! אביע לך היום רגשות רוחי ועליזות וחדות נפשי תמול בלילה בקבלי אותך

ובביקורך בביתי ובאמוני בלוית הזקן זה שקנה חכמה מר אגוז הי"ו ורב חיים בוקנץ ונשתוחחה יחד במסיבה מרעים והי' נעים לי לשבת אתכם כשבת אחים ואשמח כמוצא שלל רב על אשר אינה השם לידי ליכתב בעדך השורתיים אלה שבקשתני הלא הם פה ואביאם תחת בקורתך העדינה ואם ישרים בעיניך הוא, נא בטובך להודיעני במוקדם האפשרי בכבוד ויקר רעך אורי פעלשין.

ואלה הם דברי לבתי ת"י והעתקתים לפניך, לבתי היקרה ת"י המכונה ד"ר ג' פעלשין ת"י שלום!

שאלה אחת קטנה עלי לבקש ממך והנה נמצא אתי פה במיא-מי העיר על חוף הים שכיני ואהוב לי כנפשי והוא אחד מ-יחד מעוטר ומוכתר בכתר שם טוב מלומד וסופר עברי וזי-רגאני נפלא וחשוב בהעתק שמו מר אפרים קפלאן, והוא ר-עי וחביב עלי עוד משנים רבות וכבירות עוד מימי נעורינו ונפשי נכספה מאד להיטיב אתו ועתה בא ההזדמנות לזה איך שבנו הצעיר מר ד"ר ליאן מ קפלאן הי"ו מכהן בתור רופא (רערודונץ דקטאר) בהר סיני האספיטאל תחת יד הד"ר המ-הולל מר ד"ר בארג בחלק הניתוח (פרייוויט אפריישענט) ו-עתה אבקשך לדבר לאזני הד"ר בארג דברים טובים על ה-ד"ר קפלן הי"ו לקרבו ולהשים עין טובה עליו וזה יהי' ח-שוב בעיני כי מקרא מפורש הוא רעך ורע אביך אל תעזוב. ואגב אודיעכם משלמינו וד"ש לכל המשפחה באהבה אביך ואמך.

ב"ה חמשה עשר בשבט תרצ"ז מיאמי ביטש פלאריידה

"חנינח בני די לו בקבחרובין מע"ש לע"ש"

אוה"נ חכם מצוין כותב וסופר ומונה שבחן של תלמידי חכ-מים ותולדותיהם של צדיקים ומציב להם יד ושם טוב לדו-רות עלומים אשריך וטוב לך שמואל אפרים טקטין יקירי ומ-שפחתך וכל הנלוים אליך שלום!

אם כי הפעם אחרתי כאגרתי זאת אליך באלו ח"ו ספו תמו כל הנפלאות מארץ המדה כזאת אשר אנחנו שוכנים שוב גם השתא ואמנם עודם בתקפם ואולי עוד ביתר שאת ויתר עז, כי גאון זיו הדרת יופי הטבע לא תשתנה ולא תחדל לעולם מדרום הארץ ועוד מתענגים אנחנו על רב כל ונהנים מזיוה ותפארתה במידה גדושה ומרובה אולם למען לא אהי׳ בעי-ניך פשוט כמתעתע, או כשר בשירים על לב בני אדם המס-תפקים במועט ובקב חרובים כחנינה בשעתו. ופלאירידה תהי׳ כלועגת לרש נגד ניו-יורק הבירה המרובה באוכלוסין. הע - שירה והעניה החמה והקרה ובה הילולא וחנגה מחדא גיסאו-להפך מאידך גיסא והטוב והרע מעורב ובענין הזה הלא סד-נא דארעא חד הוא ואי אפשר לעולם בלי בסומא ובלי בורס-קא ואשרי לזה ואוי לו לזה, ובמזלא תליה מילתא אולי? בין כו"כ היתי בבחינת שב ואל תעשה עד היום. אבל היום הרת עולם ור"ה לאלנות והאדם כעץ השדה וגם זכרונך הבן יקיר לי אפרים עלה לפני כביכול. והרגשתי חובה בנפשי לבא אתך בכתובים ולהזכירך לטובה ולברכה בפועל ממש והנה לוטה פה גם מנחה מצערה של שלשת שקלים לקיים מצות א-כילת פירות משבעת המינים שארצינו נתברכה ברבים ויערב ויבטם לך ומרחיק אברכך ואכבדך בכבוד ויקר שלך אורי פעלשין.

ב"ה יום ד׳ בדרח אלול התש"ג ניו-יורק

לרעי הנכבד צנא מלא ספרא ה"ה מוה"ר אפרים קפלן הי׳ שלום!

עוד טרם החילותי ליכתוב אליך ונעלם עוד ממני מה להודי-עך ולהגידך ובחרתי לי גליון גדול ולא על גבי קלף והגליון הזה יכיל אף תילי תילים מדברים שונים ובלבד שתמצא קו-רת רוח בהם ושיגרמו לך שלות השקט ביחיד, עתה, שתש-אף ותשתוקק לנוח ולהנפש מעלייך הרב וגודל עבודתך

שהיה מוטל עליך עד כה מעבודת צרכי ציבור ועתה שנתוסף עליך צער ודוי בניך היקרים ולוקח גם בנך הבן זקונים לצ-ביה וזה היה אולי הקש האחרון על גב הגמל המדכא והיכרי אותך ככה, וזה ביאת לי במכתבך האחרון גם מר קלמן לוריה שראה בידי מכתבך ושזה עתה חזר מפלארידה התפלא והשת-מם מאד על לשונך הצח בעברית ועתה הנהו שוכן וקרוב אלי והביע דעתו וחפצו לבקרך אתי יחד ולדבר אליך לפכח ולה-סיר העצבון מלבך בכדי שלא יוזקו כוחותיך וחז"ל אמרו לא תועיל דווה בליבך דגבר בגוברין קטיל דויא. ובאמת איזה תועלת בזה ובפרט לנבון וחכם כמוך ודרושים לך כחות חד-שים ורעננים להתחזק ולהתאמץ במעוז חזק לעמוד בדרך זו שסללת לך, ושהנך מביא תועלת בלי הרף בעטך עט סופר מ-היר בעתונך שהחרדים וגם להמזרחיים הציונים ולחינוך העב-רי להישיבות ולבתי כנסיות האם חדלת מתקך ותנובתך ותירו-שך המשמח אלקים ואנשים והלכת לנוע על העצים בתוגיין ו-אנחה מבלי תועלת ואיה איפו המאמרים והמכתמים והפתגמים שהמשכת זה ימים רבים על גבי העתונים ודוקא בלילי רבי - עית ובלילי שבתות כאלו כונת להבריח הלילות ולהפיח והכ-ניס רוח חיים חדשים ונשמה יתירה כי יתענגו קהל עדת ישר-אל בשבתיתיהם ומועדם בקראם בהם בחפץ לב זה שנים כבי-רות והחוט הזהב הזה מהראוי שתמשיכו עוד ולהוסיף אמיץ וכח וחיל חדש ימיך כמקדם וכשתשוב לביתך למעון הקיץ תו-דיע לנו ונמשיך שתהיה אך שמח ועליז והננו מברכים אותך בשנה טובה ונצחון גמור בקרב נגד אוייבינו ושבו בנים לגבו-לם בישועה לכל העולם כולו ולעמנו בכבוד רב אורי פעלשין.

ב"ה א' ויצא יעקב ששה ימים לירח כסליו התש"ג מיאמי ביטש פלארידה

לכבוד אוה"נ האי גברא רבה ויקרא כ"ו מוהריל אנדראן הי' שלום!

בושתי וגם נכלמתי באחזי עתה קטת הסופר בידי לערוך

לכם ולהודיעכם אף קצת בענין חתנכם הנעלה מוהר"רי חוק-
אסקי הי' כי הנני בזה נבוך וכבין הפטיש והסדן ואוי לי אם
לא אומר ואנכי הזדמנתי אתו בפתאום בשבת זו ומעשה שה -
יה כך היה וסוף מעשה במחשבה תחילה טיילנו אני ורעיתי ו-
הטיול הזה היה לשם עונג שבת, וכיון שהגענו לרחוב פען או-
נו (הערה להשמר פן) ופגשנו בהרבנית באסס שבאה לקראתי-
נו ובתוך כך ואפן כה וכה הנה חתנכם הולך לתומו עם בנו
הבכור לאיטם ותגדל שמחתינו ובשאילת שלום, כנהוג, והגם
גם לרבות ת"חכ כי לכאורה אנחנו האורחים ומן הראוי שהם
יקדימו לבא אלינו בראשונה אולם הפצירו בנו ונאות ונפן ונכ-
נס לבית ה"ג באסס הסמוכה תמן ונשב מסביב ונשוחח יחד
בדברים של מה בכך ומובן כי מחשבות שונות מתרוצות בנו
איך ובמה נתחיל הדברים הנוגעים ושבקשתם אותי להודיע -
כם טרם הפרדי מעליכם, והנה הרבנית פתחה בכבוד אכסניה
לומר ולהגיד ולשאל כי דרך נשים לה בתשעה קבים, וכמה
גדולים דברי חכמים ויבן את הצלע מכאן שבינה ותורה נית-
נה לאשה יותר מבאיש, ואני שאפתי רוחי כי אמנם לא הר-
הבתי עז בנפשי לצאת מיד בשאלה כזאת של מי יאכילנו
בשר כשר ותשובה נכונה היה מוכנת בפי חתנכם שיחיה, כי
כנראה הדבר הזה העיק והכאיב לבבו ורוחו ומיד ענה אצל
הטבח קענהאלץ והוספתי לשאול ומי הוא השוחט וגם זה ביא"
כהלכה למעשה בתשובה נצחת ובסוף הוסיף ואמר כי הנהו
בזה מגלה טפח ומכסה לא רק טפחיים כי אם מאה טפחים ולב-
אר הכל אי אפשר להעלות על הכתב וגם כי הנהו מרגיש כי
צורבא מדרבנן דאיכא במתא כל מידי דמתא עליה רמיה. וה-
נה עיניכם הרואות כי אין קץ לדברי רוח כי הנה אך זה עתה
שהתחלת ליכתוב ותם הגליון הראשון וגליון שני לפני לרשם
ולספר לכם המשך הדברים, כשקמנו לשוב על עקבינו חשב-
תי להכנס לביתו מפני הכבוד ויען ויאמר הוא אלי פה נכנס
לחצרי לשבת, ואמרתי אליו נוכל להכנס דרך אגב לבית מר
שערך בתור ביקור כי אך זה כיומיים שבא גם הוא לכאן וי-
שר לפניו הדבר ובחפץ לב נאות אלי ונכנס ונשב בגן לרוח

היום, והגן מלא באלנות טובות ורעננות ופרחים משלל צב - עים המרהיבים את העין, גם מר שערר ששמע קולינו בגן ני- גש ובא וישב אתנו ובשיחה ארוכה ובשקלא וטריא נדברנו י- חד ומענין לענין ובאותו ענין ויוסף רבינו יוסף לדבר ויבאר לפנינו כי מצבו איתן בזה, כי אפילו ברחוב יד בביהכ"נ ד- תמן הכריז רבם בפום בי רבי בנימין כי בדבר הכשרות הנהו סומך ומוסר ביד רבי ראקווסקי הכל, ואמרתי כי בזה צריך עיון ולגבי דדי למיחוש מבעיא אם אפשר להאמין לו בזה, ו- בין כך וכך חתנכם נאלץ לעזבינו לתפילת המנחה ללכת לביה כנשתא, ומר שערר מיאן להתערב בזה מהנסיון כי העוסקים בצרכי ציבור הקב"ה ישלם שכרם, ואני אמרתי כי חוששני שלא יהיה בבחינת נאחז בסבך כי האי תיגרא דמיה וכו' וכי- ון דרוח רוח, ואוסיף להגיד כי אף אם יעלה בידם ליצר אי- זה כשרות בשינוי השם הוא יאחז בקרני ההנהלה, ואחרים יש- תו ויהנו, והוא יוכל ח"ו להיות השעיר לעזאזל, ואחוס ו - אחמול עליו מבלי אשר אוכל לעזרו בזה מאומה ובאש המח - לוקת יגרם זרם אף וחימה, ונקיי הדעת שבירושלים לא היו מסיבים בסעודה כזאת, ושמא יגרום ח"ו גם חילול השם בפ- רהסיה ולכן מוטב שיחדל מזה תיכף ומיד ומהראוי כי כבודו הרהו בזה ולהשם הישועה ברגשי כבוד ויקר שלכם באהבה ו- כבוד רב אורי פעלשין.

ב"ה ג' לסדר וישב בקשו צדיקים לישב בשלוה קפץ עליו רגזו של יוסף

וזאת דברי האגרת הזאת המשנית לכם ראשית ללמד קצת סנ- גוריה על חתנכם, ושנית להתרפס ולהתנצל פשוט על אשר נל- כדתי שלא להזהר במאמר ברב דברים לא יחדל פשע, במכת- בי הראשון הגם כי מובטחני בכם לדייינני לכף זכות כי כונתי רצויה בזה ואך לטובתו נכנסתי בעודי הקורה אך להגין ולז- כותו וביחוד להצילו שלא יכשל ושלא ימעדו קרסוליו בהיו- תו פה גלמוד בעסקי צרכי רבים, ועל פי הרב הרבנים שלנו

מרגישים תמיד שהם רובצים תחת משאו ועל כבד וכוספים ו-
שואפים לצאת ידי חובתם ומוצאים תמיד חובה לעצמם וזכות
לאחרים להעם ולהקהילה שהנם שוכנים ומכהנים בתוכם. ב -
אותו הזמן שהאספסוף אינם חייבים כלום ומשליכים מעליהם
שום שמץ התחייבות להרבנים המסכנים אפילו בשעה שהרא-
שונים סובלים ומתפרפרים מפגעי הזמן וכדומה, וחתנו צריך
להיות סבלן ומתיני במתין מתי ודרושׁ לו להיות מחנן במידו-
תיו של הקב"ה מה הוא ארך אפיים, ולבסוף דומה הנהו אל-
יו בזה הוא בונה עולמות ומחריב והוא פותח בתי מדרשות ו-
סוגרן וחוזר ופותחן, ויש לשאל בזה מרי דכי, האם זו תורה
וזו שכרה? רב וחסנן ולמדן וקולו ערב האם על מר קענהאלץ
חל הדבר ללמדיהו בינה ליעצהו איך להתנהל אפילו שיהיה
הכשר שבטבחים ובמקום שאין אנשים הנהו משתדל וכ"ו וב-
אמת אין הדבר עוד בבחינת מעות לא יוכל לתקן ולבאר הכל
אי אפשר לי פן אחטא בעטי הדל ואשים קנצי למילים ודי ל-
כם בזה אגב ברכתי אליכם שלוחה בנצחון גמור נגד אויבינו ו-
בברכת ציון וירושלים, אורי פעלשין החונה פה כעת.

ב"ה עש"ק פרש בא ט׳ שבט התש"ג מיאמי ביטש פלארידה

להאדון הנכבד נחבא אל הכלים כדגים שבים שהמים מכסים
אותם מו"ה ראובן בויש הי׳ שלום!
נתגדלתה ונתרוממתה היום מאד בעיני מעט קראי מכתבך הנחמד
בעברית צחה ואותיותיך האירו מול עבר פני שמחתני ותגל נפ-
שי בהגלותא לי הדבר הזה שהיה נעלם מאתי עד כה. הנני
מכירך זה ימים רבים ולא עלה על לבי כלל וכי הנך גם מש-
כיל והאמת ניתן להגיד כי מעולם לא נפגשתי עם איש כמוך
במסחר הדגים ונהרין לו שבילי ואופני כתיבה תמה בלשון ה-
נביאים כמוך. ותחת אותו המרגליות (מרגניתא טבא) שמצא יו-
סי מוקיר שבתא במעי הדגה בימים מקדם ונתעשר כפי דברי
האגדה, ואתה יקירי המסכן העלית חרס בידיך ונאחזת בס -
בך מחסר הזה מעוני וחסר כל, וגורלך לבא במשא ומתן תמיד

אך נשוי בני ישראל ולא בהמשובחות שבהן. ותשאלני מדוע דרך רשעים צלחה ואתה סוחר ומובר דגים הנך נעזב וגלמוד ואין איש שם על לב רוע מזלך, והנך נאלץ לרבץ תחת משאו ועל כבוד משום פרנסתך וכלכלתך, ולהיות בדומיה ומשא ותיתא לך ואשריך והנך בעיני כגבר בגיברין וכאיש אמיץ לב בגבורים הנהנה מיגיע כפו חזק ואמץ ותנהל מסחרך הלאה בתקוה טובה הנשקפת לך לימים הבאים הטובים מאלה ולא לנצח ישכח איש, ואין לך אדם שאין לו שעה וטובה תקוה מחיים בברכת ציון וירושלים הנני שלך אורי פעלשין.

ב"ה יום ד' ר"ח טבת נרו של חנוכה התש"ג מיאמי ביטש פלארידה

לידיד הנעלה וסופר מהולל מוה"ר אפרים קפלאן הי' שלום!

מכתביך טובים השנים נתקבלו לנכון ונקראו בפום בי אני ומכיריך המעריצים אותך וכוספים לראותך פה אתנו עומד היום להחם נפשיך לאורה ותחת קרני אור החמה הזורחת פה בלי הרף ומחממת כל בשר ורוח כה בנעימות ורך, ובאמת נפלאים מעשי השם איך שאנחנו רוחצים ושטים בים התכלת ומטיילים ארוכות וקצרות על החוף, או מוטלים על החול שעל שפת הים תחת האילנות הרעננות, ותחת כיפת השמים הטהורים, ורוח חרישית מנשב בנעימות לחיותינו כיום הזה. ואתה שם בצפון זוחלים ורועדים מקור וקפאון ולכן יקירי שמע נא אלי וטוב לך לכה איעצך ולו שמעני קח נא את אשתך האצילה חוה אם כל חי וקח אתך עטך עט סופר מהיר שתשמח בה אלקים ואנשים ובא אלינו ברינה, ואז אשריך וטוב לך וחם לאדוני ולמרתו, ומובטחני כי יוטב גם מצב בריאותך עשרת מונים ועל דבר אגרתך השני החזר ששלחת לידי אגיד לך קשט דבר אמת בלי כחל ובלי שרק כי אין דעתי נוחה מזה כלל ואדרבא אתפלא עליך לאמר איך עלה על לביך לעשות כדבר הזה להכניס עצמך בסיכסוך כזה ובמריבה כזאת עם תח כזה ולמדן כמהו כרבי אליעזר סילוורר, והלא אמרו חז"ל הזהר בגחלתן

שלא תכוה, כי סוף סוף אין זה כי אם דברי ריב ומדון והאי תגרא דמיה לבדקא דמיא כיון דרוח רוח, ומה בצע לך מה יר- ויחו המזרחים ומה יפסידו האגודים ארץ ישראל בטח לא יאבו הם לסוג מדרכם אף שעל, וכן גם כן המזרחיים לא לתפארת להם לסור או לפנות ימין ושמאל ותהא נאלצים להחזיק בכל תוקף בדבר שאיננו מעלה ומוריד ומי יערב לכם כי אך לשם שמים, וסופה להתקיים, על כן עצתי נאמנה לך כלך מדרך זה וחסל ותקותי כי גם הפרדם ישוב ויקיים כפי שהבטיחך להד- פים מכאן ולהבא דברים נוחים לפייסך ולרצותך ושלום על ישראל ועל רבנן והנני בזה רעך הדורש טובתך בלב ונפש ומ- שום ועשית הטוב והישר תטה אזניך לדברי אלה הנאמרים בצ- דק ויושר רעך אורי פעלשין.

ב"ה טו אייר התש"ג

כבוד הרב הנכבד רבי אורי פעלשין נ"י:

התורה מדברת בלשון בני אדם אולם ישנם בני אדם המדברים בלשון סורסי כשהם באים לדבר או לכתוב בלשון התורה... ויסלח לי כבודו אם אומר כי הוא הנהו אחד מהם, ובגלויתו ה- אחרונה עוד הגדיש את הסאה בגיבוב מליצות נפוחות שאין ל- הם שחר ובהבאת מבטאים או פתגמין תלמודיים שאין להם שום שייכות אל הענין כמו "הלכה חמורך טרפון" או "שקל רבי למטרפסיה בהאי עלמא" ואם כוונתך בזה לרמז כי חליתי בתר עונש על אשר העזתי להרהר אחר מדותיו הקומונאיות שלא ה- תביש לפרסמן... הלא זהו ממש מגונה אפילו על חטאים אמ- תיים וחמורים אסור להצדיק את הדין. אולם העיקר הוא כי לא יכולתי להבין מה שהוא סח ולהסיק מדבריו אם הנהו מתחרט על מעשהו הנדון אם לא, ולדידי שאלה זו היא בבחינת הלנו אתה אם לצרינו? אם עדיין נשאר ידידם של העיכרים הללו אין ידידות אפשרית בינינו, אין חלקי עם אלו המדברים אחד בפה ואחד בלב, הפתגם העממי אומר אמר לי מי הוא אוהבו ו- אגיד לך מי הוא בעצמו, צר לי על כי הוא מאלצני לדבר אליו

בסגנון כזה כי למרות מחמאותיו האחדות פגע בכבודי באופן גס בגלויה זו, ולא כך כותבים לאדם שמתיחסים אליו בקצה דרך ארץ, בבקשה לבלי לכתוב לי עוד מהם, ושלא אצטרך לשמוע לעצתיהם המחוכמות. ואם ניחה לך קרע מכתבי בחמת רוחך והשליכהו ארצה (מליצה נקיה) כסולת (ברור) ואם כו-נתה לעורר חמת רוחי לא קלעת אל המטרה בטלנות היא לד-די המעוררת רק צחוק ושלום לו ולכל הנלוים אליו אפרים קפלאן.

נוסח מכתב אפרים קפלאן האחרון

ט"ו סיון התש"ג

מכובדי רבי אורי פעלשין

סוף כל סוף נצחתני בענוותנותך, מיד אחרי תשובתי על מכת-בך הראשון באותו יום (ד׳) הגיעני מכתבך השני שעשה עלי רושם עמוק, אולם קשה עלי הכתיבה עכשיו ברצוני רק לה-גיד לך כי אשמח מאד אם תבקרני עם מרתך הכבודה בביתי כמובן עלינו להדבר בטלפון ולקבוע אותו היום והשעה. בנו-גע לי אין הרופאים המשגיחים על בריותי מתירים לי עדיין בביקורים ממין זה, ובזה הבעתי לך רצוני לבקרני בביתי כאמור להתראות אפרים קפלן.

ב"ה ד׳ בא זיין שבט התש"ג מיאמי ביטש פלאריידה

לרעי היקר מו"ה אפרים קפלן הי׳ שלום!

לשכך חמתך באתי הפעם בשורתיים אלה בראיתי כי אני ב-עצמי נלכדתי ונכשלתי בזה שלא נזהרתי בגחלתך ואיכוה גם אנכי כמוך. באתי ללמד ונמצאתי למד. ועל ידי זה אולי ש-עברתי על דברי חכמים מילי בסלע משתוקי בתרין ולכן הע-ליתי חרון אפך בי ואודע ואודה ולא בוש כי אך בי האשם ו-אתך הסליחה ומודה ועוזב רוחם. ובכל זאת מסתפינא שמא

תזיח דעתך עליך ותוסיף עוד סרה שלא לותר על כבודי כב-
יכול הלאה ותעשה עמדי כאשר זממתי לעשות לך ולכן אק -
דים לבקש לכל הפחות קצת יושר ולהתנהג לפנים משורת ה-
דין ואשאלך עד מתי תאכל חרב העט החד שלך, הלנצח? אם
כהן וסופר אתה ואולי אין זאת כי אם כצחוק בעלמא וכמי-
לתא דבדיחתא וכונתך אך לעקציני כלתינוק בעלמא בשמאל
דוחה וימין מקרב, ותחשביני כזעירא דמן חבריא ברב גדול
כרבי אליעזר סילוורער הי"ו החלות. וברב קטן כמוני כילי-
תה אפך בי. ובעיני נדמתה כאותו שמזג כוס לרבו ושפך לו
הקיטון על פניו ומה תאמר לעניוותנותי עתה ואקוה שלא לר-
צותך בשעת כעסך וחמתך שככה ובקור רוח השיבני סלחתי
כדבריך בכבוד אורי פעלשין.

ב"ה יום ה' בא ח' שבט התש"ג מיאמי ביטש פלארידה

לכבוד אוה"נ הסופר הנכבד מוה"ר אפרים קפלן הי"ו קרטי-
תך השגתי לנכון בהתנצלותך לסיבת חרון אפך על הרב רבי
אליעזר סילוורער היה יען כי קרא קטגוריה על העתונך המ"ג
דזירנאל. ובזה אמנם צדקת כיון שירד עמך לחיך כי זהו עי-
קר פרנסתך, וביחוד בהעתון הזה שהינך לוחם תמיד בעדם ו-
בעד הרבנים החרדים והנך שוקד לעזרתם ובעד קיום היהדות
והחרדים וממש בחרוף נפשיך מצריך בלי הרף ובלי ליאות,
ומה להם עוד, ואדרבא חיוב גדול חל עליהם להחזיקך ולא
לשלם רעה תחת טובה ובירא דשתית מיא מיניה לא תשדא בי-
הקלא. ובנוגע אלי אין לך להשים אשם בנפשך וכי ברצונות
עשיתי זאת, וכי הם דרשו ממני עזר ונענתי להם. וכן דרכן
של בני ישראל נתבעים למשכן ונותנים וכ"ו וגלוי לפניך מז-
גי וטבעי שלא לפנות עורף לאנשי שלומי ובברכתי להרוסים
הסוויעטים הלא הם הגבורים הכבירים הלוחמים בחירוף נפ-
שם לחירות כל העולם כולו ולחירות עמינו עם בני ישראל
באפי עוזי מגינם מגינים על כבוד כל בית ישראל השוכנים
בתוכם ועתה בחגגם הכ"ה שנים לקיומם ראוים הם לברכה

בשבח ותהילה ומעתה תקותי כי תחדל מלהגיד המילים האלה "אי הייט רוסיא" שהיו שגורים בפיך, חלילה לך וכלך מדרך זה, וממילא חף אנכי מפשע וחפים גם הם משום וגם הגאון ה- ערצאג מירושלים עיה"ק קדם לברכם וברוכים יהיו והנני רעך אורי פעלשין.

ב"ה ה' סיון ערב חג השבועות התש"ג ניו-יורק

להסופר הנכבד אפרים קפלן הי' שלום!

אגרתך הטוב האיר היום את עיני ראשית משלומך ושנית לשו- נך לשון העברית שלך המלא חן בפתגמיך המיוחדים כעין נוס- חך בבשירגאן המיוחד במינו ובפרט שנגלת לפני ברצון מצודק כי הקרח נשבר בינינו וכי פתחת וסימת בשלום ובעמקות כדר- כך, ובמה שבאמצע לא איכפת לי כלל אפילו פטפוטי דברים בעלמא, כי התורה דברה בלשון בני אדם וכן כתיבתך ולא כן אנכי למרות רוחך הנני מגדיש הסאה בלשון סורסי ובגבוב נפוחות תלמודיים שאין להם שחר ומה בכך? במאמרים תלמו- דיים אולם המאמר הנפלט באחרונה מפי עטי רבי שקל למטרפ- סי בהאי עלמא או הלכה חמורך טרפין שחשבת שכונתי לעקי- צך אודיעך כי לא בדדך כי אם בדדי למולי וכלפי עצמי הזכר- תי המאמר הזה, ואתה ממיט עלי ודורש על עונות שלא חטאתי כלל שיכופר לי, ואשאלך בדבר תלונתך עלי שהנני קורא ה- פרייהייט, האם אינני חפשי לקרא עתונים שאוותה נפשי משום ידידותיך הלא גם אתה עשית כך בהיותך צעיר לימים והתעינת בספרות ממין זה שהיו פסולים בעיני הוריך ושבחלה נפשם בהם, ובכל זאת הייתה חביב בעיניהם וקשור לנפשם ולרוחם, וכן גם אנכי איננני רואה שום סיבה שיבטל ידידותינו משום זה. הבדל קטן יש בינינו שהנני בטבעי ממרה לבנה. ואתה בתור פיליאוף הנך חושב מי יודע מה? ובטח לא נעלם ממך שגם הם טעו בדברים רבים ומדוע לא תאבה להפוך בזכותי ולזיינני ב- מאזני שכלי צדקך. אפילו שלא בתור רב כי אם כיהודי פשוט

תי בלי כחל ושרק רבנות וחרדות. האים אין גם לך מיוד-
עים הוקראים עתונים אנגלים שאינם נוחים לך . וכי אנכי
מחויב לשנות טעמי ודעתי בשבילך אם אתה אוהב עשירים
ועתונם. כי אוהבי עשיר רבים. ואני אוהב הפועלים העניים
ועיתונם מדוע ההקפדה בזה אף לא חלישות הדעת כי בני
אדם כשם שאין פרצופיהם שוות כך אין דעותיהם שוות. ואני
לא לרצותך ולא להעלות חרון אפך באתי וגם לא לשכך חמ-
תך באתי אליך בכתובים אך כדבר איש לרעיהו בברכה וב -
שאילת שלום ועל דבר שאלתך הלנו אתה אם לצרינו ע"ז א-
ענך כי צרינוהם ההיטלרים והמוסלונים ואוהבינו הם האמרק-
נים והרוסים הכבירים הגבורים הלוחמים בחירוף נפשם בעדי-
נו וחרותינו והאנגלים שלום על ישראל ועל רבנן שלך אורי
פעלשין.

נ"ב

ובכן יקירי זאת עשה עתה ויכופר לך ואת כל תנוכחת, קח נא
מקלך ותרמילך ובא אלי לבקריני, או אף אם תאיץ עלי הד-
בר בהיותך עתה לא בקו הבריאה ותפקד עלי לבא אליך הנני
מוכן ומזומן גם לזה משום מכבדי אכבד, וביום י"ב סיון הוסף-
תי בהמשך הסיכסוכים לכתוב הלאה בראותי כי כחומר ביד
היוצר כן העט בידך ברצונך אחז וברצונך עזוב , וכן לרחוק
או לקרב ואיננני יכול לרדת לסוף דעתך ואך זה ברור לי
כי אין דעתך נוחה מלשון ארמי היוצא והנמלט מפי עטי הדל
וזאת ידוע לי גם מבלעדיך כאמור . ולכן אפילו אם אקח
בידי עת בת עשר אמות ואקפץ או אדלג עוד יו"ד אמות לא
אגיע לקרסוליך לפי דעתך אתה והנה נכשלה עטי שוב פעם
במאמר תלמודי והוא אם ראיתה כהן שהוא בעל עזות פנים
אל תהרהר אחריו שאינו אלא מהם ורבי אליעזר אומר אף
שהוא עז"פ שדרכן בכך שנאמר ועמך כמריבי כהן ובפרט
פלוני וכהן וסופר ועלי נאמר הרגל נעשה טבע ושבשתא כיון
דעל על" וכשטיילתי על המעברות בברייטאן נתעוררו בקר-
בי געגועים להוודע פרק בשיר ובזמרת-יה ומי כמוך כביכול
היודע רצון דרזין והדורש במעשי מרכבה בשנים ובמעשי

בראשית ואחרית ונהרין לו שבילי העתונים מהחרדים והעמך ולכן אמרתי נענתי לך וגמרתי בלבי משום אל תמנע טוב מבעליו ושלא אהיה כצרעין מבלי להזכירך על הימים הטובים הראשונים בדרום הארץ ובצפון הנסיעות והטירולים שהיו מלאים עונג ושמחת לבב איש ומובטחני שתשים לבך ונפשיך לחדש ימינו ימיך כקדם הדרושים לך כה להחלימך ולהחיותך ושלום על ישראל ועל רבנן בכבוד רב אורי פעלשין.

זהו מכתבו האחרון שכתב אלי עש"ק בהעליתך את הנרות ט"ו סיון

מכובדי רבי אורי פעלשין סוף סוף נצחתני בענוותנותך מיד אחרי תשובתי על מכתבך הראשון באותו יום (ד׳) הגיעני מכתבך השני שעשה עלי רושם עמוק אולם קשה עלי הכתיבה עכשיו ברצוני רק להגיד לך כי אשמח מאד אם תבקרני עם מרתך הכבודה בביתי כמובן עלינו להדבר על ידי הטלפון לקבוע את היום ואת השעה בנוגע לי אין המשגיחים על בר-אותי מתירים לי עדיין בקורים כאלה ממין זה להתראות אפרים קפלן.

ב"ה יום ג׳ רח ניסן התש"ג מיאמי ביטש פלאריידה

לכבוד הרה"ג והרה"ח ומעוטר בכתר שם טוב ומופלג בתורה מוהר"ר חיים ביק הי׳ שלום!

אגרתכם הבהיר כחזיז ורעם הגיע אלינו ומכותלי מכתבו ניכר כי אין פחמי אתה ועוד הראה לנו לדעת גודל בקיאותו שנוכל לאמר אליכם כי כשמך כן תהילתך ובזה קלעתם אל המטרה, אמנם אולם בנידון הגט הזה החושב אותו כלתחילה ולא כדיעבד בזה צריך עיון וקצת שקלא וטריא וכדי לראות ולדעת ולהבין גודל קושי הדבר צריך ודרוש לקחת חבל ממשי

ולהתענין ולהרגיש בצערן של תלמידי חכמים בזמן הזה ומ-
צבם בענינים דתיים מסוכסכים המקושרים במכאובים ומעצ-
רים ומכשולים גם יחד בדבר זו של תילי תילים של הלכות
ביחוד אולי לגבי דדכו מילתא זוטרתא זו אולם לגבי דידן
לאסוף הבי"ד של ג' רבנים מובהקים ולימצא עדים כשרים
בעלי-דת ושומרי שבת עדי הגט ועדי הרשאה או עדי מסירה
וסופר מובהק ושליח ראשון והעיקר מהראוי להעניקם משכר
פעוטי כי "וחי בהם" כתיב והימים חמים הם מאד כי השמש
בוערת כאן בימות החורף כבקיץ והבעל המגרש עובד בצבא
ומוטל תחת תפקידם של ראשי הצבא ומשטריהם שאינם מות-
רים אף כמלא נימה ומובן כי הנהו ירושב כעל גחלי רתמים ו-
הסופר הנהו זהיר וזריז וגמירי סופרי דדינו מגמר גמירי וה-
צליח לגמור בכי טוב לשמחת לבב המחכים בכליון עינים את
הגט פטורים. וכרוז הוציאו הב"ד שלא להוציא לע"ז בחרם
דרבינו תם ותלמידיו ואין אחר מעשי הבירדין כלום ואין בית
דין יוכל לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן וכ"ו ונקל
להיות מבקר מלהיות מחבר.

ולכן אמרו חז"ל כל מי שאינו בקי בטוב גיטין וקדושין אל
יהי' לו עסק עמהם ולא אמרו בדין גיטין והטעם שרמזו בזה
שהרבנים יהיו בקיאים בטיב מזגם רצה לומר שיהיו בבחינת
טובי לב בטבעם ושלא ירננו ויערערו על חבריהם הרבנים
ועל פסק דינם וזו מפר זו את זו וכ ות"ח לא כל שכן ולא
יאמרו תמיד יקוב הדין את ההר ובכל אופן בנידן דידן הדבר
הוא לכולי עלמון כדעבד, וביחוד כאן מקום עיגון ממש כי
מי יערב לכם כי עוד יופיע לפנינו האיש החיל הזה. ואולי
כבר נסע לדרכו ואיננו עוד ולכן תקותינו כי תשימו לבכם
לדבריגו אלה לתת אימון כי הגט עם חתימת העדים וההרשאות
כשרים הם לכל הדעות ותסדרו לימסר תמן ליד האשה המת-
גרשת על ידי השליח שני בכל מקום שימצאנה כדת וכדין
ושלום על ישראל ועל רבנן . ואם לא יאבה כבודו להטות
אזני לדבריגו אלא הנאמרים בצדק אם כי ישלאל ידינו להוכי-
ח משם ופוסקים ראשונים ואחרונים כי הדין אתנו , אולם
מטעם ערב פסח שמוטלים אנחנו בטרדות שונות מצרכי הכל

להכין מאכלות כשרות ומצה לחיל היהודים הנמצאים פה ב-
המון ודי לחכימה ברמיזא בסליחה ובבקשה להודיעני במוק-
דם האפשרי, ואז נפנה לימסר הדבר ליד בי"ד צדק מרבנים
וגאונים שיאבו לקבל עליהם לגמר הדבר בכי טוב בלי שום
חשש ובלי דפיקת הלב ועוד ינחלו כבוד והדר שידעו ערך
הדבר על בריו וכבוד חכמים נחלו, ואגב הננו מביעים תודתי-
נו למפרע משום כבוד התורה ולומדיה ומועדים לשמחה חגים
וזמנים לששון ובברכת ציון וירושלים שלכם באהבה הרב או-
רי פעלשין החונה פה.

ב"ה עש"ק כ"ח לחדש מרחשון תרצ"ז ניו-יורק

כבוד ידיע" אוה"נ הרה"ג נדיב לב ויקר רוח דורש טוב לע-
מו ארצו ותורתו כ"ו מוהרצ"ה מניסעוויטש הי' שלום!
מה הוא רחום אף אתה רחום
בטח יסלח לי יקירי על אי הופעתי להסעודת מרעים ועל הנ-
שף עונג וצדקה גם יחד שנקראתי והוזמנתי מכבודו, וסיבת
הדבר כי הופקד מקומי תמן לגמרי יען כי הבטחתי עוד למפ-
רע לסעודת משפחתית שהכינו בעדינו טרם צאתינו העירה ה-
פרידה הוכן בעדינו והצאתך לשלום שהחליטו ובהסכמתי לפני
נסעתי ולכתי למדינת פלארידה בנגב ארצות הברית שהננו
הולכים לחרף נפשינו כבימי הקיטנים אשר בטח ידוע לכבודו
כי הננו עוזבים ארץ הצפון על כל ימות החורף בכל שנה כי
הכל חולים אצל הקר ובפרט כי הפקד הופקדתי וצויתי ע"ז
מהרופא חולים ואי אפשר הי' לי בשום אופן להמנע מהטוב
הזה, והחלטתי לשלוח ליד כבודי מנחה מצערה של שלשת
שקלים בעד הישיבה הקדושה ישיבת טעלז ותיתא לך וגודל
תשואות חן וחסד על חסדך ועל צדקותיך ושהדביק עצמו
למידותיו של הקב"ה להיות רחום וחנון שלך באהבה ורעות
אורי פעלשין.

ב"ה יום שלישי הוכפל בו כי טוב ג' ימים לחדש כסליו תר-צ"ז מיאמי ביטש פלאריזה

"ראיתי מעשה ונזכרתי הלכה"

כבוד אוה"נ ורעי הרה"ג והרה"ח מוה"ר לי כהנא הי' ורעיתי העדינה ובניו הנחמדים והיקרים שלום!

אם כי לא עלה בדעתי להחיש ולמהר ולבא אליך בכתובים עתה כי הלא זה יום אתמול שירדנו ממרכבת החשמל ולא עלה כמעט בידי להנפש מעמל הדרך עוד. אולם ראיתי מעשה ונזכרתי הלכה רצה לומר לא המעשה העיקר. ואולי עוד אדרבה ההלכה והאפכא מסתברא. ואבאר לך הדבר כי כמעט נכשלתי כביכול ואך בדרך נס היצלתי ו"השקלא וטריא" הי' בעת ובזמן התחלתי לומר טל ומטר ומעשה שהיה כך היה, אחרי שינוי מקום השתא בבואי הנה בחרתי מהטוב ונתישבתי במעלה העיר אשר על כיף ים תשכון אם הננו משלמים פי שלוש מהמחיר של אשתקד. ולקחנו ארמון נפלא וטוב והשמש זורחת גם לפני ולפנים והחלונות מסביב וכמובן שבעי רצון הננו ממדורינו זה, והנני שכן טוב לביהכ"נ הגדול והמפואר וסמוך ונראה אל חוף הים. וכשנכנסתי לביה"כ להתפלל ישבתי לי בירכתים ואפס בריחוק פתחים משער הכניסה כדין ובתוך עמי הנני יושב לי ומתפלל עם ובין האורחים הרבים, וניחה דעתי בזה בחשבי כי אין אף אחד מהם היודע ומכיר אותי כאן, והנה פתאום החשובים שבהם סבבוני ושאלו בשלומי ובשמי ואנכי בענותנותי עניתי והחזרתי להם שלום ושמי נודעתי להם בשם מר פעלשין וחסל, והם עונים לנגדי לא תוכל לכחד הנה שמך נודע בשערים בשם הרב ר' אורי פעלשין, ובבקשה קום ועלה אתנו למקום מזרח המקדש הזה ושם מוכן ספסל מיוחד וכסאות להאורחים הרבנים ואיזהו חכם המכיר את מקומו ואנכי בהכרח נענתי להם אחרי כי נוכחתי שלא אוכל להחבא ומעתה מקומי קבוע לתפילתי.

"שמש צדקה מרפא בכנפיה"

ואחרי אשר רבם ומורם נקטף בדמי עלומיו זה אך כשבועיים

ח"ל והם נשארו כצאן קדשים בלי רועה, וזאת היתה השאלה הראשונה אימתי יתחילו לאמר טל ומטר, עיינתי בלוח הקדיש של אלי הנדפסים בארץ ישראל ושמה רשום בי"ז בכסליו והם הרציאו מיד לוחתיהם ומצאו רשום בליל כ"ב כסליו ונס גדול אירע לי כי זכרתי הדין מהשו"ע כי ששים יום אחרי ת- קופת תשרי מתחילים לאמר טל ומטר, ומיד מניתי הימים ומ- צאתי כי הלוח הירושלמי זמנו קודם ואמרתי להעירך בדבר הזה ושלא תטעה גם כן כמוני ולע"ע לבד זאת עולם כמנהגי נוהג. בבגדי קיץ לבנים הננו מטיילים ארוכות על החל ורוח- צים ושטים במים וכשבטי-יה בשעתם שהלכו לרעות את עצ- מם ונהנים מזיו אור החיים הרעננים ומתחממים לאור קרני ה- שמש אשר צדקה ומרפא בכנפיה ותיתא לנו כי הנה העם המ- טיילים ממולינו הנם כמעט חצים ערומים לנגדינו ולנגד אור השמש וכן תלכנה העלמות אין מספר לבד הגברים והם מ- הנוחלים ש"י עולמות באמרם יפה שעה אחת בעולם הזה בתו. "ומעט מכל חיי עולם הבא, ואם כי חשקה נפשי להמשיך עוד דיבורי אליך ולהודיעך עוד מעשים רבים וחדשות תכופות ו- מקרים שונים שנעשו תחת השמש פה בדרומה של ארצות ה- ברית אולם עוד לימים הבאים ועוד חזון למועד כי גם תם הג- ליון הזה ואשים קנצי למילים ואסיים בברכתי הלבבית אליך והנלוים אליך שלך באהבה אורי פעלשין.

ב"ה עש"ק וערב חג הפסח הי' תש"א מיאמי ביטש פאלרידה

"איצטלא דרבנן"

כבוד אוה"נ הרב הגאון מוכתר ומעוטר בכתר תורה שהולמתו סיני ועיקר הרים חריף ובקי בחדרי גמרא והלכה כ"ו כ"ו מו- הר"ר תנחום טרייטן שליטא שלום!

בושתי וגם נכלמתי עד כה לפנות ולבא ולהופיע ישר לפניו ל- התלונן ולהתנצל ועל ידי זה להעמיס ולהוסיף עליכם טורח ו- זה גלוי וידוע לי כי הנכם רובץ תחת משאו ועל כבוד מנשא

המוטל עליכם מבלעדי, בין בטרדת פרנסה וכלכלה כנהוג-
בין בצרכי רבים שהנכם עסוקים ועובד בלי הרף ובלי ליאות
ובכל זאתלא אוכל להתאפק מבלי להודיעו לכל הפחות באיג-
רת שלומים בהזדמנות זאת ואחרון אחרון חביב ובבקשת סלי-
חה למפריע אודיעהו בזה כאמור, ועד היום הייתי כמתעתע
וכמוציא מתחתי יד דבר שאינו מתוק בעיני הרב אהרון הלוי-
דים, עד שחשבני כמעט לבלתי ראוי לאותה איצטלא דרב-
נן, ואין לי כל רשות ממילא להתערב בענינים נשגבים ונע-
לים השייכים אך לרבנים מובהקים כמוהו, ולבסוף היה הוא
בעצמו בבחינת המתכבד בקלון חברו קצת, ומובן כי גדל יגו-
ני ועצבוני ואתחלחל מאד עד כי הייתי כהולם פעם בקראי
מכתבו שכתב לכאן כי מצא חס ושלום שמץ פסול בסדר ונו-
סח הגט, כאילו לא ידעתי מימיני לשמאלי, ולא אדע ההבדל
בין תורף לטופס הגט, וסהדי במרומים כי בבר לבב ובנקיון
כפיים כאיש ההולך תם ילך בטח, הנני עוסק לפעמים בתור
עזר וסיועא להרבנים הנכבדים דפה, שהם מכבדים ומעריצים
את מעשי בתוכם והם חברים טובים ונאמנים אלי וגם ידוע הי-
טב ונגלה אליהם כי ברוך השם אדע פרק בהלכה ומוסמך לזה
מגאונים וגדולי ארצינו הקדושה, ומבואר בגיטין "גמירא
סופרי דרינא מגמר גמירא" ודינים עצמם לא כל שכן ואנכי
בדרך נחני השם וההצלחה האירה פניה אלי תמיד ולא הגעתי
חס ושלום למדרגה זו להיות רודף אחר כבוד מימי אולם
תבחל נפשי ולא אוכל נשא איזה פגיעה וירידה והטלת ספק

"השופט אשר יהיה בימים ההם"

בענין פסק דין והלכה מפורשת בדבר ענין כבלי עיגון ואיסור
א"א" כבענין זה, ובזה העיר בקרבי צער ומכאוב גדול בהת-
מרמרות יתירה ממש, ולכן הרמתי קולי ואקרא אליו ולידי"נ
רבי ראטבערג ועתה באחרונה הנני פונה אליכם לומר רב יקר
מרי דכי האים אין רחום בדין? ושריה ליה מריה להאי גברא
אם רבה הוא שלא חס על צערן של תלמידי חכמים ולא איכ-
פת לו כלל על כבוד חברו בתורה, וקורא תגר בקטיגוריה כ-
זאת בענייני דת ודין, והלא אמרו יפתח בדורו כשמואל בדורו

או ובאתה אל השופט אשר יהיה בימים ההם , ומי נתן לו רשות לזה טרם שאל פי חכמים ונבונים וגדילי תורה והוראה יותר ממנו ואיה המאמר הוי דן את חברך לכף זכות, או הוי דן את כל האדם לכף זכות ואין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין וכו׳ ולכן בקשתי שטוחה לפני הדרת כבוד תורתו הרמה להתענין בזה וללמד סנגוריה עלי ולהוכיחו על פניו, ואז מובטחני כי יהיה בכחו ואנו לגמר הדבר בכי טוב ויואיל נא לקרא המכתבים שכתבתי להרבנים בנידון זה ובזה הנני ידידו ואוהבו הנאמן המכבדו כערכו הרמה אורי פעלשין החונה כעת פה מיאמי ביטש במדינת פלארידה.

"על מי בארות"

ב"ה יום א׳ איסרו חג של פסח ח׳ ימים לעומר ה"א תש"א

פה מיאמי ביטש

לכבוד הרה"ג והרה"ח מוהר"ר אהרון הלוי דים הי"ו שלום!

אחלי רב יקר שלא להשים אשם בנפשי אם אתנצל לפניך כי חף אנכי מפשע ואם אמנם לכתחילה לא הייתי נאלץ לכל זה אולם בדיעבד עתה ההכרח הביאני לידי כך לבקש ממך רחמים בדין כיון שבידך ניתן הדבר הזה. ראשית להוי ידוע לכבודו כי הגט הזה נכתב וסודר על ידי בית דין של שלשה רבנים מובהקים ומוסמכים ובקיאים בטיב גיטין וקדושין ויודעים דין על בוריו ואם הקולמוס פלט איזה שגיאה קלה הוא כעין שגגה היוצא מלפני השליט . ואין כל ספק כי היה צורך להחדילם אולם עתה חל עליך החובה לדון בזה כבדעבד למשל בסעיף (א) שכתבנו בשמו האמיתי נח המכונה ליאה ולדבריך הייתי צריך לכתוב ליא , ולא ליאה ולפי דעתך הרי זה שינוי בשם, על זה הנני להעירך כי זה שם לעז ובשום אופן אין זה שינוי השם כי הלא לפעמים אף בשינוי השם במקום עמידתו מקלינן בשעת הדחק ולהמרדכי אפילו לא כתבו שמו ושם אביו

אין מעכב במקום שיש עדי מסירה וכו' (ב) העומדת היום שכתבנו בשגיאה והוספנו תיכף בברוקלין רצה לומר הדרה בברוקלין ואצל הבעל אפילו לא כתבו העומד היום כשר בדיעבד ואצל האשה אם נשלח הגט לכתחילה אין כותבים מקום עמידתה אולם אם שינו מקום עמידתה מסיק הרמ"א להקל בשעת הדחק (ג) לא הזכרנו על "מי בארות" וזה ידוע אפילו שנוהגים לכתוב שם הנהרות וכל סיפוקי העיר אם לא כתב ודאי דכשר בדיעבד כמבואר בתשובת הר"ן שהביא הב"י סוף סימן קכ"ח עיין שם (ד) תיבות אחרות שנכתבו על מחק הלא על זה הבעל המגרש נותן רשות להסופר טרם שיתחיל לכתוב הגט שיכתוב הן על נייר והן על מחק וכו' (ה) בחתימת העד בן זאב שכתב הנון הסופי קצת עקום ומה בכך ומדוע זה גורע מאות מעם אם כתב סתומה באמצע או פתוחה בסוף המלה הג"פ בסימן קכ"ה ס"ק מ"ב בטופס כשר בדיעבד.

"יקום הדין את הדר"

ובתורף במקום עיגון גם כן יש להכשיר יעי"ש, וכן מצינו סתום בתחילת התיבה כמו לסרבה המשרה וכו וכן כאן אם כתב הנון עקום קצת בסוף אין בכך כלום וגם בזה שמצא בכתב הרשאות איזה שגיאות אחדות בטח אין להחמיר משום כך ואין בכך כלום כאמור כי בקושי גדול עלה לנו פה להשיג ג' רבנים כמונו וגם לאסוף ב' עדי גט וב' עדי מסירה ועידי הרשאה ושליח ראשון ושיהיו שומרי שבת ובעל דת כראוי לעדים כשרים והפרס צנום ומצער מטעם כי אין כסף לאדון זה והנני חושב אם כי אינני חפץ להיות חושד בכשרים כי עיקר המוציא לעז על ב' גט זה אחרי שהכרזנו ח' דרבינו תם ותלמידיו יען כי השליח שני תמן היה בעצמו סופר ודרכם של הסופרים להעיר ולעורר ריב ומדון על חבריהם הסופרים ראשונה משום סתם כל בעלי אומן שונא בני אומנתו, ושנית להראות הבקיאות שלהם ושלישית אינם בכלל ז' מפרכסות זו את זו ת"ח לכ"ש ולכן הנני פונה היום אליכם שנית בדברי אלה ובבקשה לבל יהיה בבחינת נהוג נשיאותך ברמה, ויאמר יקוב הדין את ההר ויכפה עלינו הר כגיגית כ"א לקיים העת לעשות להשם

הפירותורתיך ביחד במקום כזה שהגאון הרב טריינען הכשיר הגט הזה ואין כל ספק על רב וגדול כמהו להיות בקי ותפלא בזה, ולכן אמרו חז"ל בהלשון טיב גיטין ולא אמרו סתם בגיטין יען כי חל על הרבנים להיות גם טובים בטיבם ובמזגם ולבקש זכות על חבריהם כי באופן אחר לא שבקת חיי לכל בריה, ובתורה אמרו וחי בהם ומובטחני מעתה כי תשים לבך לדברי אלה הנאמרים בצדק ובאשר ולא יהיה קשה כארז כי אם רך כקנה וחס לאוהבך הרב אורי פעלשין.

נ"ב: הגט שהשיג על ידי רבי מעשעלאף גם כן נכתב ונסדר על ידי ובזה כתבתה כי ישר בעיניך.

ב"ה זיין טבת תרצ"ז

נאה דורש ונאה מקיים

אוה"נ הרה"ח והרה"ג כו מוהרצה הכהן שליטא ורעיתו העדינה ובנותיכם ובניכם היקרים והנחמדים ובתוכם הבחור הבר מצוה מר משה מרדכי הי' שלום עד אין קץ אם כי מנעני השם מכבוד הפעם ואי אפשר לי בשו"א לעוף לבוא ולקחת חבל בשמחתכם ולשמוע דרשת בנו של אותו צדיק אשר בלי כל ספק יהי' נאה דורש ונאה מקיים ובטח יתברכך ויתהדרין בו טובי חבריו ואמתיהם. אולם רב הדרך עתה בנינו. ואני ורעיתי ת"ו הולכים ומטיילים על שפת וחוף הים וחושבים ומשחזים ומתאמצים לימצא פתרון להשאלה הזאת והנה פתאום נפל מבטנו אל המסחר והחנות ממולינו והנה שלל תפוחי זהב ומשכיות כסף ומשובצים בנקודות פז ופנינים הפירות שהארץ פלארידה מבורכת ומשובחת בהם. ומבלי לחשוב הרבה נגשנו והקנין נגמר, והמוכר הבטיח לנו לשלוח ישר אליכם וכי יגיעו לידכם בעש"ק הבא וכדאי יהיו האורחים החשובים לכבדם והעסיס יהי' למתוק בפי הנאספים בחיכם, ואגב אברככם לגדל בנכם עם שאר אחיו ואחיותיו לתורה ולחופה ולמע"ט. ותשבעו עונג ונחת מהם ויהיו לכם לשם ולתפארת באושר והצלחה

ותהא מנחתי המצערה חשובה ומקובלת בעיניכם. וכאשר חוננתם במידותיו של הקב"ה בטבעם ובמזבכם מובטחני בכם רעים יקרים כי גם תזכירוני לטובה לפני מיודעיכם ואנ"ש הבאים לכבדכם ולשמוח בשמחתיכם ותיברכון גם הם בברכה לבבית וחמה מפה ארץ הנגב שהננו שוכנים עתה ומתחממין מקרני אור השמש הזורחת כל היום מבלי הרף ומתענגים על רב כל מתענוגי זיו הדרת גאון הטבע השוררת פה בכל תקפה והמביאה מרפא בכנפיה לכל באי עולם בכלל ותושבי ארצות הברית בפרט והננו שלכם בגעגועים ובכבוד ויקר שלכם אורי ושרה פעלשין.

ב"ה ה' אדר תרצ"ז מיאמי ביטש פאלרידה

"מצוה גוררת מצוה"

המאמר הזה הרשמתי על הלוח הספר לזכרון

איתא בגמרא (יומא פ"ז) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ומגלגלין זכות על ידי זכאי וכן אמרינן הממציא מעות לעני בשעת דחקו או המלוה סלע לעני בשעת דחקו. עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה (יבמות ס"ד).

ומצוה גוררת מצוה, ושכר מצוה מצוה, ומעשה שהי' כך היה הנגיד הנדבן ועסקן ציבורי מוהר"ר מרדכי בן יוסף שלמה ווינגארטון הי' נכנס לביה"כנ להתפלל בבית יעקב בשבת פרשת יתרו שבוע שחל יום היא"ד של אמו נשמתה עדן, וקראו אותו לעלות לתורה, וכשגמר ברכתו האחרונה ציוה לברך את הקהל והאורחים וגבאי הכנסת ונדב חמשים חומשי תורה וששה ושלשים ספרי תהילים, לעלוי נשמת אמו היקרה מרת פייגא ע"ה בת ר' אברהם ליב שנפטרה בירושלים עיה"ק בשלשה עשר יום לחדש שבט שנת ה' אלף ושש מאות וששה ושבעים ומנוחתה כבוד על הר הזיתים. ותנצ"בה אמן.

נ"ב אנכי כותב הטורים האלה והדברים האמורים לזכרון עולם בספר הזה היתי בשבת זו בין המתפללים בביהכ"נ ומצאתי חובה עלי להגיד בשער כי אמנם ראוי הנהוגה נדבן הזה לשבח ולתהילה. וזכרה לו אלוה לטובה בעד צדקת פזרוני ובאע"ה יום ג' ה' אדר שנת תרצ"ז נאום אורי פעלשין מארץ הקדושה וכעת חונה פה מיאמי ביטש על שפת וחוף הים בדרום ארצות הברית מדינת פלאריידה.

"אין לך יום שאין בו נס"

ב"ה יום ה' י"ד אדר פורים תרצ"ז מיאמי ביטש פלאריידה

גיסי יקירי הישיש זקן הזה שקנה חכמה המחזיק בתמותו ו-ישרותו עוסק בתורה מתוך הדחק מו"ה יהושע בלויא היו ור-עיתו גיסתי העדינה מרת מלכה ת"ו שלום!

לתקופת השנה ביום הפורים שהננו נמצאים פה אני ורעיתי ל-רגלי בריאתינו שנאלצים אנחנו לנסוע לארץ הנגב במקומות ה-חמים אפקד אתכם במנחתי המצערה כדרכינו בכל שנה לעת כ-זאת טרם יבואו ימי חג הפסח וברכת החג, ואכסיף גם אנכי ל-שמוע מכם וממצבכם ואבקשכם להודיעינו גם משלום כל יוח" לצ מה שלום מרדכי בנך הנעלה והמשכיל וכן בתכם המשכלת רחל רחילא בתר רחלא כאימה כן בתה שתשא במשא על הכלכ-לה המתנהלת שם בעצלתיים הרחק מאדם העיר בבלפוריה אשר בניסים ואך בזיעת אפם יוציאו לחמם וגם זאת לא לשובע, ולכן הננו מברככם בברכת חג כשר ושמח וכי תחגו אותו בדיצה וגיל ובשמחה והנני מוקירכם ומכבדכם מרחוק שלכם אורי ושרה פעלשין.

"ביודעי ומכירי קאמינא"

ב"ה לסדר ואנשי קדש תהיון לי, מאמי ביטש פלאריידה כ"ג שבט תרצ"ז.

לכבוד הרה"ג והרה"ח מעוטר ומוכתר בכתר תורה ושם טוב מוהר"ר ישראל ראזענבערג הי' שלום!

אחרי דרישת שלומו הרמה הננו בבקשתינו זאת אחרי אשר ענייני הכשרות בהמטבחיים והמקולין של הפירמא ווילסאן ענד קאם נתונים ומסורין בידו ותחת השגחתו תמן בניו-יורק רבתי ואנחנו תושבי העיר מיאמי ומיאמי ביטש פלאריידה קונין הד-קין והכרכשאות, והם אמנם שלחו לפה חביות עם דגים מלו-חין עם הפלאמבעס לסימן ובצירוף פתקא כתובה בעפרון ונח-תם בחתימה שקשה לקרוא השם, וגם יש ספק אם החתימה

כתובה ביד או בדפוס כעין חתימה מוקדמת וגם המלה משגיח גם כן בעפרון. והנה עד היום הי' בטח ידוע לנו המשגיח התמידי הוא ירא שמים הרבני אורי הי' בנו של אותו צדיק ותמים הרב משה מוינעשטער שליטא מירושלים עיה"ק ואחיו של הרה"ג מהר"ול הי"ו מברוקלין וברור לנו שאין זה חתימתן ואין באפשרתינו לסמוך על כתב שיובל להזדיף וחשש וחשד גדול בזה, ולכן בקשיתנו שיואיל נא בטובו לשים לבו ולחקור הדבר הטיב ולהשיבנו תשובה ברורה על כל הענין הנחוץ הלזה, דברי החותם המשגיח דפה דוד הכהן קליין וכן אנכי הכותב הטורים האלה לכבוד תורתו אבקשהו מצידי למהר תשובתו בכבוד רב ויקר וביחידות אורי פעלשין החונה פה.

ב"ה יום א' יוד אדר תרצ"ז מיאמי ביטש פלאריזה

"זה תורה וזו שכרה"

כבוד הרה"ג והרה"ח נזר תפארת וראש העסקנים בעניני הכשרים מוהר"ר רבי ישראל ראזענבערג שליט"א והרה"גמפורסם בתורה ויראה כו מוהרי"ל זעלצער הי' שלום!

הנה מכתבכם אמנם קבלנו בתר הכשר על המאה קנוקיות בחביות אחת מיום ר"ח אדר ושם הודיע לנו כי נמצא כבר משגיח אחר על מקום הראשון, ומוכרחים אנחנו להשיבכם ולכתוב דעתינו ובקשתינו וזאת דורשים רב הקהל כי חס ושלום אל יודח רבי אורי מוינעשטר ממקומו אחרי כי הנהו מוחזק בכשרות משנים רבות. והוא בנו של אותו צדיק וגאון מוהר"ם מוינעשטער שליט"א מירושלים כיה"ק ואחיו של מה - רי"ל הידוע ומפורסם בתורתו ומעשיו הטובים ובפרט כי הפתקא שקבלנו בת חתימת מר פוקס רבי' בכתב שיוכל להזדיף בעיפרון ואיה החזקה מת"ח שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. ואף גם זאת כי אפילו בעת קבלת המאה כרכשאות בחביות אחת לא הי' מונח שם לא כתב הכשר ולא

שום פתקא ורואים בעליל כי מעת שעזבו את הר"אם הי' וה-
עמידו את פוקס תחתו שורר שם אי סדר ובחינת תוהו ובוהו-
אי אפשר בשו"א להבין סיבת דבר פתרון מהרא"ט מא"י הי'
ושואלים אנו זו תורה וזו שכרה ואין דוחין נפש מפני נפש ו-
בפרט הראשון שיש לו זכות אבות וזכות ארץ הקדשה שהנהו
מבני ציון המצוינים והיקרים ומופלג בתורה ומכירים אנו עוד
את אבי אביו שהי' מורם מעם ולמדן אמיתי רבי מנדל מוינע-
שטעיר מנהל הבית יתומים אשר יסד שר התורה מהרי"ל דיס-
קין זצוק"ל ומדוע כה יורד פלאים המסכן הזה על אשר לא
עול בכפיו וכאשר אירע הדבר שהנני השתא אני הח"מ שוכן
פה על חוף הים ומצוי תמיד בביה"כ החדשה חושש אנכי לבל
יודח ממני נידח, וגם שלא יגרם הדבר חלול השם נורא שלא
יהי' אחר כך מעות אשר לא יוכל לתקן ולכן מובטחני בכם ש-
תשימו לבכם לדברי אלה הנאמרים בצדק ולהשיבו על כנו ה-
ראשון ולהכיר תומתו וישרותו. ושלום על ישראל ובאהע"ח
באהבה שלכם אורי פעלשין החונה פה כעת.

<u>ב"ה עש"ק זיין טבת התרצ"ט</u>

<u>מיאמי ביטש פלאריידה</u>

"אין אחר מעשי בד כלום"

לכבוד הרה"ג והרה"ח צנא מלא ספרא כו מוהר"ר ארץ ישר-
אל פייאלזאהן הי' שלום!

נדרשתי לשאליני ונתבקשתי בישיבה שיש בה סמיכה כלומר
נזדמנתי עם ידידי ורעי שאהבה נפשי הלא הוא המרא דאתרא
מוה"ר רבי משה מעשעלאוו הי' הנשלח אלי מטעם אותו זקן
זה שקנה חכמה הוא חמיו הישיש המוכתר בכתר שם טוב וב-
כתר תורה זו הולמתו ה'ה הרב המפורסם רבי אליעזר שיינ-
פעלד שליט"א שהנהו מורם מעם ובאשר ההשגחה אינה לידו
ונוטל עליו לסדר אתנו יחד גט פטורין אשר אמנם הנהו ראוי
בלי כל ספק לזה. באשר הנהו בקו בטיב גיטין וקדושין זה

משנים רבות וכבירות והם הטילו עלי גם את הכתיבה תמה לכתוב הגט באשורית כראוי ולקחתי קסת הסופר עט נוצת עוף טהור בידי ליכתוב גט זה ובמותב תלתא כחדא כי דינא דהוי ותבין קדמי הרב השני היה רבי פרידמישיבת רבינו יצחק אלחנן והשלישי רבי אלכסנדר ווייס רב מהונגריה והם כולם כאחד רבנים מובהקים ואנשי שם שיכולים בטח ליסמוך עלי-הם והגט נכתב וגם נחתם מעדים כשרים ונאמנים והכל נעשה על פי דת ודין תורתינו הקדשה בכל פרטיו ודיקדוקיו על צד היותר טוב עד שאין להרהר ע"ז, והוכרז בח' דרבינו תם ו-תלמידיו שלא להוציאו לעז אחר זה, ואין אחר מעשי בית דין כלום וגם אני נאותי להיות השליח ראשון בכוח הרשאה שב-ידי מאותו הבעל על ידי אותם הבי"ד, ועתה הנני שולח את הגט וההרשאות בעד השליח שני הלוטה פה בחבילה מיוחדת ליד כבודו שימסור להשליח השני לידו ממש וגם כבודו עם הבי"ד שלו יואיל בטובו לסדר בפני עדי מסירה מסורת הגט מיד השליח השני ליד האשה, שהננו בטוחים כי דבר מתוקן תצא גם מתחת ידו באופן הראוי לרב גדול ומפורסם כמוהו, וגדול מרבן שמו הנודע לשם ולתפארת בתור מזכיר חשוב לאחינו הרבנים הגדולים בעיר הבירה ניו-יורק ובכל ארצות הברית, ויאבה לקיים את הקבלת גט על ידי שישלח קבלתו-שובר לידינו בעד הבעל המחכה לזה והנני סוגר מכתבי בכל הדרת הכבוד ותודה למפרע הרב אורי פעלשין.

ב"ה

הזורעים בדמעה ברינה יקצורו

כבוד רעי וחברי אהוב לבריות ונחמד למקום החזן המפואר במעלות ומדות טובות והמוכתר בכתר שם טוב מר פנחס אל-יהו חזן הי' שלום!

הפעם אבא להודות לך ולהביע לפניך רגשות לבבי והמית נפשי בעד מנחתך היקרה מפנינים ששלחת אלי משאת נפשך

וחיבורך הנפלא בשירה וזמרת-יה אשר מצאו חן בעיני ומצא-
תי בו את אשר אהבה גם נפשי, הצטיינת מאד בעמקותך ובהת-
רוממות והשתפכות נפשך העדינה ונפש כל איש ישראל היודע
פרק בשיר, ונפלאות מאד בהגיונך ובהעלותך בחרט אנוש עלי
גליון המנגינה הזאת כאומן ומשורר וחזן נפלא, והגיון המנגי-
נה והנוסח התפילה המצוננת יהיו מעתה חרותים לעד ולנצח
נצחים לדורות עולמים וגם מובטחני כי חזני ישראל ובעלי
תפילה היותר מצוינים ישתמשו בנוסח שירתך ומנגינתך
שסללת להם לשפר ולנצח ולהצטיין בעמדם לפני התיבה בתר
שליחא דציבורא בכל תפוצת ישראל בכל מקום שהם. ואם כי
יקירי התאחרתה כל כך במתנתך זאת אלי באיחור האפשרי
אולם הנני דן אותך לכף זכות ועל כל פשעים תכסה אהבה,
וזאת יקרה בעיני, וחשובה כל כך כי עוד לא נמדה מכותלי
לבבך הטהור אהבתינו מימים קדמוניות מאז ומקדם וכי תתא-
מץ עוד לחדש ידידתינו הקודמות מימי נוער והשחרית שהמנ-
גינה בלהקת המשוררים היתה כל כך עזה ועצומה בשקידה
והתלהבות בשלהבת-יה והשמחה היתה בחינת שמח בחור
בילדותך ואפילו הזורעים בדמעה ברינה יקצרו בפרט כי
הזריעה היתה בלב עלז ושמח בימים הראשונים הטובים
ואברך השם בברכת שהחיינו כי הגעתה לעת כזאת וזכיתה
לכל הכבוד והשלמות והנני רעך ואוהבך הנאמן בכל לבבי
ונפשי רעך אורי פעלשין.

חדש טבת תרצ"ו

"לעשות אך טוב וחסד כל הימים"

כבוד אוה"נ הרה"ג חסיד ועניו ועוסק בצרכי ציבור באמו-
נה כ"ו מוהרי"ל מוונעשטער הי' שלום!
יקרת מכתבך קבלתי לנכון ואם כי בכל חפץ נפשי בלבי הי'
מקובל ונעים לי ההשתדלות בעד דבר קדש ונשגב כזה וב-
פרט למלאות בקשת רע כאח כמוך וכי נגלה לפני רוחך

הכוסף ולבך השואף לעשות אך טוב וחסד כל הימים הטוב ומועיל לאנ"ש הירושבי שם בקדש ישישים וחכמים העוסקים בתורת-השם לשמה וחובה עלינו ועל כל איש ישראל להדרם ולעטרם בעטרת זקנה ישיבה לעזרם ולהנעים ולהאריך חייהם וזהו מטרתך בחייך וכונתך הרצויה כל כך ואמנם השי"ת יצליחך בזה אולם פה במיאמי העיר אם כי המקום הזה הנהו נחמד מאין כמהו וכי בא יביאן וינהרון הרבה מאחב"י להת-רפאות ולהתחמם מאור זיו קרני השמש אשר מרפא בכנפיה גם בימות החורף כבקיץ ומדורי בני האדם בנויות לתלפיות על חף ושפת הים הירוק ככרתי וככלול תכלת והאויר הזך ו-הטוב המתמיד לנשב ולהביא מרפא וחיים לכל חי ואין קץ ל-יופי המקום וחני וחן מקום על יושביו ועל כל הבאים מכל קצוי ארצות הברית הבאים לרבבות, ובין האורחים הרבים נמצאים גם דלים ועניים מרודים הנמלטים לפה לבקש מזור ותרופא והגנה מהקור כי הכל חולים אצל הקור התושבים האזרחים פה אם אמנם בראשונה צברו הון עצם ובימים האח-רונים חזרו ואבדו הכסף בענין רע ונתדלדלו ומתפרפרים בענים, ואם עודם באים לפעמים לבתי כנסיות אין בהם עוד אותו הכח לעזרת המוסדות כפי הדרוש ומובן כי השדר"ים הבאים הנה מחוסרי הצלחה הם בפרט כי הוצאת הדרך רבה מאד ואין הקמץ משביע את הארי ואין להאריך בזה יותר הננו דו"ש כל הימים רעך הדו"ש בכבוד אורי פעלשין.

ב"ה חדש טבת תרצ"ו

"צפרים עפות מצפצפים"

הצנע לכת וברח מהכבוד

כבוד האדון המשכיל והמלומד העברי האמתי מוה"ר נחמן אריה שילייני רעיתו ומשפחתו היקרה שלום!

אם כי חפצתי לבא אליך יקירי רק בד"ש לבד על הגליון ה-קצר מהשתרע הזה אולם לא אוכל להתאפק מלהביע כלומר

מבלי להביע אליך בהזדמנות זו רגשות הכבוד והיקר שהנני מרגיש אליך תמיד כי גלוי וידוע לי כי לא רבים הם אשר יכירו לערכך הנעלה ורוחך הזכה ולבך הטהור להעריצך כערכך הרמה וכי הניך בורח תמיד מהכבוד וסללת לך המדה של הצנע לכת, לכן קבל נא אמרי וברכתי וד"ש מרעך מנוער מארץ הנגב שלך אורי פעלשין.

כבוד אוה"נ הרה"ג נחמד לבריות ואהוב למקום כו מוהר"לי כהנא הי' שלום!

בהמלון ובהארמון הזה הנפלא כל כך הוזמנתי לחג חג הראש השנה למסחר ובכן בחצי הלילה אם כי הנהו הרה" לאומה ובאשר גם אנחנו יהודי פלארידה חוגגים גם חגם ומובן כי קבלתי ע לי ההזמנה הזאת ואזכירך לטובה מרחוק יקירי, בזכרי התרעעתינו בין אנ"ש חברי הסתדרותינו וברכתי וד"ש השלוחה אליך מרחוק ישיגך בקרוב באהבה ורעות שלך אורי פעלשין.

ב"ה בדר"ח אייר תרצ"ו ניו-יורק לידי"נ מוהרא"ר הי' שלום!

אם לא אל מלאכי מרום אולם אל עופות השמים נדמינו המרחפים מעופפים ממעל ממקום למקום וממדינה למדינה לפי שנוי והתחלפות האוירים השונים ועתה הננו כצפרים עפות המצפצפים ושבים אל קנם כן שבנו זה עתה מארץ הנגב בסוף ימות החורף להתרעע שוב ולהשתעשע אתכם כבימים מקדם, וד"ש לבבית לכולכם שלכם אורי פעלשין.

ב"ה חדש טבת תרצ"ו

"עסקן כללי וחכם הרצים"

לרעי הטוב והנחמד עסקן כללי וציבורי מוהר"ש כהן מרגליות הי' שלום!

אם כי אכסיף מאד לראות פניך המאירות במאור ארצינו הקדושה ובפרט עתה בבואך מתמן וזכית לכל הכבוד הזה לבלות שמה זמן כביר כל כך בזרעות אהבה היתי אולי זוכה גם כן להרגיש מאותו העונג הרוחני הלזה, אולם אסתפק הפעם להביע לך רק בשורות אחדות ד"ש כי מרחק רב בינינו עתה וד"ש לכל האחים והחברים מהסתדרותינו רעך המכבדך אורי פעלשין.

כבוד אוה"נ הרה"ג חכם הרזים מלומד לרוח הזמן ולרוח המקום כ"ו מוהר"י גבריאלי הי' שלום!

כמה נפלא הארמון והמלון הזה שאנחנו מזומנים שם לסעודת שלמה בשעתו בליל ובחג ר"ה למסחר ושאנחנו לוקחים חבל בשמחה זו כמנהג ארץ החופש של ארצות הברית. ובכן נז - כירכם גם אתם לטובה מארץ הנגב המחממת כאם רחמניה את תושביה בקרני זיו אור השמש ובשבתינו פה על חוף הים ונתענג על רב כל נשלח ד"ש אליכם ואוהבים יקרים באהבה וברעות שלכם אורי פעלשין.

ב"ה י"ד כסליו תרצ"ו

"השלך זה השולה דגים מהים"

לכבוד רעי היקר עורך וסופר מצוין כ"ו מוהר"ש טיקטין הי' שלום!

זכרונך הטוב אם אמנם מרחוק ומארץ הנגב, אולם בין שארי

זכרונות טובות המתרצצות בקרב נפשי פה בשבתי על שפת ו-
חף הים הנה עניך תחזנה מישרים למעלה על הגליון הזה תמו-
נה מצבע של שלל צבעים המרהיבים את העין ארמונות והיכ-
לות נפלאות העומדים ברום חוסנם בין העצים הגבוהים והרע-
ננים הפורסות פארתיהם והסוככים בענפיהם ומגינים בצילם
המרובה מחמתם על כל עובר ושב גם האניות הענקיות השטות
על פני הים הירוק ככרתי וככליל תכלת בעוזן ותפארתן וב-
שלות השקט והעיט הצבוע המעופף למעלה על פני רקיע הש-
מים הוא השלך מין עוף השולה דגים מן הים וכמה נהדר המ-
ראה הזה איך אך בעיניו החדות המשליך מבטו למטה ותיכף
בראותו איזה דג בתוך המים וכהרף עין יורד וצולל בחזקה
לתוך הים וטבע אל התהום לאחוז ולתפוס הדג בחרטומו הא-
רוך ולבלוע אותה עד שלא נדע כי באה אל קרבו ומיד עולה
וצף שוב יעופף בכנפיו הפרוסות, והאטמביל האדם הזה ה -
עומד לירכתי הארמון כיוצא דופן הוא המוביל אותנו בטייל-
נו אני ורעיתי נצבה שגל לימני, ואנחנו המטיילים ארוכות ו-
קצרות כאדם וחוה בגן עדן מקדם ואם כי התפוחי זהב מעץ
הדעת מונחים לפנינו אולם אין חרב המתהפכת ואין להט.ו -
אין לפנינו כי אם להתפלאות על מעשה השם ומאין עוז הט-
בע המופיעה לעינינו כצאת השמש בגבורתו ובקרני זיו אורה
ותפארתה מחממת אותנו כאם רחמניה אפילו עתה בימות החו-
רף ובשעה שהנכם אתם זוחלים ורועדים מכפור וקרח. ולכן
מצאנו לחובה להזכירכם לטובה ולר"ש באהבה ורעות והננו
שלכם ברגשי כבוד אורי פעלשין.

רבי שמואל אפרים ב"ה אור ליום עש"ק
טיקטין מירושלים עיה"ק לסדר

"רוח השירה והמליצה"

קטנתי מכל החסידים תרצ"ו עבדא דקורשא ברוך הוא החיים והשלום לכבוד אדוני וידידי הרב הגדול המפורסם איש חמודות אהוב למטה ונחמד למעלה נדיב לב ויקר רוח כשת מוה"ר אורי פעלשין שליט"א.

אחדש באהבה ובכבוד הנני מאשר בתודה רבה את קבלת מכתבו החשוב מיום ג' י"ד לח"ז השלוח אלי מארצות רחוקות מפלארידה אשר באמריקה. מכתבו הוא אחד בין מספר מסוים של מכתבי רבנים גדולים ומפורסמים בארץ פולניה ובשאר ארצות ששלחו לי תולדותיהם בצירוף תהילות ותשבחות על עבודתם הגדולה והכבירה שאנכי עוסק בהם העריכת האנציקלופדיה "לתולדות הרבנים" והאמת אגיד ולא אכחד כי שמחתי על מכתבו אלף מונים יותר מאשר על שארי המכתבים, בשפטי בצדק כי מכתבו הוא אות על רוחו היקרה ונפשו הטהורה אשר לבבו יהגה, ועל זה הנני שש ושמח והיה לי ענג נפש אשר עטי חדל אונים לתאר כמו ובגלל זאת לקחתיו עלי-הם ברכה רבה כראוי, ועוד אמת אחת עלי להגיד כי רוח השירה והמליצה השורר במכתבו זה, הראה נפלאות ואם נמצאים אנשים המכנים אותי בתור ובתואר "ספרא רבא" הן יקראו לכבודו הר"ה "סופר ענקי" ובקראי את דבריו המסולאים בפז והמלאים משל ומליצה ראיתי ונוכחתי את מך ערכי אנכי ואת כוחי הדל והחלטתי כי כל התהילות שפזרו לי אנשים רבים וגדולים הי' רק לעג וקלס וידברו את דבריהם בלשון סגי נהור, הנני שונה איפו את תודתי על כי הואיל לפקדני לטובה ויקריב שעה חדא על מזביח האהבה לכתוב לי מכתב נעלה ארוך ונעים שיהיה גנוז ושמור באוצר גנזי בין המכתבים הרבים רבי הערך אשר אשמרם כבבת עיני ובו אתפאר עדי אשר תשיג ידי להעליתן על הדפוס לזכרון

נצח . רבי חיים צבי בלייא בא לבקריני והנני מצטער על אשר אין כבודו אתנו לשמוח בשמחתינו, והנני שמח מביקורו בארץ הנגב פלארידה, בודאי יבלע שם בעימים ובעונג כל ימות החורף למען בריות גופו ואשמח אם יהי׳ בטובו להודיעני מתי הנכם חושבים לשוב אלינו בשלום לניו-יורק. והנני דורש שלומו הטוב בשמי ובשם כל משפחתי. והננו מאחלים לכם כל טוב סלה אנא עבדא דקודשא ברוך הוא מוקירי ומכבדי בכל רגשי כבוד ויקר מאד נעלה שמואל טיקטין.

ב"ה כ׳ כסליו תרצ"ו

"מזהירים כזוהר הרקיע"

כבוד רעי אוה"נ הנעלה במידותיו התרומיות ובצדקת רוחו הטהור ונפשו הזכה מוה"ר צבי מאנישעוויטש הי׳ שלום ! אם אמנם הנני נמצא פה בארץ הנגב עיר מיאמי פלאריידה וכמלך בגדוד ולא יחסר לי כל הנני מתענג פה על רב טוב ופה המקום אשר בימות החורף כבימות הקיץ השמש זורחת ומחממת כמעט תדיר בלי הרף וקרני זיו אורה ותפארתה יאירו עלינו והדר גאון עז הטבע השורר פה ורוח חיים יאירו עלינו, רוח חיים עליזים תנשב בלי הרף על שפת חוף הים ובגנים ובפרדסים המהוללים והמפוארים ברב יפים וחנם ומיני פרחים שונים משלל צבעים והעצים הרעננים בענפיהם הגדלים מסביב סגלגלות עומדים ישרים וגבוהים ואין ערוך תפארתם. ואנחנו כלומר אני ורעיתי מטיילים בתוך ומסיב כאדם וחוה בשעתם כביכול בגן העדן הלזה הים הוא ירוק כברתי וככליל תכלת והרקיע ממעל הוא נראה לעת ערב כארגמן וזוהר הרקיע מזהיר בבהירות נפלאה ונהי בעניני כמלאכי אלקים ועלינו לשיר שיר בהתפעלות עצומה, ועם כל זאת עלי להודות לך יקירי כי הנני עוד מתגעגע אחרי חבורתינו " חברותא " של המלוה מלכה שהננו מתאספים בכל מוצאי

שבתות ושאנחנו מתרעעים ומשתעשעים יחד. אתגעגע אל ה- שיחה ואל השירה והזמרה ואל כתימתך ובדיחתך ופתגמיך ה- משמחי לב ונפש כי בטבעך ומזגך הנך איש רעים ובהתועדך את אוהביך המעריצים ויודעים חין ערכך ותמים דעים הנני ב- הביעי זאת ובלי כל שפת יתר ולכן אזכירכם לטובה ולברכה מרחוק ואדרוש שלומך וטובתך עם כל בני חברתינו הנבחרים כסולת נקיה וכפנינים וגם ההסתדרותינו מאנ"ש מארץ הקדש ואד"ש באהבה וברעות רעך הטוב והנאמן אורי פעלשין.

ב"ה יום ג' ראש חדש ניסן תרצ"ו

"אבני נזר במשבצות זהב"

לידי הנכבד וכ"ו מוהרמ"פ הי' שלום

לתקופת השנה בפרס החג ובפרוס הפסח ועוד טרם הגיע עת וזמן הזמיר תמן בעיר רבתי ניו-יורק, וכנראה יפל בחלקי ו- בגורלי לחג חג הפסח פה במיאמי העיר ואולי עוד אצל מיוד- עינו מר גרוסמאן הי' במלון מייפלאער המהולל ליופי ותפא- רת. ומובן כי החגיגה מקוים אנו כי תהי' בעז"ה עליזה ושמ- חה והסדר יסודר בהמון עם הדרת מלך ובהמון חגג ומי ימ- לל הדרת קערת כסף אשר על גבה הג' מצוות כנגד שלשת האבות המעוטפות במעטפת תכלת וארגמן ומגביהם מלמעלה הבצה והזרוע המרור וכרפס וחרוסת שיתנוצצו כאבני נזר במשבצות זהב וזכר נזכר ימי קדם בשבתינו יחד כמלכי עולם מעוטרים ומסובבים במשפחתינו ונצבה שבל לימינינו ובמסי- בת אותו הסבא הישיש הזקן שקנה חכמה ושם עולם מוהר"ר צ"ה מסלאנסקי הי' ומשפחתו. שמה באטלינטיק סיטי ומה נהדר הי' המראה והמחזה והסדר הזה ועתה לעת כזאת שה- געת למלכות אברכך כי תחג גם אתה יקירי וראה חיים ותש- מח ותצהיל לב משפחתך שיחיו ותחגו חג המצות בכשרות ו- בדיצה ושמחה וגיל ואגב אביע לך תודתי העמוקה בעד מכת- בך הנכתב בהשכל ודעת ובלישנא דחביבה כראוי לרע ואהוב כמוך שלום שלך אורי פעלשין.

ב"ה אדר ה כסליו תרצ"ו

"שברא בעולמו בריות טובות ואילנות טובות"

כבוד רעי הרב היקר וו"ח כ"ו מוה"ר צ"הה"ן הי' שלום!
קושט הדבר הי' הפעם כי רק בפ"ק חפצתי לד"ש ואחזתי קסת הסופר בידי לכתוב טורות אחדות ולבסוף כאשר נוכחתי כי קצר הגליון הזה מהשתרע נמלכתי שוב בכתבתי זאת לערוך לך אגרת שלומים ולבאר אליך מהדברים הנפלאים שראו עיני בעליל ואשר נגלה לפני בדרכי זה במרוצת מרכבת החש - מל ומשני עברי החלונות מעבר מזה ומזה. ובפרט ממראות זיו הטבע והדר גאונו פה בארץ הזאת כעולם חדש ממש אשר אפס תארתי לך עוד אשתקד אפס קצהו ועתה די לך התמונה הנפלאה המצוירת למעלה האויר הזך ורוח חרישית הנושב מהים תמיד בלי הרף המרגישים בו עונג ורך ורוח חיים עליזים המשמחים לב ונפש, השמש הזורחת ומכניסה רוח חיים ורפואה להאנשים והנשים הרבים הבאים לבקש מזור ותרופה להחלימם ולהחזקם ובזמן לא כביר יחליפו כח ועצמה, האורחים הרבים ימצאון עונג גם באכלם מעץ הדעת את התפוחי זהב וכמשיות כסף . הגדולים פה בגנים ובפרדסים לאלפים ולרבבות ומצויים כ"כ במידה מרובה,וכאשר ארצינו הקדושה נתברכה בשבע מיני פירות הידועים והנקובים בשמותיהם כן פה ברוכה הארץ פלאירידה בכל מינים ממינים ותפוחים שונים וברוך השם שברא כעולמו כ"ז להנות בו בני אדם ודש לכל הנלוים אליך שלך אוהבי פעלשין.

ב"ה כ"ג כסליו תרצ"ו

"מה רבו מעשיך השם"

אכסיף היום לשוחח אליך יקירי מעט מזעיר אתה אוהבי הר-ה"ג והרה"ר המפורסם לשם ולתפארת מוהר"ר צ"ה ונות בי-תו הי' שלום!

הנני עומד ומשתומם הולך ומתפלא יושב ומחכה היום בתחנת הרכבת החשמל ומצפה לקראת הבאים מתמן להבא ומבקשים להתקבל ולהתראות הדרך שיוכלו לימצוא מקום מנוחתם פה במיאמי העיר להנפש מעמלם הרב ולהיחם נפשם העיפה והקרה מקרירת ומטרדת הכרכים הקשה שם בצפון בפרט בימות הקור של החורף החזק השתא. ויען כי גדולה הכנ"א יותר מקבלת פני השכינה הנני עושה זה בשמחה עצומה ובתאות נפש וגם מראה נהדרה וגם מוזרה פה. איך מפשילים כבר בגדיהם מאחוריהם ומתנצלים מהם לאט לאט ובבואם ואך הרגישו הם המקום נושאים בגדיהם החמים על זרעיתיהם ותלוים הם עתה על שכמם ומתנפחים ומזיעים מהחמימות שהפגישו כבר על דרכם ואומרים מה רבו מעשיך השם המשנה עתים ומחליף את הזמנים. ובבאי אתם אל שפת וחוף הים ואנשים למאות והמון רב שוכבים והוזים על החול חצים ערומים ומתרחצים ושטים במי הים הירוק לשם תענוגות בני אדם ותגדל תמהתם שבעתים. ואני בשכבי תחת צל אילן חסון הסוכך עלי בענפיו ובפארתיו ורעיונות וחזיונות שונות העולים על כנפי רעיוני ומחשבות שונות, ופתאום נזכרתי מחזה יפה שהרצג לפני לפנים ובימות קדם שאני ורעיתי ת"ו באנו לבקר משפחה מיוחסה מרעינו שם בניו-יורק רבתי, ואותו הלילה מוצש"ק היתה וכשהגיע זמן ההבדלה עמד דום וכוס יין אדום בידו ורעיתו ובניו ובנותיו עמדו מסביב השולחן כשתילי זיתים ולירכתי שולחן עומד הצעיר ולהבת הבדלה בידו. והבת זקונים שישבה על הכסא צנחה והשמיטה על ידי פתאום ונשארה עומדת על רגליה הרכות והקטנות על הרצפה ומבטת בחרדת קדש ישר בפני אביה המבדיל בהתלהבות ומרים עיניו ולבו לאביו שבשמים. וכשגמר הרכין ראשו והביט אל היין וטיפות היין הנשארים שם באסמיו משני עברי בגדיו לסימן ברכה והנגינה והזמירה התחילה בלהקת התזמורת בשמחה וחדוה ומי הם הנבחרים האלה הלא אתה ומשפחתיך בני ביתך היקרים שהנני דורש שלומכם עתה מרחוק שלך המכבדך אורי פעלשין.

"גנים נפלאים ופרדסים מהוללים"

כבוד ידיד עליון וידיד נפשי הרה"ג והרה"ח המופלג בגלה ונסתר ובתורת השם תמימה מוהרצ"ה הכהן הי' ורעיתו הר- בנית העדינה אשת חיל ת"ו ובניכם ובנותיהם שיחיו שלום !

בפרוס הפסח בפרוס החג עתה שהגיעו ימי מכירת החמץ נוק- שה ובעין והכל צריכים למריה דחיטה וההכשרים לכל מידי דמיכל לא רק שהם דרושים כ"א נחוצים ממש שאלת החיים להנותן ולהמקבל כלאמר להלקח, לך גלוי יקירי כי לא בתר איזה עקיצה כונתי כי מי כמוך יודע ומכיר טבעי ומזגי שהנ- ני לא רק נהנה מהצלחתך כ"א עוד צוהל ושמח לראותך מרצ- לח ומאושר מתפרנס ומתכלכל ברוח ובכבוד, אולם כונתי ל- הודעך עוד טרם בואי ושובי אליכם געגועי גדלים והולכים ככל אשר יתקרבו הימים הטובים העליזים והצוהלים הבאים לקראתינו בשובנו ובהשתעשענו יחד במסיבת מרעים, ונתחיל מעתה להזכירכם לטובה ולאות ולמזכרת אהבה נצחת הנני שו- לח לכם תמונתינו ועינכם תחזנה איך שהננו שוכנים על חוף ושפת הים אחרי שעלינו מהרחצה ומשט במים ואיך שהננו מ- טיילים בגנים ופרדסים הנפלאים והמהוללים פה במיאמי ה - עיר וסביבותיה ומגרשיה וכן נברככם בחג כשר ושמח וכי ת- חגגו אותו בדיצה וחדוה וברב שמחה וגיל. והנני שלכם בא- הבה אורי פעלשין.

"בשוב חשם שיבת ציון"

לכבוד החברים הנכבדים מאנ"ש הסתדרות בני ארץ ישראל שלום ממרחק של אלף וארבע מאות מיל אשלח לכם ברכתי הלבבית לכבוד האסיפת הקונוענשין מכל אחינו בני ארצינו הקדושה מכל פזוריהם פה בארצות הברית ברוכים תהיו וב- עטרת תפארת אחוה ורעות תתעטרו ותתאמצו בשאיפתכם

הכבירות לבא להשקיד לעזרת בנין הארץ שאהבה נפשינו ו-
לשיבת ציון אשר זהו המטרה הנשגבה של ההסתדרות. ואם
כי אנכי הייתי מהמיסדים הראשונים ולא זכיתי השתא להיות
בתוככם ולקחת חבל בהאסיפה הזאת. ולכן מצאתי חובה עלי
להביעה רגשותי וביחוד להדגיש ברכתי החמה והנלהבה לכל
האחים והחברים. וזכרו נא גם אותי לטובה כי בכל לבי ונפ-
שי הנני כוסף ושואף לבא ולעזר להנדחים בגולה לתת להם
יד ותמיכה למטרת חיים לשוב לציון ברינה חבריכם בדעה ו-
מוקיר מפעלכם אורי פעלשין .

ב"ה

לש"ב הנכבד מוהר"י גליקין הי' שלום!

אודיעך יקירי כי עפ"י עצת הרופאים נאלצתי לנסוע לפה על
כל משך ימי החורף להחליף כח וכנראה הפסוק שנאמר קיץ
וחורף לא ישבתי לא נאמרה על מדינה זאת. כי עתה פה כ -
קיץ ממש השמש זורחת תמידי כמעט בלי הרף כל היום כמו-
בן וחם השמש ונמס כל מחלה. והנני מרגיש בי כי הוטב מ-
צב בריאותי וכבריא אולם הנני ב"ה עתה וגם הארץ נתברכה
באילנות טובות ומימלא בפירות הממותקים לחיך וטוב למא-
כל והתפוחי זהב שהארץ נתאשרה בהם והם נפלאים וטובים
והנני דורש מרחוק שלך בכבוד אורי פעלשין.

"בשוב השם שארית עמו ישראל"

כבוד אוה"נ הנכבד המהולל מושלם במעלות טובות כ"ו מו-
הר"פ מרגליות הי' נדהמתי ונרעשתי מהבשורה מעיה"ק טב-
ריה ת"ו ואשתתף בצערך יקירי באבדן אבידה גדולה וכבי-
רה שאינה חוזרת הוא אחיך נחמיה שו"ב ז"ל שהי' כל כך
מצוין בתורתו ועבודתו ובמדותיו התרומיות עד שקשה הי'

לימצא דגמתו בין חבריו. המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים. ככה מלומדים אנחנו ונוהגים משנים קדמוניות לבא בתנחומין כאלה אם כי לפעמים הם תנחומין של הבל על דבר שאין לו תמורה, ואפס אנחנו מאמינים בני מאמינים למרות דעתם וצערם ועצבות רוחם הם מתנחמים בהיכרח ובמה יכולים אפס לנחם הוריך שיחיו אשר לעיניהם לעת זקנתם ושיבתם נקרא ויאתה אסון נורא כזה ובמה יתנחמו המסכנים האלה. ואך האמונה החזקה בתורתינו הקדושה כי הכל מההשגחה העליונה והיום בהיותי בבית אחותך ומצאתיה נדהמת ומבוהלת כהולם פעם, וליבה ניבא לה לבשורה נורא מאחיכם נ"ע, והנשים גדלה הרגשתן וצערן ואנחם גם אותה בתוגיון לבבה ובעציבת רוחה המר, התנחמי ואל תחזיקו מעוז המכאיבה הזאת בלבכם ח"ו התאמצו לשאת בדומיה ומשא כחרדים ויראים לקבל עונש שמים אם כי עצום הוא מכוח אנשי, ואדם להבל דמה. ובהמ"ל ומחה השם דמעה מעל כל פנים, המצטער בצערכם והמקוה לתנחומין בנחם השם ובשובו שבות כל בית ישראל בעת תה"מ במהרה בימינו המכבדכם והמנחמכם ושלכם אורי פעלשין.

"והגיתה בתורה יומם ולילה"

כבוד אוה"נ צדיק תמים גאון וחסיד שר התורה מוהר"ר ישעיהו הלוי לבית הורוויץ הי' שלום!

מתקנא אני בך. וגם מתפלא אנכי בפליאה נשגבה איך שתמשיך בהתמדתך ושקידתך בתורה ועבודה מתוך בדחק ובלי ליאות. וכבימי עלומך בשבתך בארצינו הקדושה על גפי מרומי קרת בכבודו של עולם וכתר תורה ושם טוב הולמתך ולבסוף נאלצתה לעזוב הכל ולשים לדרך פעמיך ולנדוד בגולה ואך פגעי הזמן נגעו בך מהתוהו ובוהו אחרי המלחמה הארוכה והאיומה ששררה אז גם בארץ הקודש. ובבואך לארצות הברית וקנדה לא חדלתה מתמותך וישרותך וחמדת נפשך

להגות בתורה השם יומם ולילה בלי הרף ובכחות חדשים ונשג-
בים הנך יוצר וברוא ומחדש חדושי תורה "כפרדס הארץ" ספרך
ומחברתך שקבלתי בימים הללו ונוכחתי גם הפעם כי נפלאתה
באמיצות רוחך הזכה ולבך הטהור ובקיאותך ועומק זך רעיונו-
תיך ובאפי מגיני עוזב הנך עומד כסלע איתן ולא תחת מפני כל
ולא יפול לבך ורוחך מהלחץ והדחק ותקיים בבוקר זרע זרעך
ולערב אל תנח ידך, ואמנם הקב"ה יצליחך ויברכך בשנת חיים
עושר וכבוד וקבל נא מנחתי המצערה לאות רגשות כבוד ויקר
אליך כל הימים רעך ורע אביך זצ"ל מאז ומקדם שלך באהבה
אורי פעלשין.

ב"ה שבט תרצ"ו

"דור לפי פרנסו והפרנס לפי הדור"

לידי"נ הרה"ג והרה"ח מוהר"א רטענבערג הי' שלום!
קבלתי מכתביו טובים השנים הראשון בדבר אסיפת הקאנוו-
ענשען מההסתדרות בני ארץ ישראל שחשבתי שיסודר בשו-
בי לניו-יורק ולבסוף יקדימוהו עוד טרם שובי ויהי' בהצל-
חה, והשני בדבר הג"פ בצירוף האגרת של הרב הגאון שר
התורה רבי ב"ס טריינין הי' מכנסת הרבנים ויואיל נא כבו-
דו להגיד לי כי עוד טרם שעלתה בידי להתראות עם הב"ד,
וע"ז הנני מוכן לכתוב לו לעצמו מכתב כאשר בקשני ושאלת
ת"ח היא חצי תשובה אם כי לא נמצא כלל פה רבנים מובה-
קים בעלי תורה הבקיאים בסיב גיטין וקדושין כ"א צעירים
אחדים מטפים באנגלית לעת עתה וקצתם יודעים בספר, אפס
קצת, המספיק להם להטפתם לפי דעתם ודעת הקהל, מובן
כי דור לפי פרנסו וכן להיפך ולכן יהי' חל עלי לסדר
הג"פ כי אני ב"ה לבד שיש לי תעודות על זה וסמיכות מג-
דולי וגאוני ארצנו הקדושה כי הי' לי נסיונות הגונות לזה
כי סדרתי ג"פ עוד בשבתי ובכהני במטולה וגם בניו-יורק
בצירוף חברי הרבנים מובהקים ומופלגים אולם גם פה אם

אדרוש אמצאם כי יבואין לפה תלמידי חכמים לרגלי פרנס-
תם שאינה מצויה להם במקומם או לרפואת גופם או סתם לה-
נצל מהקר עפ"י עצת הרופאים ויעלה בידי להמשיכם ולספ-
חם אלי בתור בי"ד של שלשה וכמובן יהי' דרוש לזה מעט
הוצאות וזה תלוי לפי הב"ד שהעלה בחיכו וגם אודיעהו ש-
השליח השני הדרוש לזה וד"ש חיה ולבבית לכולכם שלכם
מאורי פעלשין נ"ב בימים ההם עוד טרם הספיקו למנות רב
מומחה על החוף.

ב"ה זיין אייר תרצ"ה עש"ק

"ואביא אתכם אל ארץ זבת חלב ודבש"

לכבוד הישיש הזקן זה שקנה חכמה אוהב ואהוב ומחמד נפ-
שי ונפשות עמו וארצו ונפשות כל בית בני ישראל ועוד ינוב
בשיבה טוב בארץ חמדה ה"ה המטיף הלאומי מוהרצ"ה מס-
לאנסקי הי' שלום!
אמנם הנך המיוחד בדורינו המורם מעם והנבחר מבין רבבות
אלפי ישראל לעלות אל הקדש אל הארץ שאהבה כה נפשינו
ואשר כל ימיו הקריב מדמו וחלבו ומיטב כחותיו על מזבח
חיבת ישוב ובנין ארץ הקדש וכנבאי בני ישראל בשעתם ש-
השקיד והמשיך לנבאות בכל כח עלומיו בצעירותו וגם לא
חדל מזה גם בימי שיבתו וזקנתו ולכן זכה ועלה בידי עתה
להיות נאה דורש ונאה מקיים ומה נפלא הדבר הנשגב והנפ-
לא בהאפשרות שבידי לשוב ולעלות בכבודו ובעצמו יחד עם
רעיתו העדינה הכבודה בנשים לארץ חמדתינו יחד עם שבות
עמינו בית ישראל ולנוב שמה, ובזה יהי' לאות ולמופת ל -
הוד עטרת תפארת להעמלים בעד עמם וארצם שפתם ותורתם
ונוסף לזה כי כיון כברוח הקדש ממש לשים לדרך פעמיו ב-
אותו שבוע שכל ישראל קוראים בכל ארצות תבל בתורה "ק-
דושים תהיו" "ואהבתה לרעך כמוך" ו"בקצורכם את קציר
ארצכם" ו"כי תבואו אל הארץ" ו"נטעתם כל עץ מאכל" "את

שבתותי תשמרו בארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה", "ואני אתננה לכם לרשת אותה" "ארץ זבת חלב ודבש" והפסוקים האלו אשר הטיף אותם ודרש בהם בכל ימי חיו הנבחרים והטובים ואמנם כולנו יודעים ומכירים לי טובה ומעריצים אותו והברכה הזאת יקוים בו כי שנים רבות עוד יוסיף וישבע עונג ונחת בשורות טובות מילדיו שהניח בארצות הברית עד שנזכה כולנו לעלות לציון ברינה המכבדו והמעריצו לנצח ברגשי ברכת ציון וירושלים שלו באהבה אורי פעלשין.

ב"ה ירח סיון תרצ"ה

כבוד חכם הרזים ומטיף לאומי המהולל מוה"ר צבי הירש מסלנסקי הי' שלום!

"העולה בראש הגולים ברינה" "לעלות לציון ברינה בשוב השם שבות עמו"

אשרי האיש שזכה לשמוע לקח והטפה נפלאה מפי נואם אמיתי לא רק בשפת הנביאים הקדמונים אלא גם באותו השלהבת יה וברשפי אש קדש ושהשקיד והתאמץ בכל כחותיו תמיד בלי הרף לדפוק כהולם פעם על לבות בני עמו בכל ארץ רוסיא ובשערי ארצות עד בואו לארצות הברית וארצות הברית בכלל כי ישמו נפשם ולבם לשוב ולבנות ארץ חמדתינו ולשוב אליה לבנותה ולפארה שוב לתפארת עולם כאשר היתה לפני שנות אלפים שנה. ולו הייתי ציר הייתי מציר עתה הציור הנפלא הזה תחת הציור שהי' לפנים מירמיהו הנביא בשעתו שעזב עם הגמלים את הארץ שאהבה נפשו, הייתי מציר עתה איך כבודו הרמה הנבחר מאת ההשגחה העליונה לשוב ולעלות בראש הגילים ברינה וצהלה עתה בימינו אלה יחד עם כל בית ישראל, אשריכם שזכיתם לראות ולהראות לנחול ולהנחיל ולזכות את הרבים מעמינו עם ישראל ויעלו אחריו ברינה ובהמון חגג לארצינו שאהבה כה נפשינו. באהבה ובכבוד רב שלך אורי פעלשין.

ב"ה ביום חג היובל לאגדת עזרת הגליל.

"דבר בעתו מה טוב"

ברכה חמה ולבבית לחג היובל הזאת המלאות לכם ולנו עש - רים שנה לחברת העזרה בשם אגדת עזרת הגליל העליון והג- ליל התחתון בארץ ישראל והנמצאים עתה בניו-יורק וסביבו- תיה. וככה אגיד לכם אחי היקרים אם אמנם הנני עתה פה ב - ארץ הנגב ארץ פלאריזה לרגלי בריאותי ובמרחק רב מכם או- לם לבי עמכם בחג היובל הזה. וברכה עמוקה שלוחה לכם מ- קרב לבי ומעומק נפשי ורוחי על כל מפעלכם הכבירות והעז- רה הגדולה והטובה שהתאמצתם לעשות אתי יחד לכל אחינו אנשי שלמינו הישובים שם בקדש על ידי המוסדות הנשגבות שיסדנו במועדם ובזמן הצורך. ודבר בעתו מה טוב וזכרם לכם ולנו אלוה לטובה אורי פעלשין נשיא זה שנים רבות אתכם יחד.

ב"ה

"הישוב החדש ישגשג ויפרח" "תולדות חכמים וסופרים"

לכבוד ידי"נ משכיל ויקר רוח צנא מלא ספרא כ"ו מוהר"ש טיקטין הי' וביתו שלום!

בטובו להודיעני אם קבל מארה"ק אידה ידיעה משי"ב מ"ר ח- צי"ב הי' אם התאזרח שמה כבר או בדעתו לשוב ליהודה. ולו- טה פה שני מכתבים מגיסי ובנו המלומד אשר מתענין לקרוא אותם בהתענינות יתירה בדבר הישוב החדש ההולך קדימה וישג- שג ויפרח ויעשו חיל שמה. ולא כן התושבים הישנים הדרים שמה משנים קדמוניות הם אינם מוצלחים כלל שמה ואינם מת- אימים להרוח החדשה השורר שמה והם יתמקו ויתדלדלו בע- נים השם ירחם עליהם, ויואיל נא להשיבם אלי אחרי קראם. אגב יכתב לי שורתיים בדבר ספרו המוציא לאור מתולדות החכמים וסופרים מזמנינו ופליאה לי שמעולם לא הזכיר לי כלום בענין זה והנני ד"ש בברכת ציון אורי פעלשין.

ב"ה

"כל מי שחלה ונתרפא חוזר לימי עלומיו"

רעי כאח לי מוהרמ"פ נ"י וביתו הי' שלום!

בואכם לשלום רעים אהובים וברוכים הבאים ויהי שובכם ל-
ביתכם אתה ואשת בריתך שרה אשתך בשעה טובה ומוצלחת
ותשבעו עונג רב מעתה ידידינו החזן המפואר מ"ר ישעי' מ-
יזעלס הי"ו שמחני מאד בבשרו אותנו כי שבת על כנך הרא-
שון ב"ה ומעתה התחזק והתאמץ והיתה אך שמח. כמאמר כל
מי שנחלה ונתרפא חוזר לימי עלומיו ותשוב שוב לעבודתך
כדרכך בקדש עוד ביתר שאת ויתר עזי ברב אונים ואמיץ כח
ויראו שונאך ויבושו ויכלמו, ואם אמנם לא חפצתי להפריע
מנוחתך אולם אכסיף מאד לשוב לראותכם כי התגעגעתי אח-
ריך ועלי להשיב ולהביע לך תודתי על קרטיתך וסיבת הדבר
שלא ענותיך עד כה יען כי חשבתי כי נסעתה לשאוף אויר צח
ולהתעלס על ההרים הרמים להחליף כח עלומים רעך הטוב

אורי פעלשין.

ב"ה נהירין למרשבי לי דרקיע כשבילי דארעה

"נוסח התפילה והשתפכות הנפש"

כבור מר אחאי ורב רחמאי האי גברא ויקירא החזן המפואר
גדול בדורו ומצוין בעולם החזנות הי"ו במטרפולין ניו-יורק
רבתי מוה"ר דוד רייטמאן הי"ו ורעיתו העדינה בת ת"ח ומו-
קירא רבנן ותלמידיהם ובניך ובנותיך היקרים והנחמדים
שלום עד אין קץ!

מעת הכרתיך לשואף לחכמה ולשוקד למדע אוהב תורה ולי-
מודה וחכמת ישראל ושפת קדשינו החרותים ומצמדים כה על

לידך לבך הטהור ורוחך הזכה, מובן כי עלית בעיני על גפי מרומי קרת יחד עם הצטיינותך בחכמת השירה והזמרה אשר נהירין לך שבילי ומסילותיה והגיונה כלשמואל בשעתו היו נהירין לו שבילי דרקיע כשבילי דנהרדעון אשר שם יגיעין התרוממות נפש כל איש ישראל בשמעם שירך ונוסח תפילתך בהשתפכות נפשך הרוממה והנוגעים לנימי ומיתרי עמקי הלב היותר דקים ואברכך בברכה המשולשת ובברכת ציון וירושלים שלך אורי פעלשין.

ב"ה יום א' כ"א אדר תרצ"ו — מיאמי פלארידה

"שירה וזמרה בהתלהבות עצומה"

לכבוד רעי ואוה"נ החזן המפואר ואוהב תורה ומדע בכל ת - שוקת נפשו הטהרה מוה"ר אריה ליב רוטמאן הי"ו ורעיתו הי- עדינה ובניו ובנותיו שיחיו שלום!

אומנם זה זמן כביר מאד מעת נתפרדנו ונתרחקנו כל כך זה מזה ואתגעגע אחריך. ואחרי הרינה והתפילה בפרט לעת כזאת הד' פרשיות הקרובץ והפיוט היוצאים מפיך ומקרב לבך בהשתפכות והתרוממות הנפש והרוח ובעמדך לפני התיבה שמה על במתי המקדש המעט שהנך עומד בהשכל ודעת באמיצות ובדרך ארץ בחן ויופי כהגון וראוי לגאון החזנים כמוך היודע ומכיר ומרגיש ערך עבודתו בתור שליחא דציבורא ויחד עם זה לעורר את הקהל ולהפיח בהם חפץ טהור ורוח חיים ותשוקה כבירה בעמדם ובשמעם בהתפעלות עצומה ונפש כוספת להאזין נוסח התפילה האמדת השירה והזמרה מנפש גבוה כמוך העומד וכפיך פרושות השמימה נגד בוראך, ומתוך עומק פנימית הלב והנפש ובהתלהבות כבירה מתפרצות קולות נעימות ונחמדות לאוזן שומעת. וכמה נהדר המראה והחזיון הזה ואין כל פלא עלי אם חסרה נפשי מכל זה, כי גדלה געגועי אליך ולא יכולתי להתאפק מבלי להביע לך רגשותי אלה המתרוצצות בקרבי, אולם תקותי תאמצני כי בקרוב בעז"ד

נשוב ונתראה ונשמע ונגיל ונשמח יחד ויחודש ימינו כקדם, ולע"ע קבל נא אפס תמונתינו הלוטה פה תמונה נהדרה מטיול-נו בגנים ובפרדסים המהוללים ועל חוף הים פה בארץ הנגב כבגן-עדן מקדם, ונזכירכם לטובה ולברכה ונברככם בברכת חג כשר ושמח וכי תחגו חג הפסח בדיצה וגילה באהבה וכבוד שלכם אורי פעלשין.

ב"ה כסליו תרצ"ה

"מנוחה ומרפא וחיים ארוכים ושלום"

כבוד אוה"נ הישיש הזקן זה שקנה חכמה ומדע איש מורם מ-עם ויקר רוח אוהב את משפחתו ואוהב אוהביו ויקבלם בספ"י מוה"ר פישלער הי"ו ומשפחתו ואוהביו הנחמדים והיקרים ש-לום! עד אין קץ!

אבקש סליחתכם על כי לא עלה בידי ולא היה באפשרי להת-ראות ולהשתעשע אתכם טרם הפרדי מניו-יורק רבתי. אולם עתה כאשר התרחקתי מכם כ"כ כאלף וארבע מאות מילים ל-כל הפחות אשמח לבבכם הטהור בהודיעני לכם ממצב בראותי כי הוטב הרבה ב"ה וכי המקום גרם, כי כמה נפלא פה ארץ פלאירדה בכלל ומיאמי העיר בפרט, כגן עדן מקדם עיר יפה ונחמדה מאין כמוה לא יאומן כי יסופר. ימות החורף והם כ-קיץ ממש, השמש זורחת ומחממת ומרפא בכנפיה העצים הרע-ננים ופרחים משלל צבעים וירק דשא ותפוחי זהב וכסף על כל צעד ושעל. גנים נפלאים, ופרדסים, והדר גאון הטבע בכל ת-קפה החוף ושפת הים ואילנות מגדלות בשורות שורות כ"כ ב-סדר נפלא להגין מהחם. צעירים וצעירות זקנים וזקנות ועל-מות אין מספר כולם שוכבים על החול או שטים ורוחצים בים. ואין להתפלאות כ"כ במצאם מנוחה פה ומרפא. והנני ד"ש ב-לי"נ חפצה שלכם אורי פעלשין.

ב"ה כסליו תרצ"ה

"עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שי עולמות"

לרעי המורם והנעלה מוהר"צ הכהן ורעיתו נצבה שגל לימינו מקושטת לת"ח כמהו בחן וחסד ומשפחתו שלום !

דרכנו היתה צלחה וברכתך ברכת כהן צדק נתקיימה ובפרט כי החדר המיוחד במרכבת החשמל היה נפלא וטוב. ב' מטות ושולחן ומנרות של עשר לפידי אש החשמל להאיר לנו שתי חלונות וארון הבגדים וגם מרזב מיוחד למים קרים על נפש עיפה. ואפילו ביה"כ הסמוך לשלחני כעשיר גמור ואולם הכל היה כאין וכאפס מול התפארת וההד שמצאנו פה במיא-מי העיר נגלה לפנינו מקום נחמד כל כך כגן עדן מקדם במלא מובן המילה, ואפילו לדברי המחמד להבדיל ולדעתו וביאורו של הש"י עולמות שעתיד הקב"ה, להנחיל לכל צדיק וצ-דיק ומחליף העולמות בעלמות ומבטיח ככה להם, להבדיל ל-חסידי הערבים ובני בריתו, והי' באפשרו למצאן פה על ה-חוף בנקל כי כל בני האדם פה עלי אדמות ועל החול שוכבים הוזים והומים חצים ערומים או רוחצים ושטים בים ואין מס-פר להם ואין דומה להן לחן וליופי כי עפי"ר הם מנגידי ה-עם ומעשריהם ולבד זאת הדר גאון הטבע השורר פה שורות שורות עצים יפים ומהוללים הנטועים סמוך אל החוף להגן בצילם שיסוככו תחת פארים מסביב וענפיהם וביניהם ירק דשא שיציצו בין האילנות והעצים הרבות ואצלם מעבר הש-ני הרחובות באמניותיהם ובהיכליהם ומגדלים העומדים לתל-פיות ובתי מלון לאורחים וכן מקבלים את הקהל בספ"י ובז-רועות אהבה וחזו העוה"ז הפלאירידי וד"ש לבבית לכל הנל-וים אתך שלך אורי פעלשין.

ב"ה תרצ"ה

"מזור ותרופה וחיים וחסד"

לתקופת השנה אזכרך לטובה מוהר"ר יעקב רפפרט הנה קבלתי אגרתך שבוע זאת ובהתעניינות יתירה קראתי דבריך וכדבר איש לרעהו החביב לו ושפכת רגשי לבבך ורגשי רעיונות רוחך המתרוצצים בקרבך וגדולים וכבירים הם גלי ים החיים מהמים הזדונים הסוערים בחזקה ושהנך רובץ תחת משא ועול כבד וכלכלה והנך סובל בדומיה ומשא ודאגה בלב איש ושיחנה קימת ואשרי המדבר על אוזן קשבת ומי כמוני יודע ומכיר ונגלה לי כל תעלומות דרכי חייך וסבלתך ואך הנותן ליעף כח יחזיקך ויחלימך כי תוכל להמשיך כה ולשקד ולהתאמץ שלא תכשל ושלא יפל רוחך בקרבך חזק והתחזק ותגין בגפי מעוזך על בני משפחתך התלוים בך ותוביל אניתך בשט אשר בידך להעבירם בין המעצרים והרוחות היותר חזקות. ואך בהתאמצות יתירה ובשקידה יעלה בידך להחזיק השיט, ולעבר הדרך שסללת לך, ותמצא הנתיב הישר שתוכל ויעלה בידך לעבר בשלום. ועוד תזכה לרב ענג ונחת לחדות לבבך ולבב בני משפחתך, ביום הראשון לחדש יאנואר בשבתינו על החול אשר על שפתה ים וכשעלינו מן הרחצה והיינו לבושי קיץ כמובן והצתלמנו יחד אני ורעיתי ת"ו והנני שולח לך לאות אהבה ורעות ומובטחני כי שחק קל ירחף על שפתיך בהביטך אלינו על תמונתינו הכה מוזרת עתה אצלכם בחורף, ותקרא מכתבי בעיון נמרץ וברוח בנתך תמצא בו מזור ותרופה ותחומין בעלך הרב וד"ש חמה ולבבית להנלוים אליך שלך אורי פעלשין.

ב"ה תרצ"ה

"מתענגים מטוב הארץ ומלואה"

ברכת כהן ברכה משולשת.

לידי"נ הרה"ח הראב"ד דמתא יקירתא ניו-יורק מוהר"צ כהנא רבא הי' ובני משפחתך החוטרים מגזע אהרון הכהן שלום!

עוד הפעם אחרי ימים רבים וכבירים כאלה שעברו עלינו פה ואנחנו מתענגים על רב כל ומבלים ימינו לא רק בתורה ועבודת השם כ"א גם בתענוגות בני אדם עלי אדמות, הננו סובבים הולכים ומטיילים בתור תיירים לתור ולראות את האר - מונות והיכלים והבתי מלונים העומדים לתלפיות ומדורי הי- אצילים נגידי העם וענקי ההון והרכוש המתענגים מטוב הארץ ומלואה פה בגן עדן התחתון הלזה. ואמנם נפלאים מעשי השם שברא בעולמו בריות טובות ואילנות טובות להנות בהם. בני האדם בתבל. וברוך הנותן לא רק לשכני בינה כ"א לבני אדם ממש לדעת ולהבין איך לחיות בהצלחה כבירה כזאת, במשך ימי חייהם, אי אפשר לי לתאר לך יקירי בחרט אנוש החן והיופי והדר גאון הטבע השפיכה והפרוסה פה על כל שעל וצעד ואשר הי' נעלם מאתו ועד כה ולא ראיתי כהנה ליופי בכל ארצות תבל. וסימנך הצדיקים הנהנים מזיו השכינה ועטרתיהם בראשיהם מנוחלי הש"י עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צו"צ ואני שזכיתי בה' להשם הטוב הזה שלא נעלם ממך הדבר הזה בתר איש תמים בדורותיו ולו יכולתי להוציאך ולהרגישך מזה כאשר אתה הנך עומד על הדוכן ככהן גדול בשעתו וידיך פרוסות למעלה ומברך כל בית ישראל בכונתך הרצויה ואינני מסתפק כי הנך שולח גם אלי קרני אור ברכתך, וריחוק המקום לא תעכב על ידך, ולסימן טוב הננו שולח אליך תמונתינו בשעה שעלינו מהים שנתרחצנו ושטנו בים החיים ואחר כך היינו מוטלים על החול ושלום לכולכם ברעות שלך אורי פעלשין.

ב"ה תרצ"ו

"מסיבה נבחרה מהשגחה עליונה"

"ביתו של אברהם אבינו"

קריינא דאגרתא איהו להוי פרונקא

לכבוד אוה"נ הכי נכבד ונחמד לכל אוהביו ורעיו במעשיו ומידותיו מי שרוח הבריות ורוח המקום נוחה הימנו ה"ה הזוג הנפלא מר ומרת אברהם כהן הי' נשיא וראש הסתדרות החזנוכי בניו-יורק הבירה שלום!

אם כי כלתה נפשי ורוחי ואכסוף מאד לבא ולהתענג ולהתרענ את אתכם בסעודת המלוה מלכה שהזמנתי על ידי ידידינו מורה"ה מווינישעוויטש הי' במוצש"ק הבא ולהסתופף בארמונו ובביתו נאוה קדש של אברהם רעינו ומיודעני . בסעודת מרעים ואהובים כאלה אשר אין קץ לעונג רוחני וגופני הלזה יחד עם מסיבה כזאת הנבחרים כפנינים ממש מאת ההשגחה העליונה. אולם אבקש סליחתכם לדנני לכף זכות כי לא יעלה בידי הפעם לבא ולהיות בתוככם אחים יקרים אולם תקותינו תאמציני לימים הבאים בעז"ה לבא לקחת חבל בשמחות אלה ואסיים בדברי שלום ואהבה נאמנה שלכם אורי פעלשין.

ב"ה

לרעי היקר נחמד לבריות ולאוהביו מוהר"ש כהן מרגליות הי' שלום!

אבקשך ואטריחך יקירי הפעם בעדי אחרי אשר נעלם מאתו קביעות הזמן ומקום הקאנוועגשון וגם לא אדע לכוון את השעה ולכן עשה זאת איפה בגיני ותעריך ותסדר על המכונה כמין דילוג רב לבבית מאתי כראוי לכבוד הקונוועגשון וד"ש חמה וברכה מאתי. וגם קריינא דאיגרתא איהו להוא פרוואנקא ותקרא בעצמך באזני הנאספים חברי וחבריך וכמה שיושם מכם עלי אשלכם במיטב כספי והנני רעך הטוב והנאמן שלך בכבוד אורי פעלשין.

נר ג' של חנוכה תרצ"ח

"על הניסים ועל הנפלאות"

לכבוד אוה"נ הרב הגאון שר התורה מוכתר ומעוטר בכתר תורה ובכתר שם טוב מוהר"ר רבי קאנוויטש שליט"א ורעיתו ת"ו הרבנית העדינה שלום!

הקב"ה אינה לידי הזדמנות כי אבא אל כת"ר בכתובים הפעם בהיותינו אני ורעיתי ת"ו בארץ הנגב לרגלי בריאותינו ואגב הננו נהנים מזיו אור קרני השמש המחממת וצדקה ומרפא בכנפיה והוד תפארת יופי הטבע השוררת פה בגאון עוזה ותפארתה העצים הרעננים ופרחים בשלל צבעים המרהיבים את העין ואין קץ לחן וליופי המקום הנחמד הזה בחורף כבקיץ רוחצים ושטים בים התכלת ככרתי, ומוטלים על החול המון אנשים רבים ומתענגים על רב כל וגם אנחנו בתוכם ממש כאדם וחוה בגן עדן התחתון הלזה בשעתם והננו מטיילים ארוכות וקצרות בין שדרות אילנות ועצי תפוזי כסף ותפוחי זהב אין מספר ובין ארמונות והיכלות העומדים לתלפיות. ונפלאים מעשי השם ניסים ונפלאות וכחגיגת החנוכה השתא שנזכיר ונספר ונברך ונודה להשם על הניסים ועל הנפלאות מימי קדם נזכירכם לטובה ולברכה ובפרט עתה כשהזדמנתי בפונדק אחד ממיודעיו ומעריציו מ"ר לואיס סלוצקי ורעיתו מעיר ניו-יורק שהנהו שכן טוב וקרוב אלי אמנם הפצרני ובקשני לדרוש שלומו הטוב ונעתרתי להפצרתו וכי הננו דורש בשלום חכם וגדול כמוהו שהנהו תפארת למין האנושי ולעם ישראל בכלל ולבני ארץ הקדשה והגליל בפרט ובזה אבקש סליחתו בידעי גודל טרדתו בעניני הכלל בכבוד ובאהבה ורעות אורי פעלשין החונה פה.

יוסף קאנויץ אבד"ק ניו-יורק "העתקת"

נשיא אגודת הרבנים דאמעריקא וקענדא

פרעזידענט יוניאן אף ארטדאקס

רבית אף אנייטעד סטייטס ענד קנדע

רבי יאזעף קאנואטש

בעלמענט אונו 345

ניו-יארק ניו-ג'רסי

ב"ה חמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות

כבוד ידידי חביבי הרה"ג איש התהילה כשת כ"א פעלשין שלום עד העולם!

אגרתו קבלתי במועדו, ומפני סיבות שונות נתעכבה תשובתי אליו עד כה ואתו הסליחה, במוש"ק זה שעבר הייתי בין אחינו בני הגליל ובני ארץ ישראל, שחגגו את חג העשרים שנה ליסוד המפעל הנשגב עזרת הגליל ביניהם מצאתי ראיתי את מעלת כבוד בנו שיחי' ודברנו מעט אודותיו - בכלל התענגתי מכל אשר ראו עיני בין בני הגליל שלנו, בליל זה, והם אומרים שקבלו קורת רוח רב ממה ששמע אזנם ממני. תודה וברכה למעלת כבודו בעד מכתבו החשוב בעיני מאד, ותשואת חן לו בעד הפרישת שלום של ידידינו מ"ר ל סלוצקי ורעיתו הי', ואת מברכי אברך בכל לב בכל טוב ידידו עוז, הדורש שלומו ואשרו כל הימים, חותם ברגשי ברכה לכל אשר לו, יוסף קאנאוויץ.

ב"ה יום ב' ששה ימים לחדש אדר ראשון צ"ח מיאמי ביטש פלארידה

לכבוד אוה"נ הרב הגאון ראש הרבנים דארצות הברית וקענעדי ה"ה מוהר"ר יוסף קאנוויץ שליט"א ורעיתו הרבנית הענדינה וחכמת לב וכל ב"ב שיחיו שלום עד אין קץ!

אגרתו הנחמד המלא דברי חיבה ורעות על כל גדותיו ותוכו רצוף אהבה קבלתי ברב עונג ושמחה. הפתעתם אותי הפעם וגם כבדני בעיני שכיני האדון והגברת ל' סלוצקי הי' שה- שתוממו עד כה והיו שואלים ומחכים לתשובתו ונמצא א"ע כנעלבים קצת אחרי שהתפארו והתיקרו בידידות אליהם, וב- אמת גם אנכי בושתי ונכלמתי להפגש אתם שוב באין תשובה בפי אליהם. ואנכי התברכתי בלבבי כי אך טרדות שונות מ- ענייני הכלל שהנהו רובץ תחת משא ועל כבוד מנשא בגלל ה- שררה ועבדות המוטל על כבודו במידה מרובה ולכן דנתי את כבודו לכף זכות, כי מבשרי אחזה זאת וכי גם אנכי נכשלתי בזה פעמים רבות אין מספר ועתה בהופיע אלינו דבריו היק- רים והנחמדים מפז בעברית צחה ובאותיות עגולות ויפות ש- האירו מול עבר פנינו כאבני נזר המשובצים במשבצות זהב. והיה בקראי דברי האגרת הזאת באזני שכיני שחיכו לזה כאל מלקוש גדלה שעשועיהם והי' שיקוי לעצמותיהם ומרפא לגו- פם, וממש החייתם אותנו ותען ותאמר מרת סלצקי ת"ו אכן גם להזוג הנחמד הזה הי' דרוש להם לבא הנה להתענג מזיו אור קרני השמש שמרפא בכנפיה ולהתחמם מאורה. ואני עני- תי למולם כי כדאי היה אז כל הטוב פה בפלאריזה ארץ ה - דרום כי תבואו אתם לחסות אתנו יחד ולהתעלס עם המערי - צים והאוהבים הרבים הדורשים שלומכם וטובתכם כל הימים ואנחנו בתוכם והננו בדרישת שלמינו הלבבית ובכל רגשי כ- בוד ויקר שלכם אורי פעלשין והידיד והגברת ל' סלוצקי.

ב"ה טבת תרח"צ מיאמי ביטש פלאריזה

הנאום בהסתדרות ששלחתי

"יהי רצון שתשרה השכינה ביניכם"

להכנסיה הגדולה מאנשי שלמינו מהסתדרות בני ארצינו ה- קדושה בני ובנות ארץ ישראל לאסיפתכם השנתית השתא, ו- אנחנו אם כי נפקד מקומינו ביניכם שם בצפון בניו-יורק

רבתי המרובה באוכלסי ישראל במאות רבביתיהם כן ירבו ו-
אני ורעיתי הננו שוכנים פה בארץ הנגב לרגלי בריאתינו וה-
מרחק הרב של אלף וארבע מאות מילים המבדיל בינינו אין
לזה כל ערך להבדיל ולהפריד אותנו ברוחינו. כי הננו תמיד
עמכם בדעה אחת ובלב ונפש. ובכן איפוא זאת עשו למענינו
אחלי אחים יקרים קבלו נא בטוב לבבכם את ברכתינו העמו-
קה הלבבית ואת רגשות געגועינו אליכם והננו מביעים לכם
רחשי תודתינו למפרע וזאת תהיה תגמולכם על טוב טרחכם
ומשאכם והשתדלותכם בעד בני ארצכם בלי ליאות ובלי
הרף, ונא לקרוא באזני הנאספים החשובים והחברים והאחים
מבני ארצינו דברינו אלה היוצאים מקרב לבינו ועומק נפשי-
נו, מאחלים לכם אנחנו ברכה והצלחה במפעלכם ומעלליכם
הכבירים להתחזק ולהתאמץ ולהשתכלל עם הסתדרותיכם
ואסיפתכם לשם טובת והתחזקות הישוב ובנין ארצינו הנהדרה
והחביבה לנו. ויהיה רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם וביני-
כם. ותהיו תמיד לשם ולתפארת. וגם אנחנו עמכם להמשיך
עבודתינו הקדושה ביתר שאת ויתר עז גם לימים הבאים לקר-
אתינו, והננו אחיכם וחבריכם המקוה והשואף לשוב אליכם
ולקחת חבל במעשיכם כמקדם בכבוד ואהבה ורעות

אורי פעלשין.

ב"ה יום א' ח' טבת צ"ח מיאמי ביטש פלאריידה

"משה רבינו היה השופט הראשון"

כזוהר הרקיע יזהירו

ודי לנו אפס שתי מילים מהמאמר הזה ובלי כל תוארים משה ריכטער ורעיתו תיחיה שלום!

הנה משה ידבר, או דרש דרש משה ממני מכתב במלא מו-
בן המילה, ולא הסתפק בגליון קצר מהשתרע. צדקת ממני
יקירי ובהכירי זאת התנחמתי מיד ואקח עט סופר בידי לתקן
המעות ולמלאות בקשתך ולהודיעך מכל אשר אתנו לטוב וגם

בעברית השגורה בפי ומובטחני כי אדבר על אוזן קושבת. ואמ-
שיך עוזה עט הזהב אשר בידי הדיו הוא כמעין הנביע ובשחור
על גבי לבן אבאר לך הכל כי גם הגליון מקום בו אתי לתאר
ולצייר הכל כחפץ לבך ונפשך הכוספת לדעת מאתנו. והננו
שוכנים גם פה בנגב על שפת וחוף הים הירוק כתכלת וככרתי
הירח הכוכבים מתנוצצים מסביב לה בטוהר השמים הבהירים
בלילה ובבוקר בהאיר היום, תלאה העט לתאר את אופי זיו
הדרת זריחת קרני השמש המוזהבת והמחממת ומרפא בכנפיה,
מרגישים רוך נעים בגוף ונפש, ואפס אך בזעיר אנפין, ולפע-
מים ולעיתים רחוקות ירגישו כזאת בסיגייט שלכם. והארמון
וההיכל שלנו העומד בין עצים רעננים ופרחים משלל צבעים
אין קץ לחן ויופי המקום הזה ישוה. וכדאי לעלות ולבקר ולר-
אות המקום הנחמד הזה ודרישת שלום לכל יוצאי חלציכם של-
כם באהבה אורי ושרה פעלשין.

פסק דין

ב"ה ח"י סיון התרצ"ט מיאמי ביטש 5 דזשוען 1939

אלה דברי הפסק דין בדבר המשפט ודין ודברים שבין האב מר מענדין פריינקול ו – בין שני בניו שהם בעלי שני מלונות ואכסניות הוטעלען בואישען דריו שבאו לפנינו. אנחנו הבית דין החתומים מטה ובמותב תלתא כחדא הוינן יתבין פה מתא מימי ביטש פלאריידה דעל כיף ימא, והם שלשתם באו לפנינו לדין ולפשר וכתבו וחתמו ברצונם יחד כי סומכים הם על דעתינו וכפי שנדון ביניהם בין בדין בין בפשר הקרוב לדין וכפי חוות דעתינו שאנחנו נפשר ונתוך ונפסק ביניהם כן יקיימו בלי תלונה וכן היה הם טענו ונשמע טענתיהם מהאב והבנים הכל שמענו בהתענינות יתירה ובכובד ראש ואחרי שקלא וטריא ומשא ומתן כפי הטענות והתביעות שאי אפשר לפורטן ולהעלותן עלי גליון מטעמים כמוסים הננו כותבים אך הפסק דין שיצא מאתנו לפשר ביניהם כפי הצדק והישור והאמת לפי חוות דעתינו הנה משום כיבוד אב יחשב האב כאילו הי׳ שו– תף אתם אלא שלא יוכל לימכור ולהוריש חלקו לשום איש בעולם ולשום קרוב מבל– עדיהם. ואפס האחים בניו יתנו לאביהם מהמסחר האכסניות שלהם. ראשית מעון ומ– דור לכל השנה שידור הוא או אם ינשא ידורו הם שניהם במדור הזה בלי שום מפריע. ואם לא יאבה האב לדור שם אזי ישכירו הם המדור ויתנו לאביהם הכסף המעון הזה. שיוכל לישכור לו מדור חשוב אחר לדור שם. או הוא לבדו או עם האשה שישא ול– בד זאת יתנו לו מהמסחר סך שלשים שקלים לשבוע כדי שיוכלו להתפרנס ולהתכל– כל בכבוד. אם ישא אשה אזי יוסיפו לו ויתנו לו ארבעים שקל לשבוע כדי כלכלתם ובכל שנה בראש השנה המסחרי יתנו לו או להם גם קצת באנוס כפי הזמן וכפי הרוח לאות כבוד.

אינו יודע לשאול

אודות השלשת אלפים דאלער שטוען אביהם כי הוא לקחם על חובו תחת לתתם לה – עלמה נכדתו בת בנו המנוח היתומה והם טוענים כי הכסף הי׳ שיך רק לה, ולכן אם כי לכתחילה לא הי׳ להזקן רשות לעשות זה ולכן עתה אחרי שהתביעה היתה גדולה מזאת, ולכן בדעבד הנה חובה היתה על האחים להשיב להיתומה מכספם סך שלשת אלפים דאלער אחרים נגדם, כשימלא לה אחד ועשרים שנה או בתוך הזמן כשתנשא בתור נדוניה ובתור ירושה מכסף אחריות הנשאר מאביה המנוח ועד העת ההיא חובה על האחים פריינקול לתת להיתומה כסף הוצאתיה כאשר נתנו לה עד היום. וגם לדו– דתם אחות אביהם ישלחו את העשרים דאלער לחדש כאשר עשו עד כה וכשיחלה ח"ו

אביהם חייבים לרפאותו ולשלם כל הוצאות הרופאים ורפואתם או בביה"ח ח"ו וכדו-
מה. ורשות נתונה לאביהם להתישב בכל מקום שירצה ואפילו לנסוע לארץ ישראל
על הוצאתיו כאות נפשו והם יתנו וישלחו לו את המגיע לו כאמור, והשם יאריך ימ-
יו ולא יראה להם עוד פנים זועפות כ"א בסבר פנים יפות. ובשעת חדוה ושמח גם הוא
על חתונתם וישבע עונג ונחת מהם ויחדל לחשוב את עצמו כשאינו יודע לשאול ויש-
אל יותר מדאי. גם לא יכנה את בניו בכינויים ובשמות לא יפים או מכוערים, והם ב-
ניו יצליחו בכל אשר יפנו כדי שיעלה בידם לקיים הפסק דין מתוך עושר וכבוד. ומ-
עתה יקראו את אביהם בשם "אבא" ובשם היושר והאמת והצדק הננו כותבים וחותמים
היום ח"י סיון התרצ"ט פה מיאמי ביטש נאום הרב אורי פעלשין ונאום הרב משה מ-
עשי לאוו ונאום מרדכי שפירא רבי הביהכ"נ בית דוד במיאמי ביטש פלאירידה.

נ"ב

אחרי תום דברי הפסק דין עלינו להעיר ולרשום גם עוד דברים אחדים בנוגע לצד ה-
מוסרי שכדאי להזכירם לזכרון נצח לבעלי הדין האלה, האב והבנים שיצאו מאתנו ב-
כלל כזכאין שקבלו עליהם את הדין, האב שהנהו עתה יורד שירד מנכסיו אהה כמה
סבל בימי חלדו הקדיש והקריב מדמו וחלבו לטובת משפחתו ובניו עמל בזיעת אפו
לא רק חמש עשרי שנה כי אם פי שנים ושלש נהל הבית קנה והכין ושירת בתחילה
בשחיתה עוד אשתו אם הבנים והיתה חלשה באפיסת כח רבץ תחת משאוי ועול כבד
מנשא לאפות ולבשל צרכי אוכל וכלכלתם כבר נגב וגהץ וניקה הכלים והבית נשא
אותם על כתיפיו בכובד ראש ובאמיצת כח ושט אתם בים החיים במים הזדונים בלי
הרף ובלי ליאות, שמר את הדת והשגיח על הכשרות כיהודי חרד, זכרה לו אלקה ל-
טובה ולזכות עולם, גם בניו מצידם עמלו ועבדו במרץ ובזריזות ובחירוף נפש ובדרך
ארץ ובנערותם השקידו לימסור כל משכורתם לאביהם עד פרוטה אחרונה, וממש ב-
מסירת נפש עשו ועסקו בכל מה שהשיגה ידם אף בסכנת נפשות ובפחד שאי אפשר
להעלות על הכתב. ואחר כך סבלו הזיקות רבות שנשרף מסחרם ולא השיגו את האח-
ריות בהשפטם עם מי שתקיף מהם ואת היתר אבדו בהברזע, ועתה אשר שוב עלה ב-
ידם ההצלחה האירה פניה אליהם בטח יתאמצו לקיים כיבוד אב לכלכל שיבתו כאמור
ולהשגיח על אחותו ועל היתומה נכדתו האומללה ויוכלו לחיות עוד חיים נעימים ב-
שלום ובאחדות באריכת ימים ושלום על ישראל הרבנים הנ"ל ביום הנ"ל.

רחום ומוקיר רבנן

כבוד אוה"נ נגיד ומורם מעם יקר רוח וענותן וחסדן מוהר-צ"ה הי"ו שלום!

באשר כבודו הוא בטבעו ומזגו רחום ומוקר רבנן ואיש רעים להתרעע ומשמח לב מריעיו בפתגמיו וכתמיו החדין ולחרות לב נחשב לכל המתרעע אתו בכלל ובפרט בהסעודת מלוה מלכה "מהחבורתא" שלנו. ומובן כי גם אנכי בתור חבר מהם הנני כוסף בכל לבבי ונפשי ולכבוד ולעונג גדול נחשב לי לבוא ולהתרעע אתכם בהחבורה הזאת הנבחרה מאתו, אולם הפעם נאלצתי למרות רצוני וחפצי הכביר לסרב ולחדל לזמן מן קט, יען כי ימות החורף ממשמשין ובאים ובאשר דרוש לי אויר חם וחם השמש אשר מרפא בכפניה אסתפק אם כי אתרחק כ"כ מפה ובנסעי לארץ הנגב לפלארידה ולבי אתכם בכל עת מצא, ובשתותיכם לחיים במוצאי שבתות השנה תזכרוני גם אותי לטובה ואביע למפרע לכם תודתי העמוקה מקרב לבי וכבוד ויקר כל הימים עד שנזכה לשוב אליכם ולשוב ולהיות בתוככם כאשר בראשונה עד שבינו לציון ברינה של-כם באהבה אורי פעלשין.

ב"ה

"כלום אדם מעיד על בנו ובתו"

לכבוד איש מורם מעם ונעלה מאד הפרופעסאר המפורסם מוה"ר דייוידסאן הי' שלום!

לצירוף בקשת בתי היקרה ת"ו הנני גם מצידי לבקש מאת כבודו הרמה כי יואיל בטובו למלאות בקשתה בתעודתו זאת כי גלוי וידוע גם לפני גדל כשרונה והצטינותה בתור מורה עברית וכי מלומדת היא במקצוע זה ובפדגני ובחינוך במידה מרובה וראויה היא להכתירה בכתר זה הולמתה ובפרט שלימדה הרבה ובשקידה רבה התאמצה להכניס תורה

חכמה ומדע בלב תלמידיה. אולם כלום יש אדם מעיד על בנו ובתו ו"עלובה עיסה שהנחתום מעיד עליה" אולם כאשר פגעי הזמן הנוכח נגע גם בה ונאלצה לזה להיות מורה בבתי ספרים בתור עזרה לכלכלתה וכלכלת משפחת שיחיו, ומובן באשר לא חשבה בשנים הטובות לשוב עוד לפרנסה זאת נאבדו מאו-תם התעודות הראשונות שהיו בידה. ולכן בטח ישים לבו הטהור לדברי אלה ואם בלתי מכירו בטח זכה לכתר שם טוב שהוכתר ובזה הנני מוקירו ומכבדו ברגשי כבוד ויקר אורי פעלשין.

מאנישעוויטץ מצה פראדוקטין

<u>העתקה מהמכתב מרבי צבי מאנישוויץ</u>

"אך טוב וחסד כל הימים"

ידידי יקירי וחביבי הרב הגאון רבי אורי פעלשין הי' שלום! מאד נעים היה לי לקבל את מכתבו היקר מעיר מיאמי ביטש פלאירידה ולהודיע לי על דבר שלומו הטוב משתוקק אני לר-אותו וכשישוב הביתה אקוה שנתעלס יחד, בנתים הנני דורש בשלומו הטוב, ובשלום כל היקרים לו, ומברכו בכל טוב כל הימים, ידיעת הקאנוועגשון של ההסתדרות בטח קרא בעתו-נים. בדרך כלל אוכל לאמר כי הננו כולנו שבעים רצון היי-נו, בקשה לשמוע ממך בעיתים לא רחוקים ידיד עז, צבי הי-רשול מאנישעוויטש.

ב"ה תרצ"ח

"גנים נתמדים ופרדסים מהוללים"

וקוי השם יחליפו כח

לכבוד רעי יקירי הרה"ג בעל רגש כביר אוהב עמו ארצו ו- תורתו מוהר"יל מויני" הי' שלום!

בטח ידוע לכבודו הרמה כי לרגלי בריאותי נאלצתי לנסוע ל- מקומות החמים ובכן באתי הנה לארץ הנגב למיאמי העיר במ- דינת פלארידה ואמנם שבע רצון הנני פה ואין כח בעטי לת - אר לכם את הדרת המקום הזה. ונפלא הוא לא לבד באוירו ה- חם וזריחת שמשו בחורף כבקיץ ממש כ"א גם בחנו ויפיו בג- ניו בפרדסיו בעציו ואילנותיו המהוללים בפארתיהם ובפרים בתפוחי זהב - וכסף הרבים הגדולים פה לאלפים ולרבבות. ו- מובן כי הנני מרגיש בעצמי כאיש חדש ואקוה להחליף פה כח ולהתאמץ ולהתחזק אולם אתגעגע אחרי מאוהבי ומיודעי וחב- רי שם בצפון הארץ. וכאשר אין באפשרותיה השתא להיות נוכח באסיפת הסתדרותינו מבני ארץ ישראל ולכן אבקשכם להכניס ולהדפיס בספר השנה את ברכתי הלוטה פה כתוב ו- חתום מאתי ובכן עשו איפו בגיני וד"ש לבבית לכל החברים מאנ"ש ובכל רגשי כבוד ויקר שלכם אורי פעלשין.

ב"ה

"התעוררות השתפכות והתרוממות הנפש"

בנו שנות דור ודור

כבוד מערכת הדואר שלום!

ירשיני נא אדוני להציג בעד בני הנכבד ולהדפיס את רגשותי אשר ארגיש בלבי רגשות תודה וברכה כבוד ויקר להסופר ה- נעלה והחשוב מר יז פרישבערג הי' על הסברתו ודעתו הגלו- יה אשר הוא הנהו אך האחד והמיוחד הממליץ הטוב והנפלא

בספר השנה מהסתדרות העברית משנה זו תרצ"ה על החזנות ועל גודל נחיצותיה לכל העם הישראל ועל עזרתם לקיום ה- עם הישראלי ודתם בכל ארצות פזוריהם בגולה ואשר באמת גם לפי דעתי השירה והנגינה ונוסח התפילה העברית והיהו- דית היתה תמיד מעין חשוב ובריח התיכון להמתיק ולהאריך חייהם בגלותם המר של האלפים שנה בגולתם בארצות שונות בכל קצוי תבל. ומיום שנפסקה וחדלה שירת הלוים בבית מ- קדשינו בשבתם על אדמתכם ואחר כך בהתרחקם מעל אדמתם ונגלו מארצם ובגולה בארצות פזוריהם עלה ביד חכמי הנגינה והחזנים המפורסמים בכל שנות דור ודור להחזיק במעוזם ו- במעוז החכמת השירה הזאת והשקיעו בזה מיטב כחותיהם בעמקות התעוררות השתפכות והתרוממות הנפש והנשמה יחד מכל העם הבאים לבתי מדרשם ולבתי תפילתם, ואין כח ואפ- שרות בכח אנושי ורואים בעליל ומרגישים בזה אך כח עליון רוחני וזיו הארת אור השכינה, ומעוז מגדל מרכז רוחני שיצרו ובראו החזנים ושלוחי הציבור האלה בבתי כנסיות ו- בתי מדרשות מקום קבוע ותדירי. אשר היהודים מתאספים

"הוד עטרת תפארת חיים של שירה וזמרה"

ומתכנסים ובאים בשבתותיהם ומועדיהם להתפלל בציבור ו- בימים הנוראים ובשלש רגליהם בשנה לשמוע אל הרינה ואל התפילה והחזנים בגודל הצטינותם אשר רוח השירה והזמרה מפעם בקרבם ובעמק נפשם ורוחם הלוטה בתפילתם ובפיוטם ובנוסח תפילתם רוח הקדש ממש נותנים ומחלקים מהוד עט- רת תפארתם ומפיהם רוח חיים חיים רוחנים ממש. ולכן כל מבחרי כחות עם ישראל היודעים להכיר ולדעת כל זה התענ- ינו בקריאתנו בספר השנה המאמר הלזו של מר פרישבורג, ונכון וראוי כי עוד סופרים מפורסמים ונכבדים ידעי חן וח- שובים ישימו נפשם ולבם לזה ויכתבו בנידון זה כדי להש- מיע דעתם בגודל נחיצות וערך נחיצותו וקיומו של השירה והזמרה העברית, ולא לבד שהקילו לעם לשאת עול הגלות ולהחזיקם כל כך ימים כבירים בד' אמות של הלכה בתורה ותפילה, אלא שהיה גם כח אלמנטרית להפיח ולהכניס בהם

רוח חדים חדשים ותקוה טובה בלב שמעיהן על ידי תוי הנגון גם בקריאת התורה ונביאים וכתובים ואפילו הניגון הסקארב- אוו השגורה בפי הלומדים גמרא ביחידות או בציבור ובמקה- לה בהישיבות הגדולות ובמתיבתות והנוסחות הללו שגורים ו- משומרים בפיהם ובלבם של השלוחי ציבור שמסרו נפשם ב- חירוף נפשם זכרה להם אלה לטובה עד בא יום הגדול ושבו בנים לגבולם בהכרת ברכה וכבוד אורי פעלשין.

ב"ה ער"ח ניסן תרצ"ו מיאמי פלארידה

"בחדש אדר מרבים בשמחה"

לכבוד אוה"נ ראש החברותא מהמלוה מלכה אהוב ונחמד לב- ריות מהרצ"ה מאנ"ש הי' ומשפחתו שלום!

אם כי עודנו הולכים וסובבים לרוח היום בגן עדן מנגב כאשר עיניך תחזנה בהתמונה השלוחה לך והלוטה בהאגרת שלומים הלזה אולם בקבלי הפעם הזמנתך על הסעודת מלוה מלכה ה- מהוללה והמקובלת להעשות בביתך , נאוה קדש ,ובלי כל ספק כי תערך ברב פאר ותפארת והשמחה תגדל שבעתיים בפרט בימי הפורים האלה חבדש אדר המרבים בשמחה . אחזתני בולמוס של געגועים להיות שרוי ולהשתעשע אתכם יחד.וא- פס טרם יספיק בידי לשוב לעת כזאת אשר עוד לא כלו ימות הקור והקרח תמן וחוששני כי לא יהי' אפשרות ולא בכדי ש- יעשה לשוב ולהיות בין המזומנים ולקחת חבל בזה, ולכן או- שיט ידי אליכם מרחוק בברכת לחיים חמרא וחיא לפום רבנן, ואגב אברככם כי תחגו חג הפסח בכשרות וברב דיצה ושמחה וגיל שלכם באהבה ובכבוד אורי פעלשין.

ב"ה ר"ח ניסן תרצ"ו מיאמי פלאריד‌ה

"לחנחיל נזר עטרת תורה"

להנחיל אוהבי יש ואוצרתיה

לכבוד השו"ב הנכבד א"ח חי"נ יא"מ מכ"ו מוה"ר תנחום שיינקער הי' מארה"ק שלום!

השתוממתי והתפלאתי בשמעי כי כבודו עזב לפתע פתאום את משמרתו ומשרתו במלאכת הקדש אשר סוף מעשה במחשבה תחילה ולא הי' לרצון לפניו וכי למרות מטרת היהדות וה- חרדות הנטוע בלבו הטהור עוד מימי נעוריו קרו ויאתיו לו דברים שונים מאנשים שונים עד שהי' לו לגעל רוח ובחל נפש. וממילא מובן כי כיון שמצא את רצון ושעת הכושר להמ- לט ממקום התופת התאמץ והשקיד להשתמש בהזדמנות הזאת. ואם כי הניח מקום של פרנסה מועטת לכהפ"ח אולם אין גבור כמתיאש, ובבטחני כי השם אינה עתה דבר טוב ומו- עיל. להתכלכל בדרך כבוד ולפי רוחו ובחבורת בנו הי - חיד כמוהר"ר יוסף נ"י שזכה לנחול כבוד רב ומורה עברי כפי חפצו ותשוקתו זה ימים רבים ורצון וראוי יעשה ואבר- ככם גם יחד כי תשגשגו ותפרחו ותעשו חיל בהצלחה מרובה ותמצאו חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם כאות נפשכם לש- בוע עונג רב ולהנחיל כבוד ונזר עטרת תורה וחכמה, ואגב אברככם בברכת חג כשר ושמח יתחגו חג הפסח בחדוה בש- מחה ובדיצה וד"ש שלכם אורי פעלשין.

ב"ה ג' חדש הגאולה התרצ"ו פה דייטאן פלאריד‌ה

"מידות שמנו חכמים"

מכתב אלי מהשו"ב מירושלים

לידידי ומעודדי הרב הגדול משכיל ויקר רוח מוקיר רבנן ותלמיד- הן כש"ת מוהר"ר אורי פעלשין שליט"א ולמחברתו

מחברת הקודש החשובה רבתי בדעה הכבודה מרת שרה פעל-
שין ת"ו לכם ולכל אשר אתכם שלום וברכה עדי עד, אח"דש
בהדרת הכבוד כיאות אורי עיני לראות תמונת מכתבו הבהיר
ונהדר בקודש ונהנתי מאד וברכתי ברכת הנהנין מאצילות ו-
עדינות לבבו הטהור ואת חנו האידיאלית ואת טבעו הנעימות
בהתבוננני על הנימוס, אשיותו האצילות כזה והתרוממות מדו-
תיו הנעלות שמנו חכמים אז אני מרגיש את שפלותי בעיני ש-
אני רחוק ממדרגתו הגבוהה אבל דא עקה מצבי העגומה מעבי-
רני על דעת קוני ויראיו להכלם עם אי נימוס ואי אנושיות ט-
בעית.

שונה אנכי מהעת כזאת מהפוליטיקות הנהוגות כהיום ובפרט
עתה שנוכחתי לדעת מכם רבי אורי יקירי כי חנן השם אתכם
לדעת ולהרגיש בצערן של תלמידי חכמים, ובלי אשר גילי-
תי אזנכם אף שמץ מכל התלאות שמצאוני שמה, ואתם שמח-
תם לבבי עם הדברים הטובים והנעימים ובלשון עברית צחה
מציצים ופרחים ולשון הנביאים דברתם דברי נחומים על לבי,
ואנכי אגיד לכם כאחי יוסף הצדיק שבטי-יה שבעת שהם היו
מצטערים ומתיאשים הוא דיבר אליהם דברים טובים ונחומים
ואז הדגישו לו רחשי לבבם בהמלה הזאת של החייתנו, כן א-
נכי אומר לכם ידיד נפשי גם כן החייתנו ואסיים בברכת החג
כשר ושמח ובברכת ציון וירושלים ונזכה לאכול מהזבחים ו-
מהפסחים בבנין אפריון במהרה בימינו ידידו לנצח תנחום ש-
יינקער שו"ב דיטנא ביטש.

הנאום שנאמתי באסיפה הכללית בביה"כנ בהיות האורחים יפה בצלאל. ור' יהושע שטמפר כ"ה תמוז תרס"ג מטולה.

"הוד הכרמל והשרון והחרמון"

מקוים אנחנו היהודים לחוג עוד את חגנו הלאומים ולבנו ימצאו ברגשות שמחות חדי הטבע אשר ברא ה' ולאור בוקר הזרוע בזהר אדמדם על הרי אפרים למראה גאון הירדים תומכי שחקים על הרי הלבנון שראשיהם מכוסים שלג עולמים למראה הכרמל והשרון הנהדרים בשלל צבעי פרחיהם ומראה הים הגדול ים התכלת המלא רגש וחיים שמי הספיר פרושים על ראשי ההרים הרמים אור חכלילי בוקע מפאתי קדם והיוצר הנעלם מעין כל בשר עוטה שלמתו אורה ותחוור הארץ ויזהירו השמים אז יעלץ לב עמינו ועתות וזמני קדם יפיעו עלינו, כי כן היו לפנים מבחרי חזיונותינו ומשלינו כמו של יותם בן ירובעל משל לקוח מסגולות החן יושר בתולדות תבל היפהפיה בימי אשר עמינו אז הגיונם ושירם של נביאנו היו מלאים רגשות טבע וחיים. וחכמינו בעלי אגדה ושרי הלוים המשילו תמיד את עם ישראל לגפן, את התורה לזית, את הצדיקים לתמר.

ועתה נקטפנו בעוניתינו מעל אדמת מטענו מתחת שמי התכלת המזהירים מבין שדמות תפארה מבין קמות שבלי הזהב מעמקי פרחים ושושנים מקצות הירדן מבשן וגלעד מבין כרמי עין גדי ואשכלותיהם, נהפכנו משלוים ושקטים לנעים ונדים. זה דורות עברו עלינו והננו עם של חנונים ובעלי מלאכות וסירסורים בכל ערי מושבות ישראל רבים הרוכלים הם הומים ומזמזים על עגלות האיכרים מוכרי תבואתם בשוק. גם בבנה גופנו נהפכנו בגלל חוסר האויר מעם חסון ובריא לעם חלש והולך שחוח. ובמוט גפנו וגויתנו תפוג גם התורה והמדע, וחדל רוב עמינו להבין ערכם ותפארתם, הננו רואים כי חכמינו חכמי האמת שהיו לנו בדורות הקיום העברי האמיתי הבינו היטב את היחס בין תבנית העם ובין תנאי הטבע שבהם כמו בגמרא שבת בא האיש לפני הלל הזקן נשיא הסנהדרין בירושלים וישאל מפני מה ראשיהם של בבליים סגלגלות על זה ענהו הנשיא מפני שאין להם חיות פקחות. הוסיף האיש לשאול מפני מה עמהם של תרמודיים תרוטות השיב מפני שדרים בין החולות. עוד שאל האיש מפני מה רגליהם של האפרקיים רחבות ענה מפני שדרים בין בצעי המים. אבל עתה נמשלנו להחפרפרת השוכנת בעפר ונסתמו עיניה מחוסר אור השמש, גם אנו מחוסר האויר נצטמקה ריאתינו שבתו מאויינו לחלוחיתנו יבשה טבעיותנו שבתה, ועתה נתעוררנו ורוח התחיה התחילה לפעם בקרבו ונשאף להשיב לרוחנו לבשרנו את שקוי החיים לשוב לפרוח וענן, ולהתפתח בכח עלומים, וכאשר תשוב הלחלוחית אל הגו היבש, והפרחים הנובי-

לים ישובו לפרוח. ושושנת יעקב תשגשג. ואז גם הוד קדושת עמנו ותורתינו תתח-
זק בנו. ולזה שואפים עתה הציונים הנעלים ובראשם הד"ר הנכבד המורם הד"ר הר-
צל.

"בתורת ישראל ובאהלי יעקב שם מנוחת השקט"

נזכירה נא את דברי חכם מחכמי אוה"ע אשר הביע רק ברגעי תגבורת האמת עליו, ו-
ז"ל אברהם זכה לטבוע את זרעו במטבעת מיוחדת ונבדלת ולעשותו לגוי גדול וקים
לדור דורות אשר בכל חליפות עתותיו ופלגות מקומותיו גוי אחד יהי' יחיד ומיוחד
יהיה, מה בני ישראל הם העם אשר בחר בו ה' זכרון המה לימות עולם ומלבד זה ה-
לא אדם הם זריזים אוהבי חסד וגם לקשי ערפם במשמרת מצותיהם נאוה תהילה!
אין דומה לעם הזה בקוממיות באומץ, בכח לב ובשעת הצורך גם בקשי עורף הוא ה-
תקיף העומד על דעתו מכל גוי הארץ העם הזה הי' הוה ויהי' להקדיש שם אליהיו
כל ימי עולם. על כן שמתי את הגוי הזה למופת ולתבנית וכל העמים רק מסגרת המה
לו! עוד לא הכשרה ארץ כארץ ישראל להגלות משם דעת אלקים לאדם כולו ותורת
אלקים לגוי אחד, דרכי האבות מכורתם משפט מולדתם הכשירו רק אותה לבדה לה-
בחר לארץ מולדת דת אלקים בכל רחבי ארץ ובכל שנות דור ודור לא נראו עוד ה-
מון רוח חן ונחת רוח כאשר נראה בארץ ההיא בימים ההם (בימי האבות).
וכאשר ימלט האדם לספרי תורת ישראל ובאהלי יעקב ימצא מנוחת השקט ומשוש ר-
עים מדי דברי על פיוטי גויי קדם, מזכיר את מלדתנו המליצה התמה הראשונה בכל
עם ולשון ראשית הוא לכל המליצות האחרות למופת לספרי המקרא, משרה לנגד עי-
ניו את ספר רות אשר מלבד תעודתו הגדולה לתת תפארת אבות לחלק גדול בישראל
תמים הוא וכליל בהדרו בהדרת חיי הטבע בימים ההם, כאשר יתבונן בשיר השירים
בניב שפתים הזה הנערץ והנמרץ בת השיר ורוח החן מה גדלו השעשועים בנשוא ה-
רוח הזה את האדם להביאו אל עולם השיר רוח צחה הנושבת ממיטב ארץ כנען, שטה
מסוף העולם ועד סופו מראות שקטים ורעננים ושאננים מסביב, מערכי שדה ויער ע-
בודת כרם ומעשי זית מטעי גנים והרי בשמים, היכל מלך בכל תפארתו צופה מירכתי
גיא החזיון ממרחק!
ראש המכשירים להכרת ערך קשר עמינו ותורתינו ודתינו הוא הדיבור העברי כי ש-
פת העם ילידת רוחו היא והאדם מבלי דבר שפת עמו לא יוכל להגות את הגות עמו

בכל תוקפה וטהרתה, ואף כי לשוננו הקדושה אשר עולם מלא היא לנו אשר מכל הגה תשמע אזנינו את קול אלקים המתהלך בתוכנו אבל זאת לנו לדעת כי אם באמת ובתמים אומרים אנו וחפצים לתת כבוד ויקר וערך תורתנו לא יעשה לה כאשר עשתה בת אספסינוס לכהן הגדול בחמדה את יפיו בלבד , אין לנו לפשוט ח"ו רק את עור העברי, מעל עצמותיה הן אמנם היפי יראה על העור אך אין כח ואין חיים בלתי אם בדם בבשר ובעצמות , והבשר והעצמות בדי העור הזה הם ,יצירי ספרתנו המקרא והתלמוד אשר כל עוד אשר אנחנו דבקים בהם כולנו חיים בטלנו מהם שעה אחת פורשים אנו מן החיים אנחנו עם בני ישראל קיומנו ועמידתינו בין האומות זה אלפי שנים בין שיני אריות וחמת המציק הוא, יען מה, יען כי התלמוד והמעשה הי' לנו עיקר, והלשון היתה לנו יפה נוף הגיון לבנו לכן זה וזה נתקיימה ברגשותיו הכבירות אשר ירחש לבו לעמינו אהבה עזה כמות ומקריב הוא את כל דמו וחלבו להרים את מצב עמינו מרפש וטיט מבורא עמיקתא לאגרא רמא. ואתו הד"ר הנכבד מאקס נורדו וכדמה אנשים נעלים הידעים והמפורסמים בהשכלתם ובמדותם נפשם זכה טהורה ומלאה רגשות נעלות ונשגבות כמים טהורים מפכים ממעין נובע רגשי-יה וקנאה טהורה לעמינו אמיצי לב בגבורים מחרפים נפשם למות על מרומי שדה לאהבת עמם וארצם המה ועוררו נירוממו רוח הלאום וברגש אדיר ואמיץ יקיצו נרדמים יעוררו ישנים בגלות המר הזה אשר נרדפים אנחנו מכל פינה ועבר, מאויים וחפצם לחלץ את עמינו מחיי הסירסור והחנונית מחיי טיח החצון והרקב הפנימי מחיי הפרנסה הרופפת והשכלה מזויפת חיי רוח כמו שאמרנו למעלה. חפצם הוא לברוא ממשלה בתוך ממשלה להעמיד את אחינו על עבודת האדמה פה בארץ אבותיו היא ארץ ישראל מקור כבודנו וגאון מולדתנו. הארץ הזאת היא נותנת תפארת אבות וערך דברי הימים ועם אשר לו הקדיש כל כוחו ורוחו ועוד ארץ חיים לנו תהי' ובה לא מת ושדיה לא צמקו. עוד זרעה יתן פריו גפנה תתן יינה זיתה יתן שמנו, והתמר את דבשו כי עוד רב שנה ורבה תבואתה ויכולה להיות מקור חיים וברכה בעפרה ובאוירה לאדם רב מישראל. פה שואפים הם לעשות את עמינו לאיכרים בריאים ישרי לב תמימי דרך שפיהם ולבם שוים . שפרנסתם קבוע ומזומנת והשכלתם המצומצמת תהי' ראויה להם לפי חזק גופם ולפי עבודתם. השכלה תמימה המחבבת עליהם תורתם ודתם ועמם וארצם ושפתם ואם ישוב ישראל לתפוש אמנת אבותיו ולשלוח ידו אל המעדר ואל המחרישה עד מהרה יתחדשו ויתחזקו בגופם ברוחם וישכחו את מידת ערמומיות אשר נטבעה בנו מיום אשר גלה שקט ושמחה בקרבנו ועסקו בעסקים אשר בא-ויר יסודם והעבודה הבריאה והחזקה עבודת אדמתינו הקדושה תגרשה מקרבנו ויגדלו דור חדש מניהם אשר יחנכו אותם לאט לאט לפי דרכם מילדותם בעבודה כשרה שיגיעתה מחזקת את הגוף משכחת עון מן הלב ומשמרתו מבזבוז לוקסוס, יהיו מוצקים

ומלאים כח מתנים וכח לב פניהם לא יתוכו ולבם לא יחרד ועוד יסירו מעליהם טענות אומות העולם וערמומי צוררי היהודים כידוע, אך אחי ורעי זאת לדעת כי אצלינו ה- יהודים אהבת העם והארץ הנקנים לפי דבורנו בדיבור העברי בתורת דברי הימים וע- רך הארץ יהיו רק אז לברך לרוח האומה הישראלית רק בהיות תורת ה' אלקי ישר- אל הרוח החיה בנו ובגידול בנינו כי לנו אין דת לבדה ומולדת לבדה כי שתיהן חבו- קות ודבקות יחדיו ובסור האחת לא תקום השניה אף רקע הבת מתחזקת בהיות לה המו- לדת לגוף והמולדת מתקדשת בהיות הדת לנשמת חיים באפה ומכשירי משמרת הדת ו- המולדת במתכונתן ובטהרתן הם מעשי המצות הן הן חיי בית ישראל.

בידנו ובאיזה מקום לא נשכחו ולא נחדלו בני עמינו מלהרגיש רגשותיו גדלו וכבודו ותקותו-הוא רק במקום אשר ברית אלההם לא שכחו את מצותיו לא עזבו ואת דרכי א- ברותיו לא זנחו כי התורה היא עץ חיים וכל זמן אשר היא חי' גם אנו נחי' ועתה אדו- נים נכבדים בני ציון היקרים אם באמת רגש הלאום תפעם בקרבכם וחפצים אתם לה - יות לעם ולדבר בשפתינו שפת עברי כרתו ברית לתורה לתורה השלמה שבכתב ושב- על פה קוממוה רוממוה! קבעו עתים לתורה ולא בתורת חק קדמוניות כי אם כתורת א- רחות חיים לנו אז נשכיל ונצליח תחי' התורה ותחי' הלשון ויכנס רוח חיים בעמינו ונחי' לעד על אדמתינו וארצנו אמן!!

ב"ה ד' ימים לחדש ניסן תרצ"ו

"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה"

כבוד אוה"נ הישיש הזקן זה שקנה חכמה כ"ו מוהר"ת שיינ-
קער הי' שו"ב בעיר דייטאנא פלאריזה שלום!
מכתבך הנעים קבלתי. ומכותלי מכתבך ניכר כי אין פחמי א-
תה כ"א כמושך בקסת עט סופר מהיר עלה בידך לשפוך שי-
חך והתמרמרותך לפני. ואם כי כסה טפחיים ולא גילה טפח
אולם ולא נגלה הי' הדבר לפני עוד טרם הגלתה לפני כ"ז.
ואוילה להאניה שקברניטה אינו יודע בצערן של ת"ח ואם כי
ברוח ונכלמת ולכן כסיתה מצבך כדרך כל הצנע לכת כמוך
הסובל בדומיה ומשא תעלומותיו ועמלו שיעמול תחת השמש
אולם עתה הנך רואה בעיניך כי סוף הכבוד לבא ושכרך בצ-
דך. ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. וכיון שהותחל להת-
קיים בך הפסוק "חכם בני וישמח לבי גם אני" ואל זה שנכ-
ספה נפשך כל כך וששאפתה לזה מימים כבירים הנה באה ו-
יאתיה. ומעתה יתחיל לעלות על סולם ובמתי הצלחה ברב ה-
דר ותפארת ולא יהי' רוחו סוערת בקרבו ולא ידאג עוד ל-
הצלחת בנו. ועולמך תראה בחיך והדרך שסלל לו היא רצו-
יה בלי כל ספק ויוסיף להצטיין בזה ובצעדי ענק כי רב כש-
רונו בזה עוד מעודו ומימי נעוריו וישבע עונג רב ואני אם
אמנם התענגתי לשמוע מכבודו כי נאות לבא יחד עם בנו הי-
קר אלינו לביהכ"נ של מר ליבאויץ הזקן הי"ו ואין להסתפק
כי הוא נוחל כבוד בדרשיתיו והטפתו ודבריו החוצבים לה-
בות אש ובשלהבת-יה במקום "הקל קל מבשר מבשר ואומר"
אולם הביהכ"נ קטנה היא וגם נתרוקנה מאדם העיר והאור -
חים הרבים שבו כבר למקומם לחג הפסח ודבר על העצים ו-
אל האבנים" ואשרי המדבר על אוזן קושבת הבה ונקוה לי-
מים הבאים להזמנות כזאות שיזדמן לפנינו בעז"ה ועוד חזון
למועד ותנוח דעתך כאשר כתבתה לי בהמילה החייתנו, ומו-
עדים לשמחה חגים וזמנים לששון ואוהבך אורי פעלשין.

ב"ה כ"ה שבט צ"ח

"תודה נאמנה ומעטי תהילה"

שלמא רבא לרב חביבא הוא ידידי היקר הרחוק מעיני וקרוב ללבי וברעיוני הרב הגדול מוה"ר אורי פעלשין שליט"א ידידי היקר לא אפונה כי חרה אפך בי על אשר לא קדמתיך במכתבי מיום נסעך לדרכך צלחה למיאמי פלארידה ובחפזך מי יודע משפטך אשר חרצת עלי? אבל אחי יקר חי נפשי וחי האמת אהובת נפש שנינו כי לא במרד ובמעל עשיתי זאת לא יקרי לא מרי ולא זדון רוחי אם כי שכחתי הכל אך אותך יקירי לא שכחתי ולא אשכח, ואתה בחכמתך ובתבונתך שמחתני גם הרעשתני בכל ימי שבתי במיאמי יחד, לא בשפת חוף ובחלקת לשון אומר לך יקירי כי העונג אשר מניח לי ולאשתי ש- תחי' היה עונג וגם שמחה לנפשינו ורוחינו ואיך אשכחך? נעמת לי מאד רעי ואהבתך שמורה בקרב לבי לעולם לא תשכח. אפס יד אלקים נגעה בי ותקמטני מחלת זוגתי לע"ע איננה נותנת מרגוע לנפשי העיפה וכעת שוכבת בבית החולים הרסיני (מנט-סיני הספיטל).

ואבקש מכבודך לשלוח אלי מכתב בקשה לבתך היקרה ד"ר ג' פעלשין ולבקשה להשתדל ולקרב שם את זוגתי בכל מה דאפשר ומשכורתך תהיה שלמה מן השמים. עוד אבקש ממך זכרני ופקדני במכתביך הטובים הודיעני נא משלומך ומשלום זוגתך היקרה שתחי' ומשלום כב"ב שיחיו'.

ובזה תשמח לבבי חדש ואין לי הכל כנהוג אני דורש בשלומך ובשלום כולכם ומברכים אתכם בכל טוב סלה יצחק ובאש רבינוביץ חתן הגאון רבי מנדל מוינעשטר. בתשובה על המכתבים כתב בזה הלשון. את שני מכתביך הטובים לנפון קבלתי ושמחתי עליהם כעל כל הון ואת האמת אגיד לך ולא אכזב בתך היקרה קבלני בסבר פנים יפות אשר לא אוכל שכוח אין מלה בלשוני להביע לך די תודות כאשר לך אתה אך אינני יכול לעצור ברוחי ולשים מחסום למי פי ועטי ולחתום בעד רגשי לבבי אשר יסתערו בקרבי כהמות ים לא מצאה ידי לערות לפניך את רחשי לבי תודתי וברכתי שהי' מתבך לפני

לגליון גדול כפול כשני לוחות העדות וכתובים משני עברי-
הם אך אין עתי בידי כעת. על כן יהיו לך לרצון דברי אלה
הנובעים מלבי אותם הואילה נא לקחת לתודה נאמנה ומעטה
תהילה ואבקשך לזכריני גם לעתיד במכתביך הטובים החבי-
בים עלי מאד והנני דורש באהבה רבה ומאחלים לכם כל טוב
הרב יצחק רבינאוויץ מעיה"ק ירושלים ת"ו.

ב"ה יום ד' ערב ר"ח אדר שני צ"ח מיאמי ביטש פלאריזה

לכבוד רעי ואוהב נפשי הנעלה והנחמד מוה"ר יצחק בן פנ-
חס בן אלעזר הכהן חטר מגזע ומזרעו של אהרון הכהן שפי-
רא שמו משפור מעשיו שלום!

"אותי בדרך נחני השם"

הנה השם אינה לידי היום הזדמנות נפלאה ומוזרה ושהיית כ-
עין הפתעה פתאומית, ומעשה שהיה כך היה הנני הולך לי ל-
רוח היום טיול עונג ורוחני משפת הים שעמדתי שמה כשעה
להתבונן על הים הירוק כתכלת וככרתי והתפלאתי על מעשי
השם הגדול פה בארץ הנגב הברוכה בכל ונהנתי מאד מקרני
אור זיו תפארת החמה השמש המוזהבת המאירה לארץ ולד -
רום עליה והמחממת כה ומרפא בכנפיה לכל באי עולם הנו-
הרים מכל קצות ארצות הברית ומארבע רוחות העולם, ובשו-
בי מתמן והנני הולך לתומי ואפן כה וכה וארא והנה איש הו-
לך אחרי נטתי הצדה לפנות לו דרך כי יעבר וילך לו ויעמד
האיש בצידי ולא זז מקומו אלא עומד ומחריש ומשתאה באין
אומר ודברים ופתאום פנה אלי בהשתוממות, ויען ויאמר
אלי ראיתיך אדוני גם בבית הכנסת בית יעקב בשבת זו ונד-
מה פניך אלי כל כך כאילו ממש ידיעותיך מאז ומקדם, והיה
כאשר התאמצתי גם אנכי להעלות מתהום כח הזכרון אשר
בקדקדי ואתבונן ביצורי פניו היפות ובשחוק קל המרחף על

שפתיו ואכיריהו, ואקרא בקול ליטמן גודמן ליווי, והוא ענה לעומתי האתה זה רבי אורי פעלשין מימים קדמוניות וזה כח-משה עשר שנים שלא ראיתיך והנך דומה עוד לאותו איש צ-עיר בימים וכל משך השנים הרבות כאילו נמחו מהעולם, ואני בבואי לניו-יורק רבתי באוכלוסי ישראל שימשתי בתור שו-חט במטבחיים שלהם אצל האחים ליווי במעלה העיר אצל שפת נהר מזרח העיר, כי מיאנתי אז לקבל משרת שו"ב קבועה פן יבולע לי, ואמנם בבואי מארץ הקדושה ההצלחה האירה פניה אלי ואותי בדרך נחני השם, ושמתי אל המסחר פני ועזב-תי הרבנות והשחיטות והיה זאת לטובה ולברכה כי בכל אשר פניתי הצלחתי במידה מרובה עד אשר עליתי על גבי מרומי קרת וארכש הון ורכוש עצום, והיה מצבי איתן עד אשר באו ימי המהומות אחרי שנות המלחמה האיומה והנוראה ואנשים אין מספר ירדו פלאים כאשר ידעת, וכיון שנתנה רשות למש-חית שוב אינו מבחין בין טוב לרע ולכן סבלתי גם אנכי בלי הבדל בימים ההם וכאשר נודע לי עתה כי שקד האיש הזה לעזריך לשמחת הזקינים במוסדיך שמחתי גם אנכי והנני רעך ורע אביך ורע זקיניך אורי פעלשין.

"דברי ימי עולם לבני ישראל"

ב"ה יום ד' תענית אסתר ערב פורים צ"ח מיאמי ביטש פלאריידה

אחרי אשר ערכתי למר דוב מענדעלסאן מכתבי הראשון באי-דיש נחמתי ונמלכתי לכתוב גם לכם דברי האגרת הזאת השנית בלשון עברית כי מר דוב הנהו סוף כל סוף חברי מנוער ובלי-נו יחד ימי ילדותינו בחברון עיר האבות ונדלג על ההרים ונק-פוץ על הגבעות ועל הגגות שמה, ומעמק חברון ירדנו פה בגולה מסתמא בעונתינו הרבים כפתגם האנשים, או פשוט ככה גורלינו כי אין מזל לישראל, או אולי מאת ההשגחה העליונה ולמחיה שלחנו השם. איך שיהיה הנה עיניכם הרואות כי ב"ה

עלה בגורלי להשקיד ולהשכים לעזרת אחינו שמה ברב או ב-
מעט, ואין לי להתרעם ולא להתלונן כלום על עזבי הארץ ש-
אהבה כה נפשי, ואין כל ספק כי לא גרמתי שום היזק לאר-
צינו ועתה אתם אחים יקרים גם עליכם להודות להשם שבע
ביום. כי רבות ונשגבות ודברים טובים עלה גם בידכם לע -
שות בכח ההסתדרות בעד אחינו אנשי שלמינו היושבים בא-
רץ ישראל. וכמוני כמוכם. אין לנו מה להתחרט וסוף מעשה
במחשבה תחילה הנה אינה השם עתה לידכם לעשות ולהשת-
דל ולהוציא לאור את הדבר הגדול והנשגב העתון בשם "אר-
צינו" ותיתא לכם הנשיא והסגן והמזכיר הנקובים בשמתם וה-
עקזיטיו וגם וועד הפועל המנהלים זה שנים רבות למרות המ-
עצורים והמכשולים הננו מתאמצים להמשיך הדבר, ותיתא גם
לי כי הננו מעשרה הראשונים המיסדים, ולכן אם כי רחוק
אנכי מכם אולם קרוב אליכם בלב ונפש והנני עלז ושמח לק-
בל את הצעתכם כי ידוע לי ערך הדבר שיהי' לזכרון גם ל -
דור אחרון שידעו להעריך בדברי ימי עולם לישראל את הק-
רבנות הרבות מבני הישוב הישן שהקריבו נפשם חלבם ודמם
על מזביח חיבת ישוב ארץ הקדש בכל כך הרבה מרץ ועקש-
נות מתוך הלחץ והדחק שסבלו תמן שנים רבות בלי הרף, וה-
תאמצו בכל כחותיהם להמשיך הישוב עד קם הדור האחרון ב-
ימינו אלה אשר רבות ונפלאות עלה בידם לעשות נצורות בד-
בר החזקת והשתכללות הישוב החדש גם כן למרות הצרות ש-
הננו נמצאים בין הסדן והפטיש וזיבורא ועקרבא ותקותינו ח-
זקה כי יעלה בידינו הדבר ברב פאר והדר וכי יפרח וישגשג
ונזכה לעלות כולנו לציון ברינה ובצהלה שלכם באהבה אורי
פעלשין.

המכתב הזה ערכתי בעד השו"ב במיאמי מ"ר זרח שפירא "רם המעלה ומוכתר בכתר תורה" כלכלה ולחם לפי הטף .

לכבוד הרב הגאון שר התורה והחכמה מוכתר בכתר שם טוב בכל קצות ארצות הברית ואירופה ה' מוהר"רש סילווער ש-ליט"א ראש ואובי"ד בעיר סענסינעטי יע"א שלום!

אם כי לא הוסכנתי מעולם לערוך אגרת לרב וגדול בישראל כמהו, אולם הפעם ההכרח לא יגונה ונאלצתי לזה יען כי מ-צב הזמן הגרוע בעניני פרנסה וכלכלה הנוכח, והלחם לפי ה-טף המוטל עלי להמציא דבר יום ביומו. ומובן כי הנני רובץ תחת משאי ועל כבוד כזה ובפרט מלאכת הקדש של שחיטה ובדיקה שהנני עסוק בזה מעודי ועד היום הזה. הלא אך ל - מותר לבאר לחכם ונבון כמהו כי בשבע עינים הנני מביט ו-תר לי מקום קבוע והגון שאוכל להתפרנס כראוי בכשרות ו-בכבוד, כלאמר כבוד להדת ולהיהדות דהיינו שיהי' תחת ה-שגחתי רב ומורה בישראל רם המעלה המוכתר ומעוטר בכתר תורה ושם טוב כמהו, ועתה אינה השם לידי כי הזדמנתי עם האדון בעל המטבחים בעיר סנסינעטי אשר הי' פה לרגלי מ-סחרו בהמטבחים שלנו במיאמי העיר וראני עוסק במלאכ - תו בתר שו"ב אם כי ידיעותיו ונבונתו בזה. אך בתור איש בעל נסיון שראה הרבה ויודע ומבין רק המהירות וזריזת ה - שו"ב בתור מלאכה נקיה וקלה, ואמנם שבחני בפני כי מלא-כתי מצאה חן בעיניו ומהיר אנכי ומובן כי רק לפנים ובעי - ני בשר באפשרי לדעת אך קצת בזה. כי גלוי לפניו אך צד הממשי בזה ולא צד הרוחני כי מובן כי בידי נמצאים תעו - דות וסמיכות לזה משחטים ורבנים וגאונים.

"ארץ הדמה המהוללה בזריחת שמשה"

וכאשר ספרתי לו את הקושי והתלאות והמעצורים מפה, הוא דיבר אתי ויעצני לכתוב לכבודו תורתו הרמה מכתב כי יו-איל נא כבודו הרמה לספחני לאחת הכהונות בתור שו"ב ב-המטבחים שלו אשר עומד תחת השגחתו. והדבר הזה יוכל

להעשות בלי שום השגת גבול לאחרים ח"ו ועל פי הסכמת כבוד תורתו ותבונתו הרחבה. ויען כי פה במיאמי העיר כלתה מלאכתי יחד עם עבר ימי חג הפסח הבע"ל שהם סוף ימות החורף והתחלת הקיץ ומובן באשר האורחים הרבים הנמלטים מערים שונים מקר וקרח וקפאון ובאים ונוהרים לפה לארץ הנגב החמה והמהוללה בזריחת שמשה תדור כמעט בלי הרף ועתה הם שבים לביתם ובזה אחדל פרנסתי ויופסק כלכלתי. ולכן אבקשהו מאד ובבטחוני כי ישים לבו הטהור לדברי אלי ואהי' אסיר לו תודה וברכה כל הימים ואברכהו בברכת חג כשר וישמח וכי יחג חג הפסח ברב שמחה ודיצה וגיל. בכבודו יקר זרח שפירא שו"ב וגם אנכי הכותב מטיף פסוקי דרחמא בעדו ובטח לא ימנע הטוב מבעליו והנני באהבה ובכבוד שלו אורי פעלשין החונה פה.

ב"ה ט' ניסן תרצ"ו אותיות מתנצצים כאבני נזר

"תפוחי זהב במשכיות כסף"

כבוד אוהבינו הנחמד והיקר מלומד ומשכיל ועדין רוח מורה-ר"ם הי' שלום!

בן הורים יקרים ונעלים חרדים וחסידים ואוהבים אך את הטוב והחסד ואוהבינו הנבחרים מימים כבירים ומ"ג דורות לפנים ולכן אין להתפלאות כי נעימים ונחמדים לנו כה דברי אגרתך תוכו רצוף אהבה ונכתבו בהשכל ודעתי ובלשון עברית צחה ובאותיות נקיות וקלות הם מזהירים כזוהר הרקיע ומתנוצצים כאבני נזר ואבני מלואים המשובצים במשבצות זהב וכמשכיות כסף והם האירו מול עבר פני. אשריך ואשרי הורך אשר מאחל גם אנכי להם כי ישבעו עונג רב ממך מאחיך ומאחיותך המהוללים והמצוינים בהצטיינותם הרבה בלימודים. והנני מביע לך תודה עמוקה מקרב לבי בעד דבריך ויחד עם זה הנני מברכך בברכת מועדים לשמחה וחגים וזמנים לששון ובברכת ציון וירושלים. שלכם באהבה אורי פעלשין.

ב"ה יום ד' ט' ימים לחדש ניסן תרצ"ו מיאמי פלארידה

"עליזים ושמחים בהילולא דרשב"י"

הגלילים בארצות הברית

כבוד אוה"נ הרה"ג והנכבד מוה"ר אבכל"ב הי' שלום!
מכתבו נכון והשגתי היום ושמחתי לשמוע מהתעמולה וההכנה שיעשה ברב פאר והדר בל"ג בעומר הבא בהילולא דרשבי נ-שמ"ע. ומובן כי גם חפצי ותשוקתי להיות מהמזומנים ולהיות לוקח חבל בהשמחה הלזו השוררת והנוהגת משנים כבירים בין אחינו אנ"ש ילידי ותושבי גליל העליון וגליל התחתון ב-פרט וכל בני ארץ ישראל ויהודה בכלל. וגם הסתדרותינו.ו-מובן כי לא אמנע גם אנכי ורעיתי ת"ו לבא ולהופיע בשובינו בהצלחה בעז"ה ואל זה נתגעגע לראות ולהתראות ולשמוח ב-שובע שמחות ולהיות עליזים וצוהלים אתכם יחד עוד שנים רבות. וגלוי היטב הדבר לפני כבודו כי תמיד כל הימים הנ-ני מתענין בזה ובחגיגת הל"ג בעומר מעודי ובהיותנו ובשב - תינו עוד בגליל סמוך ונראה אל מירון מקום משכן התנא אל-קי. ונזכה לחג החג הזה שם בקדש בשעה שנשוב כולנו לצ-יון ברינה בכבוד רב אורי פעלשין.

דע דזשועיש מאריננג דרשירנאל דרשיאיש מאורנינג פייפער
ניו-יורק סיטי
ד' טבת תרח"צ לפ"ק

(מכתב אלי מהסופר אפרים קפלן)

רחימאי הרב אורי פעלשין ורעיתו הכבודה שלום כה לחי!
הנני שולח לכם ברכה לבבית וחמה בכדי לחמם אתכם מהקר השורר עכשיו בחופה של מיאמי "הברכות מאוצר הכהונה" גם כאן כבר החל החורף לחדד את שניו הקפואות אולם רא-שית אנו שוחקים לו ולמחשבתיו משום שהננו מזוינים כראוי

בכל מיני מכשירי חום. ושנית הלא אנו מושבעים ועומדים לסבול בתקופה זו מרוחות רעות וממזגי אויר קרים. אבל אתם המתהלכים כמעט ערומים ויחפים ושוכנים בבתיכם משוללי תנור והבל צר לי עליכם באמת והנני מתפלל לאלהי הרוחות כי יתקן מה שקלקלתם מסתמא בעוונותיכם הרבים ויוציא ח- מה מנרתיקה ותאיר כדרכה הפלאירידי ותתמוז את החדש טבת לטובתכם ולה נאתכם אמן.

עדין לא החלטתי מתי ללכת למיאמי אולם אני מקוה לבלות שם גם בחורף זה כעשרה שבועות בעזרת השם, ואם כן נת- ראה ונראה איך יפלו דברים ויקומו מעשים לחבב עלי את ה- ישיבה שם הנני מברך אתכם בכל הברכות שבאוצר כהונתי.

ידידכם אפרים קאפלאן.

בני לא קיבל את הדוקטו"רות במאנט סיני שעליה פילל. כנ- ראה לא השתדל חתנך הד"ר גאלברגער לטובתו כהוגן. אמנם היו כששים קופצים כלאמר מעמדים על משרה זו אולם מדוע היה דוקא על בני הבטל בששים?

ב"ה ח' טבת צ"ח משניך קרחו כפתלים

כבוד אוה"נ חכם וסופר מר אפרים קפלן הי' שלום!

ידיד יקר אגרת קבלתי ולשוא פחדת פחד כי חתת וחלחלה אחזתני מקפאון וקור. הלא בארץ הנגב אין שלטון לשרים אלו של שלג וקרח. ולכן אין אנחנו מזוינים כל כך נגד הצינים והפחים והמשליך קרחו כפיתים בצפון אצליכם בלילה מוציא לנו החמה מנרתיקה ביום ולכן אם לפעמים יתגנב הקור בשעה שאנחנו נרדמים ותרדמה על עפעפינו ואפס קצת וכאין נח- שב ואוי לו לאותו הקור בשחר ובהאיר הבוקר בשעה שהש- מש המוזהבת תופיעה ותזרח בזיו קרני תפארתה ואורה וכהרף עין נרגיש רוך נעים וכשמן אפרסמון יוצק בתוכנו ואנחנו שרויים באויר וברוח אהבה ורעות ובחיבה כעל גבעת האה- בה שם ב מזרח. ואתה בתוך ספרא רבה ופייטני לא מוזר הדבר ממך ותוכל להרגיש זאת. אך בבואך אלינו ותשכון

בתכינו תחת כנפי השכינה לא פחות מעשר שבועות בחציריי
או בחצר רעינו מר אגוז תחת כיפת השמים הכחולים והבהירים
והירח הפלורידית והכוכבים מסביב לה מתנוצצים ומזהירים
ואתה תהיה בבחינת נים ולא נים תיר ולא תיר ותהי כחוזה
וכחולם ותחדל מלחשוב אז עלינו כי בעונתינו הרבים הרעינו
מעשינו וקלקנו מהלך הרוחות ומזגי האוירים, ואגב להוי ידוע
לך כי למרות מחשבותיך הזרות מחכים ומשתוקקים אנחנו ל-
ביאתך כאל מלקוש ותבא ותתמוז כמתינו אם לא בטבת לפחות
בשבט. ועיניך תחזנה ותיוכחנה כי כנים דברינו ותחדל הפיל
דופי וחשד חינם על חבריך שהקדמנו לבא ולהתנחל פה ולפ-
נות דרך ולתור מקום מנוחה גם בעדך כי תבא אלינו ועטך ב-
ידך לשמח לב הקוראים בעותוניך עם הפיליטנים "מפלוני ה-
כהן" וד"ש לבבית גם ממר אגוז רעך אורי פעלשין.

ב"ה עשרד בטבת צ"ח ראר והתקין צורת הלבנה

רעי הנכבד מר אפרים קפלן הי' שלום!

אחרי גמרי מכתבי אליך והראתיו לשכיני הטוב מר אגוז הי"ו
שהננו שכינים אפילו בבית הכנסת וכשהוא עומד עומד גם
אנכי משום והדרת, וכשאני יושב יושב גם הוא וכשנגיע לקי-
דושא דבי כנישתא נדלג ונקפץ יחד תלת זימנא ואפילו בק -
דושא רבא נגמיע הכוס בבת אחת, ובשעת קריאת התורה מר
אגוז יושב לו בין גברא לגברא ומותר לו לדבר כחפץ לבו ו-
יראינו בסידורו הקטן ראה והתקין צורת הלבנה, ויאמר אלי
כי אכן נודע לו כי הבחור הזעצער טעה וצריך לומר ראה ו-
הקטין צורת הלבנה וכשנוכחתי בו כי יש לו חוש סופר, ול-
כן בעת קראו תשובתי אליכם הבטתי בפניו ויעקם חטמו וה-
בנתי מרוח אפו כי לא ניחה דעתו, ומיד נמלכתי לשנות או-
פן כתיבתי כדי שלא תדמו בנפשכם כי רגזן וכעסן אנכי וב-
אמת אדרבה כונתכם רצויה, ודבריכם טובים, וכיון שבשעה
שהנך עומד וכפיך פרושות השמימה ומתפלל הנך בעדינו
לאלהי הרוחות וממטיר עוד ברכות רבות על ראשינו מאוצר

כהונתך המשולשת בידיך ומה נוכל עוד לדרוש ממך ולבא א-
ליך בתלונות ובאמתלאות. אין מן הנימוס, ולכן נחמתי לבק-
שך להאיץ ולמהר ביאתך הנה בתפילתך וכהונתך ונובילך תי-
כף אל החוף כי תשליך במצולות ים כל חטאתינו הרבים, וז -
כות צדיק שכמותך יעמד להמיאמים שיחדלו מלעסוק בהבלי
העולם הזה ובהבל הבלים על ידי ההבדל ההבל של חם ממש,
ותתפלל עוד לאלהי כל בשר בדבר הבשר כשר לפתור השא-
לה הגדולה הזאת כי גם חפני ופנחס בני עלי הכהן בעמדם על
סיר הבשר במזלגיהם ויוציאו כל נתח טוב ויאכלו בתאות נפש,
ואנחנו נפשינו קצה בלחם הקלקל של בשר עוף שנסתפק בזה
עד בואך אלינו, וכהנא מסיא כהנא, והננו בכליון עינים מצ-
פים לבואתך הנה וד"ש לבבית מכל החברותא שלנו רעך אורי
פעלשין.

ה' וארא כ"ו טבת תרח"צ,

"מכתב שני מאפרים קפלן"

ידידי ומכובדי הרב אורי פעלשין שלום!
תודה רבה לך על אשר הזדרזת להביע לי ולרעיתי ברכתך ב-
רכת מזל טוב, לרגלי חגיגת הבר מצוה של פעוטנו מיזוניק
בלע"ז ברי לי כי ברכתך יחד עם ברכות ידידי וחברי שרו-
בם ככולם המה תלמידי חכמים או יודעי דעת תקוימנה מאד,
שמחתי באמרך בהדגשה וברצונות כי הברכה אשר הוצאתי מ-
אוצר כהונתי והרצתי אליכם לפני שבועות אחדים קלעה אל
הנקודה, כלאמר כי שמע כביכול בקול צדיק שכמותי ויוציא
חמה מנרתיקה והיא נותנת לכם כדאשתקד שפעת אור וחום ו-
בזכות זו כל המיאמאים מוארים ומחוממים ונהנים מכל הסגו-
לות הנוחות שמנו חכמי הרוחות במזגו של קיץ, אולם אודה
ולא אבוש כי כאן בצפונה של הארץ תקיפותי השמימית לא
כל כך גדולה, ולמרות העתרתי והפגעתי ליושב במרום כי
יקיץ או יאבד לפחות את ההצטננות, הנני מוכרח ללבוש

פקרסות או תחתונים צמריים ובגדי עליון עבים ואף גם זאת להתכרבל בצוארון כבוד או רעלה גסה , כשאני יוצא החוצה בעטיו של הקור. אמנם ישנם ימים שהרקיע מתבהר והשמש מתגלה אלינו אבל צרת עין היא ועונה איננה כעין שמשה של פלאריידה איננה מגיעה ממש לקרסול זהרה קל וחומר לחומה לפיכך הנני באמת דוחק את קץ ישיבתי כאן ונפשי כמהה ל-לכת מכאן למקום משכן כבודך וכבוד ידידינו אגוז עם זוגיו-תיכם תחיינה אלא צער שבאשה מעכב כלומר, רעיתי אינה מרגישה בכי טוב אם כי היא מצדה מאיצה בי דוקא לשים ל-דרך פעמי, שים שלום לרעיתך הכבודה להתראות בעגלה או במכונית או באטמביל בקרוב שלך אפרים קפלן.

נ.ב. מאד התפלאתי על כי עברת בשתיקה במכתבך על הער-תי בנוגע לבני הד"ר ליאן קאפלאן במאנט סיני הד"ר רובין והד"ר סייסט מתיחסים אליו באופן מאד יפה ואולי יכול חת-נך הד"ר גלדבערגער גם עכשיו אם ישתדל כראוי להכריע את הכף לטובת בני כי סוף סוף נחוץ בכל מקום קצת משיכה ואין די בזכות עצמית בלבד והדברים עתקים.

ב"ה ד' שבט צ"ח מיאמי ביטש פלורידה

"בן יקיר וילד שעשועים"

הבן יקיר לי אפרים עם הילד שעשועים הפעוטי וכל משפ-חת קפלן הפתעתני הפעם באיגרתך ודומה הנך בעיני לאותו ארי דבי עילאי שזנק מחביון היער וטרפו מתפרפר בין מל-תעותיו ושיניו החדות ולהט הניצחון מתנוצץ בעיניו ונראה מתחרה ומתגאה ושואל מה אתם חושבים? האם להכות במל-תעותי ולהפיל טרפים מפי אתם אומרים ועתה שהנך בבחינת מודה ועזב ירוחם ואפילו מודה במקצת שפיר דמי ותפילה עושה מחצה ולכן רק חצי תאותך בידך ואם כי אני ומר א-גוז יודעי בינה לעיתים הפלאריידים גלוי וידוע לנו כי

תפילתך תפילת שוא ואין דעתינו נוחה כלל שתתפלל לה' כ-
ביכול שיוציא חמה מנרתיקה ומי ביקש זאת מידך שקל טבו-
תך ושדי אחיזרי או כאשר יאמר משל הקדמוני לא מעוקצך
ולא מדובשך הלהבלינו ולהביא עלינו מבול של הכל אתה או-
מר. ובכל זאת אם כמה נפשך לבא ולשכון בתכינו בא תבוא
ברינה ולא בתפילה אם לא בעגלה יהי' בזמן קרוב, ותופיע
אלינו בעטרת תפארת וכתר כהונתך ואם כי מחכים אנחנו לך
ולאוצר כהונתך אולם בבקשה ותנאי קודם למעשה שלא תש-
תמש במשכתך זאת פול בלע"ז יותר מדאי, ושלא תהיה כבן
המתחטא לפני אביו כי תקיפתך השמימית גם פה לא תצליח,
ואחר כך קח נא תרמילך וכרבילך עם התחתונים העליונים ה-
צמריים והעבים והרעלה הגסה, כי חוששים אנו שמא בגללך
הקב"ה כביכול ישנה עתים ויחליף את הזמנים ובזה תהיה מ-
זוין כראוי שלא תסבול ממזגי אוירים שונים ואנחנו בטח נק-
בלך בזרועות פתוחות אהבה והנה אתנו אורח חשוב מבני גי-
לך החסיד רבי יוסף מרגשית המשתוקק לראותך ואודות בנך
הד"ר ליאן קפלן אל תדאג כי קיימאלן בריה אפילו באלף לא
בטל, ואדרבה הוא יבטל את השישים ואני כתבתי לחתני ה -
ד"ר גלדברגער ולבתי הד"ר ג' פעלשין שישתדלו בעדו לה-
כריע הכף לזכותו והנני שלך בכל רגשי כבוד אורי פעלשין.

<u>ב"ה יוד שבט צ"ח חמרא למרא טבותא לשקיא</u>

כבוד ידיד יקר ורם המעלה מוהר"ר בנימין טשעדעבי ורעי-
תו שלום!

הנני הולך לבית הכנסת והנני סובב בעיר וברחובתיה הננו עו-
ברים דרך המלון "עמפיר" ואביט על סביבותי אולי נפגש ה-
זוג הנחמד בשחק קל על שפתם, ואפן כה וכה וארא כי אין
איש ואדע כי פנה זיוה הודה והדרה ונפקד מקומכם פה את-
נו, ואיש כזה שהתורה והדרך ארץ הם אצלך שלובי יד כ -
מוך אין מהנמצא ואפילו נתור בחפש מחופש ופנס בידינו כ-
דיגאנוס הפילאזאף בשעתו ואנחנו הורגלנו לפגשכם בכל

לילה בטירולינו בין החנויות אולם התענגנו עונג רב בבואינו למקום רינה ותפילה וחמשה שקלים בידי והייתי שליח לדבר מצוה ובמעמד שלשתם הרב והחזן והשמש ומסרתי ושקלתי על ידם בשמכם את הכסף. והם אמנם האירו פניהם אלי ברב תודה וברכה והיה זה שכרי כי "חמרא למרא טיבותא לשקיא" רצה לומר היין לבעל הבית והבעת תודה להמציק והמושיט את הכוס ועוד אנחנו מתענגים על רב כל מזיו תפארת גאון עוז הטבע השורר פה עם מזגי אוירים טובים ויפים בשעה זו שאתם שבתם לעבודתכם המצוה, והשם יתן לכם כח ועוז וי- חלימכם ויחזיקכם עד שתזכו לעלות אל הארץ שאהבה נפשכם ושתכספו להתנחל עליה בזמן קרוב שלכם אורי פעלשין.

ב"ה כ"ד טבת צ"ח

"אין אך דבר שאין לו זמן"

להר' הנכבד מוהר"א רטענבערג מזכיר אגודת עזרת הגליל שלום!

על דבר בקשתו להגיד לו חות דעתו על המאמר שהציג והד- פיס בספר השנה מהסתדרות בני ארץ ישראל. אגיד לכבוד כי אמנם הפתעתני הפעם במאמרו הנפלא הזה הן בסיגנון הל- שון הן בנוגע להענין הכה נכבד ודברי מאורעות הזמן מעתות שונות והראה לדעת כמה גדול כחו ובקיאותו בתולדות ישר - אל ובפגעים הרבות השונות שבאו ויאתא עליהם במשך שנים רבות וכבירות בכלל ועל העיר צפת בפרט ומכאוביהם וגלו- תם ושסבלו בתקופות שונות. ואמנם דרוש לזה ידיעה רחבה והשקפה כללית מדור דור ודורשיו והאנשים הגדולים המפו- רסמים שרי התורה ונבוני מדע והבעלי מקובלים שחיו ודרו וחברו חבוריהם וספריהם במשך הגלות המר והנמהר. ודבר כ- זה שנעלם מרבים, וכבודו לא חדל מלהזכירם עם מאורעותי- הם ושמותם של צדיקי עולם. ובטח קלע אל המטרה לעורר לבב הקוראים ולעוררם כי הגיע עת וזמן להטות דעתם ולבם

מאחינו בני ישראל לשקד ולהתאמץ ולהקדים בנינה לכונן ל-
יסד ולשכלל ישובה ולהחיש ולהעמידה על גפי מרומי קרת
לחדש כנשר נעוריה בתוך שארי ישובים ותיקונים הנעשים ו-
המתחדשים עתה בימינו אלה להגדיל ולהרחיב ישובה כי תה-
יה גם היא בנויה וחשובה לתלפיות. והבה נקוה כי הגיע גם
זמנה. ואות לטובה כי אין לך דבר שאין לו זמן ותיתא לכם
כי המאמר הזה מצא חן בעיני רבים וכן שלמים המודים על
האמת וכן הנני גם אנכי מכיר ומביע חות דעתי ורגשות רוחי
מרחק. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה לראות בבנ-
ינה במהרה בימינו ונעלה כולנו לציון ברינה שלכם אורי
פעלשין.

ב"ה י"ד ניסן ערב חג הפסח תרצ"ו מיאמי פלאריד

"בפרוס הפסח בפרוס החג"

כבוד בן אחות רעיתי תמים דעים רציני מלומד וסופר מציון
ומשכיל מר מרדכי הי"ו ורעיתי הינדה ח"ו ויוח"צ שלום!
לתקופת השנה בפרוס הפסח בפרוס החג לקחתי עט סופר ב-
ידי לערוך לך אגרת שלומים וד"ש לבבית וברכת החג בסקי-
רה אחת. והאמת אגיד לך כי בושתי וגם נכלמתי להרים עטי
הפעם כ"כ מאוחר זמן ועדנים וכי לא היה דבר קל לפני לד-
בר על לביך דברים טובים וניחומים שלא להוות כשר שירים
על לב כלבך אם כי לבך לב טהור אולם הנך בעל רגש אדיר
וכביר כמעט עוד יותר מהצורך. ואין באפשרי לרדת לסוף
דעתך בשום אופן. וכי סוכ"ס הנך ירשב בארץ הקדושה ומק-
ריב מבחר ימי חייך ונפשך על מזבח חיבת ישוב הארץ שאה-
בה כה נפשינו. ואנחנו שלא זכינו לכ"ז להגיע להרמת ערכך
ולכן הננו מרימים ראשינו אליך למעלה ראש להביט בפ-
ניך ולהשתומם על רוחך ועל גודל ערך מדותיך ועל סבלנו -
תך. ברומיה ומשא הנך שט בין גלי סבל החיים אם כי הנך

רובץ תחת משא ועול כבד של פרנסה וכלכלת משפחתך והנך עומד הכן כ"כ באמיצות לב כגבור נמרץ אשריך ואשרי חלקך כי גם גלוי וידוע לי כי הי' בידך פעמים רבות היכלת והאפשרות לעזוב המקום אם כי רוח המושל עלה עליך. ואתה הנך עומד עוד באפי גבי מעוזך ברוח סוערת ובכ"ז לא יפל לבך ולא חת הנך מפני כל לכן הנך ראוי והגון להתברך כי השם יצליחך וירוממך ויצליחך למעלה ראש ותחג חג הפסח בשמחה וחדוה בדיצה וגילה.

דודך ודודתך אורי ושרה פעלשין.

נ"ב קבל נא ברכתי המצערה ברצון שלך הנ"ל.

ב"ה עש"ק ר"ח מנחם אב

"התועה בדרכי החיים"

כבוד אוה"נ החשוב והנעלה ומורם מעם מוהרי"ם ווינבערג הי' שלום!

בתור תשובה על דבריו הטובים שכתב אלי בשבוע העברה הנני להשיבהו ולהעירהו בזה כי אמנם הייתי תלמיד מובהק במשך שבע שנים רצופות אצל הגאון וצדיק מוהר שם זצו"ל הרב מחברון עיה"ק גם כל ימי היותי בערי הקדש ובירושלים ת"ו גדול גודלתי בין חכמים וגדולי ישראל שרי אבירי התורה והיראה ואוכל לגלות לכבדו כי גם רבי ז"ל הי' חס עלה זמן הרב שפיזר על אמירת הח"י פרקים משניות בכל יום ובעל פה שהי' נראה בזה קצת כמין פניה עצמית. ומעולם לא יעץ לשון אחד מתלמידיו כי יפנו דעתם ולבם לבלות זמן לתיקון הנשמה בעולם הזה וכי מטרות יותר נשגבות בלימוד התורה ולא המדרש העיקר כי אם המעשה וגדול הלימוד המביא לידי מעשה, והלא לא נעלם מכבודו כי אופנים שונים ומרובים מאד בהיהדות ובהדת ולא היה מחור הדבר אפילו לגדולי הרוח ושרי התורה היו מתנגדים וחסידים אשכנזים וספרדים פרושים ואסיים ולימודים רבים בתנ"ך מקרא משנה גמרא

זהר וקבלה הלכה ואגדה וכדומה ראשונים ואחרונים ואם יב-
רר לעצמו איזה דרך שיברר לו אולם לא לרעיו ואוהביו, וא-
פס הדבר לא שייך למוכיח ואגיד כ"א לאיזה אדמו"ר ורבי
שיפנה אליו אחד מחסידיו בשאלה זאת במה יבחר לעסוק יו-
תר אז הלא הדבר מובן כי האדמו"ר נאלץ להשיביהו וליעצו
שלא יתראה בעיניו שהוא בעצמו תועה בדרכי החיים, ושלא
להיות בעיניו כמתעתע כי הוא בעצמו מחוסר עצה ותושיה ו-
אז הרשות בידו ליעציהו סתם, אולם כשאני בעצמי לא היי -
תי מרהיב עוז בנפשי בשום אופן ליעץ לאחד מחברי כלום ב-
זה ולפי שהתחיל דואג ואומר כי אוי ואבוי להאדם לסמוך ב-
זמן הזה על בניו באמירת קדיש ולימוד משניות, ולכן לפי ד-
עתי חל על כל אחד מישראל שיאמר בעצמו טרם צאתו מהעו-
לם הקדיש והמשניות וחסל, ולכן אחשוב כי רק בדרך בדיחו-
תא בעלמא כתב כך ולא לאמיתות הדבר ושלום לכולכם של-
כם אורי פעלשין.

ב"ה עש"ק נשא

"נופת צופים"

מר אחאי ורב רחמאי סופר מהולל מר יו"ד אגוז ואגוזה שלום!
היום בבוקר השכם אך פתחתי דלת ביתי והנה מצאתי את ש-
אהבה נפשי היא קרטיתו הגלויה מוטלת על הרצפה, והיה בה-
רימי אותו האירו עיני בקראי את הדברים המעטים הנעימים ה-
אלה אלי ולשגלתי מרעים וידידים חשובים כמותכם, אשר נ-
דמה לנו כי זה זמן כביר מאד מעת שבתינו יחד אתכם והתע-
לסנו באהבים בשיחה מעניינת בביתכם או בביתינו או בחצרות
היכלנו תחת כיפת רקיע השמים הבהירים שם בארץ הנגב וה-
ירח המאירה וכוכבים מסביב לה מתנוצצים בלילה ומכל שכן
בימים ואנחנו מוטלים על החול אשר על שפת הים הירוק וא-
נחנו שוכבים הרזים חצינו ערומים ובמנוחת הנפש ובהשקט רוח
ומביטים למעלה להשמש הפלאירידית השולחת קרניה המוזה-
בות אלינו לחמם אותנו ואנחנו שואפים אויר צח המנשב מהים

רוח חרישית המלבב אותנו מבלי כל דאגה בלבינו ולא איכ - פת לנו שום דבר בעולם, ומובן כי עתה גדלה שעשועינו ב- קבלנו מכם הד"ש הזה אחרי געגועינו אחרי הזמנים הטובים ההם אשר אין כמעט תמורתם פה בצפון, ועתה הכל עשה יפה בעתו הזכרתם אותנו כי כמונו כמוכם חושבים וכוספים להז - כר מעשים רבים, והנכם גם אתם מרגישים היטיב וזוכרים ה- טיולים בין הגנים והפרדסים מתפוחי זהב ומשכיות כסף גדו- לים וקטנים אשר במחיר מיטב כספינו מלאו בעדינו ילקוטים מלאים מהם, ומי ימלל גם אותם המלפפונות הפומפיאניים הג- דולים כאבטיחים וככדורים ממש והנופת צופים הנעשה מהם בידים חרוצות מהאשת חיל שלכם והי' טעמם כלשד השמן ו- מתוק לחכינו כצפיחית בדבש וכזרע גד אם לא לבן כי אם כ- תומים ואדמדמים קצת וראוים לעת מצא לקבלת אורחים חשו- בים הגדולים יותר מקבלת פני השכינה כמונו כביכול. ובטח לא כלו עוד מכליכם ושואפים אתם לגשת ולהושיט לנו בשת- ית הטיי כרגיל וכמין ערובי תבשילין בזעיר אנפין, ולא נשי- נו טובה נאמר אז האם אין זאת יקירי, ואולי בהזדמנות נתא- סף עוד יחד להסתפח בחברתכם ונסע ונלכה יחד לשוב ולהס- תופף בצל קורתכם או אז תבואו גם אתם אלינו והננו שלכם באהבה וברכה אורי ושרה פעלשין.

ב"ה י"א תמוז

"חיב אדם להקביל פני רבו ברגל"

לכבוד האי גברא רבא ויקורא רואה אני את דברי רבי אליע- זר שיינפיעלד הי' ורעיתו הרבנית העדינה וכל בני משפחתו שלום!

לא אוכל להתאפק מלהביע לו רגשותי רגשי הכבוד והיקר ו- רגשי תודה וברכה בעד הקבלת פנים בסבר פנים יפות בבואי להסתופף בצל קורתו ובארמנות ביתו והיכלי לשמו ולשמה ה"ה חתנו ובתו ונכדו הפעוטות שבאו לבקרכם ממיאמי ביטש

מארץ הנגב שהנני מחבבם ומעריצם כל כך אולם באתי ללמד ונמצאתי למד, באתי לקבל פניהם היפות והנהדרות ולבסוף נתקבלתי אצלכם במצהלות מרעים ונוכחתי כמה גדולים דברי חכמים שהגדילו והעריצו מידת קבלת אורחים יותר מקבלת פני השכינה ולכן אמרו חייב אדם להקביל פני רבו ברגל ולא כתב לקבל משום וכדרך שבא לראות כך בא להראות ומה גדלה חדות לבי ועליצת רוחי בהכנסי לפני ולפנים באהלה של תורה בהיכל מלך "מן מלכי רבנן סבראי", ומכותלי ביתכם ניכר כי אין פחמי אתם כי כל הכתלים והקירות מלאים ומכוסים בספרי עתיק יומין וכעין הפתעה פתאומית הי׳ זה לי וכשהכנסתני רעיתו לחדר הספרים הנפלאים והעתיקים בפנים צוחקת ברוח עליזה ובנפש צהלה קבלתני ואני עומד ומשתאה מחריש ומתפלא כמה מרץ וכוח ממשי ורוחני הושקע בזה ערכם ושוים לאין קץ מדמים מרובים תרתי משמע פיזר לזה מי מי ח"ו ולא ידעתי נפשי אנא להביט מקודם והיה כאשר פניתי כה וכה והשלכתי מבטי לכל עבר ורוח הרגשתי מיד חרדת קדש גם משלל תמונות משרי תורה וגדולי רוח ויחידי סגולה התלוים על הקיר. ממילא כל זה הרגשתי רושם עצום ופעולה כבירה ושנתעורר בקרבי זכרונות ימי קדם בהיות עוד בארצינו הקדושה והבבלאטייקים הנהדרים בירושלים ובחברון בבתי הגאונים שהורגלתי לראות בנעורי. ועוד לא הספקתי לשבת עמכם ולשוחח ולספר מהזכרונות האלה ההם והנה נצבה שגל לימינו ותיגש גם היא מים קרים לנפש עיפה מעורבים בנופת צופים אדמדמים והיה מתוק לחיכנו. והשעות האלה לא ימחו מלבי ותיתא לכם ואשרי חלקכם בעמל התורה יחד עם הפעולות הכבירות בתור עסקן ציבורי בלב ונפש ובחפץ רוח כאשר חונן גם במידות טובת שמנו חכמים ובזה הנני בד"ש לבבית לכולכם באהבה וכבוד שלכם אורי פעלשין.

ב"ה ל"ג בעומר התרח"ץ

"במידה שאדם מודד בה מודדין לו"

כבוד אוה"נ החזן המפואר איש תם וישר וירא אלקים רצון-חרד מהר"ם מענטשעס הי' ורעיתו המשכלת עם בתכם החבי-בה שלום!

באתי להגיד לך מקצת שבחך בפניך כדי לאמצך במידותיך ה-מסולאים אשריך יקירי מצאתיך מורם מעם בתור חסדן וענותן ובמנגינותיך הלבבית ובתפילתך היוצאים מקרב לבך הטהור ו-נפשיך הזכה ברצונות וברגש אדיר תעוררם לחרדת קדש גם תשמח לב הקהל הנאספים בביהכ"נ בית יעקב. ובשעה שאתה עומד ומתפלל לפני התיבה וכפיך פרושות השמימה בתור ש-ליחא דציבורא אז אין כל ספק שהנך ראוי וזכאי לכך. ואשרי העם שזכו למתפלל וחזן כמותך ובפרט כי הנך מכהן גם בתור פדגוגי לחנוך ילדיהם ולימודם הנך מצטיים גם בזה להכניס חכ-מה ודעת בדת תורתינו הקדושה והנך שוקד ללמדם ובלי רמיה ח"ו ובלי התרשלות והשם יצליחך יחלימך ויאמצך ויחזקיך שתוכל להמשיך ולהתקיים ולזכות את הרבים תמיד בתמותך וישרותך. ואמנם רבים הם שיכירו וידעו ויעריכו ויעריצו אותך וידוע תדע כי זאת היא דעת הקהל ורחשי לבבם אליך ואנכי בתוכם, ובמידה שאדם מודד בה מודדין לו ואלה הם מדותיך התרומיות המקובלות על לבות בני אדם וחות דעתי והנני רעך אוהבי פעלשין.

ב"ה ה' מנחם אב

"יחסן ענותן ותמים דעים"

כבוד ידיד וידי"נ ה"ה הנעלה והנכבד אשר בי נצמדו הטוב תורה עם דרך ארץ מוהר"ם לאר אערבייים הי' שלום!

מצאתי חובה לנפשי להדגיש ולהביע לכם רגשותי רגשי תודה וברכה על אשר זיכני הפעם במצוה כבירה וגדולה כזו מצ-ות פדיון שבויים ובפרט בעד נפש זכה וברה וחנינה כמו

אחיו שהנהו צדיק תמים וישר הולך כל ימיו רבי דוד לאורו-
ערביים מעיר ווינא שנפלה ליד השודדים המעיקים והמציקים
לנפשות טהורות רבבות אלפי אחינו בני ישראל הנתונים שם
בצרה ושביה. ומי כמוני יודע ומכיר אחיו עוד מימי נעורינו
הנהו מצוין ברוחו הנעלה מוקיר ורחום רבנן יחסן ענותן ו-
סבלן מאין כמהו וזה שנים רבות וכבירות שהנהו דר שם נפ-
רד ונעתק מהארץ שאהבה כה נפשו היקרה ותמיד סבל הכל
בדומיה ומשא ומעולם לא התרעם על מדותיו ויקבל באהבה
את היסורים המעומסים עליו בתור נודד וגלמוד עזוב ונעזב,
אתעצב ואתמרמר על מצבו העגום והנורא ומאת השם היתה ה-
הזדמנות הזאת, ואין כל פלא כי תיכף ומיד בקבלי מכתבכם
נכמרו רחמי על האומלל הזה ונתתי לבי ונפשי להתענין אתו
וגם עלה בידי לערוך כמה מכתבים לעיר וואשינגטאן הבירה
ואביא על הכתובים כפי הצורך והדרוש וכפי ששאלו ובקשו
ממני ואקוה עשות חיל בזה כי עלה בידי כבר והשגתי מענה
נכונה מהקנסול ומגלגלין זכות זכאי. וזכרה להם אלקה לטו-
בה גם כל המשתדלים בזה והנני שלכם ברעות אורי פעלשין.

ב"ה יום ג' ד' ימים לירח ניסן

"אך טוב וחסד ירדפון"

כבוד הגברת הנעלה ונחמדה המחוננת בחן ואפי ובטוהר לב
מלומדת וחרדה מרת אסתר מלכה ת"ו בת בתו של אותו צדיק
וגאון שר התורה רבן עקיבה יוסף שלזינגער בעל מחבר לב
עברי ז"ל בירושלים עיה"ק שלום!

יקרה וחביבה עלי להודות לך על יקרת דברי אגרתך אלינו
זה שבועות אחדות שפתותיך שושנים והוצק חן במידה מרובה
על כל תג מדבריך והי' מתוק לחיכינו קראתי ושניתי ושלש-
תי דבריך הטובים והכה נחמדים בתום ובטוהר לב וכמסולאים
בפז והיו כשמן אפרסמון ושקוי ומרפא לנו כן החייתנו אחו-
תינו בנועם דבריך ממך ומאמך הצדקנית יקרת רוח ועדינות

לב נעימות ויקרות אתן לכל ושתיכן דומות כל כך אישה לח-
ברתה בלבכן הטהור ורוחכן הזכה רחילא בתר רחילא. ולכן
היה נעים לנו לשמוע הדברים האלה היוצאים מלב ונפש ב-
כל כך תודה וברכה הבאים מפנימית נפשכן העמוקה ומובן כי
גם אנכי ורעיתי הי׳ לנו עונג גדול ושמחה אמיתית מזה והנ-
נו גם אנחנו מביעים לכן רגשי לבבינו וברכה לבבית כאשר ל-
בבתנו אתן בטוהר לבכן ובברכת חג הפסח הבא עלינו לטובה
וברך לקחתי וברך לכן אשיבנו הננו מאחלים גם לכן ולמשפ-
חתכן הנעלה אך טוב וחסד כל הימים ובדיצה ושמחה וגיל ת-
חוגו החג ברב עונג וגם עליצות כראוי לכן, ולוטה פה מנחה
מצערה לכבוד שמחת החג ובתקותי כי תקבלו באהבה ובחפץ
לב ומובן יהי׳ לכן כי אינני יושב פה בחיבוק ידים ואת הטוב
ואת הישר אשר לזה אותה נפשי אעשה בכל חשק נפשי להיט-
יב לאוהבי ורעי מרחוק תוך עונג ושעשועים שהננו נמצאים פה
במקום טוב ברב או במעט בטוח לכל אחינו האזרחים פה ותד-
עו נאמנה תוכן רוחינו בידידותינו הנמשכת משנים רבות מהורי-
כם המהוללים ובזה הנני מסיים דברי אגרתי שלכן אורי פעל-
שין ורעיתו.

ב"ה עש"ק ר"ח מנ"א

"דברי חכמים וחידותם"

לכבוד הרה"ג והרה"ח צנא מלא ספרא כו כו מוהר"כ ולשפ-
מן הי׳ בעל מחבר פרי עץ חיים בן בנו של אותו גאון וצדיק
מוהר"צש זצ"ל. ספרו הנחמד ומחברתו הנעים והיקר מפז ו-
מפנינים המלאים דברי חכמים וחידותם בפרדס המתעניינים
מאד לדרשנים ומטיפים העומדים על הדוכן להשמיע דברי אל-
קים חיים לעם בני ישראל המתאספים בבתי כנסיות ובבתי מד-
רשות הבאים בהמון לשמוע לקח מפיהם ואין כל ספק כי קל-
עתם אל המטרה וראוים אתם לברכה לחסד ורחמים ולבוא על
הגמול במידה מרובה, ואמנם מצד אחד הנני מביע לכם תודה

וברכה מעומק נפשי ולבבי בכל רגשות הכבוד והיקר אולם מצד שני קצרה נפשי והנני חסר אונים היום למלאות חובתי כאשר איותה נפשי ולהיות למופת לרבים להחזיק ביד תלמיד חכם כמוהו אולם באתי במנחתי זאת המצערה לפי אפשרי ותקותי תאמציני כי ברצון יקבל זאת בצירוף ברכתי ודרישת שלומי הלבבית היוצאים מקרב לב ונפש ברכת ציון וירוש - לים והנני שלו בכבוד אורי פעלשין.

ב"ה ל"ג בעומר

"ממנו יראו וכן יעשו"

לכבוד אוהב נפשי ה"ה הרב הנכבד יקר ותמים שרוח חכמים נוחה הימנו מטיף לאומי מוהר"ם מעשי לאוו הי' ונות ביתו עדינת לב ואצילת רוח אשר חבר ובת ת"ח ובתכם הצעירה ה- פעוטות המחוננת ביופי וחן לכולכם שלום!

עם כל עדתי ואנשי בריתו הנני להביע לו את רגשי תודתי וה- פקת רצון מכבוד האכסניא שקיים בכל לבבו ונפשו הטהורה ושלבבני בזה במידה טובה שמנו חכמים שחננו השם בטוב עין ובטוב לב המכריעה את כולם שהנה ומקיים הציווי של ואהב- תם את הגר ועוסק בזה במידה מרובה בלי ליאות ובלי התרש- לות והנהו מוכן והעניק להם מטובו מדמו וחלבו כאחד הגדו - לים. ומובן כי אנכי מצדי אכיר לו טובה ובהדגשה זאת אינני מתכוון להזיח דעתו ורוחו אדרבה אך לחזקהו ולאמציהו במי- דות תרומיות ובמידות נשגבות כאלה שהי' לו לכבוד ולתהי- לה בעיני מכיריו ומערציו. וממנו יראו וכן יעשו גם הם בני עדתו, אם כי הנהו רובץ בזה תמיד תחת משאו ועול כבוד ונ- שא בהתרבות עם ואורחים תמידים הבאים להתרפאות ומימלא לא יוכל להנפש מהעמל הזה וזה יגרם לפעמים רפיון נפש וב- כל זאת אל יחת ואל יפל רוחו בקרבו כי אם יתחזק ויתאמץ ו- השם יצליחהו בזה והגין עליו באלף המגן להגדילו ולרוממו ו- דבריו יהיו נשמעים ובזה הנני מחבבו ומכבדו כערכו בברכת ציון וירושלים שלו אורי פעלשין.

ב"ה א' דר"ח אייר

"אות חכרת טובה ורצון"

לידי"נ אוהב ואהוב ונצמד בקירות לבבי ה' ה הישיש הנחמד אוהב הבריות ומקרבן לתורה מוהר"י סיי מנאוו הי" שלום ! אחרי ששקטה רוחי ושבה אלי נפשי מעמל הדרך מתמן להכא נתתי את לבי ולקחתי עטי בידי לערוך לו אגרת שלומים לכם והנלוים אליכם שם בארץ הנגב. ואגב להביעה לכם רגשי ר- צון וברכה לאות הכרת טובה בעד הקבלת סבר פנים יפות ש- הואיל במזגו הטוב להראותני, ותיתא לכם גם בעד הצאתכם ל- שלום שהעריכו אלי וחבריו ושנפטרנו איש מאת רעהו בחיבה יתירה וגם להודיעיהו מהדרך הטובה והנעימה שהי' לנו בחב- רת מרעים שצהלו אתנו והנלוים אלינו בצותא חדא וגם פה מ- צאתי את ש אהבה נפשי אחי ורעי ובני משפחתי שיצאו לקרא- תינו ולא הי' קץ ולשמחתם ושעשועיהם ושקבלוני בזרועות פתוחות אהבה ובזה הנני שלכם אורי פעלשין.

קטעי עתונות

"חפירות אסורות במטולה בימים ההם"

מאת אבינעם חיימי

מורי ד"ר יעקב הרוזן מירושלים שנולד במטולה בראשית המאה וחוקר בתולדות ה-אזור, הראני מכתב של מי שהיה לפני שנים רבות של מטולה, בו מסופר על ח-פירה בלתי-חוקית בסביבות המושבה בימים ההם. המכתב נכתב באייר תש"ז (1947) אך מזכיר כי "זהו המאורה שקרא (כך!) או בימים ההם..."

כותב הרב שיום אחד סיפר לו בסוד נכבד ערבי שעמו היה ביחסים טובים, "כי פה יש ונמצא כעין מחילה ומערה ועליה צור הסותם פתח המערה הזאת להיות נעלם מעי-ני העוברים, וגם אנכי... שמתי עפר ואדמה לכסותה ולהעלימה עוד יותר. ועתה, שכני הטוב ורעי, בידך ניתן זאת לאחוזה ובאחת הימים תנסה לפתוח המערה הזאת ו-אין כל ספק כי תמצא לפני ולפנים דבר נפלא... כי יוכל היות כי תמצא כאן איזה אוצר קדום טמון והרי שלך לפניך... ואתה עתה, אדוני הרב, גם אנכי ירא לנפשי ופחד פחדתי לפתוח בעצמי המערה הזאת כי חוטא ופושע אנכי... ואתן לך זמן 30 יום להתיעץ בעצמך... והיה בבואי בעוד חודש ימים..."

ואכן, מקץ חודש בדיוק בא הערבי ברכיבה, "והוא היה מלובש כעין לבוש שר ונ-גיד אדרת שער על שכמיו הרחבות ועל ראשו כפיה משי רקמה משלל צבעים...ומ-דיבורו והנהגתו הבנתי כי כבר פתח המערה בעצמו ובלעדי וידוע לו כבר מה נמצא תמן ואולי מצא גם אוצר במחילה זו... ובכן התחיל גם הוא לספר לי (כי) קיבל על עצמו העבודה היותר קשה ולקח גרזן וקרדום ומגרפות ברזל... ויסע בעצמו למערה זו. ואמנם עלה בידו לפתוח פתח המערה וגם מצא שם כד חרס בחפורת רצפת המקום והיתה מלאה מטבעות ישנות מימות קדם אולם למען לא יוודע למלכות חס ושלום וי-גזלו ממנו וגם ענש ישימו עליו, ולכן מיהר וטמנם שוב פעם עד עת מצוא." כן גי-לה הערבי שהמערה כפולה בפנים.

אולם הפעם "לא הרהיב עוד לפתחה בלעדי כאשר הבטיחני והחליט לפני חודש ימים". הרב והערבי ועוד שני יהודים יצאו אפוא בסתר אל מקום המטמון, התחילו לחפור ("ונרות בידינו להאיר לנו"), ואז פתח המערה השניה נפתחה ונשתומם כולנו לראות בפנים עומדים שני אבנים פסילים... והנה דמות איש ואשה עומדים זה כנגד זאת.. מאבן שיש מעשי חרש אבן וניכנס לפני ולפנים ונתבונן היטב ומצאנו מהצד חרותים באותיות שקועות במקום רבוע בשורות אחדות ומובן היה לנו כי זהו שם האיש ושם האשה, ולזה יש כבר איזה ערך ושווין".

הערבי הציע לרב "למכור לנו הפסילים הללו שאין לו צורך בהם... עוד אמר לנו כעפרון בן צוחר שאמר לאברהם... הפסילים אתן לכם קחו ולכו, אולם בתוך כך אמר לנו 15 נאפאליאון ביני וביניכם מה הוא... נדברנו בינינו ונתייעצנו והחלטנו לתת לו אך 12 נאפאליאון זהב, ואנחנו שלושתנו קנינו בשותפות את הפסילים". עם שובם לקחו תיבות, הכניסו את הפסילים לתוכן "והעמסנום על הגמל... שהבריח על הארץ סמוך אל המערה ונביאם ונחביאם באורוות סוסים ובקרים... ונכסם בעצים ו-בתבן. גם שלחתי לפריז דמות ותמונת האותיות, והשגתי מענה מר אליהו שייד, ש-השיג הוא מפריפעסער ממוזיאום תמן על פסל האשה היה כתוב כזה, קמת ק' ברת ע-טי חבל' ועל פסל האיש קמת צ"ח בריו בר נצר חבל'. ואחרי שתי שנים, כשהוסר מר דן בריל מהפקידות במטולה, נאות לקחת מאתנו לנו כלום ואך ורק לקחם בסוד וייעלם ואתו נעלמו הפסילים ההם, ועד היום הזה לא נשמע ולא השמיע לנו דבר".

"אין חדש תחת השמש". אגב, רבה של מטולה המספר במכתבו את המעשה הנ"ל - רבי אורי פעלשין ז"ל - היה לא רק הרועה הרוחני של המושבה, אלא גם ממפקדי אכרי מטולה שהיה יוצא בראשם עם נשק ביד להדוף את הסתערויות הדרוזים על המקום. ד"ר הרוזן גם מספר על ריקודי נצחון נלהבים שהיה רוקד יחד עם צאן מרעיתו, אחרי נצחונות אלה, כשהוא ארוז בנשקו.

אפשר שתכונות אלה של גיבור עז-נפש, שלא כל רב מחונן בהן, הן לפחות אחת הסיבות שהניעו את הנכבד הערבי לשתפו בהרפתקה של החפירה הבלתי-חוקית.

אך כשהתחילו פקידי הנדיב לקצץ בתקציב, לא יכלו עוד איכרי מטולה לקיים את רבם, והוא נאלץ להגר לאמריקה לבקש לו פרנסה. שם מת כשהוא בן 73 בחודש אב תש"ז, שלושה חודשים בדיוק לאחר שכתב את המכתב בדבר החפירה הארכיאולוגית, שממנו הובאו כאן רק מספר קטעים.

אורח חשוב

1928

בימים האלה בקר הרב אורי פעלשין מאמריקה בלוית רעיתו את המערכת שלנו. הם באו לבקר את הארץ ואת קרוביהם בירושלים, חיפה וצפת והיו עולי-רגל בחג הפסח בעירנו.

הרב אורי פלשין הוא מילידי הארץ. את ראשית חנוכו קבל בחברון ולמד בישיבת "תורת חיים" בירושלים מפי הרב יצחק וינוגרד ז"ל וקבל שם סמיכות לרבנות. בהיותו בן עשרים ושתים בא למושבה זכרון-יעקב בתור שוחט ועם הוסדה של המושבה מתולה נתמנה לרב, שו"ב ומוהל במושבה זו. הוא נתחבב על הקהל בגבה קומתו ורוחב כתפיו, ונחשב לגבור המושבה בימים ההם. לא פעם ולא שתים הציל את המושבה מידי הדרוזים, שהתנפלו עליה בראשית הוסדה. והודות לתווכו נכרת ברית שלום בין אנשי המושבה ובין הדרוזים למשך שנים רבות.

הרב אורי פלשין עזב את ארץ ישראל לפני כעשרים שנה ונסע עם משפחתו הגדולה לאמריקה. שם האירה לו ההצלחה את פניה והודות למרצו הכביר ולכשרונותיו המצוינים עלה בידו לרכש לו הון רב. ואולם הרב אורי פלשין לא דאג רק לעצמו ולביתו כי אם לבו היה קשור תמיד לארץ ישראל וע"כ יסד באמריקה את חברת "עזרת הגלילי" שהיא תומכת בהרבה מוסדות צדקה לצפת ובגליל עליון עד היום הזה.

הרב פלשין נתקבל בהתלהבות תע"י אנשי צפת וע"י כל מכריו מאז ומנער בכל ערי הארץ. הוא רכש לו קרקעות בכמה מקומות בארץ והשתתף בפעל בכמה מוסדות כספיים בעירנו.

בשבוע זה יחזור לאמריקה דרך מצרים שבה ישהה זמן-מה, הוא הביע את תקוותו ורצונו לשוב ולהשתקע בארץ.

א הערצליכען צאתך לשלום און גליקוואונש

פון די אגודת עזרת הגליל, יוניטעד גליל איינד סאסייעטי, 202 איסט בראדווי, נ. י., וועלכע האלט אויס דעם בית מחסה ליתומים ובית תבשיל הכללי, אין צפת, און בית הכנסה אורחים, אין חיפה גליל ארץ ישראל.

צו דעם האכגעשעצטאן און זעהר געאכטעטען זקן הרבנים, ה ר ב ה ג א ו ן ר מ " ז מ ר ג ל י ו ת, שליט"א". צו זיין 75 יעהריגען געבורטס-טאג, און צו זיין אפרייזע קיין ארץ ישראל צוזאמען מיט זיין וועטהע פרוי, גרינדערין און טרע-זשורין פון אונזער ליידיעם אוקזילערי "אשל אברהם הכנסת אורחים", הרבנית מרת ח י ו ת מ ר ג ל י ו ת שתחי'".

אין נאמען פון די צעהנדליגע יתומים, אלמנות און אימיגראנטען, וועלבע וועהרען סרפארטעט אין אונזערע אנשטאלטען, אין נאמען פון די גבאים ומנהלים פון די מוס-דות און אין נאמען פון אלע גליל'ער לאנדסלייט אין אמעריקא, דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען הערצליכסטען גליקוואונש צום וויירדיגען טשערמאן, פון אונזער אדווייזערי בארך, הרה"ג רמ"ז מרגליות, צו זיין געבורטסטאג, און אויף זיין 50-יעהריגען יובילעאום פון רבנ'ישע טהעטיגקייטען, השי"ת זאל איהם מאריך ימים ו-שנים זיין, ויחדש כנשר נעוריו, עד זאל זוכה זיין אופצוטהאן כהנה וכהנה, פיר ד-עם אידענטהום, אין אמעריקא און פאר דער אויפבויאונג פון אונזער היילינגעם לאנד ארץ ישראל בב"א.

מיר דאנקען איהם מיט זיין וועהרהע רבנית פיר זייערע אומגעהייער גרויסע לייסטונג-ען פאר אונזער היילינג אנשטאלטען, און מיר ווינשען זיי פון טיעפען הארצען, צ-אתכם לשלום ובואכם לשלום, זיי זאלען האבען א גליקליכע דיזיצ, און זוכה זיין צו זעהן בבנין ציון וירושלים, בביאת גו"צ בב"א.

בעתירת ידידיו המתאבקים בעפר רגליו, ועד הפועל מאגודת עזרת הגליל,

הרב א ו ר י פ י ל ש י ן, פרעזידענט,
ח י י ם י צ ח ק ל ע ו ו י ן, ווייס-פרעז.
הרב צ ב י ה י ר ש ה כ ה ן, מזכיר.
מרת פ ע ש ע ל ע ו ו י ן,
פרעזידענטין פון ליידיס אוקזילערי.

Guarding the Outposts

by PERETZ CORNFELD

A GOOD MANY YEARS AGO it was not so easy to travel from one place to another in Palestine. When now it takes hours, it then took days. It is therefore not surprising that when Uri Felshin was delegated by the Committee of Metulla to go to Beirut to interview the director of the Ica and lawyer of the Ica with regard to the land dispute with the Druzes, it took him two whole days to get there, four days to transact his business and another two days to come back.

What is more, he brought back with him such strong impressions of the Syrian port that for three months he was not tired of detailing the wonders of Beirut to all and sundry: the carriages in the street, the hundreds of stevedores at the port, the many steamers lying at anchor in the harbour, the huge buildings, and last but not least, the sidewalks.

Uri Felshin was not only a self-made man, but a Palestinian made man. Born at Safed* twenty-six years before his historic trip to Beirut, he had been brought up first in the traditional cheder and later at the Yeshiva. In both he was an apt pupil and achieved distinction as a Talmudist. Although strictly orthodox, both in ideas and practice, he did not disdain studying modern Hebrew. He even took several clandestine lessons in German and English. Young men of Uri's calibre cannot remain single long after the age of thirteen, and Uri was no exception to the rule. At the time we speak of, soon after Uri Felshin's twenty-sixth anniversary, he had already five children, with the sixth "on the march." At the age of twenty three, shortly after he had obtained his smikkut as rabbi, Uri was appointed as Rabbi, Shohet and Mohel (ritual slaughterer and circumciser) at Metulla. He was popular from the start. Tall and broad shouldered, deep chested and rosy cheeked, he was accounted the strongest and handsomest man in the colony where strength and beauty were not rare. His only drawback was his voice. Though commensurate in strength with his body, it was rasping and staccato. The moments that he used to spend at the Chazan's (reader) stand at the synagogue were practically the only ones during which he was unpopular with the members of his congregation.

* This is an error. He was born in Russia and was brought to Palestine at the age of 6, around 1880. He grew up in Hebron and later studied in Jerusalem.

In spite of his great muscular strength, it was stated, on what authority no one knew exactly, that Uri Felshin was a coward. He came to hear of it and staunchly denied it on the first occasion that arose. But such reports are very difficult to disprove. Deeds and not words are the deciding factor.

* * *

An opportunity was not long in coming.

One Saturday afternoon, when the Sabbath was not quite over, shots were heard on the eastern outskirts of the colony. In a moment, the report spread like wildfire through the settlement: the Druzes have attacked the herd and have killed a number of cattle; they were now advancing on the colony to loot.

Pandemonium reigned. Every able-bodied colonist was in the street, a rifle slung over his shoulder. Metulla had had some experience in Druze attacks. Since the foundation of the colony in 1896, the Druzes had organized several raids on Metulla with varying success. This was the fourth one, but the first during the last three years. It was, alas, also the first one in the career of Rabbi Uri Felshin. The first shots and the first reports of the attack filled him with consternation. He knew that he was a coward at heart. But on no account must the members of his congregation see it. On the contrary, he decided that tonight he would clear his name and prove to the calumniators of Metulla that he was anything but a coward.

He quickly went into the street to confer with the committee members as the best measures to be taken in the defence of the colony. They were glad to see him. Most of them hoped, both for his sake as well as for their own, that he would prove that night that he was a man of courage. The spare arms that the colony boasted were soon distributed among the disarmed population. As Rabbi Felshin had never learned the use of a firearm, he was given a big scimitar which could be made very effective in his strong arm.

The "War Council" over the colonists proceeded to their posts. The principal outpost was situated in the valley leading across the Dardara stream to the south of the colony where the route to Abel Beth Maakha leads across a ford in the stream. Here some twenty stalwarts took their stand on the northern side of the stream; they were headed by Rabbi Felshin, who stood there, an imposing figure with the naked sword in his hand.

It was not long before the Druze raiders made their presence known by bullets which whizzed over the defenders' heads and struck up tufts of soil from the steep bank of the stream. The band of defenders replied shot. The Druzes were seen presently to emerge from the clump of thickets a little lower down and make a rush towards the ford.

Rabbi Felshin's heart beat loudly as he stood at the head of his party on the brink of the rushing waters. His lips formed a fervent prayer that the sons of Abraham, Isaac and Jacob be delivered from the hands of the "Philistines."

The Druzes made a rush for the ford, but were held back by the appearance of the formidable band at the other side of the stream. The presence of the Rabbi commanded their respect. They advanced slowly.

* * *

"Back," cried Rabbi Felshin in a voice of thunder. "Whoever tries to cross will fall by this sword, Wallahi el azim (I swear by the God Almighty)". And he brandished his sword on high. The man's commanding figure, his great voice and, above all, the mighty oath which he swore, impressed the Druzes more than a regiment of regular gendarmerie would have done. They quickly retreated several hundred yards down the stream. A messenger was seen riding off post haste, apparently to the commander of the raid. After an interval of over half an hour he was seen to return in the company of a rider who was gorgeously arrayed and armed to the teeth. He it was who approached the Jewish band of frontiermen.

"Salaam Aleikum," he saluted as he drew near.

"Aleikum el Salaam wa rahmat Allah," replied Rabbi Felshin.

"I come in peace," announced the rider. I am Sheikh Salah el Miri." He made this announcement as if expecting that the name would convey something to the waiting group.

It did. They instantly knew that the speaker was one of the sons of the redoubtable chief of the Druzes of the Hasbaya region from whom the land of Metulla had been purchased some seven years before.

"To you, the sons of Imtalla and to you learned Hahum. I need not tell you the reason for our tonight's raid. We were treated unjustly by your leaders and your great man over the sale of the land of Imtalla. We asked to negotiate further in the matter of the price to be paid for the land, but the emissaries of the Baron (meaning the officals of the Jewish Colonization Association founded by Baron Edmund de Rothchild thought that they could force us to agree to their terms. We wanted to prove to them that the great Sheikh Mohammad el Miri will not be forced."

"Therefore," he continued, "we will agree to return to our village Miri on condition that you promise to speak with the great men of the Baron in Beirut to arrange a meeting between us and them. If we succeed in coming to an agreement, there will be peace henceforth. We are fighting men, but we have no grudge against the men of Imtalla. We respect their courage and especially that of their Hahum." And he salaamed to Rabbi Felshin. "Do you agree?"

The group consulted together.

"We agree," presently announced Rabbi Felshin. "I myself will go to Beirut and intercede with our great men to come to Metulla and meet you again in parley."

"Allah yesahel aleik," (literally: God make your task easier; equivalent to: God be with you). "God grant that next time we meet, we meet in peace."

* * *

Hence Rabbi Felshin's trip to Beirut, which was the first so far undertaken by him outside the boundaries of northern Palestine.

Apart from the many impressions which Rabbi Uri brought back from Beirut, his mission was a complete success. Barely a fortnight after his return to Metulla, Rabbi Felshin learned that a meeting between representatives of the ICA and several of the Druze Sheikhs would take place at Metulla in the course of the following week.

In a few days the colony was all astir. Several officials of the ICA from Rosh Pina arrived to prepare for the meeting. The "Administration" building in the centre of the colony was cleaned and several tents were pitched in the garden of the building to accommodate several of the lesser visitors. The ICA delegation was headed by Dr. Isaac Levy, at present Manager of the Anglo Palestine Bank in Jerusalem. The Druze chiefs duly arrived, and the negotiations were conducted for three days.

They were not very smooth. The claims of the Druzes were often unreasonable, but the Jewish representatives showed tact and firmness. At a given moment, Dr. Levy was forced to have recourse to the protection of the Turkish police, because he was threatened with violence by several of the Druze hotheads.

Eventually a settlement was arrived at. Another lump sum was paid over to the Druze Sheikhs and the territory of Metulla was indisputably acquired by the ICA. Until this day, the colony of Metulla did not suffer from another Druze raid.

Rabbi Felshin was the happiest man in the world when Dr. Levy told him that the dispute with the Druzes had been settled satisfactorily

and that he (Rabbi Felshin) had a considerable share in the achievement of this result through his timely mission to Beirut.

Thus was the northernmost outpost of Jewish modern settlement in Palestine fortified. Years later the big gap between Metulla and the nearest Jewish colony, Yesod Hammala, was filled by the creation of two other settlements, Tel-Hai and Kfar Giladi from the funds of the Zionist Organization.

* * *